

ՀԱՐԱՇ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

Fondé en 1925
R. G. S. 376.286

Directeur-Propriétaire : SCH. MISSAKIAN

17, Rue Damesme — PARIS (13e)

Tél. : GOB. 15-70 — C. C. P. Paris 1678-63

ՕՐԱԲԵՐՐ

Vendredi 1 Juin 1945

Ուրբաթ 1 Յունիս

ԺԶ. ՏՄԻՐԻ. 16e Année N° 4416-Կար շրջան քիւ 45

Խմբագիր՝ Ծ. ՄԻՍԱԿԻԱՆ

Գին՝ 3 Ժր

Նոր քղադրամներն ու խնդիրը

ՀԱՅԱՍՏԱՆԸ ԵՐԷԿ ԵՒ ԱՅՍՕՐ

(Բ. և Վերջին մաս)

ՅՈՒՆԱԿԱՆ ԶԷ ՈՐՈՇՈՒՄ ՏԱԿԱՒԻՆ...

«Էր Մօմյո», հրատաղչությունական օրվանը եւ չարեքթի տառուան դրեթէ բոլոր թերթերը գրած էին թէ թղթադրամներու փոխանակութիւնը պիտի կատարուէ երկուշաբթի, 4 Յունիս, վերջնապիւ Յունիս 16ին:

Յիմտական նախարարութիւնը երէկ հետեւեալ զեկույցը հրատարակեց այս մասին. — Հակառակ Մամուլի Դաշնակցութեան յանձնառութեան, կարգ մը թերթեր նորէն կարծեցեալ ձեռնարկներ տուեր էին թղթադրամներու փոխանակութեան ձեւակերպութեանց մասին: Նախարարութիւնը կը յիշեցնէ թէ՛ ինչպէս հաղորդած էր Մայիս 24ի զեկույցով, թղթադրամներու փոխանակութիւնը իրապէս տեղի պիտի ունենար մօտեր, չայց այդ գործադրութեան քուսակները պիտի որոշուէին միայն այն առումները մտնեալագոյնով թուր պայմանները լրացած լլլան: Անգամ մը եւս կը յիշեցնէ թէ փոխանակութիւնը պիտի ըլլայ Ֆրանքի դէմ Ֆրանքով, առանց հրճատման կամ արգելի:

Չեկույցը նորէն կը հրաւիրէ գանձատուներ եւս. գնէ, դիւրացնէ: Համար փոխանակութիւնը: Անոնք որ ընթացիկ հաշիւներ ունին դրամատուներու մէջ, պիտի կրնան չէքեր քանի առջին օրէն իսկ, ասորակա՛ն ձեւակերպութեամբ:

*** Փոխանակութեան լուրերու հրատարակումէն ի վեր, պոչեր կազմուած են դրամատուներուն առաջ: Ամէն օր հարկաւար միլիոն արժէքով հին թղթադրամներ կը յանձնուին: Փարիզի մէջ փոխանակութիւնը պիտի կատարուէ 3500 դրամներով, իւրաքանչիւր երեք քարտուղարով: Ամբողջ Ֆրանսայի մէջ պիտի գործեն 34000 դրամներով, Հայիկ երկու է թէ ամէն օր 125 հազար հոգի պիտի քանին այս դրամներով: Իրազեկներու կարծիքով, 16000000000 Ֆր. ինչին թղթադրամներ պիտի փոխանակուին: Նոր թղթադրամները ամբողջ Ֆրանսայի մէջ բաժնելու համար ելմական նախարարութիւնը 500 բեռնակարներ օգտագործած է աւելի քան երկու ամիս, եւ աւելի քան 30 թիւ թուղթ է տպած, այս գործողութեան առթիւ: Շատ կարեւոր պակաս մը, — բաւարար չափով գնելու չկայ, թղթադրամները կցելու համար: Բայց կարելի եղած է թուղթ ձաւել, հին թղթադրամները փաթեթելու համար: Նոր թղթադրամները, որոնք տպուած են Անգլիոյ եւ Ամերիկայի մէջ, Ֆրանսա փոխանակութեան, անտակիներուն վրայ գրուած էր — գնեմուս, անգլ. սոյն, անգլ. իսկ կամ անգլ. որպէսզի ուշադրութիւն չգրաւեն:

Թերթ մը կը գրէ թէ փոխանակութիւնը կրնայ տեղի ունենալ երկուշաբթի օր մը, Յունիս 4ին կամ 11ին:

Մայիս 28ր Փաիզի սէջ

Հայաստանի Հանրապետութեան Հաստատման տարեդարձին առթիւ (Մայիս 28), Հ. Յ. Դ. «Ե-դէպատացի» կոմիտէն ընկերա-հասարակական հանրապետութեան հիմնադրութեան 27ին, շաբաթ իրիկուհի, Ոստիկէ Մամուլի մէջ արահին մէջ: Խանդավառ բազմութիւն մը եկած էր յարգելու յիշատակը առանց որ կողակցական ազատութեան համար: Թուրքը անգամ ըսած է — «Հողը չի արուել, կ'առնուի»: Այն ափ մը հողն այլ, որ մեր հայրենիքն է այսօր, իրեն պարզեւ չորուեցաւ մեկը, այլ խորեցեալ մեր քրտնեղով, արիւնով, եղունգներով:

Հանդէսին կը նախագահէր ընկեր Հր. Սամուել, որ քանաթաղութեամբ մը պարզեց հայ ժողովուրդին անկախութեան ձգտումները եւ այդ զաղափարը իրականացնելու համար թափած ճիւղերը: Շատ շատ հինէն կուգար մեր ժողովուրդին պատմութեան համար ունեցած սէրը, խոր ու սրբոտաւորէ որ ի վերջոյ յանդիման Մայիս 28ի պատմական դէպքին: Ընկեր Հայկ Մարգարեան որ 25 տարի ի վերջին ալ կարծես օր օրին կ'ապրի նոյն տառապանքի եւ ուրախութեան խառն օրերը, յիշեց հակառակարարութիւնը (Հարաբերութիւն Մարտարապատ, Պաշ Արարան) Հեղուական դրուագները, ժողովուրդին անկախութեան տաքնապարհը եւ այն խանդավառ ընդունելութիւնը զոր քրտնեղութիւնը հանողը իր անդրանիկ կառավարութեան: Յետոյ բեմ հրաւիրուեցաւ Ծ. Միսաքեան, որ նկարագրեց հայ ժողովուրդի դաւաճելուն անհնարին ճիգը եւ վատագուր հայրենիքի ազատագրութեան պայքարին մէջ: Բուռն ծափեր կ'ընդհատէին բանաստեղծները: Մէլքոնյանը կ'ընդգծէր Օր. Աստղիկ Առաքելեան, իսկ արտաստեղծութիւններ ըրին Օր. Լ. Գորգիսեան եւ Պ. Ժ. Մուրատեան — Տ.

1917ի Ռուսական Յեղափոխութենէն վերջ, հայ ազգայնական կուսակցութիւն մը ժամանակ մը վարեց երկիրը (Հայաստան) եւ, անկախ Հայաստանի համար դիմում կատարեց Փարիզի Մադրուսեան Վեհաժողովին:

Այդ օրերուն հայկական հարցի մասին շատ գրուեցաւ ամերիկեան մամուլին մէջ, եւ այդ միտաւորաբար այն պատճառով որ՝ Ամերիկայի Կոնգրէսի ընդունելի Հայաստանի հոգատարութիւնը:

1920ին կոմունիստները ձեռք ձգեցին երկրին իշխանութիւնը եւ յայտարարեցին Հայաստանի հայկական ինքնիշխան հանրապետութիւն մը:

1921ին Մոսկուայի կառավարութիւնը Թուրքիոյ յանձնեց իրաւի նահանգը, որ մաս կը կազմէր Ռուսական Հայաստանի:

Բաւական թուով Հայեր, հաւանաբար մօտ 100.000, Թուրքիայէն, Յունաստանէն եւ ուրիշ տեղերէ զաղթեցին Հայաստան, օգտուելու համար: Միութեան մէջ հաստատուած հայ հայրենիքի իրենց ընտանիքը ցեղային, կրօնական եւ ուրիշ կարգի ազատութիւններէն:

1926—1939ին Ս. Հայաստանի ընկալութիւնը աւելցաւ աւելի քան 45 առ հարիւր, չափանիշ մը որ կը գերազանցէ ամենուր միւս բոլոր հանրապետութեան ժողովուրդներուն:

Երեւան, որ կը ճանչցուի իբրեւ կեդրոն հայ մշակութիւն, 1914ին ունէր 29.000 բնակչութիւն, իսկ ներկայիս բնակչութեան թիւն է 150.000:

Քաղաքը, Երեւան, կը ներկայացնէ կարգ մը ընտիր ճարտարապետական այժմեական շինութիւններու տեսարան մը: Շատ մը նոր շէնքեր կ'առուցուած են Հայաստանի յատուկ վարչապետի իրաւունքով: Քար մըն է այս, որ շատ հաճելի տեսք ունի եւ որուն կարելի է տալ զանազան ձեւեր: ան թեթիւ է, բայց աւելի տոկոսն է քան որ եւ Բ. սովորական քար կամ կղմիւնտ:

Հայ մը, որուն անունը շատ յաճախ կ'երեւի խորհրդային պատերազմական զեկույցներու մէջ, կամբեր Բանակի-գորակար իվան Բաղրամեանն է: Ուրիշ, կարեւոր Հայ մը՝ Կարօ Ս. — Հայապետն է՝ կը այն ճարտարապետներէն որ կ'առուցին Նիւ Եորքը Աշխարհահանգի խորհրդ. գեղեցիկ տաճարը եւ զվիսալը եւ Սթանբուլի կառուցանող ճարտարապետական յանձնախումբին:

Հայաստան, նման Վրաստանի, գերազանցօրէն երկրագործական երկիր էր առաջին համաշխարհային պատերազմէն առաջ: Անկէ ի վեր ան ունեցած է ճարտարապետական կարեւոր զարգացում. անոր ճարտարապետական արտադրութիւնը, համեմատած 1913-1917, բարձրացած է 21.7 առ հարիւրէն 71.6 առ հարիւրին: Միաժամանակ անոր երկրագործական զարգացած է ամբողջովին արդիական: Բամպակեւ չկուրիւ, ծխախոտի մշակութիւնը եւ արքայադուրեւի կաղնիքը պլուած են հաւաքական տնտեսութեան հիմերու վրայ: Երկրագործական արտադրութիւնը մեծ չափով աւելցած է շնորհիւ ռուսական հսկայ ծրագրի մը իրականացման:

Անոնցմէ ամէնէն տպուորիւր օգտագործումն է Սեւան լճին, որ մէկն է աշխարհի բարձր լճերէն լճերուն ամէնէն մեծերէն եւ ամէնէն գեղեցիկներէն: Անոր հիւսիսային անկիւնին վրայ, կը բարձրանայ արձամարտուած կամ ըլլած հրաբխային կղզիին մը մէջ շինուած հայկական հին վանք մը, որ կ'առուցուած է աւելի քան 1500 տարիներ առաջ:

Ուղեգրանքը դարձի մաս կը կազմէ Սեւանի լճի մէջ մասը — որմէ տարեկան 300.000 կայսր կը շափանայ — օգտագործելու, բնորոշակիւ համար Ձանգու գետին ծաւալը եւ այլապիսով աստիճանաբար հաւատարակուելու լճի ջուրին պարունակութիւնը եւ չորիկները:

Չանգու գետին արաբ յորովոր ըստ կ'արտադրէ հսկայ ջրաէլեկտրական հաստատութիւնը, որոնց մէկը արդէն իսկ ծանօթ է իր կրքաբէր պատրաստուած համադրական ձգախէժով:

ՊԱՍԷՆ կը հեռագրեն թէ Թերթերը խոշոր վերնագրերով կ'աւտեն «Թուրքիայի խորհրդային դաշնագրի վերանորոգումը»: Այս առթիւ մասնաւորապէս կը շեշտեն այն յիշմարիտ ընդունելու թիւներ որուն արժանացած է Թուրք դեպարտմէն Մուսթաֆա Կեմալը: Երկրագործական օրն իսկ: Կը կարծուի թէ բանակցութիւնները պիտի սկսին յունիսի կիսուն:

ՎԵՐԶԻՆ ԺԱՍ

ՍՐԻԻՆԱՆԼԻ ԿՈՒԻՆԵՐ

ՍՈՒՐԻՈՅ ՄԷՂ

Դամասկոս ուրակոնուեցաւ

Մէկ օրէն միւս աւելի ծանրացաւ կացութիւնը Սուրիոյ մէջ, հակառակ բոլոր զգուշական միջոցներուն: Այն աստիճան որ, Պ. Իսթին ստիպուեցաւ նոր յայտարարութիւն մը ընել: Անգլիոյ երեսփոխութիւնը մէջ:

Ինչպէս գրած էինք երէկ, արդէն խոռոչութիւններ ծագած էին Հալէպի, Հոմի եւ Համայի մէջ: Վերջին պատճառն էր Դամասկոսի ալ զարգացած ռազմագաւառ: Իրեթէրի երազեկ թղթակիցը կը հեռագրէր երէկ:

Դամասկոսի կոյրը, որ տեւեց ամբողջ երեք շաբթի օրը, դեռ կը շարունակուէր այս առաւել: Ամբողջ դիւրեք, բացի կարճ ընդհատումէ մը, թնդանթի ռուսները կը ճարձատէին եւ զնդացիները չը շաշէին: Կոյրը սկսաւ երեքշաբթի իրիկուն եւ երկու ժամ կատաղորէին տեւելէ վերջ, շարունակուեցաւ ամբողջ դիւրեք, աւելի կամ նուազ աստիճանով: Ամէն տեսակ զենքեր կը գործածուէին — հրացան, զնդացի, դաշտային թնդանթներ եւ հրատանդներ: Միմիկիւնէն ընէ վերջը, լոյսեր երեցան քաղաքին վրայ, Ֆրանսական օդանակներով: Տակաւին ռազմաւոր է ձեռք թէ ինչ պատահեցաւ իրապէս: Բայց խոռոչութիւնն սկսաւ երբ Ֆրանսական զորքերը ուժի ցոյց մը կատարեցին դրահապառ ինքնաշարժներով, Սուրիոյ խորհրդարանին մօտ: Կ'ըսուի թէ Սուրիոյ զաւաթը մը Ֆրանսական բանակին կ'ախելով ապաստանած էր բազմութեան մէջ որ փորձեց պաշտպանել զայն: Ֆրանսացիները կրակ քայցին եւ քաղաքին մէջ չէին ալ հարուածներ պարպուեցան: Եւ այսպէս հրացանաձգութիւնը ծաւալեցաւ:

Լոնտոնի սուրիական եւ իրանական դեսպանատներուն հեռուեցաւ զեկույցը հրատարակելին այս մասին: — Դամասկոսէն կը տեղեկացնեն թէ՛ երեքշաբթի դիւրեք ժամը 21ին — Ֆրանսացիները ուժաւորեցին քաղաքը: Խմբակոծութիւնը զաղրեցաւ, առգլիական զեւապանի միջամտութեամբ, սակայն կոյրը կը շարունակուէր:

Պէյրուսի կը հեռագրեն թէ Դամասկոսի բոլոր Ֆրանսական պահակաւորները յարձակում կրեցին եւ բուռն կրիւնը տեղի ունեցան երեքշաբթի դիւրեք իրուն: Եւ այդպիսով համաձայն, Սուրիոյ ռազմական զորքն ու ժողովուրդը յարձակեցան պահակաւորներուն վրայ: Եւ Ֆրանսական օդանակներն ու թնդանթները ստիպուեցան կրակ բանալ: Ուրիշ լուրերու համաձայն, Ֆրանսական զորքը Սուրիոյ խորհրդարանը մտաւ, եւ հեռագրեցին հարցադրեցին զուրկութիւնը խոռոչեցան Պէյրուսի եւ Դամասկոսի միջեւ: Պէյրուսի Ֆրանսական անթիւր կ'ըսէ թէ ապստամբները յարձակեցան Դամասկոսի Ֆրանսական զեւապետան — վրայ: Եւ Ֆրանսացիները «անհրաժեշտ միջոցները ձեռք տան»: Այս առթիւ զարնուած է, կ'ըսեն, Դամասկոսի ամենաուշ հիւսիսային ծրագրի մը: Պէյրուսի մէջ ալ Լիբանանի երիտասարդական Շաբուսը որդեց վերսկսելու ընդհանուր դժգոհութիւնը որ յետաձգուած էր անցեալ շաբթի:

Ամերիկեան դրոշակաւորները կը հաստատէ թէ Ֆրանսացիները ուժաւորեցին Դամասկոսը երեքշաբթի իրիկուն ժամը 6.30ին 10, եւ օդանակներ ըսին մը ուժաւորեց ձեռք: Հաղորդակցութիւնները խոռոչ ըլլալով, կարելի էր ստուգել ամէն բան: Դամասկոսի ամերիկեան հիւպատոսը անգլիական ինքնաշարժ մը ցատկելով Սուրիոյ նախագահին պալատը դնաց: Այս վերջինը Անգլիոյ եւ Մ. Նահանգներուն անմիջական միջամտութիւնը խոչընդ: Չորեքշաբթի առտու կանուի Ֆրանսական օդանակներ ուժաւորեցին Համաս: Սուրիացի-օստիկան — գինուոր մը վար առաւ օդանակ մը: Հանրի Փարաւան, Լիբանոսի արտաքին նախարարը, ուժաւորեցին ռազմեց զամասկոսի ուժաւորութեան դէմ: Այս առթիւ ըսաւ թէ կառավարական պալատին մէջ մասը եւ Օտիան Փալատը վիստուած են ուժաւորութեան, թէ զինեալ քաղաքացիներ յարձակեցան Ֆրանսական պահակաւորներուն վրայ եւ բազմաթիւ զինուորները սպանուեցան կամ վիրաւորուեցան: Անգլիացի սպայ մը սպանուեցաւ եւ ուրիշ մը վիրաւորուեցաւ: Օտիան Փալատը ուժաւորութեան հետեւանդով: Չորեքշաբթի օր ժամը 2—4 զինուոր կ'ընդգրգեց, որպէսզի քաղաքացիները կարենան ապահով տեղ մը փոխադրուել:

*** Շեռապի մը համաձայն, Անգլիոյ լոյսանի սահմանին վրայ, Տէրապի Ֆրանսական փոքր պահակաւորներ մերժած է անձատուութիւնը ըլլալ, իսկ Եզրայի պահակաւորներ ստիպուեցին ի տեղի տալ զեւապետ ուժերու առջեւ: *** Ս. Դամասկոսէն նախագահը տակաւին որ եւ է հրաւեր չէ ստացած, միջամտելու համար: Ուրիշ հեռագրի մը համաձայն, Նուրի փաշա, Խալիքի նախկին վարչապետը, ինքզինքն է միջամտելու: Սուրիոյ զէպերը մեծ մասազգութիւն կը պատմաւորն վատիկանի մէջ, որ կը վարանայ թէ համարաբական քաղաքակրթութիւնը պիտի վնասէ կաթոլիկ ազգերու եւ մասնաւոր Ֆրանսայի վարչին: Միջին Արեւելի մէջ:

*** Ս. Դամասկոսէն նախագահը տակաւին որ եւ է հրաւեր չէ ստացած, միջամտելու համար: Ուրիշ հեռագրի մը համաձայն, Նուրի փաշա, Խալիքի նախկին վարչապետը, ինքզինքն է միջամտելու: Սուրիոյ զէպերը մեծ մասազգութիւն կը պատմաւորն վատիկանի մէջ, որ կը վարանայ թէ համարաբական քաղաքակրթութիւնը պիտի վնասէ կաթոլիկ ազգերու եւ մասնաւոր Ֆրանսայի վարչին: Միջին Արեւելի մէջ:

ՀԱՅ ՌԱԶՄԻԿՆԵՐՈՒ ՄԻՈՒԹԻՒՆԸ

ԱՆՖՈՐՄԱՆՈՒՄ — Շատ քիչ բան գրուած կամ խոսուած է Անֆորմիլ բնակող Հայերու մասին: Այս կարելի է վերադրել անոնց համեմատութեան: Այսօր կ'ուզեմ խօսել նոյնքան համեմատ միութեան մը մասին որ կը դործէ 7—8 ամիսէ ի վեր:

Անֆորմիլի Հայ Ռազմիկներու Միութիւնը ծնաւ Փարիզի ազատագրումէն անմիջապէս վերջ: Իր անդամակի ընդհ. ժողովը ունեցաւ ղեկակները 10ին, 70էն աւելի անդամներով, եւ կարողացաւ Ս. Ն. Շ. Կ. հայկական խմբակցութիւնը: Այսօր իր շարքերուն մէջ ունի 160է աւելի անդամներ:

Շփման մէջ մտնելով Շաբլիի, Իսի լէ Մուլի-նոյի անհատ ռազմիկներու հետ, Միութիւնը կազմակերպած է վերոյիշեալ շրջաններուն մէջ մարմիններ: Անոնց անդամներուն թիւն ալ 160ը կ'անցնի: Ան իր շարքերուն մէջ առնելով ժը. քանակի հայ նախկին կամաւորներէն ալ անդամներ, պաշտպանած է անոնց շահերը: Գործէ արձակ - ունեցող վերահաստատած է նոյն գործին վրայ: Կանոնաւորած է անկանոն ինքնութեան թուրք ունեցողներուն թուրքերը: Նոր վկայագիրներ ձառն է դիտարկող վկայագրերը կորսնցնողներուն: Այս բոլորը եղած են Ս. Ն. Շ. Կ. միջոցով:

Երկու ամիս առաջ կազմակերպեց երեկոյի պարահանդէս մը ի նպատակ Անֆորմիլի դերինը - րուն: Այս ձեռնարկէն օգտուեցան 80է աւելի զերիններ եւ 1940ին ռազմադաշտին վրայ ինկող երեք

Հայ երիտասարդներու ընտանիքները: Մայիս 19ին տեղի ունեցաւ երկրորդ պարահանդէս մը նոյն նպատակով, կազմակերպուած ռազմիկ ընկերներէ կազմուած յանձնախումբի մը կողմէ: Գոյացած դամարէն օգտուեցան ոչ միայն վերադարձող զերինները, այլեւ բաժին ունեցան Անֆորմիլի Հայ ախտաւորներն ու հայկական դպրոցի հոգաբարձութիւնը:

Իւրաքանչիւր վերադարձող զերի հոն կը դնէ ընկերական ջերմ ընդունելութիւն եւ միջնորդութիւն: Բոլոր հետեւ ալ Միութիւնը իր խմբումը ստացած է ռազմադաշտներէն եւ Տալաններէն: Բոլոր վերադարձող զերինները կը նկատուին Միութեան անդամ, առանց անդամամիջարկի եւ կը ստանան անդամանետը ետագոյն դրողմադարձողով: Այս բոլորը ցոյց կուտան որ նորակազմ երիտասարդներու Միութիւնը իր անդամներու ետանդուն ու կորովի աշխատանքով կը ջանայ մեղմացնել վերադարձողներուն հիշող տարիներու նեղութիւնը եւ պաշտպանել անոնց անտեսուած իրաւունքները:

Արդէ նախաքայլեր առնուած են վերադարձողներուն Փրօնապաշտպանութիւնը դիւրացնելու համար: Անշուշտ պիտի յաղկեն իրենց բոլոր քայլերուն մէջ, քանի որ անոնք զոհաբերութեան եւ իրենցօղնութեան ոգին սորվեցան փշաղէկներու տարին, բռնութեան տակ պողպատեցին իրենց տեւելու կամքը եւ աշխատելու կորովը:

Մտաւոր կը գոյով ալ երիտասարդ միութեան անդամներուն զոհաբերութեան ոգին եւ նոր յաջողութիւններ կը մաղթեմ: Ազատ

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԻՐԱՆԻ ԿԱՌԱՎԱՐՈՒԹԻՒՆԸ պահանջեց Դաշնակիցներէն քաշել անգլիական, ամերիկեան եւ խորհրդային զինուորները, քանի որ պատերազմը վերջացած է եւրոպայի մէջ:

ԳՐԱՔՆՆՈՒԹԻՒՆԸ ՋԵՋՈՒԵՑԱԻ ամերիկեան սպայախորտին կողմէ, եւրոպական ճակատի պատերազմական դործողութեան շարժումներու լուրերը պիտի քննարկեն:

ՆԱՍՐԱՐԱՐԱԿԱՆ ՓՈՓՈՑՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ պաշտօնական հաղորդուեցան երէկ: Պարենաւորման նախարար նշանակուեցաւ Պ. Բրիսիան Փիւնո, ջաշտարման մը որ նոր վերադարձած էր Պուլսից: (Գերմանիա) տանդարանէն: Տեղեկատու նախարարը Պ. Թէթօն, նշանակուած է զատական նախարար, յաջորդելով Պ. Մանթօնի որ հաւանաբար կարեւոր դեսպանութեան մը պիտի կոչուի: Իրեն յաջորդեց Պ. Ժաք Սուսթէլ, կառավարութեան քովստերը Պոռտոյի մէջ: Թղթատարական նախարար Պ. Լոռանի յաջորդեց ուրիշ ընկերվարական մը Պ. Թոմա:

ՄՕՏ ՀԱՐԻԻՐ ԿԱՌՔԵՐ Ժամանաւորեց Ժամանաւորեց շրջելով, հանդերձեղէն եւ ուսուցիչ հաւաքեցին զերիններուն եւ ջաշտարականներուն համար, կառավարութեան կարգադրութեամբ: Միւս կողմէ կը շարունակուին ցոյցերը, փողոցի փողոց: Ոստիկանութիւնը կառքերուն ընկերանալով կը դիւրացնէ բռնադրաւումը, միւս կողմէ կը ջանար համոզել ցոյցարարները, հաւատարմով թէ ամէն զոհացում պիտի տրուի: Ցուցարարները անձամբ կ'երթան Ժամանաւորները եւ յանձնա տնի կը դրան: Ինչպէս ըրին Բաւո տնի Թամփի Հրեական թաղին մէջ, Կառ Մոնփառնաւի մօտ եւն: Թերթերը կը գրեն թէ անգլիկ քանակութեամբ հազուստ, չափիկ, թափափ, վերաբեր, գուլպայ եւն: Հաւաքուած է արդէն: Առեւտրականները, որոնք յանձնա յանկարծակի կուգան, մուրհակներ կը ստանան իրենց յանձնած ապրանքներուն համար, — մէկ ձեռք հազուստը 2000 Փրանք (սեւ չուլիայով՝ 20—25.000), չափիկը՝ 320, վարտիքը՝ 140 եւն: Գաւառի մէջ ալ բռնադրաւումներ կը կատարուին երեք շարքէ ի վեր:

ԹԻՐԱՍԱՐԱՐԱԿԱՆ ՄԱՐԱՆԵՐՈՒ (փափ-փաթ) պատարկութիւնը պիտի ընդհատուի Յունիս 2էն սկսեալ, պաշտօնականները ծանրաբեռնուած ըլլալով, Թիւրքիոյ միտիանակութեան դործողութեանց առթիւ:

ՊՈՒՏՈՒՄԻ Մէջ ցոյցեր կատարուեցան ապրուստի սղութեան դէմ: Ցուցարարները բռնի դրանք - ցին շատ մը ապրանքներ, եւ 80 Փրանքէն 30ի իջեցուցին կեռասի եւ ուրիշ պատուշներու գինները:

ԻՏԱԼԻԱ ԵՏ ՊԻՏԻ ՉՍՏԱՆԱՅ Իր զաղթապայ-բերը, համաձայն Պ. Իտալիի յայտարարութեան:

ՎԵՐԱՍՏԱՆԻ ԴԱՇՆԱԿԻՐԸ եւ ուրիշ վաւերագիրները զոգցուած ըլլալով Գերմանիոյ կողմէ, Ֆրանսա պիտի պահանջէ ետ առնել զանոնք:

ԿԸ ՆՆԴԻՆԻՔ մեր Թղթակիցներէն կարելի եղածին չափ ամփոփ գրել, մանաւանդ հանդէսներու նկարագրութիւնը: Յաճախ կը ստիպուին երկուքի բաժնի թղթակցութիւնները, երբ շահեկան տեղեկութիւններ կը պարունակեն: Ընդհանուր եւ փաստացի տեսութիւնները կրնան լոյս տեսնել իբրեւ յօդուած:

ՈՂԱՍՏԵԱՒ ՎԱԶԳԻՆ ՇՈՒՇԱՆԵԱՆԻ մահուան շորորող տարիքին առթիւ, «Արեւմտաւոր» իրաւաբանութեան կողմէ այցելութիւն մը պիտի կատարուի իր զերիններին, յառաջիկայ կիրակի 3 Յունիս, ժամը 10ին: Կը հրաւիրուին մասնակցել անոր յիշատակը թողողները: Ժամադրապայ՝ Porte d'Orléans, մէջ թորոյի ելքին առջեւ:

ԻՍԻ ԼԷ ՄՈՐԱԼԻՆՈՅԻ Ներմեան Դպրոցի Կրթական Մարմինը ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր ծնողները, Յունիս 2ին, շաբթի իրիկուն ժամը 8ին, իր դպրոցի սահման մէջ, 2 rue de la Défense: Օրակարգ — Արձակուրդի օրերուն դպրոցը ամենօրեայ դարձնելու հարց:

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍ — Այլի տիկին Երանուհի Մուրադեանի մահուան քառասունօրեակին առթիւ, հոգեհանգստեան պաշտօն պիտի կատարուի, այս կիրակի, 3 Յունիս, Անֆորմիլի Հայոց եկեղեցին:

ՄՍԱՅԱՆՔ — «Գաղութաւայ իշխալիստներ» (ուսումնասիրութիւն զաղութաւայ իրական կեանքի): Գրեց՝ Մարտիկ Միլիարեան: Փարիզ, տպ. Արաքս:

ՔԱՆ ՄԸ ՇԱՐԱՐԱՐԱԿԱՆ Շ. Նարդուեիի նոր գիրքը, «ՆԱՐԴԱՆ ՇԻԹԵՐ ԿԱՆԱՆՉ ԲԱՎԱԿՈՎ» (ուսումնասիրութիւններ):

Ջըրջիի յորդորը
Մուրհացիներուն

ՀՈԳԵԻՈՐ ՊԵՏԵՐՈՒՆ ՈՐՈՇՈՒՄՆԵՐԸ

Անգլիոյ վարչապետը հեռագիր մը ուղղելով Մուրիոյ փոխ - վարչապետին, յորդորեց Մուրիոյ ժողովուրդին հանդարտ կենալ, մինչեւ որ առաջնապետ լուծուի: Այս հեռագիրը պիտի կարդացուէր Մուրիոյ խորհրդարանին մէջ, բայց սեփականութիւն չգոյացած ըլլալով, ձեւիլ Մէրտան պէ՛ն ստիպուեցաւ խորհրդարանը ձգել եւ կառավարական պայտար երթալ, ուր կը յուսար հեռագիրը հաղորդել Մուրիոյ ամէնէն յայտնի երեսփոխաններուն: Այդ միջոցին ղէպերը պատահած ըլլալով պայտարն չուրջը, Մէրտան պէ՛ն չիցցաւ կատարել իր պարտականութիւնը եւ զբաղեցաւ միջոցներ ձեռք առնելով կացութիւնը դիմադրաւելու համար:

Պ. Իտալի, Անգլիոյ արտաքին նախարարը, իր յայտարարութեան մէջ ըլլաւ թէ կացութիւնը ծանրացած է, թէ Ֆրանսական հրետանին ուժգնօրէն ռմբակոծած է Դամասկոսը, ուր բազմաթիւ միտնալներ կան, ինչպէս եւ նիւթալան ծանր վնասներ: Նախարարը աւելցուց թէ կառավարութիւնը ու - շաղրութեամբ կը հետեւի նոր կացութեան եւ խորհրդակցած է ձեռք առնուելիք միջոցներու մասին:

Պէյրուսէն կը հեռագրեն թէ Ֆրանս. ընդհ. հրամանատարին՝ զօր. Օլիվա-Թոմէի կեդրոնաւորին առաջին անգամ յարձակում կրեց խուճ մը սուրիացի ոստիկան-զինուորներու կողմէ, որ պաշտօն ստացը էին հակելու իր ապահովութեան ուրեմն ըմբոստութիւնը լրջօրէն պարտաւորուած էր: Յարձակողները ետ մղուեցան: Կ'ըսուի թէ Պէյրուսի մէջ ալ ոստիկան-զինուորները եւ քաղաքացիները յարձակած են ձերանսցնիներուն վրայ:

Հեռագիր մը երկու եւրոպ. ձեռք կը հաշուէ սպաննալներուն թիւը, միայն չըբեշարթի օր: Վերադարձուին մէջ կը դառնուի անդիակալ ղեհապանին կինը, որ գարնուած էր ղեհապանաւան մէջ: Ինչպէս գրած էինք երէկ, Մուրիոյ եւ Լիբանանի հոգեւոր պետերը ժողով հրաւիրեցին Մարտիկներու պատրիարքարանին մէջ, որուն վրայ պարզուած էր Լիբանանի դրօշը, շրջապատուած երկու Փրանսական դրօշներով: Ժողովը հետեւեալ բանաձեւը քուէարկեց, —

1. Պահպանել Լիբանանի անկախութիւնը եւ զերիշխանութիւնը: — 2. Անկեղծ գործակցութիւն հաստատել դրացի երկիրներու հետ: — 3. Հաստատել Լիբանանի անկախութիւնը Ֆրանսայի եւ զաշնակից երկիրներուն կողմէ: — 4. Ամրապնդել սիրալիր յարաբերութիւնները Լիբանանի բոլոր հասարակութեանց եւ տարբերուն միջեւ: — 5. Ուժ տալ կառավարութեան՝ Լիբանանի քաղաքականութեան համար: — 6. Դաշնագիր մը կընել Ֆրանսայի հետ, հաշտեցնելով երկու երկիրներուն շահերը:

Պէյրուսէն կը հեռագրեն թէ Մարտիկներու պատրիարքէն զատ, ժողովին ներկայ էին կաթոլիկ Մուրիակներու պատրիարքը, հայ-հոռմէա - կաններու պատրիարքը, զերապայծառ Աղաջան - եան, քանի չարի արքայակալութեան եւ եպիսկոպոսին:

Ֆրանսական կառավարութիւնը որոշած է անխախտ պահել իր դիրքը, ինչ որ ալ պատահի. այլապէս իր վարկը պիտի տկարանայ Միջին Արեւելքի մէջ: Ֆրանսան կը սպասէ որ Անգլիան եւ Ամերիկան միջամտեն, միտքերը հանդարտեցնելու համար:

60.000 տունը փյած
200,000 գոն

Վերջին լուրերու համաձայն, հազարաւոր հողեհներ կը լափեն ձափոնի մեծ նաւահանդիսութիւնը, եւրոհամա, որ անխնայ զարնուեցաւ առջի օր, ամերիկեան վիթխարի օդանաւերու կողմէ: Թոքիոյ անթիւր կը խոստովանի թէ 60.000 տունը փյած, 200.000 հոգի սպաննուած կամ վիրաւորուած են: Անպատարկ կը մնան 250.000 ընտելներ: Թէ՛ն ձափոնցիները ամէնէն զօրաւոր օդանաւերը զրկած էին դիմադրելու համար, բայց ամերիկեան երկու օդանաւը միայն չվերադարձան:

Թոքիոն ալ աւերակներու կոյտ մը դարձած է, իրեն հետեւած վերջին ռմբակոծութեանց: Եէն - քերուն գրեթէ կէտը քարուքարեղ եղած են: Չոհե - րուն մէջ կը գտնուին բազմաթիւ պիտական մարդիկ, դիւանագէտներ, իրաւագէտներ, մասնա - գէտներ, առեւտրականներ եւն: Զափոնական անթիւր հաստատեց թէ ճակատամարտներու մէջ մե - րած են եօթը նշանաւոր ծովակալներ: Առաջ ձա - փոն շարիւր առաջնակարգ ծովային ղեկավարներ կորսնցուցած կ'ըլլայ մէկ տարուան մէջ:

ՎԵՐԱՄԱՐՁԱԾ ԳԵՐԻՆԵՐ

ՏԵՍԻՆ. — Հայ զերինները մեծ մասով վերադարձան: Մնացեալներէն եւս որոշ տեղեկութիւն - ներ ստացուած են ու չուսով կը վերադառնան: Առաջիկ լուր չկայ պարտադիր աշխատանքով ուղարկուածներէն՝ Թ. Հերոյանէ, Բ. Աղնաւոր - եանէ եւ Թ. Թաւրաթեանէ: Գ.Պ.

ԿԱՐԱՆ. — Գաւառի Միւրիկեան՝ Դատեմի, Մամբրէ Թաղէոսեան՝ Գոմբի, Տիրան Տօնապե - րեան՝ Տիւրքիկեանի, Հայի Արքայաճեմեան՝ Տիւ - րանակերտցի, Բիւզանդ Մեծատուրեան՝ Սեբաս - տացի կ'երադարձան դիւրութեան:

Վերջներու վերադարձը մեծ ուրախութիւն պատճառեց իրենց ընտանիքներուն եւ մեզ բոլոր - րին: Բոլորն ալ առողջ են եւ կայտառ: Գարսանի գաղութի ալ ունեցաւ զոհ մը: 1943 Օգոստոս 18 - ին, զերմանական հողին վրայ, Դարեգին Չատր - ճեան զնդակախաղի ընդհարում մը ունենալով կը մեծնի: Մերաստացի էր, պարտադիր աշխա - տանքով զրկուած: Մեցի Գերուէնէն լուր մը չու - նինք մինչեւ այսօր: — Կարտաւնի

ՈՂԱՍՏԵԱՒ ԵՐ. ՏԵՐ ԱՆԴՐԵԱՍԵԱՆԻ մահ - ւան քառասունօրեակին առթիւ հոգեհանգստի տեղի պիտի ունենայ Լիւնի եկեղեցին, այս կիրակի, նախաձեռնութեամբ Ազգ. Միութեան: Կը հրաւիր - ւին իր յիշատակը յարգողները:

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍ — Այս կիրակի, 3 Յունիս, Փարիզի Հայոց եկեղեցին մէջ հոգեհանգստի կը կատարուի Կիրաւոնցի Տիգրի ՄԱՐԻԱՄ ՅՈՎՀԱՆ - ԵՍԵԱՆԻ մահուան տարեկիցին առթիւ:

ԱՍՈՐԵԱՆ ԸՆՏԱՆԻՔԸ Իր արտաքին շնորհա - կալութիւնը կը յայտնէ ամէն անոնց որ հանգան ներկայ գտնուի իրենց մօր՝ Տիգրի ՍՕՏԻ ԱՍՈՐ - ԵԱՆԻ յուղարկաւորութեան եւ իրենց ցաւակցու - թիւնը յայտնեցին:

Խ. ՄԻՈՒԹԵԱՆ ՊԱՀԱՆՁՆԵՐԸ
ԹՈՒՐԳԻՈՅԷՆ

Քէմալական թուրքիոյ շտեղծումին եւ զորացումին մէջ Ս. Միութեանը մեծ դեր ունեցաւ։ Երկու պարտութեան երկիրներ, զորութեան իշխանիքներու պառակտումէն, մէկ ճակատ կազմեցին։ Այդ զործակցութեան արդիւնքն ըլլալով, թուրքերը յաղթեցան վերադարձել իրենց եւ Պոլիսը 1922ին։ Երկու երկիրներու միջեւ բարեկամութիւնը իր գաղաթնակցութիւն հասաւ 1925 թիկտ։ 17ի դաշնադրով։ Ան կը կնքուէր ճիշդ այն պահուն, երբ Անգլիա եւ Ֆրանսա Ազգերու Դաշնակցութեան իրաւաբարութեան կը յանձնէին Միւսուլի խնդիրը ու ասոր վերջնական կարգադրութիւնը կ'ապահովէին։

Կարծէ յիշատակել Խորհ. Միութեան եւ թուրքերու միջեւ կնքուած դաշնագրերը, պարզելու համար բարեկամական ոգին, մինչեւ որոշ թուական մը։

1.— 1921 Մարտ 21ի Մոսկուայի «բարեկամութեան եւ եղբայրութեան դաշնագիրը»։ 2. 1921 Հոկտ. 13ի Կարսի դաշնագիրը։ 3. 1923 Օգոստոս 14ի «Ենդուցներու համաձայնագիրը»։ 4. 1925 թիկտ. 17 «Զէջուրութեան դաշնագիրը»։ 5. 1926 Փետրուար 25 «Առեւտրական փամփայլաւոր համաձայնութիւն»։ 6. 1927 Մարտ 11, «Առեւտրական եւ նաւարկութեան դաշնագիր»։ 7. 1928 Օգոստոս 6 «Համաձայնագիր սահմանային երկրեւկութեան մասին»։ 8. 1926 թիկտ. 23 «Յաւելու ուսած արձանագրութիւն 1928 Յուլիոյ 8ին թիկտի կնքուած դաշնագրի շուրջը» (Ռ. Ռուսաստանի, Պ. Հայաստանի, Պ. Վրաստանի եւ Պ. Աղբյւրյանի հետ)։ 9. 1929 թիկտ. 17 «Երկրաձգման արձանագրութիւն»։ 10. 1931 Մարտ 7, «Արձանագրութիւն ծովային սպառազինման մասին»։ 11. 1934 Յունուար 21 «Վարկային համաձայնագիր»։

Ս. Միութեան այս դաշնագրերով եւ Կովկասի մէջ հողային իրական գիւղացիներով յանաց ապահովել թուրքիոյ բարեկամութիւնը։ Ասոր խախտումը առաջին անգամ նշարկուեցաւ 1937ին Մոսկուայի եւ Կովկասի մէջ կատարուած դատաւարութիւններու եւ գնահատականներու ընթացքին, երբ յանցանքներէն շատեր մեղադրուեցան դրացի երկրին հետ զործակցութեամբ։ Մինչեւ վերջն ալ ամբաստանելով միաց, այդ դէպքերու նախօրէին, վարչապետ Իսմէթի եւ Խանճեանի անակնկալ տեսակցութիւնը Սաքատարապատ՝ Հայաստանի հողին վրայ։

Այդ թուականներէն հազ արշաւ երկու երկիրներու միջեւ բարեկամական որեւէ նոր ափսոսանքներու ընդհանրութիւն, երկու երկիրները մասնակից դարձան բարեկամական նոր խմբակցութեան, բայց երբեք իրարու համագործակցութեան իրենց բարեկամներ, մասնաւորապէս Իսմէթի նախագահութեան զայն ի վեր։

Թուրքիա, 1939 Հոկտ. 18ին, անգլիաֆրանսական ուխտը կնքած ատեն, բոլորովին չըզգուշուած համար Ռոմանիան, յաւելուած յօդուածով մը ճշդեց, որ այդ գնահատութիւնն որեւէ կնք չէր կրնար ունենալ Ս. Միութեան հետ։

Բայց պատերազմական դարձողութիւնները ցոյց տուին թէ թուրքիա մաքն շնոր թափած է, որպէսզի գերմանական արշաւանքին ուղղութիւնը դառնայ դէպի Ս. Միութեանը։ Գերմանեթուրք բարեկամութեան ուխտն (1941 Յունիս 18) չորս օր ետք Հիթլեր յարձակեցաւ Ռուսաստանի վրայ։ Եւ այդ դէպքի նախօրէին, երբ Դաշնակցիները մաքն ճիշդ ի գործ դրին, որպէսզի Պալանտեան պետութիւնները շարունակեն զիմադրութիւնը, թուրքերը հարուածեց այդ պիւնը, Պալանտիոյ հետ չէզոքութեան համաձայնութիւնն մը կնքեց, լքելով Յունաստանը թշնամիին։

Այս դէպքերը յիշեցինք ցոյց տալու համար թէ ինչքան ուղիղ է, Ս. Միութեան զործակարգը Պ. Միութեան ուրիշ պատճառաբանութիւններ, թէ 1925ի զայնքը, «մասնաւորապէս համաշխարհային երկրորդ պատերազմի ընթացքին յաջող եկած մեծ փոփոխութիւններու հետեւանով, այլեւս չէ համապատասխաններ նոր պայմաններուն եւ կը կարծախ կարեւոր բարեփոխումի մը»։

Ս. Միութեանը իրականութեան ի՞նչ հիմեր ունի թուրքիոյ հանդէպ հողային պահանջներ դնելու։ Տեսանք, թէ ի՞նչպէս հարցի կարգադրութեան մէջ, Ս. Միութեանը այնքան օգտաբերօ՞ղբ «Բերդընի դիմ» անունին տակ եղած անգլիական անաշարով մը։ Թուրքիոյ նկատմամբ Ռուսաստանն ունի երկու աւելի զօրաւոր կոռուանքներ՝ իր ատեն

Ամբողջ ժողովուրդներ
իրար խառնուած

Արեւմտեան ճակատի թղթակիցները կը գրեն թէ զինուորական իշխանութիւնը ահազին դրած - ուսարութեանց կը հանդիպի, զատելու եւ իրենց տեղերը վերադարձնելու համար միլիոնաւոր մարդիկ, մասնաւորապէս որ ուրիշ հազարաւորներ ալ կը հասնին արեւելեան շրջաններ։ Փախստականներու թիւը այնքան մեծ է որ, կ'ըսուի թէ կարգ մը կամուրջներ օդը հանուած են, հոսանքը կասեցնելու համար։ Մրադիւնքեր մշակուած են ռայց զործակարգի թեման ատեն նոր դժուարութիւններ կը ծագին։ Այսպէս, շատեր չեն ուզեր իրենց եկած տեղերը վերադառնալ։ Ուրիշներ կ'ուզեն իրենց հետ տանիլ կիներ զանազան ազգութիւններէ։ Կան ալ որ պատիժներէ վախճալով չեն ուզեր իրենց հայրենիքը վերադառնալ։

Եւրոպայի ժողովին ատեն, Ռուսերը յայտարարած էին թէ իրենց բոլոր հպատակները միասին պիտի հաւաքեն իրենց ազատագրուած գողաքացիներ եւ բոլորը մէկ Ռուսիա պիտի դրեն, ուղեն թէ չուզեն։ Արեւմտեան Դաշնակցիները դիմելու հետեւ թէ օրինակ իրենց շրջանի Լեհերը պէտք է Լեհաստան երթան, իթէ չեն ուզեր։

Այս բազմութեանց վերադարձին համար կարգուած վարչութիւնը կը պարզ աւելի ըսն 11 ազգերու պատկանող զօրախումբերով որոնք զերինք չեն, ալ տեղահանուած կամ աքսորուած քնակիչներ։ Այսպէս, 1.200.000 Ֆրանսացի, 200.000 Պոլսացի, 200.000 Հոլանդացի, 10.000 Լիւքսեմպուրցի, 1.500.000 Ռուս, 600.000 Լեհ, 100 հազար Եւրոպայ, 60.000 Չեխ, 350.000 Իտալացի, 10 հազար Յուն, 10 հազար Դանիացի եւ 10.000 նոր վեկիացի տարադիրներ կը հաշուեն։ Մինչեւ Մայիս 21 վերադարձուած են 912.000 Ֆրանսացիներ, մէկն ըլլալով գերիները։ Ուրեմն դեռ կը մնան առնուազն մէկ միլիոն Ֆրանսացիներ։ Վերադարձուած են նաեւ 158.000 Պոլսիներ։ Ռուսական շրջանի փոխադրուած են 185.000 Ռուսեր։ Ամէն ազգէ ներկայացուցիչներ նշանակուած են որոնք տարադիրներու արակցութեամբ ճշդելով իրաւաքանչիւրին ազգութիւնը, տոմսեր կուտան իրենց անցագրի։ Այս ներկայացուցիչները ստիպուած են հազարաւոր թիւով լինել։ Օրինակ, 160 Ֆրանսացիներ ամուսնացած են ռուս կիներու հետ եւ կ'ուզեն Բրիտանա ընել զանոնք։ Ռուս պաշտօնեաները չեն ճանաչար այս ամուսնութիւնները եւ կ'ուզեն Ռուսիա փոխադրել կիները։ Կան հազարաւոր Սկանիացիներ որոնք փախստական ըլլալով չեն ուզեր երկիր վերադառնալ։ Այսպէս անկեր խնդիրներ։ Իսկ հայ գաղթականներու պարագանք...

նին դաշնակցիներու կողմէ ճանչցուած իրաւունքներ։ Առաջինը, 1916ին Ռուսաստանի, Անգլիոյ եւ Ֆրանսայի միջեւ կնքուած համաձայնութիւնն է (որուն աւելի ետք յարեցաւ Իտալիան) եւ ուր ճշդ տուած են մանրամասնօրէն, ընդարձակ ծաւալով ռուսական զբաղման շրջանակները։

Այդ համաձայնութիւնը չորսըստաբարեցաւ, որովհետեւ Ռուսաստան մատուցեցաւ ներքին յեփախութիւններու եւ անոր բացակայութիւնը խախտեց ամբողջ Եւրոպայի հաւատարմելու թիւնը։

Բայց Դաշնակցիները, 1920 Օգոստոս 10ի Սելվիի դաշնագրով, Արեւելեան նահանգները թուրքիայէն առնելով կցեցին Հայաստանին, թուրքիա չորսըստեց իր ստորագրած միջազգային դաշնագրի եւ նոր հողեր խնց Հայաստանէն, զայն ննթարիկելով նոր աւերներու։

Ներկայիս Ս. Միութեանը կը բաղկանայ դաշնակցային կապերով միացած հանրապետութիւններէ որոնք մէկ մասին անցեալ տարի տրուեցան նոր իրաւաստութիւններ, — արտաքին զործակարգութիւն եւ ազգային բանակ, հակա յատկանիշներ անկախ երկրի մը համար։

Այսպիսով, Ռուսաստան թէ՛ իր կնքած մէկ համաձայնութիւնով Դաշնակցիներու հետ եւ թէ իրեն մաս կազմող Հայաստանի Հանրապետութեան տիրապետ միջազգային մէկ իրաւունքով, — ի վերակէ է պահանջ դնելու թուրքիայէ՛ն նոր կաշնական համապատասխան հողային զիջումներ կատարելու, ինչպէս ուրիշ երկիրները ըրին Եւրոպայի մէջ։

Գ. ԼԱՋԵԱՆ

100 ԿՐԱՄ ԿԱՐԱՄ ԲԱՏԻՆԷՆ ՍԿԱՆ ԵՐԷԿ, Յունիսի GA կտրուով։

Ամերիկան ալ ուժ կուտայ

Ուրբաթ օր վճռական հանգամանք մը ստացաւ Միջին Արեւելքի խնդիրը, իրեն հետեւանք Անգլիոյ զործոն միջամտութեան։ Արդարեւ, Գ. Չորջիլ ծանուցաւ մը ուղղելով զօր. ար Կոլ, վճռապէս խնդրած էր դադարեցնել կրակը եւ զօրանոց ջաշէլ Փրանսական զօրքը։

Ահաւարիկ Չորջիլ ծանուցաւ, Մայիս 31 թուակիր, որ Ֆրանսայի առժամայ կառավարութեան նախագահին յանձնուեցաւ ՅՋ. Էրեկուն ժամը 5ին, Փարիզի բրիտանական դեսպանատան զօրծակատարին կողմէ։

«Նկատի առնելով այն ծանր կացութիւնը որ յայտայ եկած է ձեր գործին մը Միջին Արեւելքի պետութեանց միջեւ եւ այն քուսն կարիները որ ծագած են, խորին ցաւով Միջին Արեւելքի ընդհանրամատարին հրաման տալիք միջառնել, խոստովելու համար նոր արեւմտեան իրաւունքներ, ի շահ Միջին Արեւելքի ապագայութեան, Գառն արալ շրջանը հաղորդակցութեանց գոտի մըն է ձափունի դէմ մզուած պատերազմին համար։ Որպէսզի ընդհատու մը յատուան իրիտանական եւ փրանսական աւելանք միջեւ, անմիջապէս կը խնդրենք հրամայել փրանսական գործին որ կրակը դադարեցնէ եւ գործանցները Բաշայի։ Անմիջապէս որ կրակը դադարէ եւ բարեկարգութիւնը վերանստանալի, մենք պատրաստ ենք եւսանալ քանակցութիւններ սկսելու լուծումի մէջ»։

Զօր ար Կոլ, որ ժողովի մէջ էր երբ այս ծանուցաւ ըստացաւ, տուն վերադառնալով ճաշեց, առանց որ եւ է կարծիք յայտնելու։ Բայց Փրանսական ժամուր, նախապէս վերապահ է երկի որոշ դատուութիւն կը յայտնէր, այս «բուռն» միջամտութեան առթիւ։ Ամէն պարագայի մէջ, անգլիական ծանուցաւ իրենց մեծ զարմանք պատճառեց Փարիզի մէջ եւ նախարարական խորհուրդը արտապարզ չեղար հրաւիրուեցաւ։ Խնդիրը այն է որ Մ. Նահանգներն ալ համաձայն են Անգլիոյ ձեռնարկին, ինչպէս յայտարարեց արտաքին նախարարութեան խորհրդակցին։

«ԱՅԼԵՆԻՍ ՁԵՆԻՔ ԿՐԱՄԱՐ ՄԵԿԻՆՍԻ ՄՆԱԼ»

Նոյն օրը Պ. Խորնը, Անգլիոյ արտաքին նախարարը, շատ Գառնուր յայտարարութիւններ ըրաւ երեսփ. ժողովին մէջ, չեղելով թէ կացութիւնը աւելի ծանրացած է, իրեն հետեւանք Ֆրանսացիներու եւ Սուրիացիներու միջեւ ծագած ընդհանրութեան։ «Դամականութիւն մեր դժուարութիւնը տեղեկացնէ թէ ծանր կոնիւնք, հրապանագրութիւններ եւ ամբաստանութիւններ տեղի ունեցան դիւրեւ եւ թէ երկու մեծ հրեհներ կը ճարակին քաղաքին մէջ, իր մէկ մղոն առկին, բայց իր ծաւալին։ Երէկ կէս օրէն կ'ըլլէ իրադարձութիւն մը կարգադրուեցաւ Փրանսական զինուորական իշխանութեանց հետ եւ անգլիական եւ ամերիկեան բաղադրանքները պարզուեցան Դամականութեան։ Այդ զործողութիւնն իրել Բաշային կեդրոնը ենթարկուեցաւ ամէնէն ծանր եւ կեդրոնացեալ իրաւազգութեամբ։ Փազաբ Զմիւղիւնուեցաւ Գառն օդին։ Կիւր ծաւալած է Սուրիոյ ուրիշ մասերուն եւ ձեւելիք Տրիպոլի մէջ, ուր փրանսացի ապանք գրիք բընուած են։ Սուրիոյ նախագահն եւ կառավարութիւնը ստիպուողական կողմ ուղղած են Ն. Վահագապառութեան կառավարութեան, յիշեցնելով թէ մենք հաստատած ենք անկախութեան խոստումը եւ թէ Ֆրանսայի հետ բանակցութիւնները պէտք է կատարուին ազատօրէն եւ ալ թէ բոլորութեան տակ։ (Մալիք)։ Ամէնամեծ մտահոգութիւնն կը տարէ Միջին Արեւելքի մէջ եւ ծանր վիտիեր կան անդրբրութեան մասին որ այնքան անհրաժեշտ է այդ շրջանին մէջ, իթէ չենք ուղեր որ իրադարձութիւն ծանրացուցութեանց կենսական դիմը դէպի Մար. Արեւելք։ Ամէն կարիք միջոց փորձուած է հանգարտութիւն պատուելու համար երկու կողմերուն եւ չեմ անգար թէ նոր կող մը որ եւ է ազգեցութիւն պիտի ունենայ։ Ամէն պարագայի մէջ, Ն. Վահագապառութեան կառավարութիւնը այն եղբակցութեան յանգած է թէ այլեւ չենք կրնար մեկուսի մնալ (Մալիք), հետեւաբար այսօր իսկ վարչապետը հետեւեալ ծանուցաւ ուղղեց զօր. ար Կոլ։ (Տրա Կոլ)։ Վստահ եմ թէ երեսփ. ժողովին ինքն հետ միասին կը ցաւն այս դէպքերուն համար եւ կը յուսայ թէ անգամ մը որ բարեկարգութիւնը վերանստանալի, պիտի կրնանք վերստանալ զիւսանալիական նախաձեռնութիւններ խաղող կարողութեան մը յանդէպ, զոհացնելով երկու կողմերն ալ։ Ժողովը կ'ըմբռնէ թէ կառավարութիւնը ո'ր ատենեան փախաւած է իտալափիլ այս կացութիւնէն։ Մենք չարեցեցանք մինչեւ որ պատասխանատուութիւնը այնքան ծանրացաւ որ, ստիպուած էինք կամ գործել, միջամտել, եւ կամ մեկուսի, անգար մնալ եւ թողուլ որ կացութիւնը հեղուկ ծանրացնալով ամօթապարտ ձգէր մեզ։ Մենք սերտ յարաբերութեան մէջ ենք բոլոր

տաւ, որովհետեւ միջին դար. իրենից աւ. մոմ:

Մերձաւոր Արեւելիի հարցը

Երեւ Մեծ Ազգերէն իւրաքանչիւրը Մերձաւոր Արեւելը կը նկատէ «ապահովութեան շրջանակ» մը: Մտաւորապէս կը նկատէ Սովիէթական «զինուորական ապահովութեան» շրջանակը:

Բերտանալոյ համար երկար տարիներ առ ներկայութեան շրջանակը: Իրականութեան մէջ Վերսէլի Մեծքերը նոյն շահերն ունին Մերձաւոր Արեւելիի մէջ: Հաղորդակցութեան ճամբաներուն եւ քարիւղի մասին: Մերձաւոր Արեւելը փորձաքարն է «Երեւ Մեծքերու» համարաշխութեան, որ հիմնադրանքն է միջազգային ապահովութեան կազմակերպութեան:

Մինչեւ այժմ Մերձաւոր Արեւելիի ապահովութեան պատասխանատուութիւնը ստանձնած էր Բրիտանիա, բայց Հիւսիսային Պարսկաստանէն, որ ուսումնական դրաման տակ է: Եթէ «Տեմաթիս» Օքսֆորդի քաղաքը իրականանայ, Անգլիա ստանձնին պատասխանատու պիտի չլըլայ Մերձաւոր Արեւելիի ապահովութեան համար: Ապահովութեան այդ խնդիրները զիջաւորաբար պիտի լուծուին աշխարհադրականօրէն մօտ պետութեանց կողմէ: Եթէ այդ սկզբունքը ընդունուի Ման ծրարչակցի խորհրդակցութիւնի մէջ, Ուղղիկներն մէջ դիւանագիտական դիտողներն իրենք, որ Սորբոնէ Միութիւնը Բրիտանիային աւելի մօտ է Մերձաւոր Արեւելիին եւ կը բաժնէ պատասխանատուութիւնը Բրիտանիայի հետ, խաղաղութիւնը պահպանելու համար Մերձաւոր Արեւելիի մէջ: Այս շրջանը Մ. Նահանգներէն բաւական հեռու է: Բայց Մ. Նահանգներու կառավարութիւնը, որ Մերձաւոր Արեւելիի մէջ շահեր ունի, ինչի եւ հաղորդակցութեանց միջնորդներու վերաբերեալ, պիտի պնդէ զորոճեցնելու համար Դաշնակիցներու ճոճային եւ օգտային կայանները, որոնք պիտի հաստատուին Մերձաւոր Արեւելիի մէջ այս պատերազմէն յետոյ:

Այդ շրջանի ապահովութեան խնդիրներուն մէջ են Տարտուսիլը եւ Սուէզի շրջանքը: Մ. Նահանգներու կառավարութիւնը շահագործուած չէ ներդրուելով, բայց որոշ կերպով շահագործուած է Սուէզի շրանքը իրաւական դիրքով:

տեղեկութիւնը շրմապէս պիտի գնահատուի ամբողջ ժողովին կողմէ: Այժմ կրնա՞ր վստահ ըլլալ, որ ան գործակցութեան վրայ, կատարուած համար օրէնքը եւ պարտաւորեալ էական նախա-խնդիրը լուծելու համար: Եթէ թէ կարելի պիտի ըլլայ չափաւոր քանակութիւններ կառարել Ռուսիոյ մէջ, վերջնական կարգադրելու համար այս «ներգացուցիչ խնդիր»:

*** խորհրդակցական ժողովին արտաքին գործերու յանձնարարութեամբ առջի օր նկատ դուժարելով, բացառութիւններ պահանջեց արտաքին նախարարէն: Յանձնարարութիւնը որչա՞ք պատուիրակու-թիւն մը զրկել զօր. առ Կօլի, խնդրելու համար որ լրիւ խորհրդակցութիւն մը կատարուի, կարելի եղածին չափ չուտ, լուստարանելու համար Ծրանսայի քաղաքականութիւնը արաբական աշխարհին հանդէպ:

Վարչապետութիւնը զեկոյց մը հրատարակեց, Չորչիլի ծանուցարարին առթիւ, լուստարանութիւններ հաղորդելով դէպքերու ընթացքի մասին: Զեկոյցը կը հաստատէ թէ՛ «միջնորդութեան» թեմաները եւ բրիտանական կառավարութեան մտահոգութիւնները փարատելու համար, Մայիս 31ին հրաման տրուեցաւ Միջին Արեւելիի ֆրանսական զօրքին որ դադարեցնէ կրակը: Այս հրամանը զորոճադրուեցաւ նոյն օրուան իրիկունին իսկ: Փրանսական կառավարութիւնը այս կարգադրութեամբ կ'օրէնք աւելի նպաստաւոր մթնոլորտ մը ստեղծել յառաջիկայ թանկացութեանց համար եւ անհրաժեշտ կը պնդէ, որ խորհրդակցի կառավարութիւնն ալ «դոնէ տեղեկ պահուի»:

Ուրիշ դեպքեր եւ երեւոյթներ

Պէյրութէն կը հեռագրեն թէ ընդհ. զործադուլը կը շարունակուի, բայց որ եւ չէ դէպք չէ պատահած, բայց քանի որ հրաքանձգութիւններէ: Հաղորդակցութիւնները ընդհատուած են՝ չէլը Տրիպոլի եւ Հաւրանի միջեւ: Տասնի չափ ֆրանսացի սպաններ դերի ընտելած են Սուէյսայի կա-կավորելին կողմէ որ լուր կը վարուի անոնց հետ: Հանդարտութիւն կը տիրէ Համբ, Համայի եւ Հալէպի մէջ: Տէր-Զօրի մէջ կացութիւնը խառնակ է: Դէպքերն իտալականներու համար, Փրանսական զօրքը քաղաքին շրջակները քաղաւած է:

*** Աղբըստիւղիոյ համալսարանին նախկին վերատեսչին դիտել կուտայ Գահիթէի «Նի Պա-րազ» թերթին մէջ: «Սուրիոյ եւ Լիբանանի ողբերգութիւններն չէ որ տեղի կ'ունենայ, այլ ամբողջ Մօսաւոր Արեւելիի եւ նոյնիսկ բոլոր պարսիկ ժողովուրդներուն: Աշխարհը պիտի չմոռայ Եւրոպայի մէջ պատահած տաղանայները: Ո՞վ կրնայ մոռնալ Պէլժիոյ տաղանայը եւ այն արիւնքի դէպ-

քանցքի ներկայ արգելիչ պայմանները թոյլ չեն տար որ Սաուտի Արաբիոյ եւ Պահարէնի ամե-րիկեան քարիւղները բերուին եւրոպական շուկա-յին մէջ:

«Երեւ Մեծքերը» շահագործուած են այդ հա-ղորդակցութեանց ճամբաներով, եւ Մերձաւոր Ա-րեւելի քարիւղի շահագործումով եւ բաշխումով: Թէեւ Ման ծրարչակցի խորհրդակցութիւնի մէջ այս խնդիրները հրապարակով պիտի չվիճարան-ուին, բայց խորհրդակցութիւնները անկասկած պիտի ազդուին այս նկատմաներէն:

Սան ծրարչակցի խորհրդակցութեանը եղակի պատահութիւն մը պիտի ըլլայ, որ Մերձաւոր Արե-ւելի երկիրները ամբապնդեն իրենց նոր ստացած անկախութիւնը:

Սան ծրարչակցի խորհրդակցութեանը առաջին միջազգային ժողովն է, որ ներկայացուցիչներ ունին Ռուսիա, Իրան, Իրաք, Սաուտի Արա-բիա, Եգիպտոս, Սուրիա եւ Լիբանան: Սուրիա եւ Լիբանան զեռ նոր ստացած իրենց անկախութիւնը: «Տեմաթիս» Օքսֆորդի քաղաքը, հաւաքական ապա-հովութեան տեսակէտով, լաւ առիթ մըն է Եգիպ-տոսի եւ Իրաքի համար: Մերձաւոր Արեւելիի եր-կիրները կողմակից են «Տեմաթիս» Օքսֆորդի քաղ-աքին եւ կ'առաջարկեն բարեփոխումներ, եւ կը ձգարն որ Եգիպտոս զեկավարող զեռ ունենայ: Մերձաւոր Արեւելի այդ երկիրները կ'ուզեն, որ ունենան համաշխարհային ապահովութեան դաշ-նակցութիւն համարանդէն դանդի չլըլանային ապա-հովութեան ճամբաներով: Արաբական Դաշ-նակցութիւնը որ հաստատուեցաւ Գահիթէի մէջ, թեկադրուած էր «Տեմաթիս» Օքսֆորդի խորհրդա-ժողովին կողմէ:

«Երեւ Մեծ քեր» պէտք է նախապէս հասկա-ցողութեան գան, ծրարչակցի եւ Զինատանի հետ: Պաղեստինի հարցը բաւական փափուկ է: Ո-րովհետեւ Սիոնականները պիտի գործածեն ամէն ազդեցութիւն ի նպաստ Պաղեստինի մէջ հաստա-տուած 600.000 Հիւսիսներու: Հաւանական կը թուի, որ Եգիպտոս եւ Իրաք դադարէին կերպով հակառակ ըլլան Անգլիոյ եւ Ռուսիայի եւ Պարսկաստան խուլ կերպով հակառակ ըլլան խորհրդային կառավա-րութեան:

(Ն. Ե. ՀԵՐԵՐՈՒ) ԱՆՏՐԷՎԻՍՈՒՆ (Ռուս)

քեր որ հիշելի ժողովուրդը Դաշնակիցներուն դէմ հանդէս: Ահաւանակ այժմ ալ իրանէն է որ կը պա-հանջէ իր հողէն հեռացնել դրաման զօրքերը եւ ալ զօրքերը ֆրանսական չեն: Անտարակոյտ ու-րիշ երկիրներ ալ կը պահանջեն Արեւելիէն քաշել դրաման զօրքերը: Կը թուի թէ տրուած խոս-տումները չկատարուին. քաղաքականութիւնը մի-այն ֆրանսական չէ, այլ եւրոպական քաղաքա-կանութիւն մըն է:

*** Տեղական թերթերը չեն ծածկեր իրենց դաշնակիցներ՝ բրիտանական միջամտութեան առ-թիւ: Համայնաբար թերթերը դիտել կուտան թէ իտալականները Հիթլերի եւ Տրիպոլի զործակա-ներ են: Ուրիշ թերթեր քարիւղի պատմութիւնը կը յիշեցնեն: «Սորա» մանուսկրապէս կը քննա-դատէ Չորչիլի ծանուցարարին լեզուն եւ ոճը: Լուի Մառնի կը յորդէր «պահի», մեր պաղարիւրը, մա-նաւանդ որ կը տեսնենք 1919ի սխալներուն ճիշդ ու ճիշդ վերականգնում: Բոլոր թերթերն ալ կը բա-ցատարեն թէ Փրանսայի ուղածը ճիշդ այն է ինչ որ Անգլիա կարգադրած է Իրաքի եւ Եգիպտոսի հետ:

*** Կը կարծուի թէ Երեւ Մեծքերու ժողովը պիտի զուստարուի անյայտ, այս տաղանայն ալ նկատի առնելով: Հաւանական է որ ժողովը դու-մարուի Ռուսներուն կողմէ դրամուած գերմանական քաղաքի մը մէջ:

Փեթէն չի գլխար

Մառէշալ Փէթէն առջի օր երեք ժամ հարցա-քննուեցաւ Գերագոյն Առեւտրի հարցաքննիչ յանձ-նարարութիւն կողմէ, Մոնուսի բերդին մէջ: Հար-ցաքննիչները 12 հոգի էին, մէկը կէն մը որուն աքտորական տնտեսներ նոր վերադարձած էր Գեր-մանիայէն: Ամբաստանեալին ակնհայտը ծանրա-ցած ըլլալով, հարցոյցները թանցել կը նկատուէին: Հարցոյցին թէ նախարարական խորհուրդը հաւա-նութիւն յայտնած էր Լափալի հետեւեալ յայտա-բարութեան: «Կը մաղթեմ որ Գերմանիան յաղթէ»:

Փէթէն: Ես տեղեկ չէմ խնդրին: Երբեք ինձի չէին հաղորդեր այն լուրերը որ անխորժ էին ինձի համար: Երբ լուրի, զարմացայ:

— Եսր Մոռուս ձեր կառավարութեան խոր-հրդական չէ՞ր:

— Մենք երկուքս խորապէս կը հիանայինք Միաթրայի վրայ: Մեր մտերմութիւնը միայն դու-կան էր:

Գալով զինադադարին, ամբաստանեալները բացատրեց թէ իր կարծիքով ամէնէն օգտակար զիջելը բռնած էր, տուեալ պայմաններուն մէջ: «Ես երբեք չեմ զղջար: Զինադադարը զինուորա-կան անհրաժեշտութիւն էր: 1940 Մայիս 16ին իսկ, երբ փոխ-վարչապետ եղայ, զինուորական կայու-

ՌԱՄԿԱՎԱՆ ԵՐԳ

Ի Պատիկ Հով անուն բանաստեղծէ տապեալ Փշվի Էսպէն ժամանակն, յոյս ու հուատ սեր չկայ, Մաշվի Է Եղմարութիւնը, մէկիմացող տէր չկայ, Բոնիլ եմք իրարու ճիւղը, մէկ մէկու բամբասնով Պղտարվից իստակութիւնը, պատուաղ էր ու մէր չկայ:

Պղտարվի Է քարելի միտքը, սերով բարեւ տալ չունիմք. Պէտք է որ մէկմէկու մտանմի, Էլ ուրիշ ճար չու-նիմք. Ճշմարիտ յուսով մարդ սիրել, միասին մամ գալ չունիմք: (Բազմալեզ, 1850 Յուլիս 15— ամէնը հինգ տուն)

25-30,000 հայ գաղթականներ ԱՆՏԷՐ ԱՆՏԻՐԱԿԱՆ ԳԵՐՄԱՆԻՈՅ ՄԷՋ

Բոնի աշխատանքով փարիզէն Գերմանիա փո-խադրուած երիտասարդ մը կը գրէ Միւնիխէն, իր մէկ ազգականին, Մայիս 18 քուակիր նամակով մը որ ստացուած է Յունիս 1ին:

Դժբախտաբար չեմ կրնար ծրարսա վերադառ-նալ մէկ ամիսէն առաջ: Կ'ուզեմ զբաղել Միւնիխի հաւաքուած բազմաթիւ Հայերով, որոնք հոս կը կան են աշխարհի բոլոր մասերէն եւ նոյնիսկ Կով-կասէն: Ոչ ոք կը զբաղի այս թշուառներով, որոնք երկրի լուսին այլեւս եւ չեն դիտեր ո՛ր երթան: Կարենալ պիտի դորձեմ, ամերիկեան դրաման իշ-խանութեանց դիմելով, անոնց վիճակը բարւոյե-լու համար: Կը խորհեմ որ Փրանսայի Հայ Կ. Պա-շը (Եթէ կարելի է Ամերիկեան ալ) իրենց կարգին ձեռնարկ մը կատարեն: Կը յուսամ թէ արդէն ը-րած են: Փրանսա վերադարձած ատեն իրենց տրա-մադրութեան տակ պիտի ըլլամ, ճշգրիտ թուա-նշաններ եւ անհրաժեշտ տեղեկութիւնները բերե-լով մեր թշուառ Հայրենակիցներու մասին: Կը յուսամ թէ Ամերիկայի եւ Անգլիոյ Հայերն ալ կը մտածեն այս ծանրակշիռ հարցին մասին: Կրնամ առանց չափազանցութեան ըսել թէ 25—30.000 ցիրուցան Հայեր կան Գերմանիոյ մէջ, միասին հաշուելով 10. Հայաստանի գերիները: Ամապարէ խօսիլ Փարիզի ձեռնհաս Հայերուն հետ. ըսէ թէ իրենց տրամադրութեան տակ եմ: Եթէ հայկ. պատուիրակութիւն մը կամ Կ. Պաշը ուղեն գալ, կրնան ինձի դիմել:

Թիւնը քննեցի զօր. Վէկանի հետ, որ բանակին սպարապետն էր: Փրանսա ճակատամարտ մը կըր-ընցուց 1940ին: Ես օգնեցի զայն վերստին չա-հելու »:

Այս յայտարարութիւնը տեսակ մը ապշուածիւն պատճառեց յանձնաժողովի անդամներուն: Նորէն հարցումներ եղան «Քաղաքի» զաղտնի կազմակեր-պութեան, Տալատիէի, Ռէյխմայի, Պլումի բան-տարկութեան մասին: Հինգրորդի օր կրկին պիտի հարցաքննուի:

*** Տեղական թերթերը կը գրեն թէ Լափալ ո-րոշած է յանձնուիլ Փրանսական իշխանութեանց, թէ ինքնիւր եւ թէ մտաւալ Թէթէնը պաշտպա-նելու համար: Տիւրին Լափալ եւ ուրիշ չորս բախ-տակիցներ Սպանիա պիտի մնան, հակադրութեան տակ: Լափալ ըսեր է թէ զաւանձնութեան ամ-բաստանութիւնը «կատարութիւն կը պատճառէ իրեն»:

ԲԱՆԻ ՄԷ ՏՈՂՈՎ

3200 ԹՈՒՆ ՌՈՒՄԷ ԶԳՈՒԵՅՄԻ ձափոնի ամե-նամեծ քաղաքին՝ Օզաքայի վրայ, որ կեդրոնն է նուաշխութեան եւ երկաթուղիներու մեծ հաս-տատութեանց: Մօտ 500 ամերիկեան հակա օդա-նուներ եւ 150 որականներ կը մասնակցէին ռմա-կոմութեան: Մուրեքը հինգ մօղն բարձրութեան հասած էին քաղաքին վրայ: Ռմակոմութիւնները աւելի պիտի սատականան: Եւրոպայի ամերիկ-եան բանակին 1.500.00 հոգի ձափոն պիտի զըր-կուին, 700.000 հոգի ալ Ամերիկա, արձակուելու համար:

ԳԵՐՄԱՆԻԱՆ ԵՒ ՌԱՄՈՐԱԿԱՆԵՐՈՒՆ Հա-դուստ, կօշիկ, են. հաւաքելու համար — բռնա-դրաւում — որոշուեցաւ որ հանդերձեղէնի վա-ճառատուները փակուին հասարակութեան առջեւ:

ՊԵՐՍԻԱՆ ԻՆՏԷՐԱՆ Զարմանք ժողով պիտի դու-մարեն երեք մեծ պետութեանց սպարապետները, զօր. Ալլըրհանը, զօր. Մոնիկովըրի եւ մտաւալ ժուկով, կազմակերպելու համար դաշնակից զին-ուորական յանձնարարներ որ պիտի պարէ Գերմա-նիան, ամբաստանէ:

ՀԱՄԱՅՆ ՌՈՒՄԻՈՅ ՊԱՏՐԻԱՐԿԸ, Ալեքսի արք. Երուսաղէմ հասնելով ընդունուեցաւ մեծ պատանդներ: Քաղաքին բոլոր կոշիկները կը հնչէին: Պատրիարք պիտի այցելէ Մօսաւոր Արե-ւելի բոլոր երկիրները:

ԻՆՉ ԿՈՐՄՆՑՈՒՑԻՆԷ

ՍՈՍԿՈՒՅԻ ԵՒ ԿԱՐՍԻ ԴԱՆՆԱԳՐՈՎ

Ա.

Ժողովուրդները մեծ հետաքրքրություն կարգացրին Մարտ 21-ին Լոնդոնի տրուած հեռագրերը, որ կը հաղորդէր, թէ Ս. Միութեան եւ Թուրքիոյ միջեւ 1925-ին կնքուած բարեկամութեան եւ չէզոքութեան դաշնագիրը դադարած է այլեւս։ Այդ դաշնագիրը երկու կողմերուն ալ կ'արգիլէր մասնակցել իրենց դէմ ո եւ է այլ պետութեան կողմէ կիրարկուելու քաղաքական տնտեսական կամ զինուորական պատմամիջոցներուն։ Ան կնքուած էր տարբ տարուան համար եւ կիրարադրուած 1935-ին տարու տարի եւս։

Յիշեալ դաշնագրի պայմանագրով կը լրա-նար այս տարին։ Դաշնագիրը չեղեալ նկատելու յայտարարութիւնը չափաւորեցնելու կողմէ պարտաւոր էին ընել անոր պայմանագրով լրանալէն վեց ամիս առաջ։ Մոսկուայի ալ ուստը չեղեալ յայտարարեց։ Այդ, զոյուլիսին չունէ այլեւս Մոսկուայի եւ Անգարայի միջեւ կնքուած բարեկամութեան եւ չէզոքութեան դաշնագիրը։

Ինչ եւ շարժառիթները Մոսկուայի ելույթին։ Ինչո՞ւ Մոսկուայի ալ դաշնագիրը միջազգ. վա-ւերաթուղթ նկատեց այլեւս։ Մոսկուայի կ'ըսէ։

Ա.— Ուստը ըսած տարիէ ի վեր զոյուլիսին ունի. մեծ փոփոխութիւններ տեղի ունեցան մի-ջազգային ամբողջ կացութեան մէջ, մանաւանդ այս պատերազմի վերջին տարիներուն։

Բ.— Թուրքիայի կողմէ յարաբերութիւնները այս պատերազմի ընթացքին յաճախ դժուարացնէ չին եղած։

Գ.— Դաշնագիրը աշխարհի միջազգային ղեկ-ընդունու զարգացումին անհամապատասխան է այլ-եւս։

Ասկէ դատ մեզ համար այլ ենթադրութիւններ չունիւ պէտք չենք զգար։

ԲԱՐԵԿԱՄՈՒԹԵԱՆ ԵՒ ՁԵՁՈՒՈՒԹԵԱՆ

ԴԱՆՆԱԳՐՈՒՄ ԱՍՏՂԸ

Նախորդ պատերազմին կայսերական Ռուսաս-տանը երեքակողմանի ահաւոր փրկուեցին։ Զմար-տանքն պետական հոկայ չէնք եւ բոցալուռ-յաւ յեղափոխութեան ամէն ինչ լափող հրդեհով։ Ու արիւնտու որ մը, 1917 Նոյեմբեր 24-ին, Ռ. Իշ-խանութիւնը ինքնաբերաբար «ճնշուած յայտարար-եց ցարական դաշնագրերը կնքուած» մասնաւոր-կան կրկնեցնելով Թուրքիոյ եւ Պարսկաստանի հետ։ Թուրքիան չզոհացաւ առով։ Ան, Գերմա-նիոյ օգնութեամբ, կորզեց նաեւ 1918 Պրեստ-Լի-թովսկի դաշնագրի 4րդ յօդուածը, որ կ'ըսէ, «Ռուսաստանը պէտք է ընէ իրմէ կարեւոր բոլոր կարելին, որպէսզի ապահովէ արագ մաքրագոր-ծումը Արեւելեան Անատոլիան զաւաճեցնելուն եւ ա-նոնց օրինապէս վերադարձուելը Թուրքիոյ։ Արտա-հանք շրջանը, կարծւր եւ Բաքուի պէտք է հոյն-պէս անյայտալ մաքրուի ուստ զօրքեր»։ Ու մաք-րուցան։

Թուրքիան զինքը լիակատար վարձատրուած չհա-մարեց Պ. Լիտովսկի անդրկովկասեան սահմաննե-րով։ Ան, պարտք գանձելով Անդրկովկասը ուսա-կան ուժերէ, խուժեց Բաքու, Նուրի փաշայի զըլ-խաւորութեամբ, արին ու աւեր սփռելով ամե-նուրեք։ Արտաքին գործաւոր Զիշեքին 1918 Մեայ-տեմբեր 20-ին յուշագիր գրեց Գ. Պոլսի, յայտա-րարելով թէ Պրեստ-Լիթովսկի դաշնագրին այլեւս դոյուլիսին չունի, ըսին որ Թուրքիան խախտեց այդ դաշնագիրը, ուսանարելով սահմանագիծը։ Ձեռքած առոր, Ու. Ռուսաստանը դարձեալ բարե-կամ մնաց Թուրքիոյ եւ առաւ անոր հետագային զէնք, դրամաւորու եւ զինանալիտական օգնու-թիւն։ Միջազգային քաղաքական մարդիկ մէջ։

Ու. Ռուսիոյ զէնքով ու դրամով է որ ոտքի ե-լաւ Հանրապետական Թուրքիան մը եւ ծովը թափեց յունական թանակները։ Եւ այդ բոլորը համաձայն էին 1920 Մարտ 21-ին Մամուտի մէջ Մ. Քէմալի եւ Ու. Ռուսիոյ միջեւ ստորագրուած զգուշոր պայմա-նագրի մը։ Վերջապէս, Ռուսիոյ օգնութեամբ է որ Թուրքիան իր ձեռքն առաւ կրկին Նեղուցներու հռչակագրի լրանալին։ Նախորդ պատերազմին պարտուած Թուրքիան չաճով կ'ալ, մանաւանդ արեւելեան հակառի սահմանագիծումով։ Ինչ էր այդ չաճը ճակ մը ինչ էր Թուրքիոյ վերաբերումը հանդէպ Ու. Միութեան։

Ա. ՅՈՎՀԱՆՆԵՍԵԱՆ

ԻՆՉՊԵՍ ԿԸ ՓՈՍՈՒԻՆ

ՌՂՔԱԴՐԱՄՆԵՐԸ

ՍԱՆՐ ՊԱՏԻՏԵՐ ՕՐԻՆԱԶԱՆՑՆԵՐՈՒՆ

Ինչպէս գրած էինք արդէն, Թղթադրամներու փոխանակութիւնը սկսաւ երէկ, երկուշաբթի, եւ պիտի վերջանայ ուրբաթ, 15 Յունիս։

Ժամանակին հաղորդած ենք փոխանակութեան զխաւոր պայմանները։ Ահա նորէն կը յիշեցնենք ինչնական կէտերը, լրացուցիչ մանրամասնու-թիւններով։

1. Փոխանակութիւնը տեղի կ'ունենայ դրամա-տուններու, նամակատուներու, հարկային վար-չութեան գրասենիւներուն, ինյալուրթեան արն-տուկներու, հողագործական վարկի գրասենիւ-ներու եւն. մէջ։ Ներկայացողները պէտք է միա-սին առնեն անձնագիրը (ինքնութեան թուղթ), եւ պարենատուր որուն թիւ 19-ը պիտի անջատուի։ Ունէ մէկը որ դրամ կը ձգէ է հաշիւ ուրիշի մը (ընտանիքին անդամներէն) պէտք է միասին առնէ իւրաքանչիւրին պարենատուր։ Միեւնոյն անձին պատկանող բոլոր Թղթադրամները եւ Գրանձա-տուները (պօն) պէտք է յանձնուին մէկ անդամին։ Գաւերուածական յանձնուած շրջուները։ Պէտք է Թղթադրամներ տասնական համարի եւ իրարու-կցել, իւրաքանչիւր տեսակը զատ զատ։ Նախընտ-րելի է ներկայանալ այն դրամատունը ուր ծանոթ-ներ կամ հաշիւ ունի։ Հոն ձեռք թողիլ մը կու տան, որուն վրայ գտաւ զատ կը նշանակէ յանձնելի դրամներուն տեսակները եւ կը դրամարէ։ Դրամը յանձնելի վերջ, ստացագիր մը կուտան ձեռք։ Ու-շաղրուեալ մը ստուգեցէք ընկալագիրը, որովհե-տեւ յետագային որ եւ բողոք կամ սրբազրու-թիւն անկարելի կը դառնայ։

2. Փոխանակութեան համար պիտի յանձնէք Պանք մը Ծրանի բոլոր Թղթադրամները — 5000, 1000, 500, 100 եւ 50 ֆրանքոնց, ինչպէս եւ հա-մարժէք Թղթադրամներ որ յատուկ են դաշնակից զինուորներուն։ Կրնաք պահել միայն 20, 10 եւ 5 ֆրանքոնցները։ Յետոյ պէտք է ներկայացնէք կարճ պայմանագրով բոլոր արժեքաւորները, — Bons de Trésor, Bons de la Libération, եւն.։ Ամէն կողմ յայտարարութիւններ փակցուած են, ան-հրաժեշտ մանրամասնութիւններով։ Տարբ հազա-րէն վեր արժեքները պիտի փոխանակուին նո-րերով. տարբ հազարնոցներուն կամ աւելի պակաս եղածներուն վրայ դրոշմաթուղթ մը պիտի փակ-ցնեն եւ ձեռք պիտի վերադարձնեն։

3. Առաջին առթիւ պիտի ստանաք 6000 ֆր., 3000ական ալ՝ ընտանիքի այն անդամներուն հա-մար որոնց հողը ձեռք վրայ կ'ընեն։ Օրինակ, եթէ ամուսնացած էք եւ երկու զաւակ ունիք, պիտի ստանաք 15.000 ֆրանք։ Աւելի ձգուած դրամով կրնաք հաշիւ բանալ կամ գանձատուներ դնել եւ կամ ընկալագիր մը ստանալ, յաւանկային փո-խանակելու համար։

4. Հիմնական կրնաք օգտագործել ձեռք հաշ-ուրէթացը (ֆոն-Բարպա) կամ աւանդը (տէֆո), չէրով կամ փոխանցումներով։ Կրնաք նաեւ դը-րամ թաշիւ սովորական պայմաններով։

5. Պարենատուրներ բոլոր փոքրաքանակ հայ-թայթիները, ճամբորդներու փոխադրութեան վարչութիւնները եւ զեղարանները պարտաւոր են չին Թղթադրամները (բաց 5000նոցներէն) ընդու-նել մինչեւ յարաթ, 9 Յունիս, այդ օրն ալ մէջն ըլլալով։

6. Ամէն մարդ պէտք է սպացուցանէ իր ինք-նութիւնը։ Օրինակները են՝ քաղաքի եւ այն պա-տիմներուն որ սահմանուած են դրամանիւնքն-րուն եւ կը յաւարարներուն համար, ծանր տուգան-քն մինչեւ ցնալ քանակութիւնը։ Մի կարծեք թէ այդ պատմութիւնէն կրնաք խուսափել։ Պարենա-տուներու եւ անձնագիրներու վաւերականութիւնը պիտի ստուգուի։ Անոնք որ ձեռք օգնած են ձեռք ձեռքի դրամը մասերու բաժնելու. համար, սուրբ պիտի ենթարկուին ձեռք տեղը եւ որովհե-տեւ տուրքի սակը յառաջատուական պիտի ըլլայ, շատ մը անպատկանութիւններ եւ դժուարութիւն-ներ կրնան ծագել։ Ամէն պարագային մէջ ընտու-թիւններ պիտի կատարուին, իմանալու համար պարբերաբար զոմարներուն զոր անոնք դրամա-տուն յանձնած են փոխան ձեռք։

7. Բացառիկ պարագաներ կրնան համարուի իրարմէ բաժնուած ամուսնիները. 21 տարեկա-նէն վար երիտասարդները որ բաժնուած են իրենց ընտանիքէն. զինուորները։

8. Եթէ զորմատէր էք, կրնաք սովորականին

Երեւանի Լիպարարի

Երեւանի Լիպարարի

Պ. Փէլէքէն, երեւանի Լիպարարը ծայրահե-տիւ ճառով մը եւ ամուսնի ներկայացուցիչներուն հաղորդած զեկոյցով մը լրացուցիչ լուսարարու-թիւններ տուաւ փոխանակութեան մասին։ Այս գործողութեան նորից, պետութեան պիտի մնան այն թղթադրամները որ կը փոխանակուին եւ մասնաւոր երեւան պիտի հանուի. հարստու-թեանը դուստր։ Իւրաքանչիւր տեսակի զու-տանկարք։ Միեւնոյն ատեն պիտի պարզուի փճա-ցած, կորսուած կամ Գերմանիոյ տարած Թղթա-դրամներուն դուստրը։ 1944 օգոստոսին Գերմա-ններ Պանք տը Ծրանի արեւելեան շրջանի մէկ մասնաճիւղէն պահանջը էին անմիջապէս իրենց յանձնել 25 միլիար ֆրանք Թղթադրամ, բայց խաղի եկան։ Մասնաճիւղը յանձնեց միայն նոր Թղթադրամներ այն շարքերէն որոնք չըլլաբերու-թեան հանուած չէին տակալուած, հետեւաբար ան-զորմանիլ էին։ Գերմանները ու չափեցան այս պարագան եւ ձգեցին ըսել, որուն 24 միլիար նոյնութեամբ եւս առնուեցաւ։ Նկատի առնելով նոր Թղթադրամներուն քանակը, հարկ եղաւ դիմել Արտասահմանի ապկցութեան։ Ուրեմն, նոր Թղթ-թադրամները առժամային կը թաղկանան հետեւ-եալ տեսակներէն։ 1. Հինգ հազարնոց եւ 300նոց Թղթադրամներ, նման Պանք տը Ծրանի ներկայ Թղթադրամներուն։ 2. Հազարնոց եւ 500նոցներ որոնք տպուած Մ. Նահանգներուն մէջ։ 3. Հա-րիւնոց եւ 500նոցներ տպուած Մ. Նահանգներուն մէջ։ Արտասահմանի եւս Թղթադրամները, ո-րոնք տարբեր տեսակ ունին, անյայտ պիտի վեր-նան հրապարակէն, ատմահամարը թաղկուի Պանք տը Ծրանի կողմէ։ 50 ֆրանքի վար եղած Թղթադրամները, որոնք թիւ մէկ միլիար կը հաշուեն, առ յոժմ պիտի շփոխանակուին, զործա-ղութիւնները չենճողու համար։

Նախարարը այս առթիւ չեղեց թէ չարաչար կը սխալին անոնք որ զանազան կեղծները եւ խաղախութիւնները կը փորձեն «անանուն» (անսինիմ) գործողութիւններով, կեղծ անցագիր-ներով եւ կեղծ պարենատուներով, իրենց մեծ դու-ստները գնաւալան անձերու վրայ բաժնելով եւն.։

Տարսնիկ, Կարս, Արսնիս

«Ծրան» — Սուրա ճը հետեւեալ հեռագիրը կը հրատարակէ, Լոնդոնէն (2 Յունիս)։ Պորտուգա-լիս կառավարութիւնը պահանջու է Թուրքիայէն։ 1. Հրամարիլ Տարսնիկի հսկողութիւնը միայն իրեն վերապահելու երաւունքն։ 2. Սրբազրիլ Թուրքիայի խորհրդային սահմանագիծը կարսի եւ Արսնիսի միջեւ սահմաններուն մէջ։ 3. Ժողովրդա-վար ձեռք մը վերածել Թուրքիոյ սահմանադրու-թիւնը։ (Հին լուր)։

Կ'ըսուի թէ Թուրքիա սկզբունքով ընդունած է այս պահանջները, բայց կը յուսայ զինքներ ստանալ։ Մոսկուայի Թուրք դեսպանը, որ իր պաշտօնատեղին վերադարձաւ, հակառակորդ-ներ տարած է եղեր։ Թուրքիա կ'ուզէ զինակցու-թիւն մը կընել Ու. Միութեան հետ եւ կը յուսայ թէ ապագայ Պալեստինայի Դաշնակցութիւնը միա-ժամանակ պիտի դրուի իր եւ Ռուսիոյ հովանաւո-րութեան տակ։

Ուրիշ հեռագիր մը համաձայն, Ռիւշտի Ա. — րաւ, Նախիկի արտաքին գործաւարը, ձեռնարկած է ամսկատար կուսակցութիւն մը կազմելու։ (Խալէքն զատ ուրիշ կուսակցութիւն արտօնուած չէ Թուրքիոյ մէջ)։

պէս ձեռք գնումները կարգադրել չէճերով եւ ձեռք հաշուեցոյցներուն վճարումներն ալ ընդունել նոյն ձեռքով։

9. Դիւրութեան համար, պէտք է ներկայանալ հետեւեալ թուականներուն։ — Անոնք որոնց մա-կանուները կը սկսին A. B. C. տառերով, մինչեւ Cha — երկուշաբթի 4 Յունիսին երեքշաբթի 5 Յու-նիս։ — Շեք մինչեւ D. E. F. Չորեքշաբթի, 6 Յու-նիս եւ հինգշաբթի, 7 Յունիս։ — G. H. I. J. K. L. — Ուրբաթ, 8 եւ Ծարաթ 9 Յունիս։ — M. N. O. P. Q. — Կիրակի 10 եւ երկուշաբթի 11 Յունիս։ — R. S. T. U. V. W. X. Y. Z. — Երեքշաբթի 12 եւ Ծարաթ 13 Յունիս։ Սակայն շատ մը կիշէմիւր քայ պիտի ըլլան անոնց համար որ յանձն կ'առնեն երկար սպասել, ինչ որ ալ ըլլայ իրենց մականունին սկզբնատառը։

Այս բոլոր կարգադրութիւնները Փարիզի հա-մար են։ Գաւառական իւրաքանչիւր շրջանի գը-ծողութեանց մանրամասնութիւնները կարգա-դրուած են տեղին վրայ, քաղաքապետութեանց եւն.։ Միջոցաւ։ Ամբողջ Ծրանային մէջ 25.000 դը-րասենեակներ կը բանին 35.000 կիշէմիւր եւ 140 հազար պաշտօնատեղիներով։ Միայն Փարիզի մէջ բացուած են մօտ 4000 դուսնիկներ (կիշէ), 16.000 պաշտօնատեղիներով։

Չորեք շրջան, մինչեւ անգամ դրուած էր թէ արդէն իսկ երկու միլիար ֆրանքի նոր Թղթա-դրամներ շրջաբերութեան հանուած են, մեծ մա-սով կեղծ։ Տեղական Թղթադրեր կը գրեն թէ Թղթա-մաս մը նոր Թղթադրում բերուած է Բորսէլայէն, ուր շատոնց շրջաբերութեան հանուած են։ Սխալ է նաեւ թէ Պորտուգալական Ժողովին անդամները նոր Թղթադրամներով ստացած են իրենց վերին թուղթը։

Le Gérant : H. AGONEYAN
Imprimerie DER-AGOPIAN, 17, Rue Damesour - 1.

1944 ՅՈՒՆԻՍ 6

Այսօր, 6 Յունիս, տարեգարծն է այն հակաշահան, իսկապէս անհախճաբար արշաւանքին որ կատարուեցաւ Դաշնակցներուն կողմէ, խորտակելու համար հիթլերական բռնակալութիւնը:

Ամբողջ Եւրոպայ լուծի տակ էր պատերազմին սկիզբէն ի վեր, բիրեւ հետեւանք չանխափառելով ռազմաքիտութեան մը: Տարիներով պատրաստուած ճամբողջական պատերազմի համար, թրծուած՝ ցեղային գերազանցութեան մոլորանշով, թեւամար, Նացի Գերմանիան ասպարէզ կ'իջնէր յանուն «Կենսական տարածութեան»: Նշանակաւոր մը որ հետագայէն ուրուշեւով, տափահալով դարձաւ զոյգութեան պայքար: «Եթէ պատերազմը կորսնցնենք, այլեւս կորուստ չենք կորսնցնելու իրերէ: Կենսական եւ իրերէ ժողովուրդը: Ձեր գաւազանները, ձեր մայրերն ու քոյրերը պիտի դառնան զերի, պոռնիկներ՝ զօրանոցներու համար»:

Այն էր օրհասական մարտակողը անոնց որ մտնաւորապէս 1940էն ի վեր կը զօղացնէին Եւրոպայ, իրենց դարհուրելի սպառնալիցութիւններով, միլիոններու գերեզմաններով, ամբողջ երկիրներու եւ ժողովուրդներու ստրկացումով, անհաշիւ զոհակալութիւններով եւ կախաղանով:

Եւրոպայ հարձած էր զօրանոց եւ զինարան: Սպանիոյնց եւ «բեւալ գոյք»:

Եւ աւարտ անձեռն խնդիր դարձելու համար, օրուան յաղթանակը յղացած էր ցնորական ծրագիր մը — բովանդակ Եւրոպայ պարսկ սպառազնի, անձայրածիր պարսկացիներ, որպէսզի ոչ ոք համարձակ չենք մտնել:

Սպայէն պիտի հաստատուէր «նոր կարգաւարք», հովանաւորութեամբ ալ մը մոլորանշով, վարդաւրդ եւ զինապաշտ երազաւաններով, որոնք ամէն բան նախապէս էին, բայց մէկ տարրական ի մաստաւելնէ, — ժողովուրդներու կամբ:

Անոնք որոնք, հարթել էին խոյնիւկ իրենց ժողովուրդին զիտակցութիւնը: «Կենսական տարածութիւնը» դարձած էր պարզ աշխարհակալութիւն: Ապրիլու իրաւունքը վերածուած էր ուրիշները զգեստելու, հրամանակատար, յժվար բազմութեանց վերածելու զրոյթեան: Եւ ինչ որ «նոր կարգ» ու ստրկացումներ էին, այլեւս կը նշանակէր — Եւ պիտի հրամայէի, զուէն պիտի համակերպուէի: Եւ տէր — տիրական, դուռն հպատակ: Եւ իշխան, դուռն ստրուկ:

Եւ ինչ խնդր միտքեր ալ ունէին, թուրքի վրայ, այդ բոլորը արձատուեցան եւ դարձան հասարակ ծաղրանկար:

Մարդիկ մտնան թէ ամէնէն հրապուրէ՛ ծրագիրն ալ զատապարտուած է խորտակուելու, երբ կը հիմնուի բռնութեան, արեւելի եւ արեւելի, աքսորի կամ կախաղանի վրայ: Մոռանք, մանաւանդ, որ սուրբ ուրուր կը խորտակուի:

Արդարեւ, զօրք, զէն ու զրահ, ռազմադէմ տութեան եւ զինանախար գերազանցութիւնն էր որ ապահովէր «չանխափառ»ներու առաջին շարքը: Բայց, երեւ — չորս տարի վերջը, այդ գերակշռութիւնը արդէն սարսիւ, ճարձատիւ սկսած էր: Հազար օդանոցներ զինաց տասը հազար: Բանակազար հրապարակու էր զէմ քառասուն հազար: Գիտութեան զէմ տասնապատիկ աւելի զիտութիւն: Խաղաղարարութեան, ճարտարարարութեան, աշխարհի եւ կազմակերպութեան զէմ նոյնքան եւ աւելի յարաճուն, անսպաս պատրաստութիւն:

Եւ քաղաքներ, անձեռն իրութիւն: Միլիոններու զրոյթ, ամբողջ ժողովուրդներով:

Այսպէս էր որ յաղթեցաւ 1944 Յունիս 6ը: արշաւանք զէպի Եւրոպայ: Ժարձատու «Առաջնատեան պարիսպներուն»: Եւ այնուհետեւ ձեռք բուր ճակատներուն վրայ:

Ու միայն բանակները չէին որ հարթեցին ճամբան, այլեւ «ճամբաները», բոլոր այն երկիրներուն մէջ ուր տուն — տեղ էր եղած յաղթականը: Ժողովուրդներու յաղթանակով ոգին, բմբուր ոգին, զինանախար բոլոր բռնութեանց եւ ստատապանութեան, դարձած էր անտանելի մղձաւանջ մը բըռնապահներուն համար: Զանգուածային զնդակահարութիւններն ու արտոնները փոխանակ ընկճելու, թեւ կուտային բմբուրներու յարաճուն թաղութեանց: Եւ երբ Յունիս 6ը ազդանշանը տրուեցաւ, ամէն տեղ ալ, «ներքին ուժերը» կը կազմէին ճշգրիտ քանակներ, կազմ եւ պատրաստ մահացու անակազմները ստրկելու:

Նոր պատմութիւն մը կը սկսի 1944 Յունիս 6էն: Իրական երկունք մը, աշխարհի համար:

ԻՆՉ ԿՈՐՄԱՆՈՒՑԻՆԷ

ՍՈՍԿՈՒՄՅԻ ԵՒ ԿԱՐՍԻ ԴԱՇՆԱԳՐՈՎ

Բ.

ՄԱՍԿՈՒՄՅԻ ԴԱՇՆԱԳՐՈՎ

Ու Ռուսիոյ ներքին նպատակն էր՝ զանազան զինուորներով՝ սանձաւարել թուրքեան Անդրկովկասի մէջ եւ այդ զինուորներով, այլ գետնի վրայ, չափի իսլամական աշխարհի՝ թուրքի հետ կապուած՝ հակուած: Թուրքերը՝ յաւ հասկացած այդ աւելնը, ոչ մէկ յարմար առիթ աչքէ ձգեցին, առանց օգտագործման: Միջազգային ուժերու փոխ-յարարներութիւնն ալ ստիպեց, որ Մասկուայի եւ Անգլալի միջեւ կնքուի դաշնագիր մը: Այս դաշնագիրը ստորագրուած է 1921 Մարտ 16ին Մոսկուա: Եթէ ամիս վերջը, յաղթողեց 1921 Հոկտեմբեր 13ը կարսի դաշնագիրը: Խէ Մոսկուայի եւ թէ Կարսի դաշնագրերն են, որ առաջը դարձան 1925ի բարեկամութեան եւ չեզոքութեան արձակայոյ՝ դաշնագրի համար: Առանց այս երկու դաշնագրերու, մահաւանդ առանց Մոսկուայի դաշնագրին, չէր կրնար կնքուի 1925ի դաշնագիրը: Այդ երկու — Մոսկուայի եւ Կարսի — վաւերագրերու քննութեամբ է որ պարզ կը տեսնուի Հանրապետական Թուրքիոյ զիտութիւնը՝ մասնաւորապէս Անդրկովկասի եւ, ընդհանրապէս, Խորհ. Միութեան մասին:

Մոսկուայի դաշնագիրը կը կոչուի «բարեկամութեան եւ եղբայրութեան» դաշնագիր: Դաշնագրի հիմք ընդունուած է «ազգերու եղբայրութիւն» եւ «ժողովուրդներու ինքնորոշման իրաւունք»-ները: Եւ նաեւ Ու. Ռուսիոյ ու Թուրքիոյ միասնական կոխը՝ Իսլամիստիկութիւնը:

Դաշնագրի առաջին յօդուածով Ու. Ռուսաստանը կ'ընդունի Թուրքիա մը այն սահմաններով, որ զետեւէ 1920 Յունիս 28ին թրքական ազգային ուժերով՝ Գ. Պոլսոյ մէջ: Այդ յօդուածով կ'որոշուի նաեւ Թուրքիոյ եւ Ու. Ռուսիոյ սահմանը՝ սկսած Սեւ Մովի ափին գտնուած Մարսի լիւղէն: Սահմանագիծը կ'անցնի այնուհետեւ Խեւսիս — Մոսկուայ լեռնային լայնով եւ Եւրոպայի-Կովկասի լեռներու շրջանէն գտնուի ու կը շարունակուի Արփաչայի եւ Արաքս գետերու շունդով՝ մինչեւ Ներքին Փարսաւ: Այս սահմանագիծով մանրամասնուած է դաշնագրի յաւելումներով:

Երկրորդ յօդուածով Թուրքիան «կը համաձայնի զիտութեան թաղաք եւ նաւահանգիստ»-ները, իրաւունքի գերիշխանութեան, պայմանով որ «Թուրքիոյ պէտք է արուի» առանց մարտի՝ ապա թրանսիտի իրաւունք ամէն տեսակ ապրանքներու համար, որոնք կ'ուղարկուին նաւահանգիստէն Թուրքիա կամ Թուրքիայէն Բաթումի նաւահանգիստով՝ այդ երկիրները: Առաւելները նաւահանգիստէն պէտք է կատարուին առանց յաւելումի եւ առանց ու եւ զանցումի:

Սեւ, Հայկերու համար մեծ հետաքրքրութիւն կը ներկայացնէ դաշնագրի երրորդ յօդուածը: Այդ յօդուածով դաշնագիր երկու կողմերը կը համաձայնին. Ա. — Նախիջևանի շրջանը, որ աշխարհադրական սահման չունի Արքէշանի հետ, կազմէ ինքնավար հողամաս եւ դուրի Արքէշանի հողատարութեան տակ: Բ. — Արքէշանը իրաւունք չունի զիջելու այդ հողատարութիւնը ուրիշ որ եւ չ'պետութեան:

Պարզ է, որքեւ պետութիւն ըստաճը Հայաստանն է, որուն ոչ մէկ պայմանով Արքէշանի իրաւունք չունի զիջելու Նախիջևանի ինքնավար շրջանի հողատարութիւնը:

Յօդուած վերջորդով Ու. Ռուսաստանը կը յայտարարէ, թէ Թուրքիան ազատ է բոլոր տեսակի պարտաւորութիւններէն, որոնք հիմնուած են ինքնազգային ու եւ չ'համաձայնագրի վրայ՝ կընթուած Թուրքիոյ եւ ցարական կառավարութեան միջեւ:

Յօդուած 13րդով Ռուսաստանը կը պարտաւորուի իր նիւթական միջոցներով զինուորական եւ քաղաքական բոլոր զիններէն բերել մինչեւ թրքական սահմանը: Թուրքիան նեւս պարտաւորութիւն չունի, պարզ այն պատճառով, որ հոն գերի չկայ: Բոլորը կնքած են իրենց մահկանացուն:

Յօդուած 15րդով Ու. Ռուսաստանը կը պարտաւորուի միջոցներ ձեռք առնել, որպէսզի Անդր-կովկասի հանրապետութիւնները նոր դաշնագրի կնքէն Թուրքիոյ հետ եւ այս պայմանագրին մէջ ինչուած իրենց վերաբերող բոլոր կէտերն ընդունին: Այս յօդուածի հիմով է որ ընտուր կ'առնէ Հայկերու համար արտաքին Կարսի դաշնագիրը:

Մոսկուայի դաշնագիրը, ինչպէս տեսանք, զինուորներու շարք մըն է, որ կ'ընէ Ու. Ռուսիան Թուրքիոյ, առանց ու եւ չ'հատուցումի:

Ա. ՅՈՒՄԱՆԻՍԵԱՆ

(Մնացեալը յաջորդով)

Կացութիւնը դեռ անորոշ

Դամասկոսէն կը հեռագրեն Յունիս 4 թուականով. — Փրանսական զօրքը այսօր քաղաքացաւ: Սուրիոյ միւս քաղաքներուն մէջ ալ Փրանսական զօրքը եւ բնակիչները հետացան, բրիտանական զօրքն պաշտպանութեամբ: Դամասկոսի մէջ զինուորները իրենց զօրանոցներէն դուրս ելան այսօր օրն ի բուն: Պահակազօրքը, որ 3000ի կը հասնի, զնաց մասնաւոր բանակաւորի մը, Մեզզէի ժող, Դամասկոսէն իբր 7 զինուոր չէ - ու: Փրանսական զօրքը Դամասկոսէն հետացաւ անցնելով հանդարտ փողոցներէ եւ օրուան խաղաղ ժամերուն, (ցերեկուան ընտ), որպէսզի խուսափի թշնամական ցոյցերէ: (ԽԱՐԵԼ):

Իսկ ամերիկեան զօրանկալութիւնը կը հետադիմ թէ ամբողջ անապահական ցոյցեր ըլլաւ, երբ Փրանսական հետեւակալութիւնը, հրապարակեւ եւ թաղաքները կը քաղաքէն քաղաքէն, ընդ հակադրութեամբ անդիլական զօրքն: Քաղաքէն դուրս տանող լայն պողոտան լեցում էր անապահական երկաթ շէնքերով որոնք պէտէվէի հազուադէպ հաւանք էին, ինչպէս եւ Փէշաուր քաղաքացիներով, չ'զիններով որոնք Ս. Պողոսի ժամանակէն մնացած վրայ — զլուխ ունէին, լայն վարդերէն հաւանք գիւղացիներով եւ Տիւրքերով: Այս բազմութիւնը կը ծախաւարէր, երբ անդիլական զօրքը կ'անցնէր ինքնաշարժներով, բռնակալութեամբ, զրահապաշտ կառններով եւ հրապարակով: Երբեք այսպէս ժողովուրդականութիւն չ'աւանջէր Անդլիան Միջին եւ Մոսուր Արեւելքի մէջ:

Տակաւին Ձերեզներ եւ Սենեկայի զինուորներ կը դառնուին Դամասկոսէն մէջ, անդիլական զօրքն հակադրութեան տակ: Ետ շանցած քաղաքը բոլորովին պիտի պարպուի Փրանսական զինուորներէ որոնք աչքէ հեռու վայրեր պիտի փոխ - դուրս, որպէսզի ընդհանրութեամբ չ'պատահին: Արեւելքի Փրանսական հրամանատարը Դամասկոս հանդիպելով, տեսաւ ռազմական հետեւանքները:

Ճէմիլ Մէրտան պէյ, Սուրիոյ առեմնայ վարչապետը եւ արտաքին նախարարը, հետեւալ յայտարարութիւններ ըլլաւ. — «Անցեալ Մայիսի ընթացքին մենք բաց ի բաց տեղեկացուցինք Փրանսացիներուն թէ ցաւալի հետեւանքներ պիտի ծագին, եթէ նոր զօրք հասնի: Մենք մեր կարելին փորձեցինք հետեւելու համար անգլ. կառավարութեան խորհուրդներուն, որպէս զի բարեկամաբար լուծուի մեր մէջ Փրանսացիներուն հետ: Մենք ունինք փաստաթուղթեր Մայիս 20 եւ 26 թուակիր որոնք կ'ապացուցանեն թէ Փրանսացիները դաւ եւ կը պարտաւորուին, խոստումներ յարուցանելու համար Սուրիոյ մէջ: Մենք ընդհակառակն խուսափեցանք խոստումներէն եւ հրամայեցինք մեր ռազմական զօրքին կրակ րանայ միայն յարձակման պարագային: Փրանսայի վերջին արարքները ընդեցին ինչ որ մնացած էր իր եւ Սուրիոյ միջեւ, բիրեւ բարեկամական յարաբերութիւն: Սուրիական կառավարութիւնը բուրովին խնայեց իր յարաբերութիւնները Փրանսացիներուն հետ եւ կրցաւ վերանորոգել միայն զիտանալիական սովորական միջոցներով, առանց անտեղի առաւելութիւններ տալու: Փրանսացիներուն: Մենք չենք ճանչնար որ եւ իրաւունք հիմնուած աւանդութեան վրայ, բացառիկ դիրք մը տալու համար Փրանսայի: Մենք պատրաստ ենք բոլոր խնդիրները լուծելու համարութեան եւ արդարութեան հիման վրայ»:

Նախարար այս առիթ յայտնեց թէ անցեալ շաբթու Դամասկոսէն մէջ ունեցած են 400 մեռել, 100 անհետացած եւ 500 վիրաւոր:

Խորհրդակցութիւններ

եւ կարծիքներ

Երկուշաբթի օր Փարիզի անգլիական, խորհրդային եւ ամերիկեան զնայանքները զօր, տը Կոլի այցելեցին զատ զատ, այնպէս որ կարելի չեղաւ հաւաքական խորհրդակցութիւն մը կատարել:

Զօր. տը Կոլի քաղաքի օրուան յայտարարութեանց մէջ կ'ըսէր թէ հրամայած է Փրանսական զօրքին դադարեցնել կրակը, բայց պահել իրենց զինքները: Արդ, ինչպէս կը հաստատուի վերջին լուրերը Փրանսական զօրքը ոչ միայն ձգած է իր զինքները, այլեւ 3000 զինուորներ հետացած են Դամասկոսէն: Լուսաբանութիւններ ինքուրած ըլլալով այս հակասութեան մասին, կառավարութեան ներկայացուցիչներն մէկը բացատրեց թէ զօր. տը Կոլի կրակը դադարեցնելու հրաման տուած տուն, պատուիրած էր հաշտարար արմատաւորութեամբ վարուի Անգլիացիներուն հետ: Ուրեմն, կրակը դադարեցնելու զատ, Փրանսացիները աւելի յարձար դաւած են հեռանալ, որպէսզի անախորհրդութիւններ չ'ծագին: Միւսմասին ատեն որոշած են Պէյրութ փոխարկի Փրանսական հրապարակները:

Իրազեկները դիտել կուտան թէ Փրանսական կառավարութիւնը զիտարութեանց կը մասնաւոր

Փոքորիկեն վարչ

Անցնալ երկուշաբթի իրիկուն Իենայի սրահին մէջ. Ռ. ձ. ի քառասունամբ անբնայացից անք խաղ մը, Վ. Սվանսոնի «Փոքորիկեն վերջը»։

Երէքը — Ռուսաստանի կամ Ռուսահայաստանի մէջ անկիւնը, — չենք գիտեր ուր — բնականօրէն մը (բոլորն ալ հաղուած վերջին նորածնութեամբ), բաղկացած հարց Առօն, իր աղջիկ Սիրուշէն եւ քոյր աղջիկէն Լիզիկ որ այրի բլալէն ի վեր կ'ապրէ ժողովրդի հետ։

Հայր Առօն հարուստ վաճառական մըն է, խրատաբարձր եւ խաղաղ կրօնիկ, երջանիկ իր զաւակներով։ Ընտանիքը ունի թրքահայ դարացի Պ. Առօն — ուսմանուոր որ տունին լաւ բարեկամն է, եւ որուն տղան Արմէն փարիզ դասած է ուսանելու։ Երկու հայրերու յօշուած երազն է տեսնել իրենց զաւակներուն միացումը։

Ա. արարին գործողութիւնը կը սկսի Աստուածատուի աղօնով։ Արմէնի փարիզէն քաղաք հասած օրը։ Երկու հայրերը ուրախ են, իրենց երազը վերականգնելու իրականութիւն պիտի դառնայ... բայց առաջ, Սիրուշի սիրտը դրամով է տունին ծառան կողմ ու կուգիտ Առօն։ Սիրուշ հակառակ հօրը ստիպումին, կը մերժէ անոր առաջարկը, չուզեր նոյնպէս յայտնել իր սիրածին անունը։ Արմէն իր կարգին չուզեր որ իր ալ երկար ստանէ ի վեր երազած այդ ամուսնութիւնը կատարուի ստիպումի տակ։ Կը հպարտակ Սիրանուշի որոշման եւ վեհանքի, ինչէն նոյնիսկ օգնել անոր, եւ երջանիկ տեսնել զինքը, հոգ չէ թէ ուրիշ մը հետ։

Բոլորը տխուր են տունին մէջ, բացի մէկէն որուն զաւաթին բաղձանքն է տիրանալ հայր Առօնի հարստութեան։ Այդ մէկն է Առօն քոյր աղջիկը Լիզիկը։

Փարիզի մէջ, օրը օրին հետեւելու համար կացութեան, որովհետեւ պաշտօնական լուրերը 24 ժամ ուշ կը հասնին, հաղորդակցութիւնները խանգարուած ըլլալով։

Մինչ այս մինչ ալ, խորհրդակցութիւնները կը շարունակուին բոլոր մայրաքաղաքներուն մէջ։ Պ. Զերէլի երէկ պիտի պատահանէր զօր. տը Գոլի, երեսն. Ժողովին մէջ, փոխան արտաքին նախարար Թորնի որ հիւանդ է։ Ամէն պարագայի մէջ, Սուրիոյ խնդիրը «միջազգային դիւանականաց մը» պիտի դառնայ, ինչպէս կը գրէ ամերիկեան թերթ մը։

*** Անգարայէն կը հեռագրեն թէ թուրք մա-մուլը ընդհատակէն կը դնահատէ Թրանսպի չափաւոր դիրքը։ Կիսապատմական «Ռուսոյ» օրաթերթը կը յայտնէ որ մարեքառ «Միջին Արեւելքի մէջ ծաղկելու հոգեւոր»։ Կարգ մը թերթեր դիտելու կուտան թէ Անգլիոյ եւ Ամերիկայի ընթացքը չի համապատասխաներ Սան Ժրանշիսկոյի խորհրդաժողովի միջնորդութիւն։

Փրալալ, Մոսկուայի կուսակցական պաշտօնաթերթը, առաջին անգամ ըլլալով կ'արտայայտուէ այս տպումով մասին։ Թերթը զուտալի կը գտնէ պատահած դէպքերը, «որ իր հակառակ տրուած որոշումներուն»։ Խ. Միւսթեան հանրային կարծիքը ջերմապէս կը յուսայ թէ խորհրդային կառավարութեան ծայնուցադիրը պիտի յանգի վեհին խաղաղ լուծման»։

Աւարական համագումար

Երկուշաբթի օր Գահիրէի մէջ բացուեցաւ Աւարական Դաշնակցութեան համագումարը, զինելու համար Միջին Արեւելքի խնդիրը։ Եզդիական մամուլը լայնօրէն կը գրադի այս տաշնապով եւ կը պահանջէ որ Եւրոպացիները հասնին աւարք Ժողովուրդներուն զգացումները եւ ճանչնան անոնց իրաւունքները։ «Եթէ կարգ մը երկիրներ տուրի ելած են, ուրիշ արար ազգեր կը սպասեն եւ կը պատրաստուին։ Անոնք կը յուսան թէ եւրոպական պետութիւնները պիտի քաշեն իրենց բոլոր զօրքը ճափոնական պատերազմէն վերջը եւ Արաբներուն պիտի վերադարձնեն այն իրաւունքները զոր իրենց ձեռքը կը պահեն տակաւին»։

ԶԸՐԶԻԼ ԲՈՒՌՆ ԶԱՒ ՄԸ ԽՕՍՆԵՑԱԻ ընկեր-վարութեան ղեկ, ընտրական պաշտարին առթիւ։ Ըսու թէ «պատ խորհրդարանը խոտելի է ընկեր-վարական վարչապետութեան համար»։ «Աւելի առաջ կ'երթան, եւ ի խորոյ արտի կ'ըսեն թէ ընկերվարական կարգութեամբ չի կրնար հաստատուիլ առաջիկայի հարկաւորութեան։ Ամբողջ երկրին կանքը վարող ընկերվարական կառավարութիւն մը չի կրնար թոյլ տալ ազատ, սուր կամ բուռն արտայայտութիւն հանրային դժգոհութեան։ Անոնք պիտի հարկադրեն ետ երթալ ղեկի Կէսթափովի ձեւ մը» են։ Վարչապետը ձադկեց նաեւ Ազատականները։

7500.000 ԼԵՃԻՐ պիտի հաստատուին Գերմանիոյ այն հողերուն մէջ որ պիտի կցուին Լեհաստանին։ Գերմանները բռնի պիտի տեղահանուին այդ հողերէն։

Բ. արարին կը տեսնենք Հայր Առօն, բոլորովին ինչպէս, անձնատուր գիշերին, եւ ասն մէջ միշտ տխուր։ Ոչ մէկ խօսք կ'ուղղէ իր աղջկան։ Երկուշաբթի ալ լուռ կը տառապին, մինչ Լիզիկ կը ջանայ իր ջուրթիւններով ժառանգութենէն զրկել տալ Սիրուշը։ Բայց Արմէն կը հսկէ, ան գուշակած է Լիզիկի նպատակը։ Կը խօսի անոր հետ, կը գտնէ անոր բարի գզացումները եւ ասա յանկարծ, հերքալով, չար Լիզիկը կը դառնայ հրեշտակ Լիզիկ մը որ այսուհետեւ պիտի աշխատի Արմէնի հետ, միացնել Առօն եւ Սիրանուշը։ Ոչ միայն այդ։ Լիզիկ իսկապէս կերպարանափոխուած, կը խոստանայ նոյն ժամանակ ամուսնանալ ասն երկրորդ ծառային՝ Ֆերրի հետ, որուն սէրը մինչ այդ խաղալիկ դարձուցած էր, եւ աւելին օգնել անոր ընտանիքին որ դրամական նեղ կացութեան մէջ է։

Տան մէջ բոլորը հիմա գիտեն թէ Սիրուշ կը սիրէ Առօն... այդ կողմ ու կուգիտ գործակալատար։ Առօն ինձ յայտնեց իր սէրը, կը բացատրէ Սիրուշ, եւ այնքան տխուր էր որ միթերաքից... Մակայն հայր Առօն եւ ներկաներն ալ միասին չեն ուզեր հաւատալ... «Երբեք, այդ կեանքով իմ աղջկան հետ», կ'ոտնայ հայր Առօն... «Կորուսելով, կորուսելով տունէս, առ ճիշդ բաժին ինչպէս գու-մարը եւ կորուսելով»։ Կը յառաջանայ ղեկի գործը ուր աղջկան դրամը դրուած էր, բայց ոչինչ կը գտնէ հոն։ Գաղաւթացած, ինքզինքը քաշելու ան-կարող, կը քաշուի իր սենեակը... Բոլոր կաս-կածներն կը կեղծուին Առօնի վրայ։

Գ. արարին է։ Սիրուշ կը պատրաստուի հեռանալ ընտանեկան յարկէն։ Բայց Առօն, որ աւելի Սիրանուշի ժառանգութիւնը քան անը կը սիրէ, շատ զոհ է թելուել որ հայր Առօն ծառանգութենէն զրկած է իր աղջիկը։ Զուգոր տունէն հեռանալ, պատրուակելով թէ զինքը իր գոյ ամբաստանած են եւ պէտք է մնայ մինչեւ արդարութեան երեւան գալը...

(Մնացեալը յաջորդով)

ՄՈՒՇԵՂ

Փոքորիկեն փոխանակութիւնը

Երկուշաբթի օր արտակարգ տեսարան մը կը պարզէին Փարիզի պողոտաներին ու փողոցները, թղթադրամներու փոխանակութեան առթիւ։

Հազարաւոր քաղաքացիներ պոչ ընծած էին դրամատուններուն, նամակատուններուն եւ ուրիշ հաստատութիւնաց առջեւ, համբերութեամբ սպասելով իրենց կարգին։ Սպասումը կը տեւէր, կէս ժամէն մէկ ժամ, անց տեղ քանի մը ժամ։ Ամբողջ երկրին մէջ, մեծ քաղաքներէն մինչեւ քոտին գիւղերը այրի եւ կիններ պոչ կապած էին եւ դեռ պիտի կային մինչեւ Յունիս 15։ Անշուշտ որոշ չափով խանդարուած է աւետարական կեանքը, քանի որ շատ քիչեր կ'ըսէին են նոր թղթադրամ տառնալ, իսկ հինները այլեւս արժէք չունին, բացի 5, 10 եւ 20 ֆրանքոններէն։ Միայն Թրանսպիները չէին որ կարգի կը սպասէին, այլեւ հազարաւոր անց-իւստի եւ ամերիկացի զինուորներ փախուած էին հինուորական ծառայութիւնը դառնեանքներու առջեւ, փոխելու համար իրենց դրամները։

Այսօր, չորեքշաբթի եւ վաղը, հինգշաբթի կարգը անոնցն է որոնց մակաւորները կը սկսին D.E.F տոտերով, թէ եւ կան գրասենեակներ որ այս պայմանը կ'ապրէ չեն առնել, եթէ յանձն կ'առնեն կարգի սպան։ Ամէնէն աւելի բազմութիւն հաւատարմ էր Պանը տը Զրանս արձեւ։ Եւ մականան նախարար, Պ. Փէլլէն, անձամբ ստուգելու համար գործողութիւնաց կանոնադրութիւնը, «Երբեւ Արեւելքի խալիֆա մը» խառնուեցաւ բազմութեան եւ դրամատուն մը յանձնեց իր հին թղթադրամները, հիշ 4800 ֆրանք։ Եւսեւ քանի մը Փրիւթեան գանձատուններ անցնէ։ Ամբողջ գործողութիւնը տեւեց քանի վայրկեան։ (Ֆիլիպպո)։

Պարենուարման խառնութիւնը հին դրամները ընդունելու պարտաւոր ըլլալով, յաճախ կեռատով կամ ուրիշ պտուղներով կը վերադարձնէին մնացորդը։ Դեղարաններն ալ դուր դադար չունէին, եւ տարբերութիւնը կը վճարէին ակաւայի փողիներով, ապիրիմով եւ ուրիշ մանր մուրը բաներով։ Հաշարանները թէ եւ պարտաւոր չէին, բայց ընդհանրապէս կ'առնէին հին թղթադրամները եւ կամ ապառիկ կ'ընդունէին։

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

16 ԵՒ 17 ՏԱՐԵԿԱՆԵՐԻ Երկու նաչի պատասխաններ զնդակահարութեան Ամերիկացիներուն կողմէ, լրտեսութիւն կատարած ըլլալով անցեալ փետրուարին։

ՊԱՏԵՐԱԶՄԻ ոճրագործներու խորհրդաժողովը վերջացաւ առջի օր, Լոնտոնի մէջ։ Յանկերը տակաւին զաշտուի կը պահուին, որպէսզի ամբաստանականքը չիմանան եւ անձնասպան ըլլան։

ԳԵՐՄԱՆԻԱՆ գանադաւ ըջաններու պիտի բաժնուի, գանադաւ սպալակոյտին միջոցաւ։ Գրուներ պահանջեցին ոչ միայն հաստատուի իրենց պարտած շրջանը, այլեւ աւելի ընդարձակել զայն։ Անպիտակներն ալ նոյն իրաւունքները կը պահանջեն Աստուրիոյ մէջ։

ԶԱՅՆԵՐ ԳԱՒԱՌԵՆ

ՓՈՆ ՏՕՊԵՆԱ, 28 Մայիս. — Մեր զազուքը կը բաղկանայ մօտ 150 ընտանիքներէ, ցրուած Օպնա, Վայո, Սէն Փիէր եւսլէն։

Կան քանի մը խանութիւններ, կօշկակարներ, դերձակներ, լուսանկարիչ մը, զուլպալագործ մը, իսկ մնացածները կ'աշխատին մետաքսի, ճախարակի, սպակի եւսլէ գործարաններու մէջ եւ հոգադրոններու ջով։

Անձնական գործ ունեցողները բարեբախտ վիճակի մը մէջ են, իսկ գործաւորները տնտեսապէս քայքայուած, կ'ապրին իրենց օրականներով։

Պատերազմը հռչակուած առեւ, սակէ ալ բազմաթիւ Հայեր զինուորագրուեցան եւ 12 հոգի մինչեւ վերջերս գրէի էին Գերմանիոյ մէջ։ Բարեբախտաբար վերադարձան, բացի մէկէն որ կը սպասուի։ Կայ նաեւ մէկ կորուստ։

Ազգային կանան, շարժում մը գոյութիւն չու-նի։ Լիւնի, Վալանի եւ Մարսլլի Աղ. Միւսթեաները, իրենց կրօնական դաստի ու վարչութիւններով, ցարդ անտարբեր մնացան են այս զազութիւն հանդէպ։ Աղ. ձակաւ տլ գոյութիւն չունի։ Միակ զահահատիկ աշխատանքը Գովաւա-հայ, աւելի ճիշդ Հայաստանցի գերիներու հան-դէպ ցոյց տրուած գործունէութիւնը եղաւ, որու ծախն պիտի գրեմ յաճորդով։ — Տարազիւր

Ազգային կանան, շարժում մը գոյութիւն չու-նի։ Լիւնի, Վալանի եւ Մարսլլի Աղ. Միւսթեաները, իրենց կրօնական դաստի ու վարչութիւններով, ցարդ անտարբեր մնացան են այս զազութիւն հանդէպ։ Աղ. ձակաւ տլ գոյութիւն չունի։ Միակ զահահատիկ աշխատանքը Գովաւա-հայ, աւելի ճիշդ Հայաստանցի գերիներու հան-դէպ ցոյց տրուած գործունէութիւնը եղաւ, որու ծախն պիտի գրեմ յաճորդով։ — Տարազիւր

ԶԱՖՈՆԻ ՆԱԽԱՏՈՐՄԸ ուրիշում է անձնապատկերով, հարուածելու համար Դաշնակցիները։ Հա-փոնցիները մասնաւոր օգտաւարիկներ չինքն են, որոնք պիտի կրնան Ամերիկա հասնիլ 100 ժամէն եւ ուսմանը թողնել, «անձնապատկերեան խումբներով»։

ՄՈՍԿՈՎԱՅԻ «Փրալալ» խոտրէն կը քննադատէ Թրանսպի նախապետերազմեան վարչին-բը, Տարապի, Փոլ Ռէյնօ, Ալպէր Սառն եւ Իմօ Տէլպօս, ըսելով թէ անոնք ծառայէ «Երկու հարիւր ջոյ ընտանիքներուն» հետ կը ջանան խախտել երկրին ժողովրդապետական վերածնութիւնը եւ վերաշինութիւնը։ Բուլիւրի պաշտօնաթերթը «վերադարձող ուրուականներ» կը կոչէ նախկին նախարարները։

ՎԵՐԱԴԱՐՁԱՅԻ ԳԵՐԻՆԵՐ ՍԷՆ Դաւիթ — Յաւոր Թաշահան, Մարգիս Թիւմէրեան, Գիւրգ Պաճաւազդեան, Արաքսիւ Այալեան, Ահարոն Զօրեան եւ Իսահակ։ Դեռ երկու երիտասարդներ ունին, որոնցմէ լուր չկայ առաջմ։

Լիւն — Նիկիկ Կէնհան, լման երեք շտաբ ճամբորդելէ վերջ։

Փարիզէն՝ Ալեքիս Կապենց, Յ. Պալան։

ԿԸ ԵՐԳՐՈՒԻ ՄԵՐ ԲԱԺԱՆՈՐԴԵՐԵՆ ՄԱ-ԲՈՒՐ ԵՒ ՈՐՈՇ ԳՐԵԼ ԻՐԵՆԵ ՀԱՍՏԵՆԵՐԸ, ա-նուն, մակամուն, քաղաք, փողոց, քիւ, որպէսզի ԿԱՐԵԱՆԻ ՄԱՍՆԱԿԱՆ ՏՈՂԵԼ։

Դրամ զրկած առեւ, զրկ միայն Sch. Misakian, կամ, Թերթին անունով դրամ առեւ՝ Journal Haratch։

ԲԱՄԵՆԳԻՆ — Տարեկան 750, վեցամսեայ 400, եռամսեայ 200 ֆրանք։

ՀԱՅ ԵՐԳԻ ՕՐԸ

Կիր. 10 Յունիս, ժամը 16.30ին Salle Gaveau մէջ Ազգային մեծ համերգ, Փարիզի Հայկական երգչախումբին կողմէ, ղեկավարութեամբ ԱՐԱ ՊԱՐԻՇԵՆԵՆԻ։ Կը մասնակցեն — Օր. Արաւել Ալպան (երգ), Օր. Վերմիկ ձիման (դաշնակ), Պ. Անթր. Մարիօն (շոթակ), եւ Concert Lamoureux ժմաբաժէ երաժիշտներէն բաղկացած ութ-եակ մը (octuor)։ Պիտի երգուին եւ նուագուին 30 հայ երաժիշտներու զործերը։

Դրամ զրկած առեւ, զրկ միայն Sch. Misakian, կամ, Թերթին անունով դրամ առեւ՝ Journal Haratch։

ԸՆԴԱՆԵԿԱՆ ՊԱՐԱԶԱՆԻՆ Նաչի Ալթոր-վիլի մասնաճիւղին կողմէ, Salle Municipale սրահ-ներուն մէջ (rue Voltaire), 16 Յունիս, Շաբաթ, ժամը 9ին մինչեւ լոյս։ Գերաբնականները բա-ման, ընտիր նուագախումբ, անախիկայինը։ Մա-նիլի պիւֆէ։ Մուտք 100 ֆրանք։

Կառավարման առեւ Gare de Lyon — Maison Alfort ժամը 9ին եւ 10.25ին եւ իջնել Ալթորվիլ։

Le Gérant : H. AGONEYAN
Imprimerie DER-AGOPIAN, 17, Rue Damour . 17

Փոթորիկէն վերջ

(Բ. Եւ վերջին փաստ)

Իրեկուն է ֆպահ մը սրահը պարագայ կը մնայ: Մոտենի մէջ, կը տեսնենք մարդկային շուք մը որ կը յառաջանայ զգալի գոյգոյ, հին տառակայ մը կը զետեղէ եւ ծոնկի կեանք կ'աղաղակէ — «Փառք թող, Աստուծո՛ւ, մէկը շահաս»: Իայց մէկը տեսնուած էր, Արմէնը: Եւ թէ Վերքը կը հասնի նաեւ Լեւին կը կը լուսանորէ սրահը: Մարդկային շուքը Քերթան է որ զգայաւոր եկեր է վերադարձնելու գրամը զոր գոյցած էր եւ որուն ալ պաշտօնէն, Արմէն կը խոստանայ պահել զազատեալը եւ Լեւին, (հեշտակի Լիպիկ) Քերթանի կին ըլլալու էր խոստումը կրկին կը նորակէ...:

Կը մնայ Աւօն, ինչպէ՞ս աղաադել անկէ։ Արմէ-
նի հայրը, Աստուածաբանուոր Թաղարքի մէջ կը ձգէ
զան, յայտնելով թէ հայր Աշօ փառնակացեմ էր
կապարտօր ունի, եւայլ, (միջանկեալ ըսեմք որ
այս Թաղարքը բոլորովին աւելորդ էր, քանի որ
արդէն Աւօն զոյնը երեւան եկած էր)։ Աւօն, որ
ամէմտ մէջը ջէր, շուտով Թաղարքը կ'իյնայ եւ
ձեռք կը քաշէ Սիրուշէն։ Սիրուշ յուսահատ. Տօրը
երկիւր կը նետուի, «Եւերի, ներիր»։ Կը յոտառա-
նայ անշուշտ զպատահկի անոր, եթէ կրնայ Արմէն
զինքը արժանի կը նկատէ միշտ իր իրեն ըլլալու,
Արմէնին ուղանման ապաշէ եւ ամէն ինչ շատ լաւ
կը վերջանայ ամէնուն, ինչպէս նաեւ ներկանե-
րուն փափաքին համաձայն։

Անկասկած, ինչպես կ'ընէ ֆրանսական բացատրութիւնը, «պատուաւոր» թատերախաղ մըն է այս, արժանի մեր բնական խաղաքանկին մաս կազմիւնը: Ունի անուշտ իր թերութիւնները, ինչպէս նաեւ առաւելութիւնները: Սկիւիք առաւելութիւններէն:

Առաջինը այն է որ, բառականին լաւ կառուց-
 դած լինի եւ կ'ապացուցանէ հեղինակին բնագ-
 րան վարդապետին: Պատմութիւնը կը շարունակ-
 ուի բնական կերպով, առանց աւելորդ արանու-
 թեան, միշտ հոտաբերքի պահելով ներկայները:
 Կան մասնաւորապէս յաջորդած քանի որ տեսիլներ
 եւ, ինչ որ կարծուածէն աւելի զգուար է, մուտ-
 թերքի եւ էպիքի կը յաջորդեն իրարու բնական
 կերպով:

Գալով թերութիւններուն, անոնք աւելի հո-
ղեալանալան սխալներ են քան կառուցածքի պա-
կաս: Որքան դժբոցողութիւնը հաւատարի է, այն-
քան կարգ մը հոգեկան վիճակներ եւ անոնց դի-
միտութիւնները անբնական կը թուին: (Գոնէ ին-
քաւսութիւններ խաղը եւ պարտմները մեզի թոյլ չեն

դեպատանին, ուշադրութեան յանձնելով կայսութեան ծառերացուծի և ինդերով որ դարբեցնեն նոր զօրքի սաւաքում: Կ'սրեն թէ Գրիանական զրահապատ կառօրն կը շրջեն փողոցները և օղանալ կը իր սաւաքներն մղկիթներու վրայ, աղօթքի Ժամուն, և. զնդացիներն տեղադրուած են շէնքերու տղրիններուով վրայ: Այս պարբերակներն ստեղծաշտ զորդներն ժողովուրդը: Խոսով թիկններ ծաղեցան Դամասկոսին մէջ, ուր Ֆրանսացիներուն ողմբակոծութիւնն սկսաւ Մարիս 29ի իրիկովը, բայց և բազմամարդ ջաղաքին մէջ: Պաշտօնական կուրսուտներն են՝ Մայաննուած՝ 80 ոստիկան զինուոր և 400 ջաղաքացի, ծանրապէս վիրաւորուած՝ 500, վիրաւորուած՝ հազար: Դամասկոսի ուրակոծութիւնը չարուհակուցեցաւ Մարիս 31ի սառուուն:

Պ. Չորչիի ուրիշ մանրամասնություններ այս պատմվածի վերջը, ըստ իմ «Ջեյն միտք շունի» և եւ ի վերջո ստացողամբ զողորմող այս պատմ. բաժնի մեջ, բայց ի վերջո թշնամիքներն, այն աւել թէ մեր սեփական շահուն չամարք։ Յետոյ չհերժ զոր. տը Կոյի այն վերադարձումը թէ չրոտ-խումարքը կը կառուին անդիպական ղէշերովով։ Ու վերջապէս պատասխանելով այն յայտարարու-թեան թէ բրտոնական նախկին ղեկավարը՝ զոր. Սիկիս Պէյրուսթին ետ կանչուած էր զոր. տը Կոյի կրտսերին վրայ, վարչապետը ի մէջ այլոց ղեկավարուեալ։ — «Զոր. Սիկիս վերջին մարդն է որով իմ տալիս ղեկավարութիւն կրնաւ ընել զոր. տը Կոյ, որով չհետեւ եւս անձամբ ապահովից զոր. տը Կոյի փախուստը Պոտոսիցի Անգլիա, որ օգնանաւով եւ կրնայարժով, 1940 Յունիս 18ին»։

15 ՏԱՐԻ ԲԱՆՏԱՐԿՈՒԹԵԱՆ ղառապարտուեցաւ Գ. Կրիզոստի, Քուրպուռայի նախկին քաղաքապետը եւ Վարիզի քաղաքապետական խորհուրդին նախագահը, իսկ եւս գործակից:

ԼՈՒՆՏԻՆԵՑԱՆ ԵՐԵՔՆՈՐ ԸՆԿԵՐԱՑՈՒՄ

ԹԻՒՆՆԵՐ, որոնք Հակահրեական քարոզության ներքին - ներ կը կատարէին, Հրեական բռնադատում կալուածները չվերադարձնելու համար: Ուրիշներ ալ պիտի հետապնդուին:

ՍԱՆ ՀԻՐԱՆՁԻՍԿԱՅԷՆ կը հեռագրեն թէ Անդրեա, Մ․ Նահանգները Թրանսա եւ Զինաստան մեթեցիկ ընդունիլ խորհրդային տեսակէտը վեթիկ իրաւունքի մասին։ Այս մեթովը անմիջապէս հաղորդուեցաւ Սթալինի։

տար զանոնք ըրբեւ բնական ընդունիլ: Ամէն պարտադիր մէջ, պէտք է ըսի՝ որ առ հասարակ, րացի հայը լիօնէն եւ Աստուածատուրէն, նկարագրներն անորոշ կամ խաղաղացիցոյն վիճակէն: Ուրիշ քննութիւնի մը, իմ կարծիքով, որ գիւրդին ծննդը կը պատճառէ հասարակութեան, Աստուածատուրի եռականացիքին խօսելու ձևէն է, եւ անիչ յառաջ եկած անհատ եւ երբեմն անոնց րաւաւայացիքը:

Գալով բնապարտության, գրեթե զուրկվել է շուկան: Ահառարիկի խող մը շատ գէշ պատրաստ ւումամ: Յայտնի կ'երեւոյր Հայաստան աշխարհային մը արգելները: Ա. ձ. Թատերախումբին Ա. ներկայացուցող բարձր արժէք ունէր: Բ.ը ըսին թէ շատ յաղոյ էր: Յաւակնէ թր այս Գ. ներկայացումը, որ չահեկան էր իր նորութեամբ, այսքան գէշ պատրաստութեամբ էր: Մուտքերը անկանոն, չար - փուստները շուտաւարեւորամ, գէշ առողջանութիւնն էր գրեթէ ոչ մէկ խաղարկութիւն: Բնապարտութիւնը փոխանակ թատերախող արժեւորելու, գէշ կերպով ծառայող էր անոր: Ահառարի բան մը որուն չէր վարձեցուցած մեղ Տիկին Բուզադեան: Ո՛ր էր Վշին Պայքի, Վայսրի եւ Ճեւղինէ՞ք բնապարտը:

Ի՞նչ բան դերասաններուն: Բացի մէկ երկու-
քէն, յոյժը կարծես խօսք մէկ բրած էին իրենց
դերերը շտորմէլու... Մեծ մասով սիրողներ եւ
թոյլ պատրաստութիւն: Պ. Սուրենյան Աւօր
դերին մէջ կը կախաէր: Պ. Հապէշեան (Քերոր)
ի՛նչն ճշգրտութեամբ կ'արտասանէր եւ ցոյց
կուտար զգացում, բայց ծայր անյախէն էր երբոր
կարդէն անդին: Տիկին Անիւ Լիզիկի անյաշող դե-
մով ցոյց տուաւ թէ կադրէն է իրմէ վարժ խաղա-
րուծիկն ապստեղ, լաւագոյն դերք մը մէջ: Պ.
Մանպաշ խղճամորտ կերպով պատրաստած էր եւ իր
խաղադարձներէն զիւր մը չափազանց մեծածոգի
անձին դերք: Իսկ Սր. Էջեգեան, ինչպէս միշտ,
յարմը էր եւ յաճախ յուշէ: Իրմէ կը սպասենք
նոր մա տարբեր դեր մը որ փաստօրէն յայտնէ իր
չկրասանախան շնորհք:

Կը մնան երկու հայերը: Պ. Շահաթունի
հայր Առօրի գերով ցոյց տուաւ թէ տակաւին, եթէ
ուզէ, կրնայ յազել հասարակութիւնը:

Սպական խաղը փրկողը եղաւ անկասկած ինքը՝
հեղինակը, Պ. Սվաման: Ան Սատուածատուսի
շերտը, հնմած բռեկ աւանդին յաղորդեալ կտորի
զբաժնի սկիզբի պազուժիւն ու մեղի հետաքրքրի
խաղով: Թէեւ իր դործը, ղէպի կատարելբով -
թիւն, քանի մը քաշ աւելի ինչաւ իր նպատակէն
ստակայ Պ. Սվաման ստիպուած էր սպլ զոգողու-
թիւնը մատուցանել ժողովուրդին, մոռցնել տալու
համար իր Թատերախաղին անկատար պատրաս -
տութիւնը:

ሆበኦሪቴጊ

Բոլոր Արաքները
անկախություն կը պահանջեն

ՖԻԱՆՍԱՅԻ ԴԻՐՔԸ ԱՆՓՈՓՈՒ

Նախարարական խորհուրդը առջև օր նկատ
գումարելով, որոշեց պաշտոնապես առաջարկել որ
Միլին Արեւելքի խնդիրը յանձնուի Հինգ պետու-
թեանց խորհրդատուովի մը։ (Փրանսա, Անգլիա,
Ռուսիա, Մ․ Նահանգներն եւ Ձիւսաստան)։ Ժողո-
րդն վերջ պաշտոնաւեցաւ թէ Հինգ պետութեանց ժո-
ղովը կ'առաջարկուի անոր համար որ բրիտանա-
կան զօրքին ժամանուով զապագայիս ի նոր խոս-
տութեանց։ յիս առթիւ, զարտարակաւն պաշտոնա-
կան ղեկույց մը կ'ըսէ — «Մինչ բրիտանական իշ-
խանութիւնները կը փափակուի ձեռք առնել բարե-
պաշտութեան վերահաստատումը Սուրիոյ եւ Լի-
բանոսի մէջ, բարեկարգութիւնը վերահաստատու-
եաւն իր արդէն։ Մեր դիւանդատական գործա-
կանքներէն հասած տեղեկութիւններ կ'ըսեն թէ
բրիտանական զօրքը հասած առեւն խոսովու-
թիւնները վերական։ Ուրբաթէն վերջ իշ յաճա-
կամներ տեղի ունեցան եւ Փրանսական հաստակ-
ներու դէմ։ Միւս կողմէ, Լիբանոսի Փրանսական
աղբիւրներէ լուրեր վար գրուած եւ լիբանանե
կն նոյն իսկ ապագայական գրքընտութեան կողմէ։
Պէյրութի անթիւր, որ մէկն էր առաջին կայանե-
րէն Ագատ Փրանսական համար, յանձնուած է անգ-
լիացի դաքսթրներէ մը։ Փրանսական կառավարու-
թիւնը ճշդաւ է իր գիրքը Միլին Արեւելքի շարքին
յուսման համար»։ Զեկայցը կ'եզրակացնէր թէ ա-
րաքական աշխարհին եւ Միլին Արեւելքի խնդիրը
պէտք է քննուի միջազգային գործակցութեամբ,
Հինգ պետութեանց ներկայացուցիչներէն բաղկա-
ւած գողովի մը մէջ։

*** «Թալմզ»ի թղթակիցը կը հեռագրէ թէ
Դամասկոսի մէջ պատահած վնասները այնքան
ծանր չեն որքան հաղորդուած էր: «Պէտք է փոշո-
ղել», վնասուած չէ՞ք մը գտնուել. համարք: Նոյն
թերթին Գահրէի թղթակիցը կը հեռագրէ:— Ա-
նաբական Դանիակցութեան Խորհուրդը որոշե-
ցա՛յն թէ Լոնդոնէ միւս արաբական երկրներու եւ մաս-
նաւորապէս Հիւսիսային Աֆրիկէի անկախութեան
սնդիրը: Դարձաւ «Թալմզ»ի փարիզի թղթակիցը
ըրէր թէ «Տրանսալցիանի ամառի քան երբեք հա-
նգուած են ար Մեծն Բրիտանիոյ կառավարութեան»:

ԳԵՐԻՆԵՐՈՒ ՕԳՆՈՒԹԵԱՆ ԳՈՐԾԸ

ԽՄԲ.— Ազգ. Ճակատի Կեդր. վարչութեանն ստացած ենք հետեւեալ կոչը , հրատարակուի Բեան խնդրանքով .—

Հայ Ազգ. Ժապատը նախաձեռնությունն ըստանձնած է կազմակերպելու պատերազմական դերիներու, քաղաքական տարագրեալներու եւ բռնի աշխատանքի տարուածներու օգնութեան դործը:

Համալցրման արդյունքներն էլ աշխատանքի ըս-
տանման համար որոշուած է, ինչպէս նախապէս
վրայ յայտարարուեալն էր, որ 1914—18 Մարտի ինքերու
Մեծեթիւնը զրազի պատերազմական գերիիներու
օգնութեան զործով, ինչպէս որ ներկայ պատե-
րազմի ամբողջ տեղողութեան ընթացքին, իր ըն-
կերկան ազնիւ պարտականութիւնն էր համարած
օգնել տառնեակ Հաշարներով ծրարինդ զրկելով,
սրտը սթաղակներու եւ ճարարներու մէջ տուալ-
տող 39—40ի պատերազմական գերիիններուն:

Իսկ քաղաքական տարադրեաններով եւ բոնի
ուշիատանքի տարուածներով կը դբադի Հ. Ա. Ճ.ի
մասնաւոր մէկ յանձնախումբը՝ Հայ Կանանց Մի-
ութեան հետ գործակցաբար:

Ուրախ ենք յայտնելու, որ Հայ Բարեգործական Միութիւնը այս նպատակին՝ յատկացնելուն հաջողութիւններ է տար։ Մարտին յանձնեց է 100.000 (հարիւր հազար) Փրանքի դոնար մը, որուն համար էր յայտնենք մեր շնորհակալութիւնները։ Հ. Ա. Թ. ի կազմակերպութիւնն ալ, իր կարգին, յատկացուցած է 100.000 (հարիւր հազար) Փր.ի դոնար մը այս նպատակին համար։ Գալով Հայ Կանանց Միութիւնին, 10.000 (տասն հազար) Փր.ի կանխավճար մը րբո՞ւմ է նոյն Փոփոխը։

Կը խնդրուի Հայ Ազգ. Ճակատի կազմակերպութեան ենթակայ, ինչպէս նաեւ առհասարակ բոլոր միութիւններէն, որ մինչեւ երեւեալ ամիսի իրենց կազմակերպած շաբաթաներու հարիւրին 25ը զինն կեդր. վարչութեան տրամադրութեան տակ, յատկապէս ձեռնարկ ունենան զոչ պակասմասխառմընուն:

Թիւմբ երկար աստեղէն ի վեր միտք ունի իրենց տեղի անցնիլ Սուրիոյ մէջ» :

*** Վերջին լուրերում համաձայն, Հայկյի
ուսանողները կը խանգարեն բարեկարգությունը
և՛ մերձին շարունակել իրենց գասերը, մինչև որ
վերնապահ կարգադրուի Ծխելի Սրահներ խոզի-
րը: Տէր Ջօրի մէջ սոգիւման՝ 238 հոգի, 44-
րտորում՝ 700 հոգի, անհետացած՝ 80 հոգի,
իբրեւ հետեւանք անցիկ շաբթուան խոռվու-
թեանը:

ԻՐ Թատերախաղին անկատար պատրաստ - ԺԱՂՈՎԸ ՊՈԼՍՈՑ ՄԷ՞Ջ ՊԻՏԻ ԳՈՒՄԱՐՈՒՄ

Զրոյցի մը համաձայն, Միջին Արեւելքի խորհրդը լուծելու համար, հինգ պետութեանց ներկայացուցիչները ժողով պիտի գումարեն Պաշտոն մէջ: Թուրք պաշտօնատարները արդէն իսկ 400 սենեակներ զբաւած են եղել մեծ պանդոկներու մէջ, «օտար» զիւանսպէտներու համար:

Իրողութիւն է որ թրքական կառավարութիւնը լարուած ուշադրութեամբ կը հետեւի Սուրիա-Լիբանանեան տարաշէրտի, որովհետեւ Սուրիայ կառավարութիւնը Սաննաֆի խնդիրն ալ արձանագրած է իր օրակարգին վրայ: Գահիրէի մէջ բաց ի բաց կը խօսին այս մասին եւ Արաբական Դաշնակցութեան չամադածներն ալ պիտի պահանջնէ, ի՛րենք, Սուրիայ վերագործնեն Սաննաքը որ ձերբանաջնի կողմէ Թուրքիոյ յանձնուեցաւ 1939ին: Եղիպտոսեան մամուլը կը գրէ այս առթիւ.— «Ձերանա ստիպեց Սուրիան Թուրքիոյ յանձնել իր այդ երկրամասը: Պէտք է վերահաստատուի արաբականութիւնը»: «Էյ Ահմադ», արաբական երկիրներու ամենամեծ օրաթերթը, կը յայտարարէ.— «Որ եւ է յունուս կարելի չէ մինչեւ որ մեծ պետութիւնները չհարձարին իրենց աջակցակցութեան քաղաքականութիւնը, ինչ անուշով ալ քողարկուած ըլլայ այդ քաղաքականութիւնը,— հոգատարու. թիւն, հովանաւորութիւն կամ խնամակալութիւն: Ուղղիկութենէ կը հնոգործնին թէ Մ. Նահանգներու կառավարութիւնը համաձայն է բոլոր արաբական ժողովուրդներու անկախութեան եւ արաբական դաշնակցութեան: Պաշտօնական յայտարարութիւն մը եղած է այս իմաստով:

ԼԵՒՈՆ ՊԱՆԱՍՏԵՆԸ անուն Հայ մը իբրեւ
նախկին «Միլիտէն» ճանչցուած ըլլալով Նոստալի
ը Սէքի մէջ, անմիջապէս շրջապատուեցաւ ան
ցորդներու կողմէ եւ խոյանջուեցաւ: Ոստիկան-
ները յաջողեցան ազատել եւ պահականոց տանիլ:

ՀԱՅ ՌԱԶՄԻԿՆԵՐՈՒ ՄԻՈՒԹԵԱՆ բացառիկ
ընդհ. փողովը՝ Յունիս 10ի կիրակի օրը՝ կէսօրէ
վերջ, Ժամը 2.30ին Mutualitéի G. սրահին մէջ :
Ո՞խա կարեւոր օրակարգ :

ԱՆԻՒՌԻ, ՊՈՒՆ-ՔՈՆՈՐՊԻ, Գոյումպի,
Ժրնովիիիէի եւ դրացի Թադեւոս Հայ առաքիկներ
խորհրդակցական ժողովի մը կը հրաւիրուին, 8
Յունիս, Ռուրաթ երեկոյ ժամը 9ին, 35 Ave. Guil-
min, rue du Menilի 67 թիւին անկիւնը, սրճարանին
սէջ:

Le Gérant : H. AGONEYAN
Imprimerie DER-AGOPIAN, 17, Rue Damour, 17

ՎԱՅԱՆ ԹԵՔԷԼԱՆԻ ՅՈՒՂԱՐԿԱՌՈՐԻԹԻՒՆԸ

«Յուսարբեր»ի մէջ կը կարդանք (5 ապրիլ).— Ապրիլ 5ին Գահարէի Ս. Գրիգոր Լուսաւորիչ եկեղեցիին մէջ, պարզ հանդիսութեամբ, տեղի ունեցան յուղարկութիւնը ողբասեղալ բանաստեղծ ու դրասէպ Վահան Թէքէեանի:

Ըստ հանդուցեալի բաղձանքին, միակ բանահայ մը (Տ. Սահակ ԲՏՆՅ. Շաքարեան) կատարեց տխուր արարողութիւնը, մինչ իբր սգակեր դասը կը կենային զահանայ միւս հայրերը: Դադաղը, առանց ծաղկեպսակի, շրջապատուած էր Գահարեան վարժարանի երգչախումբի երկուսն անդամներէն, ինչպէս նաեւ իր յիշատակը յարգող երիտասարդներու կողմէ, որոնք արարողութեանէն ետք դազաղը իրենց ուսերուն վրայ փոխադրեցին եկեղեցիէն դուրս:

Ժողովրդական մեծ բազմութիւն մը— ուր ստուար թիւ մը կը կազմէին մտքի ու մշակութի ներկայացուցիչները, ինչպէս նաեւ ազգ. իշխանութեանց անդամները— զգածուած, հետեւեցան եկեղեցական արարողութեան եւ սպա իր դադաղին, մինչեւ եկեղեցու շրջափակին դուռը, ուր շատեր ցաւակցութիւն յայտնեցին իր դադափարի ընկերներէն իրեն սգակեր կեցողներուն:

Տպարդիչ էր արարողութիւնը իր պարզութեան մէջ, ինչպէս երկուշաբթի լուսնի արեւը արեւմտ. թեան, որուն մէջ արցունքոտ աչքեր կային եւ մինչեւ իրեն հեծնող սրտին: Յետ մահու բաղցր սփոփանք մը, որ կը տրուէր բանաստեղծին, ուրիշ

բանաստեղծի մը՝ Դուրեանի աղերսները յիշեցնող.— «Նախ կենանք, ապա լացող մը իր վրայ».— Կենանք եթէ զլացուեցաւ աւելիով Թէքէեանի, լացողներ կ'սան ու մէկէ աւելի, այլ ու կին, երէց ու երիտասարդ:

Այս արտոմութիւնը շարունակուեցաւ Ազգ. դերեփմանտան մէջ, ուր դարձեալ բազմութիւն մը հետեւած էր իր դազաղին: Պարզ ու վերջին աղօթասացութենէ մը ետք, բանաստեղծին դէմքը վերջին անգամ մըն ալ բացուեցաւ աշխարհին ու ժողովուրդին, որ զխարաց անցաւ դազաղին առջեւ, իր վերջին յարգանքը ընծայելով: Բազմութիւնը քաշուեցաւ յուղարկ. իջաւ լուսնի թաւանատեղի վրայ, որուն դռքը պիտի խօսէ այսուհետեւ: Հանգիստ իրեն:

*** Մեր պաշտօնակիցը հետեւեալ տեղեկութիւնները կը հաղորդէ Վ. Թէքէեանի մահուան պարզականքու մասին.—

Պ. Թէքէեան, որ ամիսէ մը ի վեր Փրանս. հիւանդանոցը կը գտնուէր, երկուսրորթի օր փոխարկուած էր իր բնակարանը, բժշկական հսկողութեան տակ մնալու համար: Կը տառապէր շնորհաբերութենէ եւ թէեւ տկարացած էր Ֆիլիքս-պէս, բայց չէր նահապտուեցր իր մահը, այլքան անակնկալ կեցողով, մահաւանդ որ վերջին օրերս բարեկաման յոյսեր ներշնչած էր:

Դարձեալ նոյն աղբիւրէն կ'իմանանք թէ ողբացեալ բանաստեղծը նոր հատար մը հրատարակած, «Տաղարան», «Հետաքրքրական ու մտերիմ» պատգամներու նուիրուած, բովանդակութեամբ:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԱՆԷՔՍԱՆԻԴՆԻՔԻ ՍԱՆՃԱՔԻ պաշտպանութեան կոմիտէն, որուն կեդրոնէն է Լաթաքիան, յանուն 90.000 զաղթականներու դիմում կատարեց Սուրիոյ խորհրդարանին, պահանջելով Սանճաքին վերադարձը մայր հայրենիքին: Կոմիտէն կ'աղարարէ թէ սուրիական որ եւ կ'առաջարկութիւն որ կը փախցնէ այս առիթը, ծանր յանցանք մը կը գործէ իր հայրենիքին եւ պատմութեան հանդէպ:

ԽՈՐՀՐԴԱՐԱՆԻ ԺՈՂՈՎ Բ. նստաշրջանին բացման առթիւ, որ տեղի ունեցաւ առէր օր եւ վերնադրեց իր դիմումը, ընկերակցական ներկայացուցիչները պիտի պահանջեն իրենք անդամ ընդունելու ազատի եւ գերութենէ վերադարձողները: Եթէ կառավարութիւնը մերժէ, այն ատեն ընկերակցական անդամները պիտի հրաժարին, որպէսզի միայն բացուի: Առաջարկուելիք աքսորականներէն մէկն է Լէօն Պլում:

ԴԱՏԻ ՔԱՇՈՒԹՅԱՆ ՎԵՑ ԴԱՏԱՌՈՐԵՐ, որոնք մասնաւոր առեւտրի մը կազմելով, մահուան դատապարտեց էին երեք համայնավարները: 1941 Օգոստ. 21ին գերման ծովային սպայ մը սպաննուեցաւ Պարզէսի մեթոքոյի կայարանին մէջ: Գերմանները պահանջեցին վեց համայնավարներ մահուան դատապարտել Օգոստ. 28էն առաջ, — սպային յուլիակապութեան օրը: Ասոր համար նոր օրէնք մը պէտք էր, որովհետեւ մինչեւ այն ատեն առաւելագոյն պատիմն էր հինգ առաքի բանտարկութիւն: Դատական նախարարը բացակայ ըլլալով, անոր ապառաջ յաջորդը, Կապուտ, պատասխան օրէնքը որուն համաձայն մասնաւոր առեւտրի մը կը կազմուէր: Եւ ատենաւ Օգոստ. 27ին մահուան դատապարտեց միայն երեք հոգի, Գերմանները վերջին պահունքը իրենց երբեք ըլլալով: Այս ատենական անդամներն են որ կը դատուին քանի մը օրէ ի վեր:

ԱՄԵՐԻԿԱԶԱՅ ՄԱՅՐ ՄԸ, Տիկին Սիմոնեան (Նիւ Եորք) իմանալով որ իր զինուորը զաւակը սպաննուած է եւ թողուած է Բուսիոյ գերեզմանատունը (Նորմանտի), նամակ մը գրեց իր Գրանսայի օրիորդի մը, որպէսզի կարգալ դերեփմանին վրայ: Յունիս 6ի տարեդարձին առթիւ, Ծրանտահին, Յո. Էլէն Շափին, Հերոսի դերեփմանին առջեւ ծննդաբեր՝ կարգացրէ ի նամակը, ինչպէս կը ցուցնէ «Ծրանս - Սուտա»ի մէջ տպուած լուսանկարը մը...

ՄՕՏ ԵՐԿՈՒ ՄԻԼԻՈՆ ԳԵՐՄԱՆ ԳԵՐԻ կը պահանջէ Ծրանս, երկրին վերադիմութեան համար: Ծրանսա ընկած է միայն 200.000 զօր, Դանիա - կիցներն ալ յանձնած են 100.000, բայց անհրաժեշտ կը համարուի առ նուազ 1.750.000 հոգի, աշխատելու համար կ'առաջարկուի շինութեանց, հանքերու, աւերակներու մաքրութեան, ականներու հատաքանի եւ ուրիշ գործերու մէջ: 250.000 ալ կը պահանջուի հողաբերութեան համար: Դանիա - կիցները համաձայն են մինչեւ մէկ միլիոն զօրի տրամադրելու:

ԵՐԵՎ ՋՈՋԵՐԸ Ժողով պիտի գումարեն Յունիսի սկիզբը, Սթալին ալ անհրաժեշտ գտած ըլլալով այս հանգիստը: Ժողովը պիտի գումարուի ոչ թէ Լոնտոնի, այլ գերմանական քաղաքի մը մէջ: Բաղմամբի ծանրակշիւ խնդիրներ կան օրակարգին վրայ, գլխին ըլլալով լեհական հարցը: Հիմնական Դիմակը դառնուած է Պերլինի վարչապետարանի աւերակներուն մէջ, համաձայն խորհրդային զինուորական աղբիւրներու: Մարմինը, որ ծուխի սեղանը եւ ածխացած է, երեւան հանուած է ուրիշ երեք դիմակներու հետ, ստորեւ

Օր. ԵՒՓԻՄԷ ՀԱՄԱԼԵԱՆ (Մէնթ Էթէն) եւ Պ. ԳՐԻԳՈՐ ԳԱՐԱՕԳԼԱՆԵԱՆ (Լիոն), Նշանուած: 27 Մայիս 1945:

ՄԵՐ ՋՈՋԵՐԸ

Իսի - Լէ - Մալիմ 5 Յունիս.— Մեր գաղութն ալ ունեցաւ պատերազմի զոհեր: Ինչպէս կը յիշեն «Յուսարբեր» ընթերցողները, մեր առաջին զոհը եղաւ, 1940ին, ընկեր Յովհ. Աղատեան, Անտիէի զին. հիւանդանոցին մէջ, ականքի զործողութեան հետեւանով: 1942 Մարտ 3ի ուսման ժամանակ զոհ դացին Պ. Սահակ Աղատեան իր երեք անդամահաս զաւակներով, Պ. Վարուժան Շուպարեանը, ընկեր Հրանդ Աղանեանը: Կործանեցան տասնեակ մը հայ տղաներ ինչպէս նաեւ Պ. Գ. Ապու-նայեանի կիսաւարտ մեծ չէնքը: 1943 Ապրիլ 4ի ուսման ժամանակ եւս ունեցանք քանի մը վերաւորներ: 1944ին զաւառ ճամբորդած ատեն, ուսման ժամանակ զոհ դացին Տիկին Ա. Կարմիրժօրուքեան, Կապուտ ինչի հիմնադրներէն եւ քարտուղարուհին, Տիկ. Ա. Թաւադեան եւ Պ. Վարդան Գարեան: Ճիրմանի ապառազներէն վերջ, կը կարծէիք թէ այլեւս զոհ պիտի չունենանք, բայց աւաղ, ահա երկու նոր զոհեր եւս, Պ. Վրէժ Նաղարեան, 22 տարեկան եւ Առաքել Ջաղարեան, հազիւ 18 տարեկան որոնք ուղեւորաշին միայն ընկած են 1945 Ապրիլ 6ի ճակատամարտին:

Նաղարեան 1938ին Արիւիկեան բանակին մէջ կը գտնուէր եւ պատերազմի ընթացքին ծնողը ոչ մէկ յուր ունէր: Փետրուարին, 15 օրուան արձակուրդով տուն եկած էր, վեց տարուան քաղաքակրթենէ վերջ: Կը գտնուէր Գովարդի ճակատան վրայ: Պ. Ջաղարեան անցեալ Օգոստոսին Փարիզի ապստամբական կռիւներուն մասած էր Էֆէֆիկներու մէջ, եւ ապստամբութենէ վերջ մեկնած էր ճակատ, կուր շարունակելու համար: Թշնամին շարժախաղաւ, բայց դուր չտեսած այդ օրը: Օտար հողը թող թեթեւ դալ, սիրելի Վրէժ եւ Առաքել, որ թանամեցաք ծաղիկ հասակի մէջ:— Արսէն

ՄԱՅԻՍ 28Ի ՏԱՐԵՒԱՐՁԸ

Կը տեսուի ՏԷՄԻՆ ՄԷՋ այս շաբաթ իրիկուն, ժամը 8ին, Ժողովրդային տան մէջ: Վրէժի ՄԷՋ՝ կերակրի, կէս օրէն վերջը ժամը 3ին, Մէյրը Կաթուղիկի սրահին մէջ: Կը բանախօսէ ընկ. ՀԱՅԿ ԶՐՈՒՆԵՐԵԱՆ:

Կրտսէ արուցին մէջ: Մասնագիտութեան տեղանքը եւ ուրիշ մասնաւոր յատկանշներ ընկերով, զերթէ վստահ են թէ Հիթլերի դեմին է: Քննութենէն կերտեալ որ Հիթլեր մեծած է թունաւորուելով անձամբ կամ ուրիշ միջոցաւ, Կէօպլիս հետ: Փարիզի մէջ անձնասպան եղաւ Ալգասի հիթլերական մարզապետին՝ Վալէնթին կինը, որ ձերբակալուած էր վերջերս: Ամուսինն ալ քանտարկուած է:

ԼԱՎԱԼ Փրանսական իշխանութեանց պիտի յանձնուի, պահանջական կառավարութեան օրոշումով: Արգէլի լեռներէն կապած է եւ կը սպասէ փոխադրութեան, որուն մանրամասնութիւնները պաշտօնի կը պահուին:

ՄԻԼԻՈՆԻ հաղուադատ դերերու Մտտենս - դարանը, որ անդիտարեկներ կը համարուի, դուրսուեցաւ Ամերիկացիներուն կողմէ, դիւրի մը մէջ: Գոտուեցան նաեւ քանի մը տասնեակ թանկագին նկարներ Միլիտի մայր եկեղեցիէն, 250.000 սթերլին արժէքով:

ՄԷՆԹ Էթէնի ԿԱՊՈՅՏ ՈՍՁԻ վարչութիւնը իր խորին ցաւակցութիւնը կը յայտնէ Պ. Սիմոն ինչիկեանի եւ ընտանեկան պարտականութեան, իրենց սիրեցեալ զաւակին՝ ՕՐ. ԱՆԻՍԻ վաղաճառ մահուան առթիւ: Այս առթիւ վարչութիւնը շնորհակալութեամբ ստացած է Պ. ինչիկեանէ 500 Փրանք, մտադր բաժնելու համար կարօտ եւանդներ:

ՄԷՆԹ Էթէն.— Յո. Կապուտ ինչի Մա - ճուիմներու միութեան պարահանգէսը՝ այս կիրակի, 10 Յունիս, կ'էսթէ վերջ ժամը 3ին մինչեւ գիշերուան ժամը 11, Rue J. B. David No. 16, Թէֆիլիքներէն սրահը: Ընտիր ճաշ եւ ճոխ պիւրիք: Մուտքը 25 Փրանք: Տոմսերը կարելի է ապահովել միայն կիւէնէն:

ՀԱՅ ԵՐԿԻ ՕՐԸ

Կիր. 10 Յունիս, ժամը 16.30ին Salle Gaveaux մէջ Ազգային մեծ համերգ, Փարիզի Հայկական երգչախումբին կողմէ, զիկալաւորութեամբ ԱՐԱ ՊԱՐԹԻՆԵԱՆ: Կը մասնակցին.— Օր. Արսէնակ Ալպան (երգ), Օր. Վերալի Զիմմեան (դաշնակ), Պ. Անթրի Մարթիո (ջութակ), եւ Concert Lamoureuxի մենասոփէ երաժիշտներէն բաղկացած ութեակ մը (octuor): Պիտի երգուին եւ նուագուին 30 հայ երաժիշտներու դործերը: Դրամատիկական փոփոխութեան պատճառով, կա - բերի է տոմսերուն դիւր վերջը կարգադրել:

տեղ ուտելիքի բաժնեւէր, քառամեայ ծրագիր մը կազմէին: Հարաւ - Գերմանիոյ պարե - նաւորման տաղանայր այնքան ծանրացած է որ կը վախցուի խուզութիւններէ: Թերթերը կը գրեն թէ հազիւ հինգ - վեց շարժեալ ուսուս կայ, իսկ տեղ տեղ ոչ իսկ այդքան: Հունձերու վիճակն ալ բարենշան է:

Մասնագէտներու կարծիքով, ըստի աղբերը կերակրելու համար, անհրաժեշտ են արտադրու - լիկանք հետեւեալ յանդիմները յառաջիկայ տա - րիներու ընթացքին.— Միւ՝ 1.795.000 թոն, պա - հածոյ ձուկ՝ 383.000 թոն, պանիր՝ 95.000, խա - ցած կաթ՝ 425.000, ճարպէղէն՝ 1.437.000, շա - քար՝ 1.853.000 թոն: Միւսի միւլիթարական պարա - դան ցորենն է, առատ հունձք ստացուած ըլլալով անցեալ տարի - բայց փոխադրութեան միջոցները:

Կացութիւնը Սուրիա-Լիբանանի մէջ

Զօր. Օլիվա Բոսէ, Դամասկոսի Փրանսական պատուիրակի եւ հարաւային Սուրիոյ Փրանսական զօրքին հրամանատարը, Փարիզ հասնելով, տեղե - կադիր մը յանձնեց զօր - տը Կոլի: Կը հերքուի այն լուրը թէ զօրավար պաշտօնակի եղած է:

Հնուարի մը համաձայն, Ռազմիկ Փրանսա - կան հրամանատարը իր զօրքին մեծ մասը զօրանոց քաշած ըլլալով հանգերէ, կ'ուզէ իր ձեռքը պահել կարգ մը խոցիկի կէտեր, եւ մասնաւորապէս կա - մուրը մը Եփրատի վրայ:

Պ. Հանրի Փարաւոն, Լիբանանի արտաքին նախարարը, հանեւալ յայտարարութիւնն ըրաւ մամուլի ներկայացուցիչներուն.—

— Մենք կը պահանջենք որ Փրանսական զօ - րք բաշտի եւ մեզի յանձնուին հրամանատարու - թեան այն վերջին պաշտօնները որ դեռ Ծրանսա - ցիներուն ձեռքն են: Երբ մեզի գոհացում արուի, ուրիշ խօսքով երբ կատարելապէս աւր ըլլանք մեր ճակատագրին, պիտի քննենք բանակցութեանց խնդիրը:

Գահարէէն կը հետագրեն թէ համարաբական խորհրդաժողովը շնորհալից բանաձեւ մը պիտի բաժնարէ, պահանջելով Ծրանսային որ հեռանայ Միլիոն Արեւելէն, Էթէն ոչ.— (Լ. Փալիլիւ):

*** Քանի մը Փրանսացի մայրապետներ, ո - րոնք Երուսաղէմ հասած էին Լաւրանէն, կը պատ - մեն թէ առաջին ցուցի տեղի ունեցաւ Մայիս 24ին, երբ արար ուսանողները յարձակեցան Փրանսական զարգիչի շալիկառններուն վրայ: Մայիս 27ին 12 սուրիացի դիմուկները դիմադրեցին զարգիչի մօ - տը բայց 29ին 300 աւարառուներ ներս խուժելով յափշտակեցին կառ - կարանները: Ծրանական եւ արաբական զաղաղարը կրակի տրուեցաւ: Կուրներու սկիզբէն իսլամ զինուորները յարձա - կողներուն կողով անցան: Քրիստոնէայ դիմուկ - րներ կուուեցան մինչեւ վերջին փամփուշտը: Ողջ մնացողները բանտարկուեցան եւ շատեր ջարդուե - ցան բանտին մէջ: Անդկադիները չէզոք էին եւ կը զոհանային իրենցով:

ԶՕՐ. ԼԱՅՁԸՐ ՀԱՍՈՒՐԸ Փարիզ պիտի գալ Յու - նիս 14ին, անմասն այցելելէ վերջ: Այս առթիւ զօ - րահանդէս մը պիտի կատարուի: Զօրավար Նիս եւ Քան Երթալով, զուարճացաւ եւ պարեց արձա - կուրը ստացած զինուորներուն հետ: ԴԺՈՒՍԵՐԻ ՄԵՔԵՆԱՅ ՄԸ պայթեցաւ Պրէ - մէնի մէջ շէնքին մէջ (Գերմանիա), ուր հաստատ - ւուած էր դահակից ոստիկանութիւնը: 15 Ամերի - կացիները Կանան, 85 հոգի վիրաւորուեցան:

Արձագանգ Խ. Հայաստանէն

ՍՊԱՍԵԼՈՎ ԱՐԴԱՐՈՒԹԵԱՆ...

«Յուսմանք»ի խմբագրականէն (14 Ապրիլ) —
« Մենք գէպերու նախօրեակին կը դառնանք: Ժողովրդավար կարգերու յաղթանակին, նոր Աշխարհի ստեղծման ու կազմակերպումի նախօրեակին: Կը թուի թէ պիտի հնչէ վերջապէս արդարութեան ժամը: Կը թուի թէ պատմութիւնը այս անգամ դուն դառնուած պիտի չթափէ ուրիշներու կարգին Հայուն ալ վրայ: Եւ Հայոց փոքրիկ Աշխարհը ազատ ու խաղաղ պիտի ըլլայ, արդարութեան վրայ Հաստատուած: Կը հաւատանք, թէ Հայը պիտի դադրէ թափառական ըլլալէ, պիտի դադրէ Հայրենադուրի, մահաւանդ անհայտներէ դառնալէ, եւ Հայ Դատը, այս անգամ, պիտի դառնայ իր լուծումը, վերջապէս, այնքան արիւնի ու զոհաբերութեան հոգ: Սկզբնային պայքարի հոգը, ազատութեան ու արդարութեան համար մղուած, իրեն համար եւ ուրիշներու համար: Հին օրերուն եւ նոր օրերուն, այս պատերազմին իսկ, երբ ամէն ինչ քան 300.000 Հայ կործանուեց արեւելի եւ թափեւ եւ քաղաքական Հայութիւնը իր ճակատագիրը միացուցած է ազատաստեղծ ժողովուրդներուն եւ իր բոլոր վանդակ ոյժն ու ինչքը արածարած է մեծ յաղթանակին, որ պիտի դայ: »

Զգո՛ղ սակայն, դատան է կեանքը եւ անողոր պատմութիւնը: Ժողովուրդները, յաճախ, կրնան կործանուիլ վայրկեանի մը մէջ, ինչ որ շահած են երկար տարիներու ընթացքին: Հարկ է ամուր մնալ ու հզոր ներքնապէս, շարունակել պայքարը՝ իր բոլոր ու լուսաւոր ձեւերուն մէջ: Հայտ մնալ փոքրիկ, մարմնով ու հաղորդակցականներով, իբրեւ մէկ կերպարանք ներկայանալու համար պատմութեան մշտական ժամերուն, երբ դան անոնք: Տէր՝ մեր իրաւունքներուն, ա՛յր՝ մեր ճշտութեան եւ զօրութեան մեր լեզուին, մշակութային ու ցեղային բոլոր արժէքներուն, առողջ մնալու եւ արժանի դատաւելու համար վաղուան: Ե՛րբ կուզայ այս պաղը, շննք գիտեր: Բայց, մեր պարտքն է արթնանալ այսօր իսկ, այս դժուարին օրերուն, արթնալ եւ ամբողջ հաստատարի մեր ցեղային առաքելութիւններուն եւ արժէքներուն, մշակելով, զարգացնելով դանոնք, անոնցմով հզօր ու առողջ մնալու համար: »

Կիլիկիոյ կաթողիկոսին դերը

Պէյրուքի «Ազգակը» (շաբաթօրեակ), հետեւեալ խորհրդածութիւնները կ'ընէ խմբագրականի մը մէջ, Կիլիկիոյ նորընտր կաթողիկոսին օժանդակ տալով: —

« Կաթողիկոսի օժանդակ թող դառնայ մեր ժողովուրդի հոգեկան եւ մշակութային կեանքին համար նոր պրոպագանդիստ աւազան մը, դոնէ հոգեկան ուժով դիմանալու ժամանակի հարուածներուն: »

Կիլիկիոյ կաթողիկոսութիւնը դերը մը ունի Մերձաւոր Արեւելի եւ մահաւանդ այս երկրին մէջ, ուր կրօնական համայնքները իրենց կրօնական հանգանակներէն դուրս, ազգային եւ քաղաքական կշիռ մը ունին: Կիլիկիոյ կաթողիկոսարանը պէտք է դառնայ իր անուան համապատասխան հաստատութիւն մը, պիտի իր հմայքն ու դերը իր աստիճանին հաւասար եւ պետական, կրօնական եւ ազգային յարաբերութիւնները կարգի ու կանոնի տակ դնէ: Անթիլիասը, այսպիսով, այսօր կը դառնայ Հայ ազգային կեդրոն մը, իր շուրջն ունենալով Սուրբն, Լիբանանը, Նորուանդիան, Եւրոպայի եւ Կիպրոսը, որոնցմէ օրհնէ Կիլիկիոյ թեմին չեն պարկանք, բայց անոր միջոցաւ մէջ կ'ընեն: Կապակած շունիքը թէ Կիլիկիոյ կաթողիկոսութիւնը սերտ կապակցութիւն ունի Մ. Էջմիածնի Ամենայն Հայոց Աթոռին հետ՝ պիտի բարձրացնէ Հայ եկեղեցիի դերը Մերձաւոր Արեւելի մէջ, զայն օժտելով պատրաստութեամբ եկեղեցականներով:

Հայ եկեղեցին իր ընտանին կորսնցուցած է, իսկ մնացած քանի մը դէմքերը շատ յառաջացած տարիքի հասած են: Հայոց դարաւոր եկեղեցին հոգեպէս բարձր եւ մտքով իսկապէս զարգացած հովիւներուն պէտք ունի, որպէսզի կարողանայ կատարել այն դերը որ իրեն վիճակուած է դարձրել ի վեր, մահաւանդ Հայկական հոծ Սփիւրքին մէջ: Եթէ Կիլիկիոյ Հայրապետութիւնը եւ այսօրուան օժանդակ կաթողիկոսը կրօնապատուութիւնը կը ներկայացնեն, հայ Դատին մէջ, անոնց դերը

Ա. Վառնիկի տարեգրութիւնը: — Երեւան չեմ օրէն տօնից իր համալսարանը բանաստեղծ Ազատ Վառնիկի ծննդեան յիշատակը եւ գրական գործունէութեան երեսնամեակը: Անոր գործերը լին են Խորհրդային երկրի սիրով: Պատերազմի ընթացքին, Վառնիկի դաս է երեսունէ աւելի գիրքներում: Եղանակաւորութեան են իր գործերէն շատերը, որոնք շատ ժողովրդական դարձած են Հայաստանի մէջ: Իր ծաղկաբաղունքին՝ երկուքը թարգմանուած են ռուսերէն, օւրաբայերէն, վրացերէն եւ ազգայնաճանաչներէն:

Դիտարանի կառուցումը: — Հայաստանի Ս. Խ. Հանրապետութեան Գիտութեանց Կաճառի նախագահութեան որոշումով մասնաւոր դիտարանի կառուցումը սկսած է Աշտարակի դատարանի Ուրական դիւղակին մօտ: Տեղը որոշուած է մասնաւոր առարկութեամբ մը եւ զլիսաբնութեամբ Վ. Համարձեւեանի, որ Ս. Ս. Հանրապետութեան Միութեան Կաճառի թղթակից անդամն է: Գործը սկսուած է երեք աշտարակներու վրայ, պատրաստուելով հաշուարկու դիտական աշխատանքի զլիսաբնութեամբ:

Արօքներու արտադրութիւնը: — Հայաստանի տեղական ճարտարապետութիւնը ժողովրդական գործադրութեան զործարանը, որ հաստատուած է Երեւանի մէջ երկարագործական գործիներու արտադրութեան համար, այժմ կը շինէ արօքներ: Հարկը արօքներու առաջին տաքումը արդէն կատարուած է Հայաստանի հանրապետութեան գաւազան հաւաքական աշտարակներուն: Այս տարի գործարանը պիտի սկսի շոգեշարժ արօքի պահեստի մասեր արտադրել:

Նոր համբեր: — Վերջերս Հ. Ս. Ս. Հանրապետութեան Գիտութեանց Կաճառի Երկրաբանական Նիւստրիք տաքումի թիւն մը ուղարկելով զլիսաբնութեամբ Բարձրագիտական Հետազոտութեան Համար Հիւսիսային Հայաստանի կարգ մը գաւառները: Երկրաբանները Երեւան հանցին հանգստի բաժնի մը պաշարներ:

Բաժանի եւ Ալալերտի շրջաններուն մէջ քաղաքականութեան հանձնարար գործուած են: Երկրաբանները նոյնպէս իր յայտ բերած են երկաթի հանքանիւթ: Առարկութեան գիտերը պիտի նըպաստեն յառջ տանելու ոչ - երկաթեղէն մետաղային ճարտարապետութեան, որ Հայաստանի տնտեսութեան ամենակարեւոր ճիւղերէն մէկն է:

Այս տարի երկրաբանական հիմնարկը մեծապէս պիտի ընդարձակէ իր գործունէութիւնը: Գաւառ մը նոր գիտական աշխատանքներ պիտի յար - դարուին հիմնարկին մէջ:

Գերազանցաւոր ՄԵՍԿԻՆՈՒԹԱՅԻՆ է: Մշակույթի մեծ մը անհարգանք է, ու այդ վերելքին համար տեւեալներն ու տարրեր կան՝ հայկական այս հոծ միջավայրին մէջ: Իսկ կաթողիկոս Գ. Յովսէփ - եանցը որպէս մշակույթի նուիրուած գիտուն մը, մեծադուրս գրականորէ պիտի ըլլայ մտաւորական ծաղկումին: Անթիլիասը իր զարգացումով, իր տրամաբանով, իր լուրջ ամապիրով եւ հրատարակչութեաններով պէտք է դառնայ մեր մշակույթի կեդրոններէն մէկը եւ զլիսաբնութեամբ, ու ճարտարապետի զարգացման թափփաճութիւններէն:

Միայն Մերձաւոր Արեւելը նկատի առնելով՝ կը տեսնենք քանի մը ճիշդ, որոնք գետին մը պատարաստ են նոր յառաջիմութեան: Երուսաղէմի դպրանոցը եւ տպարանը, Պէյրութի Հայ Զեմարանը, Կիպրոսի Մելեքեան Հաստատութիւնը եւ անցեալին Անթիլիասը բաւական ճիշդ ու ջանք թափած են, թէ մը կերպարանափոխելու յարաբար Հայութիւնը: Այժմ, երբ տնտեսական պայմանները աւելի թոյլատու են, երբ բոլորի համար բանը վայելող Հայրապետ մը եկած է Կիլիկիոյ գահին վրայ, երբ Հայութիւնը իր գերադաս ճոջ տուններու, յոյսերու եւ յոյսերու շրջանը կ'ապրի, Անթիլիասը պէտք է գրաւէ պատուաւոր տեղ մը մեր մշակութային կեանքին մէջ, դոնէ եկեղեցական, պատմական եւ բանասիրական գետին վրայ: »

ԿԱՅԻՆՈՎ ԴԱՅԻԺ ՄԸ կը փնտռէ Պրէմիէն մէջ (Գերմանիա), Անգլիացիներու կողմէ, գերմանական պարտները զլիսաբնութեամբ համար, համաձայն գերման սովորութեան:

ՎԵՐՁԻՆ ԺԱՄ

ՍՈՒՐԻՍ - ԼԻԲԱՆԱՆԻ ԹՆՃՈՒԿԸ

Ֆրանսայի պատասխանը Չորիկի

Կարելի է րեւի թէ անելի մը յանգած է Սուրիս - Լիբանանի խնդիրը:

Շարք մը կարեւոր դէպքեր պատահեցան վերջին երկու օրերու ընթացքին: —

1. Ֆրանսական կառավարութիւնը կիսապաշտօնական զեկույց մը հրատարակեց, իբրեւ պատասխան Չորիկի վերջին յայտարարութեանը, պնդելով Միջին Արեւելի տաղանալ լուծել հինգ պետութեան խորհրդակցութեամբ: — 2. Անգլիական Մ. Նահանգները կը պնդեն իրենց տեսակէտին վրայ, եւ պահանջեն դժուար միայն երեք պետութիւններով: — 3. Զօր. Օլիվա - Թոմէ, հարաւային Սուրիոյ ֆրանսացի հրամանատարը, որ Փարիզ եկած է, բայց իր բաց կը մեղադրէ կարգ մը անգլիացի գործակալներ, իբրեւ պատասխանատու խռովութեան: — 4. Յեղափոխութիւնը կրիւններ վերակազմ են Սուրիոյ անապատներուն մէջ:

ՖՐԱՆՍԱԿԱՆ ԶԵԿՈՅՑԸ

Տեղական թերթերը մեծ մասով կարճ կապած են Ֆրանսական գործակալութեան հրատարակած կիսապաշտօնական զեկույցը, որ շատ կարեւոր պատասխան է մեր հ, դէպքերու լուսաբանութեան համար: Զեկույցը չի ծածկեր Ֆրանսական կառավարութեան յայտարարութիւնը Յունիս 5ի յայտարարութեանը մասին, որոնցմով Պ. Չորիկը կը ջանար արդարացնել իր կառավարութեան ձեռք առած «ճնշողական միջոցները» Ֆրանսական զօրքին եւ Սուրիս - Լիբանանի ժողովուրդներուն հանդէպ: Եւ կը շարունակէ: — Պ. Չորիկը որ եւ է անկարգ շրջանը 1941 Յունիս 23ի Լիբիլիս - արեւելի գաղապարին եւ այն յանձնարարութեանը մասին զոր Անգլիա ստանձնած է Ֆրանսայի հանդէպ: Չորիկը չուրախար թէ բրիտանական իշխանութիւնները զինած են Սուրիոյ զանազան տարրերը, իբրեւ ոստիկանութիւն ու ոստիկան զօրք: Դամասկոսի կառավարութիւնը աճապարանքով հաւաքած էր այս տարրերը, անցեալ մայիսին, եւ անոնց մէկ մասն էր որ յաճախումներ կատարեց կարգ մը ազգայնական մէջ, Ֆրանսայի կիսապաշտօնական եւ քաղաքացիներու վրայ եւ տարիքի ֆրանսական իշխանութիւնը վերահաստատելու բարեկարգութիւնը: Ֆրանսական կառավարութիւնը ժամանակին բողոքած է, այս տարրերուն զինման դէմ:

Գալով Ֆրանսական երկու վաշտերու առաջմասն, Անգլիոյ վարչապետը չի յորժը գործող Վոյլե Մայիս 6 թուականը հեռադրել, որով՝ անպաշտօնաբար կը խնդրէր զաղբերակ անգլիական նոր զօրաբաժնի մը առաջմասնը Պաղեստինէն: Սուրիոյ անգլիական ուժերուն այս զանգուածային զօրացումը կապացուցանէր թէ Անգլիա կ'ուզէ միջամտել եւ շարունակել իր հանգիստ իտալիկներուն թէ կըրնան անպաշտօնաբար յարձակուիլ Ֆրանսացիներուն վրայ: Սակայն բրիտանական կառավարութիւնը որ եւ է պատասխան չուտաւ զօր. ար Վոյլե ազգարարութեան: Գալով Ֆրանսական երկու վաշտերուն, անոնք շփոթեցան Լիբանանի հողէն, ուր ցամաք ելած էր ուր յարեկարգութիւնը չխաղաղութեանցաւ, բայց իր ուրիշ ճիւղէն եւ բանութիւններէն, որ տեղի ունեցան իրենց ժամանումին առաջ, Պէյրութի անգլիական պահակազօրքի պաշտպանութեան զօրամասերուն կողմէ: Պ. Չորիկը հապապակաւ դիմաւորելով զօր. Սփիւրքը, որ մինչեւ Դեկտեմբեր իր ներկայացուցչին էր Սուրիոյ եւ Լիբանանի մէջ, կը հաստատէր թէ անոր վարած եռամեայ քաղաքականութիւնը Պէյրութի եւ Դամասկոսի մէջ լուծելու իսկ բրիտանական կառավարութեան քաղաքականութիւնն է:

Զեկույցը յետոյ կը կրկնէ զօր. ար Վոյլե բացատրութիւնները կարգը դադարեցնելու՝ հրամանի մասին, որ տրուած էր անգլիական միջամտութեանն առաջ եւ ցուով իր յայտնէր թէ Անգլիոյ բողոքած դերը չուրժի շարքաւոր գործածութեանը ար հանգամանակն առաւ հանգիստ վիճակի մը որ առաջնապէս տկարացած էր. գեղծում մը որ կը շարունակէ գարգանալ եւ կը ապամայն տակի ծանր դէպքի յարադրանքն որ եւ է անոնք:

Չորիկը կը ջանայ շոգեղացնել իր կառավարութեան քաղաքականութիւնը Ֆրանսայի հանդէպ, պատասխանելով Սուրիս Բրիտանիոյ գիտարան գրեթէ արարական ուրիշ երկրներուն մէջ: Փարիզի մէջ ալ չեն մտեր այդ կացութիւնը, որ վերջերս շեշտուեցաւ բրիտանական կառավարութեան իսկ մէկ անգամին սպանութեամբ Գահիրէի մէջ (Լուր Մոն, որու մասին գրութիւն մը պիտի հրատարակենք «Յաւազ»ի մէջ): «Պարզ է որ Մենք Բրիտանիա կը յարողի իր այդ դերը պահպանել միայն յոյսէն: Արեւելի բրիտանական ուժերուն զօրութեան, տեսալ մը տնտեսական մեծանորիքի որ պարտադրուած է ամբողջ Մոսուլը Արեւելի եւ բրիտանական գործակալներու գործած Բարդու-թիւնը: Ճիշդ այս վաճառարար պարագաներուն բերումով է որ Ֆրանսական կառավարութիւնը անհրաժեշտ կը դնէ Արեւելի ամբողջ խնդիրը ենթադրելու բոլոր մեծ պետութեանց քննութեան: «Փարիզի մէջ կը հարցնեն Բ. Պ. Չորիկ իսկապէս

մտնելն կ'անցնեն» թէ փրանալան կառավարութիւնը պիտի հասնի լոծում երբայ և բանակցի Մեծն Բրիտանիոյ ետ, զայնպիսիս վերջինը կը սպասուի փրանալան զորքին և կարծես կը մտնայ իր իսկ ստորագրած դաշնագիրը: Անգլիոյ փրանալան յարաբերութեանց աղբիւ, լոծումին մէջ կ'ազնիւ դէպի ապագան դառնայ մտնելով անցեալը: Բայց Փարիզի մէջ կը խորհին թէ տնտեսութեան պայտիսի սխալ մը, եթէ երկար տեւէ, պիտի դառնայ աղբիւ մը վտանգաւոր յաղաղումներու, լուծելու համար կացութիւն մը որ կը վերտանգէ ֆրանսայի և Անգլիոյ գործակցութիւնը և, առաջ իսկ, սիւրբագրանք գործակցութիւնը: Մ. ՆԱԶԱՐԵՆԵՐԸ ԵՒ ԱՆԳԼԻԱ ԶԱՄԱՆԱՅԸ

Անգլիոյ արտաքին նախարարը Հիւանդ ըլլալով, Պ. Ջորջին ինք անձամբ կը զբաղի այս նոր տարաբնոյթ եւ ֆրանսական ծանոթութեան զննութեամբ: Պաշտօնապէս հաղորդուեցաւ թէ Փրանսական կառավարութիւնը հետագայած է Լոնտոնի, Ուոշինգթոնի, Մոսկուայի եւ Չուկոթկայի (Ֆրանսուս) դեսպաններուն, առաջարկելով խորհրդածոցով մը զուգարար Հինգ պետութեանց ներկայացուցիչներէն:

Սըր Էտուրըտ Կրիկը, Միջին Արեւելքի բրիտանական դեսպանը, յայտարարեց թէ իր կառավարութիւնը կը պնդէ որ ժողովը սահմանափակուի Անգլիայով, Մ. Նահանգներով, Գերմանիայով եւ Սուրիա - Լիբանանով: Վ. Նահանգները եւ Մեծն Բրիտանիա իշխանը պատերազմիկներն են ձափուկ դէմ եւ մենք հոգեւոր ունենք Միջին Արեւելքի ապահովութեան մասին: Եթէ ուրիշ պետութիւններ ալ հրապարակ, ժողովը պիտի դառնայ Սան Ֆրանչիսկոյի մանրանկար: Իրականութեան բարձրովին հակառակ է Փարիզի մէջ եղած այն վերադարձը թէ անգլիացի գործակալներ խոսով - թիւններ յարուցած են որ եւ ձեւով: Եւ քանի մը անգամ հոն եղաւ անցեալ ամիս, եւ ամէն անգամ կացութիւնը կը փառաբանուէր: Սխալ է թէ բրիտանական զորաբաժին մը զբնակած էր Սուրիա, խոսովութիւններէն առաջ:

Դեսպանը այս առթիւ հաղորդեց թէ առժամեալ կազմակերպութիւն մը հաստատուած է, հաւաքելու եւ բաշխելու համար Սուրիոյ եւ Լիբանանի հունձը: Այս նոր կազմակերպութիւնը, որուն մէջ ֆրանսական անդամ չկայ, պիտի յաղորդէ ֆրանսական լիշխանութեանց կողմէ հաստատուած դրասներակին (Արմուիի Բիթի):

Մ. Նահանգներու նախագահ Թրումըն, ընդունելով մամուլի ներկայացուցիչները, վճարաւոր լեզուով Զորավարը և ի. Միտլիքեան առաջարկելով ինք մեծ պատիւ-իրենք ժողովի իրաւաբարձ մասին, եւ յայտարարեց թէ բաւական կը սեպէ միայն Երեւ Միտլիքեան խորհրդածոցովը, որ կը յիշատայ թէ տեղի պիտի ունենայ քառասուն օրէն:

ԶՕՐ. ԲՈՒԺԻ ԾԱՆՐ ՄԵՆԱԴԱՐԱՆՔՆԵՐԸ

Զօր. Օլիվա Բոսէ, Սուրիոյ ֆրանսացի հրամանատարը Փարիզ հասնելուն մէջ ժամ վերջը յայտարարեց ժամուկի ներկայացուցիչներուն թէ Անգլիացիները ոչ միայն քաջակերեցին Սուրիոյ խորհուրդները, այլեւ խաղաղութեան ֆրանսայի ջանքերը, տալիսով լուծելու համար: Թերեքը կը դրեն թէ զօրավար յուզումով կը խօսէր, իբրեւ ակնատես պատկերով դէպքերը որոնք միայ մնաց որ ընդհարում յառաջ բերէր ֆրանսական եւ անգլիական զինուորներուն միջեւ: Զօրավարը բացէ իր բաց դասը թէ «Եթէ Անգլիացիները չըլլային, ա մէն քան պիտի կարգադրուէր Սուրիոյ եւ Լիբանանի մէջ եւ ամէն քան պիտի մոռցուէր մէկ ամիսէն»: Այս առթիւ վճարեցաւ հրեքեք Ջորջին այն մեղադրանքները թէ Դամասկոսը ուղիւստուեցաւ առանց խորհրդեան եւ խոսովութեանց պատասխանատու հոգակցի Սուրիոյ ոստիկան զօրքը, զոր հաստատանք կը յուսար թէ Անգլիացիները պիտի միջամտեն»: Եւ քաջատրեց թէ անգլիացի խառնակիչ գործակալներ (agents provocateurs) զիջ քան չըրին, խրախուսելու համար պատրաստութիւնը ֆրանսացիներուն դէմ: Զօրավարը այդ դրծա - կարներուն անուններն ալ տուաւ, — ամէնէն նշանաւորը՝ Գիւր. Սթըրլինկ, որ Դամասկոս դնաց անգլիական համադրանքով եւ որ ծանօթ էր իբրեւ «Եւս շուկով մարդը», որովհետեւ կը չըլլէր խոշոր սեւ շուկի մը սեւ: Ուրիշ գործակալ մըն էր Կելդ. Մարսաք, խլամապած ֆրանսացի մը:

Ի՞նչ զԳԵՍ ԵՒ ԱՆԳԼԻԱ ԴԵՄՈԿՐԱՏԻԿԱՆ ԶԵՆԻՏ

Ներքուներէն սկսան Մայիս 12ին իսկ, երբ Փարիզէն կը վերադառնար զօր. Պէյնէ, բերելով իր հատարակութեան առաջարկները որոնց համաձայն էին Անգլիացիները: Մամուլը զգուշէ պայ - ճար մը սկսաւ, ընտոյ ծանր դէպքեր պատահեցան մամուլաբարպէս Դամասկոսի մէջ: Վճիռը յարձակում կրեցին: Հայկապի մէջ, Մայիս 20ին, Հոգե - դաշուտի օրը, պտոյտի եղած ֆրանսացիներ յարձակում կրեցին եւ զեռնուեցան փողոցին մէջ: Սպալ մը սպանուեցաւ: Ոստիկան - զօրքը ենթա - սպայ մը կառքին վար առնուելով մորթիւցեալ: Դամասկոսի մէջ, խորհուրդը սկսաւ Մայիս 29ին, առաջնորդութեամբ այն իշխանութեանց որ պարտաւոր էին սպանովի խաղաղութեանը: Անոնք որ Սուրիան կը վարեն, խորհրդան թէ բրիտանական միջամտութիւնը տպահովելու լուսադոյն միջոցն է

յայտարարել թէ այլեւս կացութեան տէրը չեն եւ թէ հարկ է Անգլիացիներուն դիմել, բարեկարգութեանը վերահաստատելու համար: Արդարեւ, շատեր — եւ մանաւանդ Անգլիացիներ — կը խորհէին թէ ֆրանսացիները պիտի չէրնան դիմանալ ծաւալուն շարժումի մը առիւ: Անոնք մասնաւորապէս կը կարծէին թէ «մամուլը զինուորները» որոնք Սուրիացիներէ կը բաղկանան, անմիջապէս խոսովութեանց պիտի միանան: Բայց «մամուլը» զօրքը 21.000 Սուրիացիներ հաստատուած մնացին ֆրանսայի: Դամասկոսի մէջ 2000 զինուորներէ միայն մէկը դասակարգ եղաւ: Ոչ իսկ մէկ սպայ: Ամէն քան վերջացած էր Մայիս 30ի իրիկունը: Մայիս 13ին առտուն ժամը 8ին Դամասկոսի դանազան թաղերը անձնատուր կըլլային ճերմակ դրօշներով: Երեւելիները եկան ինծի հաղորդելու թէ ինչ են անձնատուրութեան պայմանները: Պատասխանեցին. «Սուրի պայմանն է պարտաւոր դէպքերը»: Արիկա տեղի կ'ունենար ժամը 11ին: Երեւելիները պիտի փերադառնային ժամը 16ին: Զվերադարձան: Ինչո՞ւ. Որովհետեւ մէկը ըսած էր. — «Սպանուցէք, նոր բաներ պիտի պատահեն»: Արդարեւ, ժամը 21ին բրիտանական հրամանատարը մեղի հաղորդեց թէ անգլիական բանակը ձեռք առած է կացութիւնը: Այս լուրը ինծի արեւմտեան, յաջորդ օրն ալ նամակով: (Զօրավարը կարգաց նամակին մէջ մտաւ, որով անգլիացի հրամանա - տարը կաղաքապարէր թէ ինչ է ու եւ. ֆրանսական զօրաբաժինը կրակ բանայ, այդ զօրքին զօրանոցը անմիջապէս պիտի ուղարկուի): Մայիս 31ին ժամը 21ին, երբ անգլիական հրամանը բերանացի կը հաղորդուէր, միջեւ Յունիս 1 ռաւտուն ժամը 11, երբ ուժգնօրէն բողբեցին, մենք ունեցանք 13 սպանուցիչ, զորմիտական խանութ մը աւարի ար - ուեցաւ, կառքեր հրկիզուեցան սպայակոյտին առջեւ, ֆրանսական տուններ վնասուեցան ոստի - կան - զօրքին կողմէ: Ֆրանսացիները սպանուեցան զինքերը վար դրած, որովհետեւ հրամայուած էր կրակ չբանալ:

Զօրավարը պատասխանելով զանազան հար - ցումներու, ըսաւ թէ ինչ ոչ Դամասկոսը օմրակո - ծեց, ոչ ալ խորհրդածոցներ: Այս վերջին չէնքի պատուհանները կը զտուի հրամանատարութեան կեդրոնին դիմաց: Սուրիացիները աւագի պարկեր դրած էր այս պատուհաններուն առջեւ եւ օստի - կան - զինուորները դարանի կեցած էին այդ պար - կերուն հայր, հրացաններով, ինքնաշարժ զինք - րով եւ ձեռնատուրներով: Անոնք կրակ բացին ժ - մը 17ին: Մենք ինքնաշարժապատուեցան զին - քներ, հրացան պարպեցինք պատուհաններուն վր - քայ: Երբ լուրերը կրեցանք, խորհրդարանը պար - պելու համար թնդանով մը բերինք եւ կրակ ար - ցինք պատուհաններուն վրայ, աւագի պարկերը սնչացնելու համար: Իսկ միջնաբերդին վրայ կրակ բացինք, որովհետեւ օստիկան-զօրքին հր - մանաւորութեան կեդրոնն էր եւ այնտեղ սուրիա - կան զազգիներ բանակին համար կը դիտուէր - զրուէր բոլոր այն երիտասարդները որ պատրաստ են ամէն բանի փոխան զիջ մը դրամի: Միջնաբե - դին վրայ միայն երեւ ուսում ձգեցինք մէկ օր - նաւով, 50—100 քլոնոց:

*** Վերջին լուրերու համաձայն, քաղաքներու մէջ հանդարտութիւն կը տիրէ, իսկ անաստան - քու զեղապատները կացութեան իջուցուին, խոս - վութիւնները յարուցանելու կամ իրար դարնելու համար: Սահմանադրութիւնը վրայ կը խլրտին Եմ - մարի զեղապատը, որ կը բաղկանայ 7400 հոգի է: Եւ ուրիշ մը՝ 13.000 հոգինոց:

*** Խորհրդակցական ժողովը երեքշաբթի օր պիտի դադրէ Սուրիա - Լիբանանի տաղանավով, ի հարկին դռնիսկ:

*** Ֆրանսական բոլոր հրատարակութիւնն - րը, թերթ, քիթ եւս, արգելուեցան Սուրիոյ մէջ: Սուրիացիները դրակցին հեռաձայնի դիմը որ կը պատկանէր ֆրանսայի զինուորական իշխանու - թեանց:

17 դպրոցականներ 50-60 միլիոն կը գողնան

Փարիզի ոստիկանութիւնը ձերբակալեց 17 դպրոցականներ 13էն 17 տարեկան, արեւը 51—60 միլիոն ֆրանքի թղթադրամ, տուրք եւս. դոլ - ցած էին:

Փարիզեան լիսէի մը մէկ պաշտօնեան դիտե - լով որ 15 տարեկան աշակերտ մը ծանր պայու - սակ մը կը վերցնէ, կը արցաբանէ: Տղան կը ըսար ինչ կը փորձէ փախչիլ, բայց կը ըսուին: Պայուսակը կը պարունակէր մեծ քանակութեամբ ֆրանսական, անգլիական եւ ամերիկեան դրամ - ներ: Տղան հարցաքննուելով մասնինք իր ընկերնե - րը: Ամէնէն կարեւոր զոգովութիւններէն մէկը կա - տարուած էր առաջին դպրոցականներէն զօրքովին: Տղոց մէկուն տանը մէջ դռնուեցաւ երեք միլիոն ֆրանքի ոսկիդրամ: Քննութիւնէն հաստատուեցաւ թէ պատանի զոգերուն կեդրոնն էր քրճարան մը ուրիշ հեռաձայնով կը խօսէին իրենց քաջակալ մեղապիկներուն հետ: Տղաքը միեւնոյն ատեն սեւ շուկայ կ'ընէր, ոսկի, գոհարներ, անթելի դո - ճիք, ամերիկեան ծխախոտ եւ օւրիշ ապրանքներ զնկելով եւ ծախելով: Ոստիկանութիւնը գտաւ 35 միլիոն ֆրանք, մեծ մասով անգլիական եւ տուրք:

ԱՆԹ ԷԹԻԷՆ. — Կապոյտ կաշի Սանտահիեն - րու Միտլիքեան անդամուհիներէն ընկերուհի Եւ - փիմէ Համալեանի ընդ Պ. Գրեգոր Գարաշոյանեան - ի (Լիոն) նշանախոսութեան առթիւ, Մայիս 27ին, Կապոյտ կաշի եւ Սանտահիենրու Միտլիքեան կող - ձէ հարմարութեան նուիրուեցաւ Թարմ ծաղկեփունջ մը: Ներկաները ինչպէս նաեւ իր ծնողքը՝ քաջա - լիքեւու համար զոյգ, Միտլիքիները, նուիրեցին 5800 (հինգ հազար ութ հարիւր) ֆրանքի գունձար մը: Այս առթիւ ջերմօրէն երջանկութիւն մաղի - ւով մեր համեստ ընկերուհիին, խորին շնորհակա - րութիւն կը յայտնենք բոլոր ներկաներուն, որոնք իրենց առատածնունդութեամբ անգամ մը եւս հա - տատարութիւն թէ որքան անհրաժեշտ է այս զոյգ Մի - տլիքիներուն դուրսերէն դադուութիւն մէջ, ամ - քելու համար շատ մը դժբախտներու տառապանք - անքը: Տը. Կապոյտ կաշի եւ Կապոյտ կաշի Սա - նտահիեն Միտլիքեան

ՎԵՐԱԴԱՐՁԱՄ ՀԱՅ ԳԵՐԻՆԵՐ

Փարիզ վերադարձած է ֆրանսահայ գերիներէն Պ. Գուրգէն Բէլիշեան, Չոֆի ծանօթ սան - քէն, որ կը հաստատուէ թէ Գրիգոր Գարաշոյան (Տէպիշեան) եւ Վահրամ Սարաֆեան (Ս. Էթիշեան) ողջ առողջ են եւ յետոյ պիտի վերադառնան (այս վերջինները կը փնտրուին Վատարձի միջոցաւ): Վերադարձած են նաեւ Մարաշի դերման Մա - նուկ Հալիպեան (Իսիշեան), իր ընտանիք երուսաղ, Պոլսո Քոմիշեան (Երզրումցի), Աւետիք Գափու - ձեան (Մարաշցի), Գրիգոր Կէսաղոյանեան եւ Մա - րաշցի Յովսէփ, զորոնք ալ իսիշեան Մուլիքոյն: Ամբիւս. — Գերմանիոյ Բոսիւն քաղաքէն Վար - շուս — Օսման — Մարաշի դռով իր տունը հասած է Յարէթ Յարութեանը, (Տարօնցի), տաժանեկի ծանրագուցութիւնէ մը վերջ:

ՀԱՅԱՐԱՆՑ ՆՈՐ ԹԵՂԵԱՐԱՆԻՐԵՐ ԵՐԿՈՒ ՄԵ - սակ են, մէկը՝ Անդրեա տպուած, վարդապետ խորթով, միւսը՝ ամերիկեան՝ կարմիր տպուած: — Պաշտօնաթիւրքերը կը ծանուցանէ թէ արտասահ - քան ընկերութիւնն անոնք որ Հին Թեղեարաններ ունին, կրնան փոխել դիմելով կարգ մը ծանօթ դրամատուներու: Պէտք է ներկայանան իրենց անցադրով եւ ապացուցանեն թէ ինչպէս ստացեր են այդ թղթադրամները:

ԿԸ ՓՆՏՈՒՄԻ ՄԿՈՅ ՄԵՐԱՅ ԽՆԱՄԻՐԵԱՆ, որ Փարիզ կը բնակէ 1924էն ի վեր: Փնտրուի է իր Թերեքայրը, Մարաշցի: Տեղեկացնել Յոսաքի:

ՍՊԱՐԱՆԻ ԿՈՒՂՁՈՒՄԻ ՀԱՅ ՄԱՆԻ ԵՄԸ, ԵՐ - նական թիւին աշխատանքի եւ երախտներ իր - նամքն համար: Դիմել Պ. Զիւլիմեանի, 33 Rue St. Jacques, Paris (5):

ԱՅՐԻ ՏԻԿԻՆ ԱՂԱՆԻ ՏԵՐ ԱՆԴՐԵԱՆԻՐԵՐ Եւ դուստները իրենց խորին շնորհակալութիւնները կը յայտնեն Լիոնի Սուր. Միտլիքեան եւ ամէն ա - նոնց, որոնք անձամբ կամ զրաւոր իրենց ցուակ - ցութիւնը յայտնեցին իրենց անմոտանալի ամուս - նոյն եւ հօր՝ ողբացեալ ԵՐՈՒՄԱՆԻ ՏԵՐ ԱՆԴՐԵԱՆ - ԵԱՆԻ մահուան առթիւ:

ԲԱՐԵՐԱՄ Մ. ՍԱՆԱՍԱՐԵԱՆԻ մահուան տա - րեղաքին առթիւ հոգեհանգիստ Փարիզի եկեղե - ցին, վաղը, կիրակի:

ՀԱՅ ԵՐԳԻ ՕՐԸ

Կիր. 10 Յունիս, ժամը 16.30ին Salle Gaveaux մէջ Ազգայնական մեծ համերգ, Փարիզի Հայկական երգչախումբին կողմէ, զեկապարտութեամբ ԱՐԱ ՊԱՐԵՆԻՆԵՆԻ: Կը մասնակցեն. — Օր. Արտաշակ Ալապան (Երգ), Օր. Վերաթիլ Ճիւնեան (Դաշնակ), Պ. Անթրի Մարիթոն (Դուետ), եւ Concert Lamou - քսի մեծաւոր էր երաժշտներէն բարկացած օւթ - եակ մը (octuor): Պիտի երգուին եւ նուագուին 30 հայ երաժիշտներու զօրքով: Դրամական փոփոխութեան պատճառով, կա - րելի է տոմսերուն գինը վերջը կարգադրել:

ՀԱՅԱԿԱՆ ՄԵՇ ԶԱՇԱՐԱՆ ՏԵՐԱՆԻՐ ԴԼԻՍԱՆ ԵՒ ԳՓԱՐԱՆԵԱՆ 6, Rue Maubeuge, Paris (9), Métro: Cadet et N. D. de Lorette: Հեռաձայն Tru. 85-47:

Կը խորհուր մեր յարգել հայրենակիցներէն անգամ մը այցելել ճաշարանս, ուր պիտի դռնեն ամէն տեսակ առաջնակարգ ուտելիքներ եւ խմե - լիքներ: Ամէն երկու արեւելեան նուագ՝ ժամը 7էն սկսեալ: Գոց է Գ. օրերը:

Ք. ՍԵՐՃԱՆԵԱՆ կը առաձնէ արեւելեան-երա - ժշտութեան դասեր տալ փափաքողներուն: Ուտ, ԲԷՄԷՆԵՆԻ եւ ջութակ: Դիմել 17 Rue de l'Arrivée, Enghien les Bains:

Lo Gérant: H. AGONEYAN
Imprimerie DER-AGOPIAN, 17, Rue Damesse - 17

Մեր ԽՕՄԲԸ

14 ՅՈՒՆԻՍ 1940

ԵՐԳԵՐՆ ԱՆ ԿԸ ՄԱՇԻՆ, ԵԹԷ...

(Հատուած մը մեր աղբայնայ աշխատակցին օրագիրէն)

Տարիները կը դուրսնան, պատկերասրահներ մէջ: Մենք ալ կը թափախենք տարիներուն հետ, հետաքննելով, տրորելով, տոտապելով:

Շատ քիչ են խանդավառութեան, իրական սիրտի անդամները: Եւ աղօստ է, տակաւին հետանկարը:

Անշուշտ կը հաւատանք լաւագոյն օրերու, հայրենիքին մէջ թէ օտար ամբարձու վրայ: Եւ այդ հաւատքն է որ կանգուն կը պահէ մեր տարազները բազմութիւնները — մանաւանդ անոնք որ մօտ են հայրենի սահմաններուն:

Բայց, կարելի՞ է պարտիկ այն յարաճուն տնտեսութիւնը որ աւելի քան ըստ տարիի ի վեր կը տապալէ մեր հողերն: Եւ, հետո՞ւ հայրենիքին, միեւնթարթիւն կը փնտռենք մեր երգերուն մէջ...

Ահապէհ, նորին, Հայ Երգի Օրը, նախաձեռնութեամբ Փարիզի Հայի. Երգչախումբին: Ազգ, մեծ համբող, ուր պիտի լսենք, բազմաձայն կամ նուագի վրայ, հատրտոր արտադրութիւնները երեսուն հայ երաժիշտներու, Հայաստանէն եւ Արտասահմանէն:

Ուրիշ ատեն, մարդիկ հերոսական կամ եղբարական մահուն կը պատրաստուէին երգելով: Մենք ստիպուած ենք երգել ու երգ լսել, ապրելու համար:

Արդարեւ, փրկարար դորձ մըն է որ կը կատարեն մեր երգչախումբները, — Սիմոն - Կոմի - տաս, Հայ Երգչախումբ կամ Այսպէս(Արագած), երգահանդէսներ սարքելով պարբերաբար, կամ ոգիներով զանազան հանդէսներ: Նոյն գործու - նէութիւնը արեւելեան պաշտօններու մէջ, Մի - թերեւորակեան ամբողջ միջնէ հետաւոր Իրան:

Այս իրականութիւնը կարգուրիշ է մանաւանդ անոր համար որ, մեր երկաւորաբար երգահաններու, երգչախումբները չեն դոճակար շարունակ մահ պաշտով կորսուած գիտնականներէ:

Ինչպէս այսօր, Փարիզի յուսանցու պարտականութիւնը վրայ, արեւելեան հետաւոր պաշտօններուն մէջ ալ մասնաւորապէս աչքի կը զարնէ նոր ստեղծագործութեանց յաջողութիւնը:

Տակաւին չենք խօսիր Հայաստանի մասին, ուր շարք մը հին եւ նոր տաղանդներ միջազգային համար կը վայելեն արդէն:

Կարծիք որ մասնազգէտ մը պրայտումներ կատարէր — զոնէ հիմա հոտած թերթիներուն հետեւելով — երեւան հանելու համար մասնաւորապէս պատերազմի շրջանին կատարուած նուաճումները, հայրենիքին թէ զաղուծներու մէջ:

Ի՞նչ խօսք որ երգերն ալ կը մարին, պիտի մաշեն հեղուկացնեն, պանդխտութեան համապատկեր արեւելեան եւ հրապոյրներուն մէջ, եթէ ձգուին անտէր կամ անխնամ, ինչպէս մարդիկները թաղաքին մէջ:

Երաժիշտ, երգահան թէ երգչախումբ, եթէ կ'ուզեն վատ պահել կրակը — արուեստին հուրը — պարտաւոր են տընել, զրանի եւ յոյնալ: Նոր ներշնչումներ են նիւթեր փնտռել: Այս միայն հետեւելով տարագիր թէ հայրենի ժողովուրդի հարապատ պարտականութեան, աչքի միջազգային արուեստի արտադրութեան:

Այս տեսակէտով, լուրջ պարտականութիւն մը կ'իյնայ, նաեւ, բանաստեղծներուն վրայ:

Դժբախտաբար մեր բանաստեղծներէն շատ քիչերը վարժուած են երգ յորինելու: Մենք մասը կը նախընտրենք յանգ ձգելու, ճոռոմբան, գոյն-դոյն արդուագրող հարցնելու քոտանդներուն, խրատելով պարզին, բնական եւ հարազատ ներշնչումէն: Եւ խրելով զանազան թաւառներն մէջ: (Այս գիտութիւնը՝ միջանկեալ, բանի որ արտանման նիւթ մը կը կազմէ):

Մեր երգահանդէսները թարմացնելու, յայտարարելու նորոգելու եւ ճարտարութեան համար ու նիւթ թանկագին աղբիւր մը, — հայրենիքին ստեղծագործութիւնները: Պայտան չէ որ կապկեպ չինձն, արուեստական վարժարաններն ալ, աղ-ճատուած՝ ընդվզեցուցիչ օտարաբանութիւններով: Զոնէ մարդիկ վերջ, անպաշտ գանձ մը կը մնայ մեր տարմարութեան տակ:

Բայց անհրաժեշտ է աշխատանք: Իսկ աշխատանքը արդիւնաւորելու, երգի եւ երաժշտութեան մշակները խորախնդրու համար, բաւական չեն մեր ծափերն ու ճաղագիտական շարժումները:

Ահա թէ ինչ մտածումներ կը ներշնչէ մեզի, Հայ Երգի Օրը, որ անշուշտ պիտի զերգարնէ նախորդները:

Եւ կուլամ: Չեմ գիտեր, չեմ գիտեր ինչպէս կը հոսին արցունքներն ու կուլամ: Այսպէս երբեք լացած չունէի: Կին մը կայ ջրով, ան ալ կուլայ թաշկնաւոր քերինը դրած: Աչքերը կըրորեն են, ու արցունքները կը հոսին: Բայց եւ կը ջանամ ձայն խղճել կողորդին մէջ, ու ակունքները կը սեղմեմ, ուժով ուժով կը սեղմեմ: Բառ չի հաներ բերնէն լացող կինը, միայն թէ աչքերով բան մը կը փնտռէ: Այս կնոջ աչքերը կ'աղբարեն ու չկրնալ գտնելով իր փնտաւորը, արցունքները կը թափին:

Գերման բանակը ներս մտած է Փարիզին: Պատիւի ճարպարակէն Մէնթ Անթոնի փողոցը մտնելով, զէպի վեր, Օթէլ ալ Վիլի կողմը կը բաշտէ, ու զրեթէ լեզու կապուած, համար մը պէս կը նայի:

Կը հասկնամ: Մարդկային մտածումը այս վայրկեանին յանկարծ կը մեծնայ, չի կրնար իր տարածութեան մէջ որովհետեւ սեղմուելու ու տալ ինչ որ պէտք է, անհունութեան կը յանձնուի, ու այլեւս կը մտածես ու չես մտածեր: Աս է իմ հոգիին վիճակը, այս է այդ լացող կնոջ հոգիին վիճակը, ու լացը միայն կը փրկէ մեզ:

Ու եւ կուլամ:

Պայարադները ուրախ գուարթ ենք կը մտնեն Փարիզին: Անոնց ուրախութիւնը ինձի համար այնքան գերեզմանի մը հանդարտութեան կը նմանի՝ որ կը նայիմ ու քերտն չեմ կրնար բանալ:

Փողոցին երկու մայրթերը մեծ ու պզտիկ լեցուցած են: Բայց ո՞րքան կը նմանի մէկուն լուսութիւնը միւսին աչքերէն եկող լույսերուն: Ես այս պահուս կ'ստանամ՝ թէ ինչպէս անձկութիւնը պրկեցման կը չինէ արեւուն խորը, ու չես կրնար խօսիլ: Չեմ կրնար խօսիլ, բայց արցունք կուլայ աչքերէս: Չեմ կրնար՝ իրաւ կ'ըսեն, չեմ կրնար արցունքներս բռնել:

Ճարտասան Հայերը չարեց, ամէն հեղ լեց մեզ իր Անգլիացի բարեկամին հետ, բայց մենք այնպիսի սիրով մը սիրեցինք Ճարտասան՝ որ մեր անկեղծութիւնը մնաց անկեղծութիւն: Ու հիմակ, զերման բանակը երբ ներս կը մտնէ Փարիզին, կը զգամ որ բանէ մը կը դրկուիմ: Մանաւանդ, ասանկ պահերու է որ մարդը կը զգայ իր մեծութիւնը կամ պղտիկութիւնը, ու ես ինձի կ'ըսեմ, «մեծ եղբոր», ու պարզ հանդիսանես ու ըլլայու տեղ կուլամ: Ես կուլամ, ու նայելով ջրով կեցող Ճարտասանի տիկնոջ, կ'ըսեմ լուսութեամբ՝ «Դու եւ մայր մըն ես, ու մայր ըլլալ զիտեպ, զուն թու հայրենիքի մայրն ես»:

Սիրելի հայրենիք:

Այս կինը կուլայ, ու ես աւելի խորունկ կը զգամ հայրենիքի մը սրբութիւնը, ու կը կրկնեմ «հայրենիք մը, հայրենիք մը»:

Չորս դիւ կը նայիմ: Մեծ մարդ չիւր, բայց ամէնուն լուսութիւնը իր սրտին չափը ու խորութիւնը ունի:

Թշնամին ներս մտած է մայրաքաղաքէն: Անոնց կ'ըսեմ, զիտեպ մարմինս կը ջրէն: Իրաւ կ'ըսեմ, միւսերը կը վախեն: Տեսարանը խոտնակոյտի կը նմանի: Ինչ կ'ըսեմ ըսել, պատկերը կամայ կամայ աչքերուն մէջ ձեւեր կը տեղաւորէ: Աչքերը կը մրկեն: Չեմ գիտեր, կ'անըր ինչո՞ւ կը դրդի իմ ներսիս իր զարաւոր կերտուածքին մէջ:

Ես Հայ մըն եմ, օտար մը, մէկը ամէնէն դժբախտ ազգին զաւակներէն, բայց ամբողջ Ճարտասան սրտին մէջ զգրեցաւ: Ու տեսակ մը արհամարհանքով կը նայիմ կեանքին:

Ես օտար մըն եմ, ու թէ եւ Ճարտասան ալ «օտար» պրոպագանդիստ, բայց ես, մարդկային ամէնէն արեւելեան ցեղերէն մէկուն շատաւոր, սրտին մէջ ճառագայթի մը կը զողայ, ու կուլամ Ճարտասանի համար:

Ես բարեկամի մը քաղաքականութիւնը կ'ողորմ տարիէ մը ի վեր, ու ամէն օր այդ քաղաքականութիւնը կը զգամ իր բոլոր թարմութեամբ: ան վրաճան չունի: Այսօր ալ Գերմանացիները երբ կը գրաւեն Փարիզը, իր բոլոր աստուածութեամբ, միեւնոյն անձկութիւնը կը զգամ, ու մտածումս անոր աշխարհը կը շինէ, ու զաղողին ետեւէն կը նայիմ, ու աչքերս հորիզոնի մը վրայ կը մնան:

ԱՐՄԵՆ ԱՄՈՒՐ

ՎԵՐԶԻՆ ԺԱՄ

ՎԵՐԶԻՆ ՎԵՃԸ ԼՈՒԾՈՒԹԵԱՆ

Մանր մղձաւանդ մը փարատեցաւ Սան Ֆրանչիսկոյի ժողովին մէջ, երբ հաղորդուեցաւ թէ Հինգ Մեծերը համաձայնութեան մը յանգած են վեթիկ վեճի մասին, որ կը սպասարար պառակտելու ճակատը: Խորհրդային դեսպանը նոր հրահանգներ ստացած լլալով, ճամբան հարթութեան էր այլեւս եւ այժմ բոլորն ալ վստահ են թէ ժողովը յաջողութեամբ պիտի վերջանայ: Մ. Նահանգներու արտաքին նախարարը բացատրելով այս բարեգէպ էլը, յայտարարեց. — Եւթիթայի համաձայնութեամբ, ապահովութեան խորհուրդի մնայուն անդամներուն միաձայնութիւնը անհրաժեշտ է, բոլոր որոշումներու համար: Բայց այս միաձայնութիւնը արեւելք չէ որ 'ո եւ զաղ վիճաբանութիւնն առաջարկէ Խորհուրդին առջեւ, եւ Խորհուրդին մէկ անգամ չի կրնար միանալ արդիւն վիճաբանութիւնը:

Գոյացած համաձայնութիւնը արդիւնք է Ու Մեծութեան զիջումին: Իրադեցիներ կը հաւատեն թէ Մ. Նահանգներու նախագահը մասնաւոր դեր մը ուղղած ըլլալով Սթալինի, այս վերջինը անմիջապէս նոր հրահանգներ տուած է խորհրդային պետութեան թեմէ: Նախագահին մասնաւոր պատուիրակն ալ մեծ դեր կատարած է, համոզելով համար Սթալինին: Մոսկուա մինչեւ հիմա կը պնդէր թէ Ուրիշ համաձայնութեամբ ու եւ մեծ պետութիւնը կրնար միմեկին արդիւն միջազգային քննութիւն մը այս կամ այն վեճի մասին: Ուրիշ խօսքով, կրնար վեթիկ դեր: Միւս չորս ղեկներ, Անգլիա, Մ. Նահանգներ, Ֆրանսա եւ Չինաստան հիւստիակ էին այս տեսակէտին, իրենց հետ ունենալով միջին եւ փոքր աղբիւր մեծ մասը:

ՍՈՒՐԻԱ - ԼԻԲԱՆԱՆԻ ՏԱԳՆԱԳԸ

Թուրքիան ալ կ'ուզէ մասնակցիլ

Վերջին լուրերու համաձայն, կատարեալ անելի մը յաղագհ է Սուրիա - Լիբանանի տաղանդը: Հակառակ Անգլիոյ եւ Մ. Նահանգներու ընդդէմ - մութեան, Ֆրանսա հաստատ կը մնայ իր տեսակէտին վրայ, առաջարկելով ամբողջ Արեւելքի խնդիրը լուծել հինգ մեծ պետութեանց մասնակցութեամբ: Այս իմաստով ալ հետադարձ է իր դեսպաններուն եւ պատասխանի կը պատշէ: Փառքի պարզապէս չըլլալով շրջանակներէն մէջ կը յուսանէ թէ Ու Միութիւնը ճշտում կ'ստի բանեցնէ ընդունել տալու համար Ֆրանսայի տեսակէտը: Իրենքու այս կայնողութեան մէջ, հաւանական չէ որ մօտերս ժողով մը գումարուի, եթէ երկու պիտաւոր չա - հախիքներէն մէկն ու մէկը, Անգլիա կամ Ֆրանսա տեղի չտան:

«Նիւ Եորք Հէրալդ» կը գրէ թէ Փարիզի պաշտօնական շրջանակներուն եւ ժողովուրդին մէջ ալ բաց է բաց կ'ըսեն թէ Անգլիա օտարութեան խուսափութիւններէն, Ֆրանսացիները չէզոքացնելու համար Սուրիոյ եւ Լիբանանի մէջ: Թերթին այլապէս կ'արգելէր հարցուցել եւ նախարարի մը թէ ինչ պիտի ըլլայ յաջորդ թաղը: Նախարարի պատասխաններ է — «Անգլիացի պաշտօնականներուն հարցուցէք: Անոնք դուրս հանեցին Փրանսային դրբը: Անոնք զերակշիռ ուժ ունին եւ մենք չենք կրնար վիճաբանիլ իրենց հետ: Բնականաբար կը յուսանք թէ թող պիտի տան որ մեր վարչական պաշտօնականներուն մէջ մասը մնայ: Բայց, ինչպէս գիտե՞ք, Անգլիացիները արդէն ձեռք առած են Սուրիոյ տնտեսական վարչութիւնը»:

*** Գահիրէն կը հետադարձ թէ Արաբական Դաշնակցութիւնը պիտի պահանջէ ներկայացու - ցիներ ունենալ որ եւ խորհրդաժողովի մէջ: Նոյն շրջանակներուն մէջ աւելորդ կը գտնեն ընդ - լայնիլ ժողովը, ուրիշ պետութիւններ ալ հրաւեր - ւելով: Լուրի մը համաձայն, Թուրքիան ալ կ'ուզէ մասնակցիլ:

ԱՐԱՐԵՆԸ ԿԸ ԾԱՌԱՌՈՒԹԵԱՆ ՄԵՂԱՌԻՆԸ

Արաբական Դաշնակցութիւնը յայտարարու - թիւն մը հրատարակեց, իր համալուծարի որո - շումներու մասին: Յայտարարութիւնը կ'ըսէ թէ Ֆրանսան է պատասխանատուն Սուրիոյ եւ Լիբանանի մէջ պատահած դէպքերուն — սպանութիւն, բռնութիւն, կորուստ: Յայտարարութիւնը երկու հանրապետութեանց շահերուն դէմ կը նկատէ Ֆր - անսական դրբին ներկայութիւնը «որ կրնայ նոր դէպքերու տեղի տալ»: Եւ կ'եզրակացնէ թէ այս կայսրութիւնը կրնայ տարածել անհանգստութիւնը եւ աղբիւր ձափոնի դէմ մղուած պատերազմի ճի - դերուն վրայ:

Լիբանանի Ազգ. Խորհուրդը, որ կազմուեցաւ երբ Ֆրանսացիները 1943ին ձերբակալեցին Լիբանանի նախագահը եւ քանի մը նախարարներ, ընդ որոշոր մը ուղղեց կառավարութեան, զանգա - տելով որ Ֆրանսացիները Սուրիոյն դուրս հանուելով Լիբանան կը հաւաքուն: Լիբանանցիները կը մեղադրեն թէ Ֆրանսական դրբի փախչողները շահուն խաղով թիւններ յարուցանել խաղա - քիստանեայ հասարակութեանց միջեւ:

Հարցույն այս անասունին թէ քարի դարձերը
բաւ էր վարձատրուիլն այս աշխարհէն մէջ եւ ոչ :
— Արդարեւ չատ գէշ էր վարձատրուին, քան
մինչ, եւ թան չապահ տալին : Տալատրուելէ ետ
մտաւ լեզի տորկուն, շարժուիմ աւարի եւ : Կտար
բաշխիլ, ամէն քաւիկն ուշադրելիին որի որ
չքաւցէին եւ, մարդը չմնասուի : Յորչափ երկուս-
տարը էր եւ որդասոր : Հանգստեւ էի, լաւ էր կե-
րակցելին, կը խմցէին եւ կը դարձնէին Հան-
գստաւելտ արդո մը ունէի, եւ միւտ մաշուր յարը,
բայց : Հիմա որ ծերացաւ եւ տկարացած եմ, ջա-
կացած եր քանիք, եւ Հոս ձգուած եմ դիւրի ցերեկ

բութեանք կը փոխարինուին:

Le Gérant : H. AGONEYAN.

ած էր նախագահ Բոգդէլթի խնդրանքով, որ
էսզի իր երկիրը վերադառնալով կարենայ կար-
ագործութիւններ ընել:

Le Gérant : H. AGONEYAN

imprimerie DER AGOPIAN, 17, Rue Damerion - 13^e

Յուճասանը Յոյներուն...

(ԳԱՀԻՐԵԻ ՅՈՒՆԱՆԱԿԱՆ «ՅՈՒՆ»)

ԹԵՐԹԻ ՆՄԱՐԱԳՐԱԿԱՆԸ)

Պիտի չճանաչող որ ցեղապաշտ չէր ու երբեք այդ չէր պաշտպանած: Այս սխալը, հաւանաբար լրիւ, քարոզիչը հակաքրիստոնեականութիւնը: Թէեւ ցեղապաշտ չէր եւ երբեք չէր եղած, բայց կը մնար միշտ Հելլէն ու կը խորշինք որեւէ օտարէ, որ չի համարիր Յունաստանին: Եւ հիմա եւս անոր ամէն մէկ թշնամին: Եւ մասնացուրէն հիւսիսեան անոր ամէն մէկ ջարդարարը:

Աթենական գործակալութեան անցեալ հետադիւր, նկարագրելով էամ - համայնավարներու քառամեկ արարքները, կը գրէր.

«... Ուրիշ հեղեղատի մը մէջ, վկաններէն մէկը ճանչցաւ իր եղբայրը՝ վաճառական Անտոնիո Տուճան, որուն իրաւար այնպէս կոտորած էր: Ամերիկեան հպատակ միսիոնար մը յայտնեց՝ թէ Տուճան սպանուեցաւ վաճառման Բէռլինի ճանաչման տեղի վրայ: Եւ 300 քաղաքացիներ սպաննեց, իբրեւ էլսաի դահիճը: Ինքն ալ հաւատարմութիւն հրաշքով ազատած է մահապատիժէն»:

Ճիշդ է այս տեղեկութիւնը: Եթէ այո, սարսուղ կը զգանք: Ինչ որ ալ ըլլայ, կ'երեւի որ Էստանիները իրենց դաշնակիցներուն մէջ ունին նաեւ Հայեր:

Պատերազմին առաջ, Պ. Նուստրատիոս Գու - լումովալը, աթենական մատուցի մէջ, ամբաստանելով էամ - համայնավարներու սխալագործութիւնները, կ'արձանագրէր թէ Աթենքի ցոյցերուն մէջ, որոնք սկիզբը եղան ջարդերու, կային նաեւ Հայեր, որոնք կ'ընէին հակաքրիստոնեական քաղաքականութիւններ:

Արեւոյ Յունաստան վերադննելուն է իր վերաբերումը իրաւակարգի սահմաններուն մէջ դրուած Հայերուն հանդէպ: Եւ պէտք է որ հաւատարմութիւն, ինչ որ Արեւմտեանը մեր պաշտօնակիցը («Անտոնիոս») ամբաստանեց՝ Պուլիսիներէ դուրսուած Թրակիոյ մէջ Հայերու արարքներուն եւ որոնց հրատարակութեան ձեւը այստեղի յարգելի

Հայերը, Յունաստանի հանդէպ սէր տածելով, դասն դրապարտիչ հոն դառնող իրենց ցեղակիցներուն համար:

Չենք կարծիք որ իրաւունք ունենանք, առայժմ - մինչեւ որ Աթենքի մէջ լուսաբանուի Յունաստանի Հայերու ընթացքը այստեղէն - յարձակելով անոնց բոլորին դէմ, պահանջելով մեր հայրենիքին աղաւթը անոնցմէ, որոնց առջեւ ան մարդասիրաբար բացաւ իր դուռը եւ իր սիրտը: Չանոնք խնամեց իրերէ իր հարազատ զաւակները: Անոնց հետ բաժնեց իր սակաւ հացը: Գանոնք իր քաղաքացիները դարձուց, եւ անոնք՝ մինչեւ երկրին գրաւումը, ամենալավ ընթացքին օտարական ցեղապաշտական հայաժողովը չէր ձգէ: Որովհետեւ Յունաստանի մէջ ոչ ոք ցեղապաշտ եւ օտարապաշտ չէր:

Այսուհետեւ, Յունաստանի Հայերուն հանդէպ, եթէ վերջնական դատարանը չունենք, բայց կրնանք ըսել հետեւեալը. «Յունաստան էամ պուլիսի կար մաքրագործումէն ետք, պարտաւոր է ուշադիր կերպով խուզարկել իր տունը: Նայելու համար թէ ընդհանրապէս որո՞նք անոնցմէ են որ առանց իր ցեղակիցը ըլլալու, կ'ապրին եւ կ'աշխատին իր հողին վրայ, իր ապաստանարանին մէջ՝ իրական բարեկամներ են եւ որոնք ծածուկ թշնամիները: Որո՞նք դործակիցներ են իրենց հետ եւ որոնք եղան իրեն հետ: Որո՞նք տաքացած օճեր են եւ որոնք երախտապարտներ»:

Որովհետեւ պատահած այս արարքներէն ետք, Յունաստան պէտք է պատակին Յոյններուն եւ միայն Յոյններուն: Հասկնալի է թէ Հայրենասէր Յոյններուն:

Անշուշտ ոչ ոք կ'ըսէ թէ անհանգիստ պէտք է ընել իր երկրին մէջ դատուած օտարականները, ինչպէս ատեն որ անոնք օրինապէս քաղաքացիներ են: Բայց Յունաստան պարտաւոր է, ասկէ ետք չլրջալի անոնց հոգ մը, որ օտարական կ'ըլլալ առաջին հանգիստը: Եւ պէտք է օրինակ առնել իր շուրջի եւ աւելի հեռուի երկրներէն: Էամ պուլիսիականութիւնը մեզ հիմնադրուած չէ: Վերականգնուած պէտք է ըլլալ ազգայնականութեան դիմադրող արարքով: Այս մասին անդիւրդ ենք: Անդիւրդ՝ բոլոր ճշմարիտ հայրենա - սէրներուն հետ:

Հարգեցնելու հրաման ստացաւ մայիս 31ին, բայց մերժեց որ եւ է հրաման ընդունել անդիւրացի սպայէ մը: Ամբողջ առտուն հրացանաձուլութիւնները կը շարունակուէին սաղին անդին, նաեւ Բեռլինի, հրասանդի եւ գնդակների կրակներ: Յունիս ի-հէս օրին էր որ Թրակիոյցիները սկսան թափել Դամասկոսի փողոցներէն: Թրակիոյցիները, Սուրբիացիները եւ Լիբանանցիները ազատօրէն վկայեցին թէ բրիտանական զեւապետ եւ Գրի բանակին հրամանատարը, աջակցութեամբ քաղաքային եւ գնդապետական ստորադաս իշխանութեանց անընդհատ ճգնեցան, որպէս ընդհարումներ չպատահին Թրակիոյցի եւ տեղական կառավարութեանց՝ ու ժողովուրդին միջեւ: Բոլորովին անճիշդ է նաեւ այն յայտարարութիւնը թէ Անդիւրի նախագէս հաւանութիւն յայտնած էր զոր. Պէյնէի առաջարկ - ներուն:

Մատչալ Փեթեկ ալ «Գիւմարական»

Մատչալ Փեթեկ առջի օր նորէն հարցաքննուելով, յայտարարեց թէ «Ես թիւ 1 Դիմադրական (Ռեզիստան) էի մայր Հայրենիքին»: Հինգ հարցաքննիչ դատաւորները ապշեցան այս յայտարարութեան վրայ, բայց եւ այնպէս շարունակեցին հարցաքննութիւնը, լուսաբանելու համար ամբաստանալի զորք Դիմադրական շարժումին հանդէպ: Երբունին յամախ կը պտտէր բանտի իցիցին մէջ, եւ կը խօսէր խոր յուզումով, ինչպէս կը գրեն կարգ եւ թիւրքեր: Ահապակի իր յայտարարութեան գլխաւոր մասերը.

«Ես միշտ ալ դիմադրած եմ: Ձէի կրնար հրապարակաւ հաւանութիւն յայտնել իմադրա - կան շարժումին, Գերմաններուն առջեւ, բայց ես երբեք որ եւ թան չեմ ըրած անոր դէմ: Կը խօսէի միայն անոնց դէմ որոնք շարժումէն կ'օգտուէին, ունէրները դործելու համար: Այդպիսիներն էին որ հարեւակները կը կոչէին: Ես ինքն անդաւ էի դիմադրական ճակատին, բուն բառով թիւ 1 Դիմադրական մայր Թրակիոյցի, մինչ ուրիշներ կը դիմադրէին միայն Թրակիոյցի դուռը: Ինչպէս զօր - տը 401, ես համաձայն չէի որ անհրաժեշտ ան - րաքները կատարուէին դրաման բանակի մեկուսի անդամներուն դէմ: Բայց որովհետեւ վարչին էի աղբի մը որ կը գտնուէր դրաման տակ, հարկա - դրուեցալ կարգ մը զինուորներ ընել: Ես երբեք չլիցի որ ես է հակառակը»:

Ենտու պատմեց թէ 1940 յունիսին, երբ տե - սակցութիւն մը ունեցաւ Զորքի ձեռք, Թուրքիոյ մօտ, Անդիւրի վարչապետը յայտարարեց թէ հա - կաւակ է իր Թրակիոյցի անդամին դաշնակցի մը կինը: Գերմանիոյ հետ: Սխալման տեսն զորքը Թրակիոյցի ազատ ճգնեց 1940 մարտին կնքուած յանձնարարութեան որուն համաձայն իրաւունք չու - նէր անդամին զինազաւար կնքելու: Երբ հարցու -

ցին թէ ինչու զինազաւար ստորագրեց, փոխ - նակ պարզապէս հրամայելու որ կրակը դադար - ցնեն, փխշին պատասխարեց.

«Զինազաւար փրկեց երկիրը: Ան ապա - հովեց ազատ շրջանի մը գոյութիւնը եւ կայսրու - թեան ամբողջութիւնը, ինչ որ ի վերջոյ օգնեց Դաշնակցութեանը Հելս - Արիկի ելլելու: Ես փրկե - կեցի Թրակիոյցի Լեհաստանի ճակատագրէն. եւ, ուշադրութիւն, ես միայն զինազաւար մը ստե - րարեցի եւ ոչ թէ հայտնութիւն: Լավաւ ինծի պարտաւորուեցաւ եւ ես ընդունեցալ իբրեւ ան - հրաժեշտ շարքի: Ես զայն դործածեցի ճօղապե - լու համար իմ քաղաքական ըզդրութիւնս, եւ ան անգիտակցաբար օգտակար դեր մը կատարեց Թր - ակիոյցի համար: Ինծի ամէնէն աւելի վիշտ կը պատճառէր պատանդներու ճակատագիրը: Ես նոյնիսկ իմ անձն ընծայեցի, որպէս իմ այլեւս պա - տանդ չառնին: Այստեղ ալ օգտակար դեր մը կա - տարեցի»:

Եթէ ԱՆԻՒԻՍԱՆ ԱՆ ԱՆՆԱՍՏՈՒՐ ԸԼԼԱՐ

Պ. Էօրի, երեսի. Ժողովին նախագահը, գե - ռուսիան աղաւթէն ի վեր առաջին քաղաքական ճառը խօսելով առջի օր, սրտառու յեղադրու - թեամբ մը պատկերացուց Զորքի տեսակցութիւ - ին 1940 յունիսին: Թուրքի քաղաքականութեանի մէկ փորձ սենեակին մէջ էին: Զորքի կ'աղաղա - կէր աղու մը պէս, կը խնդրէր շարունակել կուր - լեթէ այն ատեն վճատելով ան ալ անձնատուր ըլ - լալ, փոխանակ անոնց կ'ըստեղծ, այսօր հոս պիտի ըլլային, եւ կէսթափուն պիտի տիրապե - տէր: Երբեք չճանաչեց թէ մեր վարչականները դա - ճանաչութեան հետեւեալով Անդիւրի ինքզինքը մինակ գտաւ եւ եթէ ան ալ զինազաւար մը ստե - րարած ըլլալ 1940ին, բոլորս կորուսած էինք: Նիշը անաւարձ եւ զինազաւարի ներքին ծաղե - րու մասին: Դեր մաղերը փուշ փուշ պիտի ըլլան ե - թէ զինապետ թէ որքան ցած իշխան: Դանի մը օր առաջ նորէն կարգադր, նորէն կարմրեցալ եւ լացի...»:

ՄԱՌԵՇԱՆ ԺՈՒԿՈՎ (Գր. Այդրահաւորի բա - նակաւորին այցելելով Զորքի փորձ), ամերիկ - եան սպարապետին եւ մատչալ Մոնթկոմըրիի յանձնեց Եղբայրական պատմականներուն: Մինչեւ հիմա այն խորհրդային շանչանք արուած է մի - այն կ'ստիմը բանակի եօթը մատչելներու եւ դո - րափարկներու: Այս հանդիպումին առթիւ 1700 օ - դանակներ հանդիսաւոր թուիւք մը կատարեցին:

ՏԵՐՍՈՆԷ, Եթովպիայի անթիլին դաւաճա - նի կամ «Հայտնի», ձերբակալուեցաւ Ֆրանսական Մ. բանակին կողմէ, երբ կը փորձէր իրրեւ ազա - տած աքսորական ներկայանալ:

ՍՊԱՍՈՒՆԻ ԿՈՒՉՈՒՆԻ Հայ տան մը մէջ, Թը - նական թիթեւ աշխատանքի եւ երախտներու իր - նաւորին համար: Դիմել Պ. Ճիւնէհանի, 33 Rue St. Jacques, Paris (5):

Չայն մը քանիսէ

(Նախկին Յառաջի խմբագրութիւն)

ՄԱՐՏԻՆԸ. — Մօտ 30 Հայ բանտարկեալներ կը հեծեն Պոմպէի բանտին նկուղիներուն մէջ, կէսը քաղաքական, կէսն ալ քրեական մեղադրանքներ - ըով: Բանտարկեալները միմայնութեամբ իրենց խորին շնորհակալութիւնը կը յայտնեն, Հայ կա - թողիկէ եկեղեցիին ժողովրդապետ Հ. Չուհանեանի, որ ամէն շաբաթ, չի մոռնար այցելել, զիրենք հոգեպէս մխիթարելու, անհեղուկներուն սիրտը ժար քաշելով Հայ, նպարեղէն եւ հազուադէպ, ճիշտ ցուրտին եւ ամբան տօթին:

Այդ. Առաջնորդարանէն Գալուստ քահանայ Տէր Մովսէսեան Մայիս 27ի կիրակին հանդիսա - տը պատահաբար մատոյց բանտի մատուռին մէջ, Հայ բանտարկեալներու քարոյական, մխիթարու - թիւն պարգեւելով: 30ի մօտ բանտարկեալներ, վերին ծայր դասուած, հրապարակաւ իրենց խո - րին շնորհակալութիւնը կը յայտնեն իրենց հոգեւոր մխիթարիչին որ սիրտը ժար ամէն շաբաթ կ'այցե - լէ: Խմբագրութիւն

ԲԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՄԱՐՈՒԹԻ ՍՈՒԼԱՆԸ, Սիտի Մուհամմադ, Գաղապարեալները ճամբայ կ'աւ ֆրանսական յանձնարով մը, եւ Եւրոպայի կը հասնի հինգշաբ - թի օր, եւ անիկ ֓աղիւ: Հիւրը պիտի այցելէ նաեւ Գերմանիոյ կարգ մը մասերը ուր մարտիցի զինուորները կը գտնուին: Իրեն կ'ընկերանան 16 տարեկան տղան եւ եղբայրը:

ԹՂԱՐԱՐԱՆԵՐՈՒ ՓՈՒՆԱՆԱԿՈՒԹԻՒՆԸ կը վերջանայ ուրբաթ իրեկուն, 15 Յունիս: Ելմտա - կան նախարարութիւնը կ'ազդարարէ թէ այդ Թը - ականներն անցին այն Թղթադրամները եւ դանձա - տածները որ չեն ներկայացուած, այլեւս անար - ժէք են, հետեւաբար բոլորովին կորսուած: Հա - մաձայն 1945 Մայիս 30ի հրամանագրի՝ 19րդ յօդ - ւածին, Հին Թղթադրամները պահելու իսկ չպնայնք է եւ արժանի ծանր պատիժներու: Կարգ մը ա - ռեւտրակներ կը մերժեն ընդունիլ ախ. 50 եւ 100նոյ թղթադրամները որ իրենց շրջապատութեան թիւէն զատ, շաբթի թիւ մը չեն պարտեալներ թղթադրամին ետեւի կողմը, աջ եւ ձախ: Ելմտա - կան նախարարութիւնը կը յայտարարէ թէ այդ թիւերը կրնան ըլլալ կամ ոչ: Հետեւաբար շաբթի թիւ շունչեղները կ'ընդ չեն: 1.500.000 Փր.ի նոր թղթադրամները զոգոցուցանելու Անթիլի մէջ:

ԽԵՆԴՐԱՆ 14 հոգի մայանցի 22 9 հոգի վրա - տորեց Տիգրի մէջ: Հրէքը, որ միեւնոյն ատեն դի - նով էր, նախ փորձեց խնդրել աղբի մը, յետոյ ձախողելով, կատղեցաւ եւ աջ - ձախ կրակ տեղաց հրացանով:

20Բ. ՏԸ 401 Նորմանտի այցելելով սիտից ժողովուրդը: Այս առթիւ անգամ մը եւս չեւտեց թէ կորելի չէ խաղաղութիւնը վերահաստատել տանց Թրակիոյցի մասնակցութեան: Եթէ Թրակի - օնն այսօր նեղն է, չի նշանակիր թէ միշտ այդպէս պիտի մնայ եւ անօգուտ է նուազագոյնի զայն:

ՍՐՃԱՐԱՆԵՐՈՒ ԵՒ ՃԱՆԱՐԱՆԵՐՈՒ Եւ շատ մը խանութներու տէրերը ժողով գումարեցին երէկ, ըողոքելու համար տուրքերու ծանրութեան դէմ: Հաւանական է որ շատ մը խանութներ, օրը - ճարաններ եւ ճաշարաններ առժամապէս փակին ֓աղի մէջ:

ՕՐԱՐԱՐԻ ՋԱՐԴԻ տարեկարճին առթիւ (10 Յունիս 1944), 5000 այցելուներ ծոռկի եկան ա - ռեւտակներուն առջեւ, աղօթելով զոհերուն համար: Ներկայ էին նաեւ ներքին նախարար, քաղաքացի թիւրքի (ընկերվարական), որ ազդարարեց թէ օճարդորներին իրենց պատմութիւնը պիտի կրեն: (Թիւր - թիւր կը գրեն թէ զիւրիկ 1680 բնակիչներէն ազա - տած են միայն 37 հոգի):

ԸՆՏԱՆԵԿԱՆ ՊԱՐԱՆԱԿՈՒԹԻՒՆ

Կազմակերպուած Հայ Գաղապար Խաչի Ալֆոր - վիլի մասնաճիւղին կողմէ, Salle Municipale քահա - ներուն մէջ (rue Voltaire), 16 Յունիս, Շաբաթ, ժամը 9ին մինչեւ լոյս: Գեղարուեստական բա - ժին, ընտիր սուղախումբ, անակնկալներ: Մատ - չելի պիւֆէ: Մուտքը 100 Փրանք:

Կատարուած ատենի Gare de Lyon — Maison Al - fort ժամը 9ին եւ 10.25ին եւ Էլնի Ալֆորվիլ:

ՓԱՐԻՉԱԼԱՅ ԵՐԻՏԱՍԱՐԴՆԵՐՈՒ ԸՆԴՀ. ՄԻՈՒԹԵՆԸ հաւաքուցի, հինգշաբթի, 14 Յու - նիս, ժամը 20.30ին, ՎՄԻՍԻՈՒ Այլմշակութիւն մէջ, 19 rue Caumartin: Կը բանախօսէ Պ. Արմէն Տապաղ - եան, «Հայաստանի հանգային հարստութիւնները» նիւթի մասին: Մուտքը ազատ է:

ԱՄԵՐԻԿԵԱՆ քահանայ Գրիգոր Օլիկեան կը փնտթէ իր հօրաբնոյ տղան Գեղայի Սպանանը, որ պատերազմին սկիզբը կը զբաղէր Confectionով: Դիմել Վեստալին:

Le Gérant : H. AGONEYAN
Imprimerie DER-AGOPIAN, 17, Rue Damesse - 13°

ՀԵՏՁՀԵՏԷ ԱՆԵԼԻ ԶԿՈՒՆ

Երբորդ Միջազգային լուծում է ի վեր (1943 թ. հոկտեմբեր), համայնապարհ կուսակցությունների դաշնագրի համաձայնությամբ կր զորքերն առնելի ճկուն քաղաքականություն մը վարել, յարմարելով իւրաքանչիւր երկրի եւ միջավայրի պահանջներուն։

Անուշաք զուրկը Մոսկովում է նորէն, իբրեւ «Հոգին Սուրբ» եւ ներշնչարան։ Մանաւանդ որ, պայքարածի լաիկական յայտնանքին մէջ վճռական դեր կատարեց խորհրդային կարգաւարդը, իր ծաւալուն, յարմարեցող ցանկերով եւ պիւրի դիկտատորութեամբ։ Դժուար թէ այս անասունը պատմութիւնը պահանջէր, առանց միջոցաւոր բազմազգի բանուորներու կուս կազմակերպութեան եւ ռազմական ճարտարագործութեան միահեծան դիկտատորութեան։

Իսկ, Մոսկովում ինքն էր որ բացառ ճկուն քաղաքականութեան ճամբան, առժամայէն մէկը իր իրաւունքներով այն ճարտարակներն — նշանախօսքերը որ կրնային խրոջենցնել հանրային կարծիքը։

Այսպէս, հետզհետէ վերահաստատուեցան հին Ռուսաստանի դիմադրական եւ պետական փառքերն ու պատմականները։ Արտոնութիւն տրուեցաւ Համայն Ռուսիոյ պատրիարք Երմոլեւ (ինչպէս մեզի ալ՝ կաթողիկոս)։

Երբ ռուսական հին փառք մը կըրնորդուէր իբրեւ ներշնչում եւ խանդավառութեան աղբիւր, Մ. Միլոթեան իւրաքանչիւր հանրապետութիւնը կամ ինքնապար շրջանի ալ արտոնութիւն կը ստանար իր պատմութիւնը քրքրելու եւ խորհրդանշան մը փառաբանելու։ Եւ մենք ալ ունեցանք Մեծն Տիկրանն ու Մասնունի Դաւիթը, պատմութիւններով, ներկայացումներով, չարժանաբար։ Պատահաբար չէ որ անհիշուեցաւ Մասնունի Դաւիթը՝ ձեռնադրապատկերով շարքը, որուն համար մեծագուծար հանդիսակոթիւններ կատարուեցան արեւելեան դպրութիւններու եւ Ամերիկայի մէջ։ (Երբ կարգը մեր դպրութիւն եկաւ, պատերազմը իրաւացի էր)։

Ուրիշ առթիւով որ աւելի երկար կը խօսենք այս հարցերու մասին։ Այսօր կ'ուզէինք ընդհանուր դիմադրել քննել երեւոյթ մը որ կը պարզուի մեր աշխարհի առջեւ, այս երկրի մէջ։

Պատերազմին սկիզբէն ի վեր, եւ մանաւանդ հիմա, ծրարային կոմկուսն ալ (համայնապարհ կուսակցութիւն), որով խմորումներ կը մատնէ։

Իրականութիւն է որ ծրարային համայնապարհ կուսակցութիւնը վճռական դեր կատարեց Դիմադրական ձախառնի վրայ, եւ ամէնէն տեղի զոհուեցաւ, անհամար գնդակահարութիւններով։ Հիմնական պատերազմին զլուսւոր նպատակներէն մէկն էր պայքարը՝ հրէշական եւ համայնապարհական դէմ, ինչպէս կը յայտարարէին ամէնէն յուսահատական պահերուն։ Եւ այստեղ, ինչպէս ամէն տեղ, երբ պատմութիւնը կը կարծաւորութիւնը դառնալով, որ եւ է դէպքը առիթ, զինքնահարկութեանց առաջին զոհերը կը դառնային բոլորեկիները։ Ասոր համար է որ, Փրանսական կոմկուսը կը կոչուի նաեւ «Գիշակահարկներու կոմկուսութիւն»։

Արեւմտ յուսահատ այս փուլը թեւ կուտայ ծրարային համայնապարհ կուսակցութեան, աւելի բարձր խօսելու եւ մանաւանդ նոր նուաճումներ կատարելու համար։

Եւ ամէն օր կը լսենք սրտառու, զրեթէ ազգայնական կանչեր, — Ազգ, Հայրենիք, Միութիւն, Գողովորդակցութիւն, ձեռք ձեռքի կաթողիկոսներուն հետ եւն։ Բառեր եւ քայքայութիւններ որոնք հակադիմադրական կը սեպուէին երբէկ։ Իսկ պատմութիւնը նորութիւնը, — Բանուորական կուսակցութիւնը։

Համայնապարհ կուսակցութիւնը ամիսներէ ի վեր մէջոնող դրած է նոր նշանաբան մը, — Միահեծան բոլոր ընկերակցութեան, աշխատանքական շոտանքներ եւ ստեղծենք նոր կազմակերպութիւն մը, Ծրարային Բանուորական կուսակցութիւնը։

Յունիս 26—30 Փարիզի մէջ պիտի դուստրուի կուսակցութեան համադաւաճարը, եւ օրակարգին զլուսւոր նիւթերէն մէկը պիտի ըլլայ այս խնդիրը։ Գոտակցութեան պաշտօնակաթողիքը, «Բանահիթէ», առջի օր ամբողջութեամբ հրատարակած էր նոր կազմակերպութեան ծրագիրը, որպէսզի ոչ միայն երկու հոսանքները, այլ եւ բոլոր աշխատանքները կարենան սերտել։

Ինչ կը տրամադրէ այդ ծրագիրը, որ կոչուած է նոր շրջան մը բանալու այս երկրի ընկերային եւ քաղաքական կանգնէն մէջ։

Երբ այսօր կ'ընդ ազատագրական շարժում կ'ըսենք, մեր մտքին մէջ իսկոյն կ'ընդգծուի քաղաքական մարզին մէջ մղուած պայքարը. որով — հետեւ կ'ինքնու շարժումը այսօրուան օրակարգը անոր քաղաքական ազատագրութիւնն է եւ սա պայքարի վերջին փուլը։

Մինչեւ հող հասնիլը կ'ընդ շատ մը ուրիշ նուաճումներ ունէր կատարելիք։ Կ'ընդ հոծ գան — գուածը գրկուած էր տարրական ուսումնէ։

Եթէ կ'ընդ ստորագրուէ, այդ պէտք է վերադառնալ ոչ թէ անոր ներքին բնութեան, այլ արեւելեան դերին եւ ինքնու ղառադրականութեան, կ'ըսենք Անգլուհի մը, Մէրի Ուոլթոնըրաֆթ, 1894 զարու վերջին շրջանին։ Ան առաջադրեց արեւելեան դիմադրութիւնը ամէն բանէ առաջ, առաջադրեց որ կ'ընքու համար ալ բաց ըլլայ ամէն առաքելը։ Անշիկութեան համար նախ տարրական, յետոյ բարձրագոյն դպրոցներու պահանջը հետզհետէ թափանցեց հանրութեան մէջ։

Մէկ կողմէ կ'ընդ կը կազմուէր մտաւորապէս, միւս կողմէ անտեսական մեծ յեղաշրջում մը տեղի կ'ունենար։ Ձեռնական աշխատանքը կը փոխարինուէր մեքենայի աշխատանքով, յաւելաւ աշխատանքի պահանջը կը մեծանար եւ կ'ընքն ալ կը մղէր այդ մարդու նման դործի հրապարակ նետուելու։ Սակայն, իբրեւ թույլ արարածներ կ'ընքն միշտ ալ կը շահագործուէին։

Կանացի կազմակերպութիւնները պաշտպանեցին դիմադրութիւնը։ Անոնք պահանջեցին աշխատանքի ժամերու կրճատում, ապահովագրութիւն, մէկ խօսքով կ'ընդ ընկերային իրաւունքներու պաշտպանութիւն եւսկայն։

Իր կատարական վիճակէն դուրս դալով, ընկերութեան մէջ գործունէ կ'ընքն էր այլեւս կ'ընքն, եւ ասիկա կ'ընքն արտադրական պայքարին որով դոյն եւ ինքստ կուտար։

Մէկ նուաճումը կ'առաջնորդէ ուրիշ նուաճումի մը։ Անհատական, անտեսական ազատագրութեան վերջ անոնք կազմակերպեցին քաղաքական ապստամբութիւնը։ Եւ շատ մը երկրներու մէջ յաղթանակ ձեռք ձգել։

Հիւսիսային երկրներու մէջ կ'ընքն կը զուէարկէ, կ'ընքն ու կ'ընքնուրիշ։

Եւրոպայի մէջ տեղի ունեցած այս մեծ յեղաշրջումը անտարբեր չէր ինքնու իրար աղակ մը պատկանող իրական սեղը։ Ուրիշներու կուսակցութեան հայ մտաւորական կ'ընքն հրապարակեցաւ եւ ողբերգութեան կ'ընքն շարժումով, հետզհետէ բազմաթիւ կանչեց իմութիւնները կազմուեցան, — Ազգանուէր Հայուհեաց, Դպրոցատէր եւն։ Անշիկներու համար ալ նախ տարրական եւ յետոյ երկրորդական դպրոցներու ցանցը թափանցեց միջին յետին հայ դպրոցները։ Եւ այսօր կարգաւ — դրի դիմադրող Հայուհիներու համեմատութիւնը բազմապատկուելով Եւրոպայի կ'ընքն հետ՝ շատ պակաս է։

Կ'ընքն շարժումը դիւրին ու տեղ անոնք իսկ առանց պայքարի տեղի կ'ունենայ, երբ տիրող կառավարութիւնը կը կամ կարողութեամբ մը համակրէ է կ'ընքն գործակցութեան քաղաքական դեմքին վրայ։ Երբեմն ալ ընկերային մեծ յեղաշրջումներ կը նպաստեն եւ կը փութեցնեն իրադրութիւնը։ Առաջին առիթն որ հայկական պետութիւն մը ստեղծուեցաւ Երեւանի մէջ, քաղաքական դեմքի վրայ ալ ցոյց տուաւ հայ կ'ընքն յաղաթում ոգին։ Երեւանի անհրաժեշտ զոյ ունեցանք հայ երեսփոխանութիւնը։

Համայնապարհական կարգաւարդներ մէջ, թէ Ռուսաստանի եւ թէ Հայաստանի մէջ կ'ընքն այլեւս բոլորովին ապստամբութեամբ է, ամէն մարդի մէջ հաստատար այդ մարդուն։

Ու ահա երբ այսօր կը տեսնենք Փրանսացի կ'ընքն որ զոյ պահապանը ձեռք, յաղթական փախուր աշխարհի դէպի զուէտուի կ'ուղղէ իր քայլերը մասնակցելու քաղաքականութեան ընտրութեանց, կ'ընքն մտածեն, — Կ'առաջին յարատեւ պայքարի մը արդար վատապակ։

Մ. ՄԱՆԵԿ

ՉԵՆՈՒՆՈՒԹԻՒՆ ԾՐԱՆԱՅԻՆ ԳԻՐԻՄԱՆՆԵՐ ՎԻՄԱՐ արտադրութիւն երկրին։

ՃԱՓՈՒԱԿԱՆ ՃԱՎԱՅԻՆ ՎՐԱՑ ԿԵՐԻՆԵՐ Կը ծաւալին եւ կը ստատկանան։ Աւարաւոր զինուորները ցամաք ելան Պորնոն եւ Սոդոմոնի կըզգին երկուն մէջ։

Կացութիւնը առեկի ծանաղացած

Նախարարական խորհուրդի առջի օրուան նիստին մէջ, արտաքին նախարարը տեղեկութիւններ հաղորդեց Սուրիոյ կացութեան մասին, «որ կը մնայ ծանր, դիւանագիտական գտնով վրայ թէ պատահած չէլէրիքով»։ Վերջին լուրերով համաձայն, հակաֆրանսական պայքարը կը շարունակուի սուրիական եւ իրաքական մատակցի մէջ, թէեւ յոյսով ունենանք որ տեղեկութիւնները եւթաւ կայ են անգլիական խիստ զբաղնութեան։ Կը հետեւի թէ կացութիւնը փոխանակ հանդարտելու, ընդհակառակը կը ձգտի աւելի ծանրանալ։

Այսպէս, նոր մահափորձեր կատարուած են Ծրանապիւններու դէմ, թէեւ Փրանսական զօրքը քաշուած է քաղաքներէն։ Փայմիրի Փրանսական պահակաւորը դրուուած է անգլիական սպառազէն ջոկատի մը կողմէ։

Լիբանոսի արտաքին նախարարութիւնը կը յայտարարէ պաշտօնական ղեկընդով մը — «Նոր Լիբանոսը իր ամէնէն եղբայրական համեմատութիւնը կը յայտնէ Սուրիոյ հանդէպ։ Անգլիական կերպով կապուած իրենց խռատներով, Լիբանան եւ Սուրիա կը պաշտպանեն միեւնոյն սկզբունքները եւ կը հետապնդեն միեւնոյն նպատակները։ Անոնք միասին պիտի պայքարեն իրենց բոլոր ուժերով եւ միջին ծալքը, իրականացնելու համար իրենց ազգային իդեալը, — Անհատական եւ իրենց անկախութեան եւ ամբողջական դերի խանութ — թեան»։

*** Պէյրութէն կը եկազարին երեքշաբթի օրուան թուկիւմով — Գանի մը օրէն կը վերջանայ Ծրանապիւններու գաղթը Սուրիային։ Գաղթական պաշտօնները, Փրանսացի անտերապիւններ, սուրիական, կրօնական եւ մայրապետներ, ինչպէս եւ զինուորներու ընտանիքներ եւ զաւակները բոլորը կը հոգին դէպի Լիբանան։ Մէջքէն օղակայանը, Դամասկոսի մօտ, կը ծառայէ իբրեւ հանգրուան։ Սուրիոյ Ծրանապիւններ եւ Ծրանուհիները, արմաւ այլեւս արիւր թաւ լուծին բայց միայն իրենց հագած հագուստները, օգնականով կը փոխադրուին դէպի Լիբանանի ծովափը, եւ կ'ընդունուին իրենց հայրենակիցներուն կողմէ, Տրեպիսով մէջ, եթէ հիստիկ կուտան, կամ Պէյրութի մէջ, եթէ կ'ընքնական եւ հարաւային Սուրիայէն գաղթած են։ Պէյրութի մէջ տեսալ չորս ղեկավարներ ըզրեր որոնք Սուրիայի բոլորները կը խնամէին Տոււայի մօտ հաստատուած մասնաւոր հիւանդանոցի մը մէջ (Դամասկոսի մօտ)։ Փոքր ժրերով ի Շալան, քրտանոցի վերահսկուէնէն, յայտարարեց, —

« Լամա 75 տարի մեր ըջրերը անձնուրբար ծառայած են այդ հաստատութեան մէջ։ Ծաւալը մեծած են, բարոյութեան վարակուելով կամ աշխատանքի ուժառայութեամբ։ Ստիպուեցանք ամէն բան լքել... Մենեցանք նախատուելով մեր իսկ ղեկավար հիւանդանոցին։

Ծրանապիւն գործը ամբողջովին պարպած է Դամասկոսի, Հոմսի, Ճէպլէ Տրիպի եւ Հաւրանի շրջաններ։ Սուրիոյ հիւսիսային եւ արեւելեան շրջաններուն մէջ, Փրանսական պահակազօրքին վիճակը աւելի նպատաստուր է։ Այս դիմադրութիւնը արեւելափակուած են կամ իրենց զօրանոցներուն եւ կամ ամբողջներու մէջ, սպասելով քաշուելու հրամանին։ Այս դիմադրութիւնը սպահովութիւն խախտու է, ինչպէս հաստատեց Տրիպի Վէճարիւններուն ըմբոստութիւնը, որու միջոցին Փրանսացի բոլոր վարիկները, վից սպայ եւ ինիզ ենթասպայ, ջարդուեցան։ Դիւանդան կաշկանդուած էին եւ վէրքերով ծածկուած։ Բոլորն ալ չարաբարուած էին վայրենիքին։

Տակարին կարելի է հայտնել Ծրանային նիւթական եւ բարոյական կորուստները Սուրիոյ մէջ։ Ամէն պարագայի մէջ կ'ընքն ըսել թէ զրեթէ չկայ Փրանսական տուն մը որ ազատած ըլլայ աւարառութեան։

ԽՈՐ ԴԱՐՆՈՒԹԻՒՆ ԾՐԱՆԱՅԻՆ ՄԵՋ

Նախարարական խորհուրդի առջի օրուան նիստին մէջ, գահալինէն հետ մասը յարած է զօրքը Կոյի տեսակէտին, հաստատուելով թէ Անգլիոյ կ'ընքն անոնք յաղթող քայլը, եթէ կ'ընքն բարեկամաբար լուծել տաղանալը։ Տեղական թերիւքն ալ չեն ծածկել իրենց դատնութիւնը։ «Միկաոս» «Երկրպագի» գտնելով վերջին լուրերը, դիմել կուտայ թէ հանդը. զօրքը անհան հող չունէր Ծրանապիւնները պաշտպանելու — քանի որ արդիւնք իրենց գիրները պաշտպանել — ուրան գրուելու անոնց թափուր ձգած զրեթերը։ Անգլիացիներուն միջանոցութիւնը ամէն օր աւելի բացորոշուէն ուղղուած կ'ընքն Ծրանային դէմ եւ ամբողջական բանագրութեան հանգամանք կը ստանան։ Մեր քաղաքական պարտականութիւնը կը հարկադրէ ըսել մեր անգլիացի զինակիցներուն թէ շատ առաջ գացին եւ թէ Միջին Արեւելի մէջ Ծրանապիւն դիմել սկսած են անընդունելի կացութեան մը մէջ։

ՀԱՅ ԵՐԳԻ ՕՐԸ

(Տպառարարություն)

Անոնք որ ներկայ չէին կերպիկի օրումն հա - մերգին, շատ բան կորսնցուցին:

Այդ օրը իսկապէս Հայ Երգի օրն էր: Եւ Պ. Արա Պարթեւեան, իբրեւ ղեկավարը Փարիզի Հայ - կահան Սրբաշուքի, երեսն եկաւ իր ինքնա - տիկ ծրարով, որուն շնորհիւ վաշխեցինք 25 Հայ երաժշտագէտներու ստեղծագործութիւնները, դա - անակներէն (Կոմիտաս Վ., Ալ. Սպենդիարեան, Տ. Չուրաճեան) մինչեւ նորագոյնները (Ս. Բար - լուռարեան, Ա. Պաշտարեան, Գ. Ալեմյան եւն): Իւրիշ խօսքով, բուն Հայաստանի եւ զայն հա - երգաններու գործերը: Անգամ մը եւս Հաստատ - ուեցաւ թէ որքան կենսունակ է Հայկական ղեկա - ուստը, որ կարողամ ըլլալով Հայերէն գայրեւի մթնոլորտին, կը շարունակէ տեսիլ եւ զարգանալ օտար հողի վրայ:

Համերգը շահեկան էր եւ ինքնատիպ նաեւ իր տարածութեան միջոցներու բազմապնու - թեանը — երգչախումբ, մենք, դաշնամուր, ջութակ եւ նուագարանային ութեան (octuor): Այս տարածանքն ալ Հաստատուեց Հայկական երաժշտու - թեան ճոխութիւնը, սպինքն հայ երաժշտագէտ - ներու տաղանդը եւ վստահելի երգի եւ նուագի ասպարէզին մէջ:

Յայտարարել 28 կտորներէն 11ը գործադրուե - ցան երգչախումբին կողմէ, որ կը բաղկանար 75 անդամներէ եւ անդամուհիներէ եւ որ կ'երգէր ինքնամտած, խիտ կարգապահ, առանց ձայնա - ինքնորոն նման (մեծ մասը): Խումբը զեղեց - կօրէն կազմակերպուած ու պարտաւորուած, երգե - րուն կուտար առանձին շունչ եւ ոգի, ինչ որ կ'ա - տարարէր իրենց սէրը դէպի երաժշտութիւնը:

Երգահան Յարութիւն Մէհրաբեանի «Երբանի ծառի տակին», իւր Բ. Կանաչեանի «Օրոր եւ քա - լերգ» երգերուն մէջ խումբը յաղորդաւարտայն - տեղ հայ երգի քննչութիւնն ու սարսուռը: «Օրոր»ի մէջ մենք յաղորդ կատարեց Օր. Քարենցի: Հոսով, յաղթական էին եւ հանդիսաւոր Սպեն - քեանի «Երբանի տակին» աղաւ իմ հայրենիքը» եւ Եղ - Չա - րենցի «Ես իմ անուշ Հայաստան ես իմ սիրտը» երգերը, ծոր եղանակներով:

Այս երկու Հայրենասիրական երգերուն մէջ Պ. Ա. Պարթեւեան հանդէս եկաւ իբրեւ հմուտ ե - րաժիշտ: Անգամ երգի ներդաշնակութեամբ հե - ղինակը լիովին կ'ըմբռնէ խորհրդային երաժշտու - թեան կենսաւարտ ոգին: Իսկ Եղ. Չարենցի բարձր, վստահ եւ օրտի խորէն լիւծած Հայրենասիրական ստեղծագործութեան վերաբերան Պ. Պարթեւեան կրցաւ հասնիլ որոշ շափով, որովհետեւ Չարենցի իր այս բանաստեղծութեան մէջ զերպանցած է ինքզինքը: Իր յօրինած եղանակին Պ. Ա. Պարթե - ւեանը ստեղծ է հայ երգի ընդլայն (եւ այս է անգոր - ամենագրական կողմը): Եւ ինչպէս Չարենցի այս

ստեղծագործութեան մէջ ոչինչ չի կրկնուի, նոյնպէս եւ Պ. Ա. Պարթեւեանի երգին մէջ եղա - նակը չի կրկնուի (բացի մէկ կտորէ) եւ քննա - կառնակն կը զարգանալ նորանոր եղանակներով:

Այս երկու երգերուն յաջմական ոգին եւ խումբին խանդավառ երգեցողութիւնը ոչեւորու - թիւն ներշնչեցին Հանդիսականներուն, որոնք պա - հաջեցին կրկնել:

Գնդեցիկ էին իրենց երգերով Օր. Արաբեան Ալապուր եւ Պ. Մինաս Մէլեքճեան:

Անցնելով նուագարանային ութեանին, պէտք է շեշտել, որ բոլոր մասնակցողներն ալ Ֆրանսացի ըլլալով, իւրացուցած էին արեւելեան երաժշտու - թեան ոգին եւ կրցան ճշգրէտի արտայայտել երա - ժշտագէտ Ալ. Սպենդիարեանի հոգեկաւոր «Սա - թարման» (Պրիմի թաթարներու կենդան), ինչ - պէս եւ անոր անմահ «Հիմազ» հատուած մը («Երեսանի էտիւղներէն»), Ս. Բարսեղարեանի «Արեւելեան պարը»:

Ալ. Սպենդիարեանը ձգած է բազմաթիւ տա - ղանդաւոր գործեր, որոնք Խ. Հայաստանի եւ Խ. Միտիւթեանի մէջ կը տարածեն եւ կը ժողովրդակա - նացնեն Հայ արուեստագէտներէ կազմուած նուա - ղարանային ջութակներն եւ ութեանները: Ցան - կալի է եւ անհրաժեշտ մեր Փարիզի Հայ երիտա - սարը արուեստագէտներէն կազմակերպել նման «քառեան» կամ «ութեան», Ալ. Սպենդիարեանի, Կոմիտաս Վ.ի եւ ուրիշներու ստեղծագործութիւ - ները տարածելու համար Հայ եւ Ֆրանսացի Հա - տարակութեան մէջ:

»Ութեան»ի անդամներէն Պ. Անտրէ Մարիթմո շնորհալի կերպով եւ զգացումով նուազեց ջութա - կի վրայ բանի մը կտորներ Հայ երաժիշտներու գործերէն: Նմանապէս Օր. Վերոնիկ ձինճեան որ նուազեց դաշնամուրի վրայ չորս հայկական կը - տորներ, երբորէն կը զգար Հայկական եւ քննա - րապէս արեւելեան նուագը, մասնաւոր Տ. Չու - ճեանի «Արեւելեան քաղաք» նուագելու պահուն:

Յիշատակութեան արժանի էր Տիկ. Էլէն Պէր - տիլդէն, որ դաշնակով ընկերակցեցաւ մենքերէ - րուն եւ նուագածութեան եւ երեսն եկաւ իբրեւ լուսաւոր նուագակից:

Ի վերջոյ պէտք է շեշտել, որ Պ. Արա Պար - թեւեանը հանդէս եկաւ իբրեւ տաղանդաւոր ղե - կավար, որ թափած է անդուռ աշխատանք: Ան ցոյց տուաւ Հայրենագէտ ընդունակութիւն բազմա - թիւ երաժիշտներու. երգեցիկ ստեղծագործու - թեանց ուղիղ մեկնութեան (Ցանկալ է, «Մայր Արաբեան» երգի տակի դանդաղ):

ԱՐԵՎԱՏԱՍ ՍԻՄԵՆՆԱՆ
ԽՍԲ. — Յարգելի հանդիմ մեր աշխատակ - ցին կայծիք, կ'ուզեմք արձանագրել զիտաղա - թիւն մը. — Շատերու տպաւորութիւնն այն էր թէ Պ. Պարթեւեանի յօրինած հանդիսաւոր եղանակը, թեւ. Երբանի տակ, չէր արտայայտել հարազատ ո - գին ու տեղը, մթնոլորտը «Ես իմ անուշ Հայաս - տանի»:

Նոր դեպքեր եւ պատմագիտներ

Պէլյուրէն կը հեռագրեն Յունիս 12 քուակա - նով. — Արեւմտի դէպքեր պատահեցան ձիւր էլ Շուդուրի մէջ, Հայկալի եւ Լաթաքիոյ կէս ճամ - րուն վրայ, Կոնիս քաղաքին շուրջ, Չեքիլդ - նիքի եւ Ալեքիմիքի քաղաքացի ընկի գործը, հրա - մանատարութեամբ փրանսացի սպաններու, եւ ժա - ղավարներ: Երկու Ֆրանսացի սպանուցեան, եր - կու հնթիսպաններ վիրաւորուցան: Բողաքացի - ներէն մեռան կամ վիրաւորուցան 30 հոգի: (Վի - բաւորներէն մէկը կին, հինգը մահուկ): Պէլյուրէն ար օրաթերթերը որ այս դէպքերը կը պատմէ, կ'ը - տէ թէ կոնիս վերջացաւ Հայկալի եկած երկու անգլիական զօրաւորներու միջամտութեամբ: Թե - րթի կ'ըսէ թէ անգլիականները կը տրէ Լաթաքիոյ մէջ եւ թէ բրիտանական թորութիւնահալած մը կը գտնուի նուահանգիստը:

*** Յունիս 9 քուակի տեղեկութեանց համա - ձայն, Ֆրանսացիները հետեւեալ կուրսաները կը ըն Սուրիոյ մէջ. — Ձիւնուր սպաններու 32 հոգի, վիրաւորուած 30. — Մասնաւոր զինուորներ - քանակութեան 26, վիրաւորուած 29. — Ֆրանսացի բաղադրագինքն սպանուած երկու հոգի: Ֆրան - սացի ծառայող Սուրիացի սպանուած մէկ հոգի: Պաշտօնական տեղեկագրի մը համաձայն, Դա - մասկուսի կրիք օրումն կ'ընկնար ընթացիկը քա - յանուած եւ 500 քաղաքացիներ 100 անտիկան զինուորներ, վիրաւորուած 1500 քաղաքացիներ, քունց մօտ 500ը ծանրապէս:

Մէհրաբեան (Պէտէպի ոստիկաններ ուղտի կարասիներու համար) ընդունութեան առթիւ, թերթերը կը գրեն թէ Ֆրանսացի Հաղարապետ մը խնայող պատմած եւ ծեծած էր պէտէպի ոստի - կան մը: Ասոր վրայ Պէտէպիները կատարելով սպա - նեցին Հաղարապետը, ինչպէս եւ ուրիշ ինը Փը - րանսացի սպաններ:

*** Գահէիքի արաբական համադրումը որ - ւած է հետեւեալ միջոցներ ձեռք առնել, եթէ Ֆրանսա մերժէ իրենց պահանջները. — 1. Խնդ - դիւանագիտական յարաբերութիւնները. — 2. Ան -

ԴԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԸՆՀԱՅԱՆ ՀԱՐՏԸ ՊԵՐԻ ԼՈՒՍՈՒՄ, — Կա - ճախութիւնը զոյացած ըլլալով Խ. Միտիւթեան Ս. Նահանգներուն եւ Անգլիոյ միջեւ: Վերջին երկու - քը մօտեւր պիտի ճանաչան Վարչապետի կառավա - րութիւնը, որուն վրայ նոր անդամներ պիտի ա - ւելնան:

ԹԱՆՃԷՐԻ խնդիրն ալ պիտի կարգադրուի մօ - տեւր: Անգլիա եւ Ֆրանսա ծանուցագիր մը ուղ - դեցին սպանիական կառավարութեան, պահանջե - րով վերահաստատել այդ շրջանին միջազգային հանգամանքը: (Չոր. Ֆրանսո 1940 Յունիսի զօր - քիկիւրով դրաւած էր Թանճէրը եւ հիմա կը պար - պէ):

25.000 ՃԱՇԱՐԱՆԱՏԵՐՆԵՐՈՒ, — արձարանատէ - րներու, նպարավաճառներու եւ ուրիշ խանութպան - ներու ցոյցին առթիւ, տեղի գը Հաղարապետի Փա - րիզցիներ անթի մնացին, որովհետեւ քրտարա - ները եւ ճաշարանները փակուած էին: Կառավա - րութիւնը կը քննէ խանութպաններուն քաղաքագի - րը եւ գործադուրի վրայ չկայ: Տուրքերու ծանրու - թեանց, դատ, զանաւորներ կան այն որոշումին դէմ որ կ'արգիլէ մեղքէ կերակուելու ճաշարաններու մէջ, բացի կրկնիկ եւ տօն օրերէն:

ԿԱՆՍԱՐԳԵԼ ԳՐԱԲՆԵՆՈՒԹԻՒՆԸ, — որ հա - տատուած էր 1939 օգոստոսին եւ որուն կեթակայ էր «Յատուցի» ալ, մինչեւ կամարը կարգարարու - ր (1940 Յունիս 10), շնչուեցաւ նախարարական խորհուրդին որոշումով: Բանի ճախութեան պա - տարագիր կը շարունակուի, Ֆրանսայի զինուորա - կան իշխանութիւնը ցանկով մը թերթերուն պիտի հաղորդէ այն թիւթերը որոնց մասին կարելի չէ զրել առանց արտօնութեան:

ՄԱՀԱՊԱՏԻՓ ՓԵՏԷՆԻ, — Լափալի ֆապար, — այս պիտի պահուիլ ընդհ. դատարանը: Պ. Անտ - ռէ Մորնէ, որ յայտարարեց մամուլին, — Գնդակա - րաներով մահուլային վրայ ծանցեցող լազնաւոր - ները, ուրիշ լիճի չեմ նպաստեցող լազնաւոր - քիկիւրի պատիժը. — մահ: Լափալ Պարսկոյնով կը դոնուի տակաւին եւ եթէ չյանձնեն, պիտի դա - տուի ի քաղաքականութեան: Մահուլային դատը պիտի սկսի յունիս 28ին յունիս 5:

ԵՐԿՈՒ ԵՂԱՅԵՐԵՐ, — Ժիւլ Ե. Ռօժէ. Փեօժ - Մէզոն Ալֆոնսի իրենց պաշտէ, — Կենսաւորութեան պայմաններէն էին Մանթի ճամբուն վրայ: Ռօժիկա - նութիւնը կասկածներ ունենալով երբ պիտի ձեռ - քալուրէ մէջնաւ ստան մէկը: Մոմիւտանայի մեթոդին մէջ, մարդը ստորմասկը քաշէ եւ անձնասպան եղաւ: Յետոյ ձեռքակալուեցան. իր մեղաւորիցները որոշք խառնուեցան թէ երկու երգչայիններ անուանուելով, բունագաւառ էին թուղթ մը ստորագրել թէ Կենսաւորութեան համար աշխատած են եւ լեւոտ 900.000 ֆրանքի ոսկեղեղմ - քիկիւրիցին: Ձեռքակալուեցան նաեւ. Էդուարդէն մէկուն սիրուէին, որ ոճիւրի դղերը կը հա - մարուի:

ՉՕՐ. ԱՅԶԸՆ ՀԱՆՈՒՐ, — որ պատուակալ քա - ղաքացի հռչակուեցաւ Լոնտոնի, փառաւոր ցոյցե - րով, Փարիզի Կ հասնի այսօր, հինգշաբթի: Այս առթիւ զօրահանդէս մը պիտի կատարուի Յաղա - կան համարին առթեւ եւ զօր. տը Կոլ Փրիւթեան ինչը պիտի յանձնէ արեւմտեան ճակատի սպարա - պետին:

ՊԱՐԵՆԱՌՈՒՄԸ ղեւրացիներու համար կարգ - մը միջոցներ ծրարած է նոր նախարարը, Պ. Փի - նո, որ մասնաւորապէս կ'ընդ պայքարի սեւ շու - կային դէմ: Ելմական նախարարն ալ պիտի քա - լիփոխէ կարգ մը տուրքեր:

ՎԵՐԱԴԱՐՁԱԾ ԴԵՐԻՆԵՐ, — Մոմիւտան Մ. Մէզուրեան եւ Եղիշ Կոստով Երեւանի Փա - րիզին, Վաղինակ Միւրեան, Երեւն:

ՓԱՐԻՉԻ Հայոց եկեղեցիին մէջ, 15 Rue Jean Goujon, այսօր, հինգշաբթի, 14 Յունիսի Ժամը 11ին, պիտի կատարուի յաղարապետութիւնը որ - րացեալ արի ՏԻԿԻՆ ԱՐՏԵՆԻՍ ԱՍՏԱՆԵՆԻՍ, ծնեալ ի ՓԻՔԻՔԵՆԸ:

ԴԱՇԵՆՍԻ ՈՒՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆ
ՏԻՐՈՒՀԻ ԶԱՌԱՓԱՆՆ

14 Յունիս, հինգշաբթի իրիկուն, Ժամը 20.15ին, Salle de l'Ecole Normale de Musique: 78-rue Cardinet, Métro Villiers Nord Wagram: Դասական եւ նորագոյն երաժշտութիւն (Ֆրանսական, Հայկական, սլա - նիական եւ իտալական): Տոմսեր կը մատուցի Պ. Հ. Բալետինի մօտ, 43 rue Richer, հեռահալ Պր. 25.46: Իսկ նուագահանդէսի օրը սրահ: Գինը ք. — 100, 75, 50, 40 եւ 30 ֆրանք:

Ուրբաթ օրերը, Յունիս 15, 22 եւ 29
ԱՐԵՆԵՆԸ ՊԱՐԻՆ
LEILA BADERKAN

Իր պարուիները եւ քրտարները, մասնակ - ցութեամբ Retna Mohini (հնդկական պարեր): Գ - րաժշտութեան վարիչ՝ Maurice Naggia, Բուլարդի Hébertot, 78bis, Boulevard des Batignolles, Métro Villiers Nord Rome:

Le Gérant: H. AGONEYAN
Imprimerie DER-AGOPIAN, 17, Rue Damesme 13

Le Gérant : H. AGONEYAN
Imprimerie DER-AGOPIAN, 17, Rue Damesme - 13

ԵՒ ՅԻՇԱՏԱԿՍ ՈՂ ԹԱՌԱՄԻ...

Փոխնիքը նիւթը, այսօր, երկու խօսք արժանազան էր համար մեծ թուականի մը առթիւ։
Շապին Գարահիսարի Հերոսամարտին տարեգրանն էր երէկ, 15 Յունիս։ Տարեգրանը մը որ ապագայաբար շատ քիչերու միտքն ինկաւ։ Ինչպէս Մայիս 28ը։ Ինչպէս, անցեալ ապրիլին, Վաս - պուրականի Հերոսամարտը։

Անշուշտ իւրաքանչիւր դաւառի հայրենակիցները յիշեցին իրենց անցեալ փառքերը (իսկ Մայիս 28ը ո՞ր դաւառին կը պատկանէր, կամ ո՞ր հատուածին...)։ Եւ քարեպաշտներ թերեւս երկու մոմ վառեցին ժամ երթոյլով, կամ պողոտանց մը խաչի՝ առեւին մէջ։ Իսկ միւսին՝ ուր, այն բազմութիւնները որ կը սիրեն երբեմն պարծնելու — թէ մենք ալ «զարկինք» — զարկուանք», երեսուն տարի առաջ։

Ուրեմն այսօր շո՛ւտ մաշեցան օրհասական պայքարի եւ ողջակէզի անմոռանալի, անբաղդատելի թուականներն ու յիշատակները։ Յիշե՛ այն պահուն երբ մարդիկ տունն եւ սգահանդէսներ կը սարքեն, 1939—1945ի փառաւոր կամ ըստմանի ղէպներուն առթիւ...

Չենք ուզիր մեղադրել որ եւ է հատուած։ Եթէ մամուլը պատկերն է օրուան կենսիցին, պարտաւոր է արձանագրել նաեւ այս պարագան։ Պարտաւոր է յիշեցնել թէ մարդիկ հանդիսաւոր պատարագ մատուցին եւ ճառեր խօսեցան 552 տարի առաջ մեռած թագաւորի մը յիշատակին (Լեւոն Ե.), բայց մոռցան այլապէս պատմական թուականներն որոնք դեռ նոր, կը լրացնեն իրենց երեսնամեակը։

Ո՞րն է աւելի խօսուն, — թագաւորի մը մա՞հը (ըլլայ իսկ անկախութեան պայքարի մը հետ կապուած), թէ՛ մարդը ժողովուրդի մը ողջակէզը, դաւառի դաւառ, նահանգէ նահանգ։ Մահաւանդ որ, միայն ողջակէզներ չունեցանք, այլեւ Հերոսամարտները, — Վասպուրական, Շապին Գարահիսար, եւ միւսները, իրենց կարգին։

Պատմական տարեգրաններու տոնակատարութիւնը, մեզի համար, առիթ մը պիտի չըլլար միայն ողբեր հիւսելու, անէճներ տեղադրուելու կամ իմաստութեան դոճարներ թափելու համար, այլ բուն իսկ մեր միտքն ու հոգին թարմացնելու համար։ Մահաւանդ այս խորթ ամբարձու վրայ, ուր ամէն ինչ դատապարտուած է մաշելու, մահաւանդ, փոխանալու։

Եղբակացիներէն թէ «Մնացորդաց» հոգիներն ալ լնացած, մահաւանդ են արդէն, եւ ամէնէն ահաւոր կամ փառաւոր ղէպքն ալ այլեւս քան չի խօսիր մեզի։

Եւ կամ ուրիշ հետեւութիւն մը, — մարդիկ այնքան հասունացած, իմաստուն դարձած են որ, այլեւս չեն խանդավառութիւն հին աւանդութիւններով եւ դէպի ապագան կը նային սեւեռաբեր։

Երանելի՛ միամտութիւն, եթէ այս վերջին պարագան է պատճառը համապարփակ անհոգութեան։ Ինչպէս կրնա խանդավառութիւններ կայրուել թուական կամ ապագայ հոռանկարով, երբ չեն գիտեր կամ չեն յիշեր երէկեան պատմութիւնը։ Ճակատաբարկան պայքարը որ մղուեցաւ, երբ տուն տարի առաջ, աւելի առաջ կամ աւելի վերջը։

Եւ ի՞նչպէս կրնա զստիկ ճամբար, ուղեգիծը, դործունէութեան խաբխաղ, երբ չեն գիտեր յարգել երէկեան ողբերգութիւնը, երկունքը, վաս - տակը։ Մեռելներն ու ռազմիկները։ Աւերակներն ու արեան ճապաղիցները։ Հարիւր հազարներու օրհասական կաշիքն ու հերոսական թուրքերը...

Մամիկը վարժուած է մոմ վառելու եւ խուսի ծխելու։ Անոր հարը կամ փեսան, արդէն տարէջ, տակաւին կը յիշեն որոշ բաներ։ Իսկ նոր սե - իւնները, — այն օր ոչ հայրենիք տեսաւ, ոչ ալ ջարդ կամ կռիւ։

Ամէնէն մեծ եւ բախտաւոր ժողովուրդներուն համար ալ, բախտորոշ կամ եղբակա՛ն տարե - դարձներու տոնակատարութիւնը պատեհութիւն մըն է նախ եւ անոր նոր սերունդը ներշնչելու, խանդավառելու կամ յարգանքի հրաւիրելու։ Այլապէս, պատմութիւնը կանգ պիտի առնէ։ Եւ ազատագրութեան կամ վերածնունդի գոհերը երկու անգամ նահատակուած պիտի ըլլային, այս անգամ մեր սեփական ձեռքով։

Մարգարէական շունչ մըն էր որ աղաղակել կուտար բանաստեղծին։

«... Եւ յիշատակ ալ քառամի, — Ա՛հ, այն անուն եւ կը մեռնին»։

ՓԱՅՆԱԿ ՍԱՆԱՍԱՐ

Գուժկան լուրերու շրջան է։ Մարտիչիւն Յունիս 14 բռնակիր հեռագիր մը կը հաղորդէ ծանօթ գրող փայլակ Սանասարի մահը։

Հիւանդ էր, առեւէ մը ի վեր։ Բամի մը շաբաթ՝ առաջ կը հաղորդէր թէ գործադուրեան մը ենթարկուած է, յօդացալի պատճառով, եւ թէ առաջագան վիճակը բոյլ չի տար գրել։ Հակառակ այդ վիճակին, կը շարունակէ իր աշխատակցութեանը եւ իսկ եւ գրութիւններ ալ գրած էր մահին փն։ Դժբախտաբար ուշ հասկցած էին թէ մահացու վերջ մը, խլրրը (թանկէ) կը կրծէր իր սիրտը։ Երէկ ճամբարը մը կը յայտնէր թէ բերքիւնը ամէն յայտ կտրած են։

Նախկին ուսուցիչ, բաղադատաբար երիտաւարը, շարժեալ փայլակը (մանաթեան) կարմնի էր եւ շրջանաւոր Սանասարեան վարժարանէ։ Յաջորդով իր կեանքի եւ գործի մասին։ Նոր խորքի վշտակցութիւնը իր ընտանեկան պարագաներուն։

ՊԵՆԺԻՈՅ ՀԱՅ ԳԱՂՈՒԹԸ

ԽՄԲ. — Պրիւսիի մեր աշխատակիցէն ստացամք երկու քաղաքակրթութիւն, փրանսերէն (Պրիւսիլի) քաղաքական գրաֆիմութիւնը առայժմ բոյլ չի տար տար լեզուներ, բացի գլխաւորներէն)։ Ուրեմն կը քաղաքականեմ։

Պրիւսիլ, 30 Մայիս. — Պատերազմի ընթացքին, հակառակ դրաման բանակին խառնութեանց, Պրիւսիլի հայ գաղութը բաղդատաբար հանդարտ կեանք մը ունեցաւ, շնորհիւ Գաղթ. վարչութեան նախագահին՝ Պ. Վրթմանէ Մարտիկեանի սրտասուցեան եւ շափաւորութեան։ Նախագահը գաղութին գործերը վարեց եռանդով եւ անձնուրութեամբ, յարգելով երկրին օրէնքները, եւ իր հայրենակիցներուն օրինակ հանդիսանալով իր - բն. լու հայրենասէր, միշտ երախտագէտ Պրիւսիլի որ այնքան լայն ապագայականութիւն ընձայած է հոն ապաստանած Հայերուն։

Օգնաբիւն կարօտայնեալ. — Հայ Տիկնաց Միութիւնը, իրեն. օժանդակ մարմին, մեծ անձնուրութեամբ օգնութեան հասաւ բազմաթիւ կարօտեալներու։ Այս առթիւ կարժէ մասնաւորապէս յիշել դժբախտի շանքերը Տիկնացի Մեղրիկ Է. միւրիցան եւ Նուարը Մարտիկի։

Հայ Նրիւ. Միութիւն. — Այս ընկերակցութիւնը սարգից ժողովներ եւ թատերական ներկայացումներ, Պրիւսիլի Հայ Ակումբի սրահներուն մէջ։ Միութեան նոր վարչութիւնը, որ կազմուեցաւ. երկրին ազատագրումէն վերջ, պարբերական դասախօսութիւններ մը սարքէ, գրական եւ ազգային բովանդակութեամբ։ Միութիւնը հաստատած է դասընթացներ հայերէնի, գրականութեան եւ պատմութեան։ Սակայն ցուալի է հաստատել որ շատ քիչեր կը հետեւին այս դասընթացներուն։ Ասկէ զատ, անցեալ ապրիլ 24ին կազմակերպեց սքանչելի մը, յարգելու համար յիշատակը 1915ի հայաշէջ սարսափներու զոհերուն։ Այս առթիւ հատկէ խօսեցան եւ արտասանու - թիւները եղան։

Յարիւններ. — Վերջին երկու տարեկները ընթացքին, Գաղթ. վարչութիւնը երկու յորձ - եաններ սարքեց. — Առաջինը՝ ի պատիւ Պ. Մաքսուտ Միհրապետեանի, նախագահ Պրիւսիլի Հայերու ազգ. ժողովին, իր յիշատակը գործունէութեան առթիւ, երկրորդը՝ իրեն. յարգանքի ցոյց ի պատիւ երաժշտագէտ Պ. Վարդան Մարգարեանի, անոր գործունէութեան 22ամեակին առթիւ, մեր դարձութիւն մէջ։

Մահեր. — Մեր գաղութը անգամանակի կորուստ մը կրեց յանձին պրոֆ. Ն. Արնոցի, որ տարիներէ ի վեր Հայկական Մատենադարանի ամպիւնը կը վարէր Պրիւսիլի Ազատ Համալսարանին մէջ։ Իր խոր գիտութիւնը հայերէն լեզուի եւ բնագիտական ուսումնասիրութեանց՝ բարձր - րէն գնահատուեցան Համալսարանին վերատես - չութեան կողմէ՝ որ բացառիկ պատիւ մը ընձայեց անոր, professeur agrégéի տիտղոսը տալով մեր հայրենակցին։ Միջանկեալ յիշենք որդաքանի բանասէրին վերջին աշխատութիւնները. — 1. Մաշաղք եւ իր աշակերտները, համաձայն օտար աղբիւրնե - րու. — 2. Բնական ճշմարտիւն Եգիպտոսի մասին. — 3. Վախի Ս. կայսեր շրջանի եւ ծագումը (867 — 836). — 4. Ուսումնասիրութիւն մը վախի Ս. ի դամբանակցի մասին. — 5. Հայեւրիկագնական ճշմարտիւն երկու տեղակներով եւն։

Յուդայականութեան առթիւ, գաղութը ար -

ՎԵՐԶԻՆ ԺԱՄ

Երկ Մեծերը պիտի տեսակցին Վիեննայի կամ Պերդիմի մէջ

Անշուշտ վարչապետը պաշտօնապէս հաղորդեց թէ երեւ Մեծերը պիտի տեսակցին Վերսալի ընտրութեանց արդիւնքը ծանուցուելէ առաջ։ Ինչպէս Մ. Նահանգներու նախագահը, Չարլի ալ գաղտնի պահեց ժողովին թուականը եւ վայրը։ Փարիզի մէջ կը կարծեն թէ հանդիպումը տեղի պիտի ունենայ Վիեննայի կամ Պերդիմի մէջ։ Ուրիշներ ալ Բոփինհակի մասին կը խօսին։ Դալով թուականին, թերթերը կը գրեն թէ նախագահ թրումբին մէջ յայտարարութեան համաձայն ժողովը տեղի պիտի ունենայ յուլիս 17ին։ Ամէն պարագայի մէջ, պիտի դուրսգրուի Յունիս 5ին 26։

Պ. Չարլի իր յայտարարութեան մէջ տեղեցուց թէ Սթալին հաւանութիւն յայտնած է, թէ միտքին պիտի տանի ընդդիմադիրներու պետը։ Պ. Էթլի (ընկերավարական)։ «Չենք ուզեր որ ու եւ մէկը կարենայ ընել»։ «Երբ յանձնառութիւն մը կը ստանձնէք առանց իրաւասութիւն ունենալու, կամ թէ քուէտուփը կրնայ բան մը պարունակել որ ձեզ զրկէ որ եւ է իրաւասութեան։ Պ. Էթլի եւ եւ միշտ համաձայն եղած ենք արտաքին զարգա - կանութեան մասին, անցեալ տարիներու ըն - թացքին։

Մուրիա-Լիբանան եւ Անգլիա

Էնիօ Լոնսոն պիտի երթայ

Չարլի ճառին մէջ շուրջից գրեթէ բոլոր արտաքին խնդիրները, մահաւանդ անոնք որ դիտու - ցաւ կը պատճառեն։ Սուրբոյ մասին լուսն։

« Մենք երբեք միտք չունինք մեր Փրանսա - ցի բարեկամներուն տեղը անցնելու։ Մենք չենք ուզեր յափշտակել ու եւ մէկուն ստացուածը, երկրաշուկի որ եւ է մէկ մասին վրայ։ Մենք ուժ պիտի տանք Փրանսական աղբիւրներէն Սուրբոյ մէջ, բայց միայն մեր խորհուրդներով։ Մեզի չիջնար ապահովել այդ աղբիւրներէն հաստա - տուած կամ Նիւլի դաշին։ Մենք շատ ուրախ պիտի ըլլայինք եթէ Ֆրանսա ինք յաջողէր գոհացուցիչ համաձայնութեան մը յաջել Սուրբոյներուն եւ Լիբանանցիներուն հետ։ Եւ միշտ ըսած ենք թէ անմիջապէս որ դաշնակցի մը կը կրնայ, մենք պիտի քուէնք մեր դորքը։ Եւստ որքա՛ն եւ լուրջով...»

Ժանմայիլի պատիւներ ընձայեց։ Իր հարուստ Մատենադարանը կը գտնուի Հայի. Ակումբին տրամադրութեան տակ։ Թարգմանք իր յիշատակին։ ՅԱՐԺԱՄԱՅԻ ՕՐԸ ՊԵՆԺԻՈՅ ՄԷՋ

Յաղաքանակի օրը, 27 մայիս 1945, ամբողջ Պրիւսիլի մէջ տոնուեցաւ անկարողութիւն խանդա - վառութեամբ։ Երեւոյնքը անընդհատ կը սուրէին եւ երկեղեցիներու կոշտակները կը հնչէին հանդի - սաւորակէս։ Ամբողջ Պրիւսիլի զբոսայգիներուն էր եւ անպիտան բազմութիւն մը կը տունէր յաղթա - նակը։ Բոլոր փողոցները եւ պողոտաները լեցուած էին ուրբա դուրսէր բազմութիւններով, եւ ամէն կողմ սարքուեցան պարեր, ժողովրդական խախ - տեղներ։ Սրճարանները լիքն էին, այլեւ եւ կի - րներ կը խմէին, կ'ըլլէին ցնծութեան պաղաղակե - րով։ Ձիւղուրական եւ ուրիշ նուագախումբեր կը թնդային հանրային պարտիզներու եւ փողոցներու մէջ։ Դաշնակցի զինուորներն ալ կը մասնակցէին ընդհանուր ցնծութեան։ Ձիւղուրական կառքեր եւ հրատալիք, զարդարուած՝ պիւրիական եւ դաշ - նակից զօրքներով, կը շրջէին պողոտաներուն վը - րայ, պայթելու աստիճան լեցուած երիտասարդ - ներով եւ երիտասարդութիւններով որոնք փող - րքներ կը արարէին եւ միջոցաւ կը լեցնէին ուրախութեան խելայեղ կանչներով։ Կառքեր եւ հրատալիքի ի դուր կը փորձէին ճամբար բանալ հոն եւ խիստ բազմութեան մէջ որ խնդած էր փո - րոցները։ Գիշերը տեղի ունեցան լուսավառու - թիւները եւ հրախաղիթիւններ։

Մէկ խօսքով, յաղթանակի օրը եղաւ սքանչե - լի եւ անմոռանալի օր մը։

*** Ամէն օր հաղաբարորդ գերիներ եւ քաղա - քական տարազներ, ամէն ազգէ, կ'անցնէին արեւմտեան սահմանադուր Պրիւսիլի վերադառնա - լու կամ այս երկրին անցնելով բրեք հայրենիքը եւ անոր համար։ Ամէնէն ալ ուրախութեամբ եւ խանդավառութեամբ կ'ընդունուին ժողովուրդին կողմէ։ Պրիւսիլի եւ Պրիւսիլի ուրիշ քաղաքներուն մէջ հաստատուած են իրաւունքներուն եւ պատ - արման կայաններ, պատերազմի զոհերուն հա - մար։ Միայն հիմա վերադարձած են 200.000 պիւթ սարակիրներ։

Ձիւղուրական ատենը իր քաղաքականութեան մահուան պատապարտելի Լիւսի Տիւրկը, «Ռէզ» շարժումի իւրաքանչեղ ղեկավար որ Սոյանիս - փախած է օդանավով։ Սոյանիսական կառավարու - թիւնը կը մերժէ յանձնել զայն, քաղաքական յան - ցաւոր համարելով, ինչպէս Համալի։ Պրիւսիական կառավարութիւնը դիմած է դաշնակցի իշխանու - թեանց միջամտութեան։

Պ. Էռիօ Լոնտոնի պիտի զայն յանուն զոր. որ Կօլի: Վստահ եմ թէ այլ առթիւ պիտի կրնանք համոզել մեր Փրանսացի բարեկամները թէ մեր դերքը բուրդովն անշահանդիք է:

Ռիվեր անմիջապէս հերքեց Պ. Էռիօյի այն - ցիւղութեան լուրը, իբրեւ անհիմն: Էռիօ ինքն յայտարարեց թէ որ եւ է բան չի գիտի:

*** Սուրբոյ կառավարութիւնը ինդիքսը անգլիական եւ ամերիկեան կառավարութիւններէն ստիպողաբար ժողով գումարել, — Ֆրանսան մասնակցի թէ ոչ, — Սուրբոյ եւ Լիբանանի ներկայացուցիչներուն հետ, լուծելու համար Միջին Արեւելքի տագնապը: Կրտսի թէ Սուրբոյ եւ Լիբանանի կառավարութիւնները հաւաքական ծանուցագիր մը կը պատրաստեն Փրանսական կառավարութեան համար, անպիսի մը եւս հաստատելով իրենց համաձայնութիւնը եւ պատկերելով իր քաղաքական փրանսական գործը, իբրեւ նախապայման որ եւ է քաղաքական:

*** Պէյրուսին կը հեռագրեն թէ սովորական կեանքը վերահաստատուած է Սուրբոյ եւ Լիբանանի մէջ, բայց տաշնապի լուծումը հեռու է տակաւին: Լիբանանցիներն ալ կը պնդեն որ Փրանսական գործը հեռանայ, բայց նշան չկայ թէ Փրանսա պիտի համակերպի:

Խորհրդակցական ժողովը երէկ լայնօրէն քննեց այս հարցը, լսելով զոր. որ Կօլի եւ արտաքին նախարարին յայտարարութիւնները:

Միւս փշոտ խնդիրներ

Անգլիոյ վարչապետը ուրախութեամբ յայտարարեց թէ Թրիքէթի խնդիրը կարգադրուեցաւ դիւանագիտական ճամբով եւ թէ արդիւնքը կա - տարեալ զօհացում կուտայ Անգլիոյ եւ Մ. Նա - հանգներուն: Հարաւորեալ ժողովն է որ վերջնապէս պիտի լուծէ հողային վէճերը: Մինչ այդ, իւրաքանչիւրը պէտք է մնայ իր դերքին վրայ:

Յետոյ ըսաւ թէ «մեր յարաբերութիւնները ի՞նչ Միութեան հետ նշանակալից բարեւոյտ կրն - ցին վերջին շաբթուան, որովհետեւ կարգադրուե - ցաւ զօհուարին խնդիր մը» — լեհական հարցը: Հարեւոյնքը դրոշմուծ են Անգլիոյ եւ Լեհաստանի Լեհերուն, անգլիական եւ ամերիկեան կառավար - րութեանց կողմէ, որպէսզի անմիջապէս Մոսկուա երթան, ուր լայն խորհրդակցութիւն մը պիտի կատարուի: Ժողովը պիտի քննէ թէ Վարշաւայի կառավարութիւնը կրնա՞յ ընդլայնել: Մենք կը յուսանք թէ այս խնդիրը կարգադրուած պիտի ըլլայ երեք ամիս առաջ:

*** Թուրքերէն «Թան» թերթը խօսելով Սուրբոյ տաշնապին վրայ, լսելով կուտայ թէ Անգլիա «կը մոռնայ որ ինք Պաղեստինն է Եգիպտոսը կը կառավարէ կէս - դադրապիսի մեթոտներով: Ուրեմն ի՞նչպէս կրնայ կարգադրել արաբական խնդիրը համաձայն Առաքանտեանի դաշինքին»:

*** Անգլիական տղերքն կը հաղորդեն թէ անգլիաֆրանսական միացեալ սպայակոյտին գործակցութեան նորահիւ, Սուրբա կրցած է խափանել ամէն նոր վտանգ եւ իր ազդեցութիւնը ի գործ կը դնէ ցեղաստեղծութեան վրայ, որպէսզի հանդարտ կենան: Անգլիաֆրանսական յարաբերութիւնները կը բարեւոյտ Մոսկուա Արեւելքի մէջ եւ եթէ իւրաքանչիւր կողմը ողջմտութիւն ցուցնէ, աւելի պիտի բարեւոյտ:

Էջմիածնի եկեղեցական ժողովը

Էջմիածնի եկեղեցական համագումարին առթիւ օղանաւով Մոսկուա մեկնեցան Պ. Պ. Մ. Գարեան եւ Գ. Ֆէնէրեան, իբրեւ պատգամաւոր, իսկ Ազգ. Զակատին կողմէ իբրեւ այցելու՝ Պ. Պ. Մարգարեան, Լ. Ձորմիսեան, Մ. Մարտիան եւ Մ. Առաքունեան:

Մարտիան ալ երկու պատգամաւորներ ընտրուած էին, բայց չեն կրցած մեկնել, ժամանակին լուր տրուած չլլալով:

*** Լոնտոնի պատուիրակները մեկնած են Գահիթէ - Թէհրան ճամբով, իսկ Ամերիկայի պատուիրակները՝ Օտէնայի ճամբով: Անշուշտ մինչեւ հիմա Էջմիածնի հասած են նաեւ Եգիպտոսի, Սուրբա - Լիբանանի, Իրաքի, Իրանի, Պաղեստինի եւ միւս զաղութներու պատգամաւորները, քանի որ ժողովը պիտի բացուի Յունիս Նիսի (այսօր):

19 ՅՈՒՆԱՅԱՅԵՐ ՍԲՐԱՋՊՈՒՐԿԻ ՄԷՋ

Փարիզի Հայոց եկեղեցիէն մեզի կը հաղորդեն թէ Յունաստանէն բռնի Գերմանիա տարաւած են տեւալ 19 Հայոց կը գտնուին Սքաթլաքի, փրանսական կարմիր խաչի կայանը:

Արամ Գարեթեան, Վահան Գարեթեան, Յարութիւն Գարեթեան, Յովսէփ Գեորգեան, (չորսն ալ իւրերեքը), Մինաս Էփիմանեան, Լեւոն Գարութեան, Յակոբ Մուշեան, Յարութիւն Միհրանեան (չորսն ալ Հաւընդի), Նիլէ Զաքարեան Իգմիրցի, Կարապետ Տէր Սարգիսեան Տիգր - րանիկի ժողովոյ, Հայկ Ուրտղեան Պոլսցի, Անդրա - նիկ Գոհանեան Սիւ, Նուրահի Գոհանեան Սիւ, Հայր - օրայոն Հայրապետեան Սիւ, Յարութիւն Չօլաք - եան Սիւ, Գրիգոր Յովսէփեան Սիւ, Յակոբ Թա - դեոսեան Սիւ, Գրիգոր Տանիկեան. Պրուսացի, Յակոբ Թորմեան, Կարմիրազարցի:

1895ին ՊԻՏԻ ՄԻՋԱՄՏԻՆ, ԵԹԷ ...
« Նիւ Եորք Հէրալտ », որ ամէն օր կ'արտա - տպէ 25 եւ 50 տարի առաջ հրատարակուած կարե - ւոր դէպքերը, երէկ տպած էր հետեւեալ տեղե - կութիւնը: — 15 Յունիս 1895

Ամգլեմփրմասկան - ռուսական մաւային ցոյ - ցը որ ծրագրուած էր վստայի համար, որպէսզի ընտանեակ թուրքիւմ զարծաղելի Հայաստանի համար պահանջուած քարեմարգումները, ընդդի - մութեամ կը հանդիպի փերեպալարի մէջ, ուր կը վայսմամ թէ Ամգլեմփրմաք աւելի մարտաւա - րկ պիտի դրկեն քան Ֆրանսա եւ Ռուսիա միաց - եալ, հետեւաբար պիտի խախտի Ռուսիոյ վարկը: Բան մը, փոխուած է անկէ ի վեր...

ԲԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂԱՎ

ԲԵՆԱԿԱՐԱՆԻ ՎԵՐՁԲԵՐԸ պիտի աւելան 25 տո հարկը, բայց ոչ փոքրերը: Նախարարական խորհուրդը առկա օր դրուեցաւ այս հարցով:

ՊԱՏԵՐԱՅՄԻ ՈՃՐԱՎՈՐՆԵՐՈՒ զատը 3 շաբա - թէն պիտի սկսի Գերմանիոյ անգլիական շրջանին մէջ: Երեք - չորս զինուորական անգամներ, իւ - բաքանչիւրը 5-7 սպաներով, անմիջապէս գործի պիտի սկսին, երբ հրատարակուի արքայական հրովարտակը: Տակաւին որոշուած արդուած չէ բուն միջազգային առեւտին մասին, որ պիտի դատէ Գերմանիոյ դիւանաւոր վարիչները:

ՖՐԱՆՍԵՆԻ ՍԱՀԱՆՈՒՄԸ ՇՐՋԱՆԸ Գերմա - նիոյ մէջ՝ զոհացում չի տար, բայց կառավարու - թիւնը որոշեց առ այժմ համակերպել, յուսով միջին ճամբայ մը գտնել յառաջիկային: — Ամերիկացիները պարզեցին Շէմիցի շրջանը, եւ Ռուսերը անմիջապէս տեղափոխուեցան:

1940 ՅՈՒՆԻՍ 18ի տարեդարձին առթիւ (երբ զօր. որ Կօլի իր առաջին մարտակողը հնչեցուց), պետական հաստատութեանց պաշտօնեաները ար - ձակուող պիտի ստանան երկուշաբթի, մինչեւ կէս օր: Այս առթիւ զօրահանդէս մը տեղի խոյ ունե - նայ քաղաքի Օղանաւորով: Ներկայ պիտի ըլլայ նաեւ Մարզի Սուլթանը, որ Փարիզ հասաւ ուր - բաթ առաւ:

50 ԳԻՆԵՆ Ժանդիւրները գաղթիցին արտա - դրութիւն կամ օժտո կրնան բերել անոնք որ դուր - սէն կուզան Ֆրանսա բնակիլու համար: Նոյն բու - վանդակներում կապուցներ կարելի է դրել ա - միւր մէկ անգամ մէկ հասցէի, 12 քիւն շանցնելու պայմանով:

ՁԵՆՈՒՄԱՆՆԵՐ Նախագահ, Պ. Պենէճ մօ - տերն հրամանագրեց որ պիտի առաքուին որուն համաձայն Գերմանիոյ, Հունգարիոյ, եւ Չե - խովակալ գործակիցներու եւ դատաւաններու պատկանող հողային սեփականութիւնները պիտի դատուին:

ԱՐԳԵԼԱՎԱՐԱՆ ԿԱՏԱՆԵՐ Հաստատուե - ցան Շեմիքիւրի եւ ուրիշ քաղաքներու մէջ, Ֆրանսացիներու կողմէ, նայել պայտօնեաներու եւ ուրիշ կապալմէյիներու համար: Առաջին արգելա - րանին մէջ կը գտնուին 1785 հոգի: Ձերբակալու - թիւները կը շարունակուին:

ՀԵՐԱՄԱՍԿԱՆ համար նոր սահմանադրութիւն մը մշակու է քրիստոնական կառավարութիւնը: Այս առթիւ ազատ արձակուեցան Ազգ. խորհուր - դին բանտարկուած անդամները: Նոր սահմանա - դրութիւնը կը նախատեսէ դադրապետութենէն մինչեւ անկախութիւն:

ԱՆՁԱՆԱՍԿԱՆ ԵՂԱՆ շարժանկարի ծանօթ ար - ուեստայիտներ, Փիլիք Ֆելոյէն եւ կինը՝ Սոյանթ Մոտէ, թոյն առնելով եւ կազմ կոտնները բանա - րով: Սոյանթ Մոտէ իր ապարդէն սկսած էր «Երի - տասարդութեան Տրուանը» խաղով որուն նիւթը անձնասպանութիւնն է: Կարեւոր դեր մը կատա - րած է նաեւ «Բարձրութիւն 3200» խաղին մէջ, որ - րուն հերոսահին նոյնպէս անձնասպան կ'ըլլայ: 37 տարեկան էր, ամուսինը՝ 39, նախապէս ամուս - նացած էալով Ֆելոյէնի հետ:

ԱՆԵԼԻ ԲԱՆ 2.000.000 ԳԵՐԻՆԵՐԻ եւ աքորա - կաններ տեղափոխուած են Գերմանիոյ եւ Աւս - րաիոյ այն շրջաններէն որ կը գտնուին անգլեա - մերիկեան տիրապետութեան տակ: Դեռ 2.900.000 հոգի կը մնան նոյն շրջաններուն մէջ: Աւելի քան 1.100.000 Ֆրանսացիներ, 210.000 Պիլիք, 150 հա - րար Հայաստացիներ իրենց երկիրները վերադար - ձած են: Չի պիտուի թէ ողբան արեւմտեան յե - րոպոսիները կը գտնուին տակաւին ռուսական շը - րանին մէջ: Վեց հարիւր 30.000 խորհրդային քա - ղաքանները վերադարձուած են կարմիր բանակին: Բացի 200.000 արեւմտեան յերոպոսիներէ որոնք այս օրերս պիտի փոխադրուին, տակաւին մէկ մի - լիոն Ռուսեր, 700.000 Լեհեր, 30.000 Չեխեր, 15 հազար Յոյներ, 75 հազար Եոկոպալուեան, 300.000 իտալացիներ են: Կարգի կը սպանն: Բոլոր Ֆը - րանսացի գերիներն ու քաղաքականները պիտի վե - րադարձան մինչեւ վեց շաբաթէն:

ԱՆԳԼԻՆՈՅ ռուսաբանական նաւատորմը 1939 Սեպտեմբերէն մինչեւ եւրոպական պատերազմին վերջը կործնուեցան է 12 միլիոն թոն, ինչպէս յայտարարեց պատերազմական նախարարը երեւի. ժողովին մէջ: Պատերազմէն առաջ Անգլիա ունէր 22 միլիոն թոն չողանալ, իսկ ինչու էր նոր նաւեր համադրուած 5 միլիոն թոն անարդարութեամբ:

Օր. ԿԻԼԻՆԱՐ ԱՆՏՈՆԵԱՆ (Կրքնապ) եւ Պ. ՀԱՄԱՐԱՐՈՒՄ ՇԱՀԱՊԱՅԱՆ (Վիլի) Յշտաւած

Մայիս 28ը Տեւիկի մէջ

ՏԵՍԻՆ, 10 Յունիս. — Պատերազմի արհա - լիքներէն վեց տարի վերջ, շաբաթ 9 Յունիս, կէսօրէ վերջ, առաջին անգամ լլլալով տօնեցինք անկախութեան տօնը ընկերահամակրական շրջա - նակի մէջ: Ընկ. Հ. Չորանդեան լայնօրէն պարզեց Մայիս 28ի պատմական դերը Հայաստանի ազա - տադրութեան համար, որ հիմնաքարը եղաւ մեր գոյութեան:

Իրիկունը Հայ Ժողովրդային Տան մէջ սար - թուած էր ընտանեկան ինչոյց մը: Ընկեր Չըր - ուանդեան ընդհանուր ոգեւորութեան մէջ դարձ - եալ անդրադարձաւ օրուան տօնին, յետադարձ անկարկ մը նետելով Մայիս 28ին առաջ Հայու - թեան իրաւական վիճակի, սարկական կեանքի, ապա հերոսական մարտնչութեան վրայ որոնք ի վերջոյ յանգեցան Հայաստանի հանրապետու - թեան հիմնադրութեան: Օրուան թմամտան էր ընկեր Վ. Հիւսեան որ գիտցաւ երեւան հանել տե - ղական արժէքները եւ ինչոյցը հասցնել իր զուար - թութեան դազաթնակէտին: Կարգով եղան մե - ներգնէր տիկիններու, օրիորդներու եւ ընկերնե - րու կողմէ, որոնց անունները զանց կ'առնէին: Եւ - լող արտասանութիւն մը ըլլաւ ընկեր Անդրանիկ Յորդեան, նոյնքան յաղող արտասանեց ընկ. Յ. Տէմիրճեան: Խնջոյքը վերջացաւ խանդավառ մրթ - նոյրտի մը մէջ, առաւան ժամը 2ին: Գ.Պ.

ՏԻԿԻՆ ՍԵՆՈՆ ՎԵՂԻՆ, հռչակաւոր արուես - տագիտուէին, որ սերնածաւր կը մասնաւոր շա - կական եւ Հայաստան հանդէսներու, իր հրաշա - լի արտասանութիւններով, մեռաւ առաջ օր: Ան - զուշակաւն էր իբրեւ ողբերգու դերասանահի եւ իբրեւ գեղարուեստագէտ: Կարժէ առանձին ներ - կայանել իր կեանքը:

1200 ԳԻՏԵԱՆԱՆԵՐ Հաւաքուած են Մոս - կուայի մէջ, Գիտութեանց Ակադեմիային 220ա - նակին առթիւ: Այնպիսի Բոլոր մասերէն պատ - ուրիակներ կան, Ֆրանսայէն՝ 22 գիտնականներ:

CHEZ SASSOUNI

ՃԱԵԱՐԱՆ Հ. ՍԱՍՈՒՆԻ

31 rue d'Alexandrie, Paris (2) .Tél. Gut. 92-65

Հայկական կերակուրներ, հարսնիքի, նշան - տուիք, կուները համար մասնաւոր քրահ, խոտի օղի եւ աղանդեր: Կիրակի օրերը զան է

ՇՈՒՏՈՎ ԼՈՅՄ ԿԸ ՏԵՍԵՆ ՊԱՏՄՈՒԹԻՒՆ ԶԷՄՈՒՆԻ 1895ի պատերազմներում, տեղական քարտիքով եւ երկ դէպքերով մոխրացած, քաղա - քի պատկերներով զարդարուած: Գրեց՝ Գ. Տէմիրճեան (ՁԵՐԱՆԵՐ):

ՄՏԻՊՈՒՄԱՐ ԿՈՒՂՈՒՆ Հայ վարպետ գործարարներ, ձեռագործ քրիքի համար: Տեւական գործ, լաւ վճարում: Դիմել Վ. ՊԱՆՏԱ - ՍԱՐԵԱՆԻ, 46 rue Poissonnière, Paris (2), մէթրո՝ Strasbourg St. Denis:

SALLE PLEYEL - CHOPIN

Երգի եւ զգացման ունկնդրութիւն ժընըվէյ Առաքիա երգչախումբ՝ երգ, եւ Դատիկ իրամեան Արքանձլաք՝ դաշնակ, կի - րակի 17 Յունիս, ժամը 20.15ին:

ՀԱՅԱԿԱՆ ՄԵԾ ՃԱԵԱՐԱՆ

Տնօրէճը՝ ԳԼԵՄԱՆ ԵՒ ԳՕՓԱՐԱՆԵԱՆ 6, Rue Maubeuge, Paris (9), Métro: Cadet et N. D. de Lorette: Հեռաձայն Tru. 85-47

Կը խնդրուի մեր յարգոյ Հայրենակիցներէն անգամ մը այցելել ճաշարան, ուր պիտի գտնեն ամէն տեսակ առաջնակարգ ուտելիքներ եւ խմի - լիքներ: Ամէն երեկոյ արեւելեան նուաճ՝ ժամը 7ին սկսեալ: Գոց է Դ. օրերը:

Բ. ՍԵՐՃԱՆԵԱՆ կը ստանձնէ արեւելեան երա - ժարութեան դասեր տալ փախադրուներուն: Ուտ, իւրեւնէ. եւ ջուրով: Դիմել 17 Rue de l'Arrivée, Enghien les Bains:

ԿԸ ԽՆԴՐՈՒՄ ՄԵՐ ԲԱՃԱՆՈՐԴՆԵՐԵՆ ՄԱ - ԲՈՒՐ ԵՒ ՈՐՈՇ ԳԻՆԼ ԻՐԵՆՑ ՀԱՄԵՆԵՐԸ, ա - նու, մակամուս, բաղաճ, փողոց, քիւ, որպէսզի ԿԱՐԵՆԵԱՆ ԱՆՍԱՆ 56ԸԼ:

Դրած զրկած առնէ, գրել միայն Sch. Mis - sakian, կամ, թերթին անունով դրած առնէ՝ Jour - nal Haratch:

ԲԱՃԵՆԳԻՆ. — Տարեկան 750, վեցամսայ 400, եռամսայ 200 ֆրանկ:

Le Gérant: H. AGONEYAN
Imprimerie DER-AGOPIAN, 17, Rue Damesme

ՄԵՐ ԽՈՍՄԻՔ

ԳՈՎԵԼԻ ՔԱՅԼ ՄԸ

18 ՅՈՒՆԻՍ 1940

Պատմական Թուական մը եւս, որ պիտի տօնուի վաղը, երկուշաբթի։
— Բայց վերջին խօսքն ըստա՞ծ է։ Յոյսը պէ՛տք է որ ամենտանայ։ Պարտաբխը վերջնական է։ Ո՛ր։

Այս մարտունակն էր որ կը հնչեցնէր զօր. տը Կօյ, բազմաթիւ անձնօք զօրական մը, 1940 Յունիս 18ին, Լոնտոնի անթելի կայանէն։ Ճակատագրական Ո՛րք մը, որ արկածախնդրութիւն կը համարուէր այն ատեն, ինչպէս Մ. Քէմպի ելոյթը, 1919 Մայիս 19ին (երբ ցամաք ելաւ Մամսըն, պատմաբանութիւնը վարկաւ համար)։

«... Այս պատերազմը վերջացած չէ։ Փրանսայի մականադրով։ Այս պատերազմը հաւաք-խաբայալէն է... Այսոր շանթաւար մեքենաշարժ ուժէն, մեքենայապաշտի պիտի կրնամք յաղթել մեքենայական գերագանց ուժով մը»։

Ուրեմն, ոչ թէ համակերպիլ պարտութեան, զինադադար կնքելով, այլ դիմադրել եւ պայքարել։ — Բնէ որ ալ ըլլայ, Փրանսական դիմադրութեան բոցը պէ՛տք է որ մարի եւ պիտի չմարի։
Եւ երկրորդ հանդիսաւոր ազգաբարձրութիւնը, նոյն օրն իսկ։

— «Փրանսան ֆալստաւարտ մը կորսնցուց, բայց չէ կորսնցուցած պատերազմը...»։

Եւ այնուհետեւ կազմակերպում դիմադրութեան, արժեքներու համար վճարական Ո՛րք։ Համաձայնութիւն Անգլիոյ հետ։ Զօրաշարժ բոլոր Ազատ Փրանսացիներու, «Եր որ ալ գտնուին։ Անոցը եւ յարաւան պայքար, որդիսդ, երբ թշնամին շարժախուի, Փրանսան ալ ներկայ ըլլայ յաղթանակին։

Հարկ էր ոչ միայն յեղափոխական կրօնով, եւ գիտակցութիւն, բլին թառով՝ գիտական եւ ռազմական պաշար ունենալ, այլ օրերուն, արտա-նանջու համար այս խօսքերը։

Կը ինչէք բոլորդ ալ, այդ օրերը, սկսելով 1940 Յունիս 10ին։ Պոնտապի մասնուած ժողովուրդ մը Փարիզի մէջ։ Հարիւր հազարաւորներու զայլով՝ Հիւսիսային շրջաններէն։ Կառավարութիւնը դաւաճ փոխադրուած։ Համապատասխան, յարա-ճեւն անուղղորդ։ Գնդակն կոր... Ե։ Մասնաւոր զորք վախեր մայրաքաղաքի պաշտպանութեան մասին։ Պարիզը զարնէն թէ զազատ քաղաքը պիտի հռչակուի։

Եւ առտու մը՝ Յունիս 14ին, դերման զօրքը արդէն իսկ Փարիզի մէջ։ Գիշերանց ներս մտած քաղաքին չորս դուռներէն...։

Անոնք որ տեսնը էին միլիոնաւոր զինուորներու աննախընթաց նահանջը եւ ինքնակամ քաղաքի կարողանները՝ Փրանսայի բոլոր ճամբաներուն վրայ, անոնք միայն կրնան վկայել թէ՛ ո՛րքան զօրաւոր ջիղեր պէտք էր ունենալ, զիմանալու համար։ Ոչ միայն դիմաւալու, այլեւ ծրագրիներ որոճալու, դիմադրական ճակատ յարգարելու համար։

Ընդհանուր վստահութեան, նահանջի, անձնա-տրուական յորձանքին մէջ, Փրանսան ունեցաւ ափ մը քաղեր, որոնք ջանացին վառ պահել յոյսն ու հաստատել առաջնորդութեամբ տը Կօյի։

Գիտական միտք, մասնաւորապէս նուիրուած արդիական, մեքենայաբար պատերազմի դադարեց-ներուն ուսումնասիրութեան — միեւնոյն ատեն հեղինակ — զօրավարը կրցաւ հարկեւորութեան խանդը ամբաստելով դիմադրական կրակով։

Ամէնէն յուսահատական պահերուն ալ, երբ թշնամին տուն — տեղ էր եղած Փրանսայի ամբողջ տարածութեան վրայ, ան մնաց անխախտ իր համոզումներուն մէջ, — Փրանսան յաղթուեցաւ դի-տակական եւ ռազմավարութեան պակասէն, պիտի յաղթէ նոյն դիտական մեթոտներու կատարելու-թեամբ եւ դերագնացութեամբ, ապահովելով իր Դանիակցիներուն աշակցութեան։

Երկար տեւեց պատրաստութիւնը, մասնաւոր հողեկանը։ Փրանսան հողեկան ալ պարտուած, ընկճուած էր ոչ միայն դուռներ, այլեւ ներքին։ Անձնատրուական պայմանագրով, մէջտեղ ելած էին նոր ուժեր ու հասանքներ, որոնք ժամանակը հասած կը համարէին, երկրին ամբողջ կարգու-սարքը վերի վայր շրջելու համար։

Եւ սակայն, Յունիս 18ի մարտակողմ արդէն դիմադրութեամբ էր, բուն իսկ երկրին մէջ։ Ներքին ուժերու ճակատը կ'անցէր ու կը ծաւալէ։

Եւ յաղթանակը չուշացաւ։

Ե.

ԽՄԲ. — «Հայրենիք» եռօրեայ խորհրդա-ծախիւնները կ'ընէ այս խորհրդով խմբագրականի մը մէջ (29 Ապրիլ)։

Ամերիկայի Հայ Աւետարանական Միութիւնը մեծապէս գովելի ջախ մը առած է։ Իր վերջին ժողովին մէջ, նկատի առնելով Սան Ֆրանչիսկոյի բռնաբարքի գումարաւոր, ան որոշած է Ամերիկե-նայ Պարտի միջոցով հրաւիրել Միացեալ Նա-հանգներու պատուիրակութեան ուղարկութիւնը մոտցուած Հայ Դատի վրայ եւ պահանջել անոր աշակցութիւնը, որպէսզի Պորտուգալիէի Հայաստա-նին կցուի Արեւելեան Թուրքիոյ այն մասնաւոր հողատիր, որ հիմնապէս Հայկական է, եւ այդ կերպով հնարաւորութիւն տրուի թրքական ժողովուրդի Թափառական մնացորդներուն վերադառ-նալու իրենց նախապայքերու երկրորդ ու հոն ապ-րելու խաղաղութեան մէջ։

Ինչպէս կը տեսնուի, Ամերիկայի Հայ Աւետարանական Միութիւնը չէ դորձած Յառաջդիմա-կեւն — Իրավաւոր — Հնչակեան Ազգային Պոր-տուգի » սխալը, այսինքն՝ փոխանակ անոր նման մասնաւոր բողոք ներկայացնելու Թուրքիոյ ներ-կայութեան դէմ Սան Ֆրանչիսկոյի մէջ, խնդրած է Միացեալ Նահանգներու կառավարութեան օգ-նութիւնը Հայ Դատի լուծման համար թրքական հողերու կցումով Հայկական Հանրապետութեան։

Պէտք է յուսալ, որ Հայաստանեայց Եկեղե-ցին եւս, որուն բարձրագոյն հոգեւորականները էջմիածնէն իսկ շարունակ կոչեր ուղղեցին կուռե-լու դերման Փաշիզի դէմ, լուռ պիտի չմնայ այ-ժմ եւ իր ծայր յետի պիտի ընէ նաեւ թրքական Փաշիզի դէմ։ Որ եւ չարարանալի պատճառ չկայ, որ Հայաստանեայց Եկեղեցին ալ չընէ այն, ինչ որ այնքան շրջակայաց կերպով բրած է Հայ Աւետարանական Եկեղեցին։

Կր թուի թէ ժամանակը եկած է, որ բոլոր Հայ կազմակերպութիւններն ալ, քաղաքական, կրօնական եւ նոյնիսկ բարեխրաքական, իրենց ծայ-ր բարձրացնեն այժմ եւ իրենց յարմար դատած միջոցներով Հայ Դատը ներկայացնեն Սան Ֆրան-չիսկոյի մէջ հաւաքուած պետութեանց պատգա-մաւորներուն եւ անոնց միջոցով նաեւ անոնց կա-ռավարութիւններուն ու ժողովուրդներուն։

Ինչո՞ւ է, թէ Սան Ֆրանչիսկոյի համաժողովը պաշտօնապէս պիտի չընդգրկի Հայկական Հարցի նման խնդիրներով։ Բայց, ինչպէս րօած ենք ասկէ առաջ ալ, Միացեալ Ազգերու պատգամաւորները, ստույգին անգամ զով ըսելի եկած ըլլաւով Սան Ֆր-անչիսկոյի մէջ, ուղեին թէ չուզին, պիտի հար-կադրեն զի՞քն անպաշտօն կերպով զբաղելու այդ-դիսի խնդիրներով։ Ա՜ն թէ ինչու Սան Ֆրանչիս-կոյի համաժողովը, երկար լուծութիւն մը վերջ, տուալին մեծ պատահութիւնն է յաղթական պետու-թեան ուղարկութեան եւ նկատառութեան յանձ-նելու Հայկական Հարցը եւ ջանալու այժմէն իսկ հանրային կարծիքը պատրաստել ի նպաստ մեր դատի դժգոհացելու լուծման։

... Եթէ հայութիւնը չկրցաւ մէկ ընդհանուր ազգային մարմին չուրջ համախմբուել՝ իր ներկայ քաղաքական գերադէպ պահանջը ներկայացնելու եւ հետապնդելու համար, Հայ կազմակերպու-թիւնները պարտաւոր են դէժ առանձին առանձին ներկայացնելու այդ պահանջը եւ այդ՝ կերպով համայն հայութեան ծայր յետի ընելու բոլոր Միացեալ Ազգերուն։

*** Լիւրի La Voix du Peuple թերթը (համա-նալով) կը դէժ թէ Մ. Նահանգներու Ազգ. Խոր-հուրդը Սան Ֆրանչիսկոյի խորհրդաժողովին յանձնարար յուշագրով մը կը խնդրէ որ ի սփռա-սխարհէր ցրուած Հայերը կորեւեան Թրքաշայա-տան մօտեն եւ հոն ապրել ազգային միութեամբ, Խ. Հայաստանի հանրապետութեան իրենց հայրե-նակցիներուն հետ։

ՃԱՓՈՆՆԸ ՔԱՐՈՒՔԱՆԵՐ պիտի ըլլայ մինչեւ մէկ տարի, համաժամ Մ. Նահանգներու օրա-նալին համաժամարկի զօր. Անթուրի որ ըսաւ թէ երկու միլիոն ռուբլ պիտի ձգեն բոլոր գլխա-ւոր քաղաքներուն վրայ։ Եթէ Ճափոնը կ'ուզէ, Աստուծով պիտի ունենայ, ազգաբարձր զօրաւոր բռնուցը սեղանին դրնելով։ — Առջի օր 520 միլիոն ռուբլ յաւանար։ — «Գերամբողջներ» — կրակ տեղացին Օղաք քաղաքին վրայ, որ Ճափոնի հարաւային ամենամեծ նաւահանգիստն է։ 3000 թոն ռուբլ ձգուեցաւ։ — Ճափոնցիները կը նահան-ջեն Պարնէոյի մէջ։

ՎԵՐՁԻՆ ԺԱՄ

ՍՈՒՐԻԱ — ԼԻԲԱՆԱՆԻ ԽԵՒԻՐԸ
ԽՈՐՀՐԴԱԿՑ. ԺՈՂՈՎԻՆ ՄԷԶ

Արսալին նախարարին
քաղաքապետները

Խորհրդակցական ժողովը ուրաթ օր երկար - քրէն զբաղեցաւ Սուրիոյ եւ Լիբանանի տագնա-պով։ Արտաքին նախարարին զեկուցումէն վերջ, խօսք առին շատեր, եւ վիճաբանութեանց շարու-նակութիւնը յետաձգուեցաւ երեքշաբթի օրուան, երբ զօր. տը Կօյ յայտարարութիւն մը պիտի ընէ։ Արտաքին նախարարը, Պ. Պիտո, յիշելէ վերջ Փրանսական հողատարութեան ընդհանուր պայ-մանները, ծանրացաւ 1941ին Անգլիոյ հետ կըն-ժեւած համաձայնութեանց վրայ։

— Հողատարութիւնը ամբողջովին դոյու-թիւն ունէր երբ 1941 Յունիսին Փրանսական Ա-րշաւ Ուժերը որդեցին միջամտել, աշակցու-թեամբ անգլիական զօրքին։ Զօր. տը Կօյ խոստա-ցաւ երկու երկիրներուն դաշնադիր մը կնքել, որ-ով անկախութիւն պիտի ստանաին։ Անգլիան ալ այդպէս հասկցաւ այն ատեն Փրանսական յայտա-րարութեան միտքը։ — Անկախութեան խոստում, չէ թէ յայտարարութիւն։ Անգլ. զօրքին մուտքը Սուրիա եւ Լիբանան, 1941ին, պարզապէս պատե-րազմական գործողութիւն մըն էր եւ զօր. տը Կօյի ու Պ. Լիթթլթընի միջեւ կնքուած համաձայ-նութիւնն ալ դիմադրական գործակցութիւն։ Այդ համաձայնութեան մէջ յատկորէն ճշգրտած է թէ դիմադրական ծրագրիները պիտի ծախուին անգ-լիական հրամանատարութեան կողմէ, բայց զօր-տը Կօյի կարծիքն ալ պիտի առնուի, եթէ այդ ծրագրիները կրնան միասին Փրանսայի առանձնա-նորոշներուն՝ իոյ շրջաններուն մէջ։

Նախարարը յետոյ մանրամասնօրէն պարզեց վերջին գէպերու ընթացքը, ուժեղօրէն բողոքե-լով այն վերադրումներուն դէմ որոնք մեզ կը ներկայացնեն իբրեւ նախաքաղաքական եւ դահձ-ներ կամ խառնակիչներ, ինչպէս կ'ուսեն Արաբա-կան Դաշնակցութիւնը եւ Պէյրութի կառավարու-թիւնը։ Այս առթիւ ողջունեց Փրանսայի նոր գո-հերը։ «Բնէ պիտի ընէր Պ. Զըրիլ, եթէ մեր տեղը ըլլար»։

ՄԵԼԱՐԱՐԱՆԻ ԱՆԳԼԻՈՑ ԴԻՄ

Պ. Պիտո յետոյ քաղաքապետ թէ Անգլիա չի-ր իրաւունքներէն անդին անցաւ այս գործին մէջ՝ եւ թէ իր միջամտութիւնը կը հակասէ Պ. Խորի յայտարարութեանց։

— «Փրանսացիներ սպաննուեցան, արտաք-տուեցան. մեր զինուորները պարպուեցան վիրա-ւորներ պայմաններուն մէջ. այն մայրաքաղաքները որ բռնուները կը խնամէին 3 քառորդ դարէ ի վեր, վտարուեցան. եւ, ամբողջ աշխարհի առջեւ կա-ցուցութիւն մը ստեղծուեցաւ որուն զոհերը մեզն ենք եւ որմէ ոմանք թերեւ կը յուսան օգուտի։ Բայց ճիշդ չէ թէ մէկը կը շահի ինչ որ կը կորսնցնէ միւրը։ Այսօր ես եմ, վաղը կարգը քուդք է, կ'ը-սէ հինաւորեց իմաստութիւնը։ Իրականութիւն մէջ, Անգլիոյ եւ Փրանսայի շահերը այնքան սերտօրէն իրարու կապուած են, արաբական աշխարհին առ-ջեւ, որ երկուքն ոչ մէկը չաւ ունի միւրին դէմ գործելու։ Ոչ լաւ է, ոչ ալ արդար՝ օգուտի բա-րեկամ մը տկարութիւնէն։ Գերմանական քաղա-զութիւնը լման հինգ տարի կրկնեց թէ Անգլիա կ'ուզէ մեզ վստել Միջին Արեւելէն եւ թէ զօր. տը Կօյ Անգլիոյ մէկ գործակալն է»։

Պ. Պիտո նորէն յիշեցուց թէ Սուրիացիներն էին որ քաղաքական առաջին անգամ, եւ թէ, հա-կառակ Լոնտոնի հերքումներուն, բրիտանական գործակալները շատ քան բրին խրախուսելու համար Սուրիոյ միջոցաւ ռաւիտիւն — զօրքը։ Անտուղ շա-տեր կան որոնք բարեկամ են Փրանսայի եւ մաս-նաւոր զօրքին մէջ, որ կը բաղաւաղ Սուրիացիներ-ը, 25.000 հոգիէն հազիւ հարիւր հոգի դասաւորե-կան։ Մէնք միտք չունինք հրաժարելու մեր գրաւած դիրքին եւ ազդեցութեան Սուրիոյ եւ Լիբանանի մէջ. դիրք մը որ պատմական ըլլալէ դատ, արձանադրուած է դաշնադիրներուն մէջ։ Մենք առաջադիցիներ ժողով գումարել հինգ պե-տութեանց ներկայացուցիչներով, որովհետեւ մասնաւոր դիմումներ չունինք։ Դեռ 1860ին, մեր արտաքին նախարարը կ'առաջարկէր Անգլիոյ մի-ջամտել Սուրիոյ մէջ, հինգ պետութիւններով։ Հինգերը այսօր ամենաբարձր մնալուն ատենը կը կազմեն։ Կր թուի թէ մեր առաջարկը ընդունուե-լու յոյս չկայ։ Լաւ, թող այդպէս ըլլայ։ Մենք այնքան կատաճ ենք մեր դատին վրայ որ կրնանք ներկայացնել ո եւ չառնանի առջեւ։ Բայց կ'ու-զենք որ այդ առնանի չբաղկանայ միայն այնպիսի անգամներն որոնք թէ դատաւոր են եւ թէ կողմ։ Մենք պարտաւոր ենք մեր դատը ներկայացնելու Միացեալ Ազգերու ընդհ. ժողովին։ Մեզի համար կարեւորը այն է որ ընտելութիւնը կատարուի անա-շտուութեամբ։ Եթէ յանցաւոր ենք, պատրաստ ենք ընդունելու. իսկ եթէ իրաւունք ունինք, թող ը-

ՓԱՐԻԶԻ «ԵԼՔ»Ը (1940 ՅՈՒՆԻՍ)

ԽՕՍԲ ԸՆԴ ՀԱՅՈՒԹԵԱՆ

ՀԱՅ ՌԱԶՄԻԿՆԵՐՈՒ ՄԻՈՒԹԵԱՆ

ԲԱՑԱՌԻԿ ԸՆԴՀ. ԺՈՂՈՎԸ

Այսօր, երբ Բեռլինի թաղերն ու լուսավորող դպրոցներն են մահ ու սարսափ սփռել Եւրոպայի խաղաղ բազմաթիւ տեղերը...

Ամբողջ ութ ամիս Փրանսական ճակատին վերայ «Եւրոպայի թաղերն ու լուսավորող դպրոցներն են մահ ու սարսափ սփռել Եւրոպայի խաղաղ բազմաթիւ տեղերը...

Այս ամիսվա խաղաղ թաղերն ու լուսավորող դպրոցներն են մահ ու սարսափ սփռել Եւրոպայի խաղաղ բազմաթիւ տեղերը...

Փրանսական ճակատին վերայ «Եւրոպայի թաղերն ու լուսավորող դպրոցներն են մահ ու սարսափ սփռել Եւրոպայի խաղաղ բազմաթիւ տեղերը...

Փրանսական ճակատին վերայ «Եւրոպայի թաղերն ու լուսավորող դպրոցներն են մահ ու սարսափ սփռել Եւրոպայի խաղաղ բազմաթիւ տեղերը...

Փրանսական ճակատին վերայ «Եւրոպայի թաղերն ու լուսավորող դպրոցներն են մահ ու սարսափ սփռել Եւրոպայի խաղաղ բազմաթիւ տեղերը...

Փրանսական ճակատին վերայ «Եւրոպայի թաղերն ու լուսավորող դպրոցներն են մահ ու սարսափ սփռել Եւրոպայի խաղաղ բազմաթիւ տեղերը...

Հեռացրել են իրարմէն եւ դժուարութեամբ կը հասկնանք իրարը:

Լեզուդ աղքատացիներն է, կարօտ է պաշտպան - նութեանն եւ խնամքի:

Կոչումն ու շնորհալուստը լեզուդ, Անտոյ է որ գոյութիւնը իմաստ կը ստանայ:

Անտոյի եւ անպաշտպան Հայր իր ապահովու - թիւնը կը փնտռէ:

Իսկ ես կը հարցնեմ զեղի. — Տէ՛րն ես առաքինութիւններուդ. տէ՛րը ես զուն զու անձիդ, թէ ոչ՝ անասունն է որ կը խօսի զու մէջդ իր կարիքներով:

Փամանակը պիտի դաշ, որ զու որովայնդ հոգով, բայց զու հոգիդ տիրի, եթէ կորսնցուցիր լեզուդ:

Ով կիսնասի մը պէս անհուն է օտարութիւնը եւ անոր պէս խոր:

Անդունդներ կան շուրջը, ասոր համար պիտի փարէ Հայրութեան:

Գեղի պիտի սորվեցնեմ փրկել զու առաքինութիւնները, ոչ թէ զու որովայնդ:

Այն ատեն պիտի չզգաս անօթութիւնդ, պիտի չզգաս ցուրտը:

Որովհետեւ հոգիդ լեցունած պիտի ըլլայ Հայրութիւնդ:

Դիտեմ, դժբախտ օրեր ապրեցար: Զգո՛ւ՛ որ աւելի դժբախտ ըլլայ երեկդ:

Թող սիրող լլայ սպունգ մը եւ ծծէ իմ խօսքերը:

Ընկերներու պէտք ունիմ, ո՛չ թէ ամբոխներու:

Արդասարեւ է Հայրութեան հողը, առանց ընկերներու ինչպէս սկիւմ վարուցանը:

Ընկերներու եւ գործակիցներու պէտք ունիմ, ոչ թէ հետեւորդներու:

Քէ՛լ մեզի, եթէ Հայրութեան հողը չորցած է: Այն ատեն ոչ մէկ ծառ կրնայ աճիլ անոր վրայ...

Հայրութիւնը պիտի ապրի... Ո՛վ որ կը հաւատարմ, կը տեսնէ:

Անոր վերելքը կործանումը պիտի ըլլայ կեղծ կուսերու:

Ով որ կ'ուզէ ստեղծել, պէտք է կործանել, ըսած է իմաստունը:

Զեմ ուղեր նոր կանոն մը սորվեցնել թեղի:

Գու՛ հին առաքինութիւններուդ դարձիր եւ զու հին վայելքներուդ:

Ամէն ինչ որ իրողունդ կուգայ, սառն է: Մարդ ծառայի է անոր եւ չի յաղհանը: Ինչ որ քեզի կը բարոյեմ, չի պահանջեր նոր վարժութիւն:

Վերադարձիր հին հոգեթանգ:

Ինչի՞ք ոչ մէկ ճիշդ կը պահանջէ, որովհետեւ սորվելիք բան մը չէ, ոչ ալ իրթութիւն է:

Իսկ ես թեղի կ'ըսեմ. — Պահէ՛ ինչ որ ունիս: Գիտեմ՝, աշխարհի այս թռչուններն մէջ ձայնս անխելի պիտի մնայ:

Ճշմարտութիւնը կը նմանի արեգակի լոյսին: Ով որ բաց աչքերով նայի, կը կուտանայ, ըսած է իմաստունը:

Ինչ որ ունիք, ինչ որ կը կրնէք մեր վրայ, ամէն ինչ ժառանգութիւն է:

Մեր լեզուն եւ մեր առաքինութիւնները, ժառանգութիւն են: Մեր սգանքիլի հայրենասիրութիւնը ժառանգութիւնն է: Մեր սովորութիւններն ու ինչ որ ունիք նուիրական ու պատմական, ժառանգութիւն են, որով իրական ու ճշմարիտ:

Ի՞նչ որ օտարութեան մէջ պիտի սորվինք, անհարազատ է եւ կեղծ:

Ինչ որ չենք ժառանգել, անկատար է մեր մէջ եւ սկզբնաւորութիւն:

Սո՛ւրբ պահեցէ՛ք ինչ որ մեր պապերէն ժառանգած էք. հետեւեցէ՛ք մեր վրայ իշխող արժեքի ուժին:

Ան է որ մեզ կը փարէ, մեզ կը հրամայէ, մեզ իրարու կը կապէ:

Առանց անոր կորուսած էք:

Հայրութիւնը ապրեցայ իր ամէն երեսներով: Հայրս կեանքը իմ ապրումներու հիմը դրաւ:

Օրէ՛ օր աւելի ու աւելի իրական կը դառնայ իմ մէջս Հայրութիւնը:

Գնանայ կը հարցնեմ ես ինձի. — ինչո՞ւ հաճախ կ'ապրիմ, որո՞ւ կը խօսիմ, կը բարոյեմ:

Մեր ժամանակներուն համար խորթ կը թուին ըրածներս: Իրականութիւնը կը բարի խօսքերու: Ո՛րք է իրականութիւնը. — Թուրքութիւնը, մեղ - կուցիւնը, հաճո՛ւքը:

Ժամանակի մը մէջ կ'ապրինք ուր հերոսներ կը պայքարէին, միմէ Հայաստանը իր շուքէն կը վայլոյնայ:

Ամէն մարդ թող սկսի իրմով, ո՛չ թէ փորձէ ուրիշին վրայ:

ՎՍԵՄ ԱՐԵՒՑԻ

Առաջ 20 Փրանքի սկսեցին էին ծախել: Ես ասոր խոհեմութիւնն ունեցան կէս ճամբէն ես դառնալու: Բայց ժամանակները ինչ եղան:

Ահաւոր ողբերգութիւն մը տեղի ունեցաւ 1940ի Յունիսի Ֆրանսայի ճամբաներուն վրայ:

Արեւմտեաններ որքան արտաճմիկ դրուագներ կ'ընէին արհաւիրքի այդ օրերէն, որոնք որոշ կէտերու մէջ կը յիշեցնեն հայկական սարսափները եւ որոնց զոհ գացին 80.000 հոգի:

ՀՐԱՆՏ - ՍՍՄՈՒԼ

Յունիս 10ի կիրակի օրը Միւթիւլիթէի մէջ տեղի ունեցաւ Ռազմիկներու Միութեան բազմաթիւ ընդհ. ժողովը: Ներկայ էին 186 զինուորներ, բոլորն ալ 1939 — 40ի պատերազմէն իրենց պատգամաւոր կը մասնակցէին նոյնպէս Պ. Պ. Յարաֆեան, Զ. Վարպետեան եւ Յ. Տատեան:

Փարտուղարը խօսեցաւ մօտաւորագէտ երեք քաղաքի մասին, պարզելով Միութեան առաջադրութիւնները, կատարուած բանակցութիւնները եւ ստանալիք համաձայնագրերը:

Հ. Բալուեան. — Այս Միութեան պէտք է նմանի հայկական այն բազմաթիւ կազմակերպութիւններուն, որ մարդիկ կը հաւաքուին առաւելագէտ իրար խաչելու համար: Մենք ռազմի ճակատներէն, հետեւագէտ մասնական զօնէին վերադարձող զինուորներն ենք. մեր մէջ պէտք է տիրէ եղբայրական ոգին: Իբրեւ կազմակերպութիւն քիչ մը ուշ մնացած ենք, հետեւագէտ պէտք է մեր ճիւղերը բազմապատկենք: Հայ Ռազմիկներու Միութեան նախատարբերը գոյութիւն առին Ալֆոր-փիլի եւ Շալիլի մէջ: Առաջին արուարձանին մէջ ունիք մասնաճիւղ մը 160 անդամներով: Իսկ երկրորդին մէջ՝ 140 հոգիէ բաղկացած: Այս գոյգ մասնաճիւղներու նախաձեռնութեամբ եղած են երկու ընդհ. ժողովներ, մէկը 1945 Մարտ 24ին, իսկ երկրորդը՝ Ապրիլ 22ին: Մեր առաջնակի ինքնավարութիւնը նստաւած է Բ. ընդհ. ժողովին, ուր մեզի պաշտօն յանձնուեցաւ երթալ եւ դաշ - նակցային ձեւով միանալ Ս. Ն. Ըին: Մենք մեր յանձնարարութեան մէջ թերացանք. չէինք կրնար հապճեպ որոշումներ տալով խաղաղ հազարներու համար: Հայ զինուորներուն ճակատագրով: Մեր աշխատանքը առաւելագէտ ճշդեցաւ ուսումնա - սիրելի դերինը, մանաւանդ որ միւս կողմէ համա - րդներու Միութեանն ալ իր անուով փոխելով ըս - կանք էր մեր նպատակները հետեւեցնել: Ս. Ն. Ըին միանալու պարագային կարելի է անմիջապէս այս կազմակերպութիւնը երեւան բերել, ընդունելով այդ մեծը Միութեան ծրագիր - կանոնադրը, բայց ըստ մեր թեւեթ կապուած պիտի ըլ - լանք. — թանի որ, պետութեան մօտ ամէն զինու - իրենց բովին պիտի անցնի: Իրականացնելու պահանջ - ներէ դատ, մեր Ռազմիկներու Միութեանը ազգա - յին դերինը վրայ ես կ'ուզէ իր ներկայութիւնը զգալի դարձնել եւ Ս. Ն. Ըին որոշ խոչընդոտ մըն է մեզի համար: Կատարուելու Միութեանը տրա - մադրութիւնը ցոյց կուտար մեզ յետեւ: Ըսեմ թէ մեր դերիններով դազող ամէնէն օգտաւոր կողմ - մակերպութիւնը եղաւ: Յետոյ ունի կողիկ ծրա - գիր - կանոնադր մըն ալ իրենց վարչական մեքե - նան լաւ կը գործէ: Իսկ ամէնէն կարեւորը, — Միութեանը 1901ի օրէնքով փախեցանք ըլլալով իրականացնելու տեսակէտէն Ս. Ն. Ըին համաձայնագր կազմակերպութիւն մըն է եւ պետութեան մօտ ա - մէն զինու - իրենց խոչընդոտ կը կատարուի: Ի - րենց հետ մեր կատարած խորհրդակցութեանց արդիւնքը հետեւեալն է. — Սկզբնապէս համա - ձայն են մեզի հետ միանալու, իրենց թիւը 110 է, իսկ ձերինը, զաւառով միասին — Հասանաբար 8—9 հազար: Անուրեւ կը փոխեն եւ կ'ըլլան Կատա - րներու, 1939—40ի զինուորներու եւ Դիմադրա - կան ձախափող Միութեան: Վարչութեան մէջ մե - ժամանակներէն կ'ուզեն իրենց ըլլալ, այսինքն 5 հոգի տարեցնեցին եւ 4 ալ մեծի, ու. ասիկա մինչեւ 1950 թուականը: Այս կէտը մեզ կը խորհեցնէ: Դանի որ ժողովրդավար երկրի մը մէջ կ'ապրինք՝

պէտք է որ մեր առջեւ պատկերներ ըլլան: Կա - րեւոր կէտ մը ես, — Աղբ. ձախափող խոչընդոտ: Կը յարեցնէ այդ կազմակերպութիւնը, որ կը ձգտի զարգիլ իր սիրտը եւ ուշադրութիւնը մեր մայր երկրին վրայ կեդրոնացնել: Ես սիրելի եւ ծա - փանքարիկ զապալար, բայց մեր խնդիրը պար - զապէս Փրանսական իշխանութեան մեր իրաւա - կան պահանջները արժեքներն է (քաղաքացիական եւ աշխատանքի իրաւունք, ինքնութեան թուղթի - րու, Թուրքի եւային հողեր): Մեր կազմակեր - փութիւնը չէր, զուտ զինուորական միութիւն մը պէտք է ըլլայ: Մենք այս արամագրութիւնը փնտռեցինք Կատարներու Միութեան մօտ եւս եւ իրենց հետաւորներին թէ ձախափող հետ իրենց կապը անպայման է: Հարկը հազար Փր. ստացած են զերկրներու րաշխելու համար եւ ասիկա թանի մը տարի առաջ ուսումնայ զերկրներու: Համար հաւաք - ւած մեծ զուարթին մնացորդ հաշիւն է: Անուշտ - ասուն մասին լաւապէս բացատրութիւնները մեզի կրնան տալ կամաւորներու ներկայացուցիչները, ուրեմն այժմ թափող իրենց. ինչոյ կը շարունակեմ զերկրները:

(Մնացեալը յաջորդով)

Պատերազմի Գերիներու Ազգ. Դաշնակցու - թեան Եալիլի մասնաճիւղը 15 օրէ ի վեր, մասնա- տարապէս շարաք եւ կիրակի օրերէ հանգէսներ կը սարքէ ի նպատակ վերադարձող զինքներուն:

Եաբաթ իրիկուն (9 Յունիս) ստանի չափ ե- րիտաւորական ու մարզական միութիւններ, ի- րենց կարգին կազմակերպած էին հանդէս մը բաց- օթեայ, ընդարձակ պարտէզի մը մէջ: Սկսուտա- կան խորոյկ, հրապարակութեամբ: Հանդէսին ի- րենց մասնակցութիւնը բերած էին նաեւ Եալիլի Հայ Արիւնները եւ «Բաֆֆի» Երիտաւորաց Միու- թեան Իրկանը երգչախումբը: Ժամանակին ըն- ղարձակ պարտէզը լեցրած էր հանդիսականնե- րով: Հայ գիւղական միջնամարտութեամբ ներկայ էր: Փոքրիկ հայ արիւններ շարաքներէ ի վեր սպա- անած էին բաւական տոմսեր:

Մասնակցող բոլոր Երիտաւորը կազմակեր- պութիւնները, ծախսողութիւն մինչեւ ալ - կցերա- կան, կազմող կատարեցին իրենց բաժնիները: Ազգային ինքնագործութիւն թող չհամարուի, երբ բոլոր թէ մեր պատանիները եւ պարմանուհիները բաժնեղ եւս մեր երեսը ճերմակ հանքերն: Իրենց կատարած բաժնիք եղաւ ամենէն յուրջը եւ ամէ- նէն հետաքրքրականը, նոյնիսկ լաւ մը Պրանա- ցիներու վկայութեամբ: Երես Հայ Արիւններու ներ- կայացուցած երեք պատանիսն անհատներու, Նե- րոնի, Բլոմիսի եւ Անիլիայի արձաններու տրա- մախօսութիւնը բոլոր հանդիսականներու եւ ի- րենց Քրանապի ընկերներու զննատութեան ար- ժանացաւ: «Բաֆֆի» երգչախումբին հայկական երգերը եւ հայ օրհներգ մը կողմիցանալ պարը նոյնպէս զննատութեան բոլորէն անխոր: Եւ մենք Հայ հանդիսականներն երբ կ'ունենայինք իրենց վերջին երգը, «Մաղիկը, ծաղիկը, իմ հայրենիք», կը մտածէինք մեր հայրենիքի մասին որ կը ծաղիկ, պէտք է որ ծաղիկ, չուտ, որպէսզի մեր այս նորարարող ծաղիկները չթափանան օտա- րութեան մէջ: Ետեւ, շուտ, ծաղիկ, հայրենիք այս պատանիներու փրկութիւնը զեղմէ կը սպա- սենք: — Թղթակից

սեն: Մեր ձեռքերը մարդու են եւ մենք պատրաստ ենք մեր դատը պաշտպանելու ճակատաբաց, որով- հետեւ այս մէջին մէջ մեր միակ պահանջը ար- դարութիւնն է:

Ժողովը միաձայնութեամբ ծափահարեց այս խօսքին:

ՈՒՐԻՇ ԴԻՏՈՂՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

Վիճաբանութեանց ատեն, իսոքա առաւ Տիկին Վիլհոյ: Նախկին նախարարին այլին, որ դիտել տուաւ թէ Անգլիացիներն այն յայտնաբերեցին, Պր- անապիներն ալ: Եւ առաջարկեց ուղղակի յարա- բերութեան մէջ մտնել «մեր անգլիացի բարեկա- ններուն հետ: Գիտեմ, դժուար է, որովհետեւ Անգ- լիացիները չարաչար գործածեցին իրենց ուժը, բայց պէտք է դէմ դնելով խօսիլք առանց ձեւա- կերպութեան, մեր Ժողովուրդները պէտք է կըռ- ուն Սուրիոյ համարը:

Տիկինը դիտել տուաւ թէ 1936ի դաշնադիրը (որ մշակուած էր իր ամուսնին կողմէ), պէտք է վաւերացուի 1941ին: Զօր. ար Կոյ պատասխանեց թէ վաւերացումը ուղացաւ երեք պատճառներով, — Ա. Պրանապի պարտութեամբ էր: — Բ. Պրանապի ներուն հետ Անգլիացիներն ալ կը գտնուէին Սու- րիոյ եւ Լիբանանի մէջ: — Գ. Սուրիացիները եւ Լիբանանցիները կապածու էին Պրանապի ապա- դանի մասին:

Համայնավար ճառախօսը, Տլորիմօն Պոնթ իրեն Վիլի մարդ ներկայացուցած ըլլալով զօր. Պէյնէն, զօր. ար Կոյ ուժգնօրէն միջամտեց եւ յայտարարեց թէ չաւտեր որ առաջ կողմնակից էին Վիլիին, յետոյ փոխուեցան եւ միացան Ազատ Պր- անապի ճակատին: Պէր Չաքէյմի մէջ, մեր զօրքին արձուագն կէսը հաւաքուած էր այն թա- ղաբացիներէն որ քանի մը ամիս առաջ կը կուռէին մեզի դէմ Դամասկոսի առկէն:

*** Վերջին լուրերու համաձայն, միայն երեք Պրանապի պաշտօնեաներ մնացած են Դամասկոսի մէջ, եւ դուրս ելած ատեն պաշտպանութեան տակ են: Զէմիլ Մէրտան պէյ, Սուրիոյ արտաքին նա- խարարը, յայտարարեց թէ Սուրիոյ կառավարու- թիւնը 30 հրապարակ ստացած է Անգլիացիներէն, ինչպէս եւ 1500 հրապարակ, հատը 1000 Քրանէն, «մինչ Պրանապիները միշտ կը փորձէին արգելել որ սուրիական կառավարութիւնը զենք ճարէ»:

Երբեք Մեծերոյ Ժողովը պիտի դաժարուի Պերիլի մէջ կամ լրջակաները, ինչպէս գրած էինք երէկ: Այս դադուները երեսն ելաւ Զորքի եւ Էյիլի միջեւ փոխանակուած նամակներէն:

ԱՆԳԼՈՒՅՆ ԵՐԵՍՓ. ԺՈՂՈՎԸ ԼՈՒԾՈՒՆԵՑԱԻ Թարգմանիքի գահաճառով, զոր կարգադր ատենա- պետը: Թարգմանը այս առթիւ անգամ մը եւս կը փառաբանի Դաշնակիցներու ազգայնակը «որուն շնորհիւ Եւրոպայի ազատութիւնը փրկուեցաւ ա- տելի սպանակիւք մը»:

ՄԱՐՍԻՆԻԱ — Էլմիթի եկեղեցական ժողո- վին համար Հարաւ. Պրանապի լրջան ալ երկու պատգամաւորներ ընտրած էր: Բայց զօրախառնար չկրցան երթալ: Երկու պատգամաւորներուն ա- նունները մանրամասնութեամբ հաշորդուած էին թէ Պէյրութ եւ թէ Փարիզ, վիլայի գործո- ղութիւնները կատարելու համար:

Փարիզի պատգամաւորներուն մեկնումէն Մարտէյը բնաւ տեղեկութիւն չէ ունեցած: Վեր- ջին պահուած է. Ա. Զ. Փարիզի կեդրոնէն Յունիս 6 թուականը նամակով մը կը հաղորդուի Ազգ. Ա- ռաջորդարան թէ, կը յուսարինք որ մինչեւ եր- կուռաքին (Յունիս 6) ձեռն պատգամաւորները Փա- րիզ հարած կ'ըլլային, այստեղի պատգամաւոր- ներուն հետ մեկնելու համար, սակայն դժբախտա- րար ... եւայլն:

Երկու հարցում. — 1. Ինչո՞ւ Փարիզի Եկե- ղեցույ վարչութիւնը (որ միակ իրաւասու մար - մինն է) հեռագրով մը սոյն պարագան չէ իմացու- ցած Ազգ. Առաջորդարանի: — 2. Ինչո՞ւ նամակը կը դուռն է. Ա. Զ. Փարիզի կեդրոնէն կողմէ (որ կապ չունի կրօնական գործերու հետ): 3. Ինչո՞ւ այդ նամակը փոխանակ ուղղակի Ազգ. Առաջորդարա- նի հասցէին չըլկելու, Մայր եկեղեցիի հասցէով է չըլկուած, որպէսզի մէկ օր աւելի ուշ հասնի պա- տան մարմիններու ձեռքը:

Այսպէս պիտի ամրապնդուի համագործակ- ցութիւնը:

Կիմանած թէ Ազգ. Առաջորդարան պիտի բողոքէ անպահան մարմիններուն, այս անդաւու- թեան դէմ: Թղթակից

ԳԵՐՄԱՆԻՑ ԽՈՒՍԱԿԱՆ ԵՐԱՄԱՆԻՆ ՄԷՋ արհեստակցական միութիւններ եւ հակակապի խմբակցութիւններ կը կազմուին, մտնէջալ ժու- կովի արտօնութեամբ: Խորհրդային թերթերը կը գրեն թէ Պերիլի ընկերութիւնը աւելցած է մէկ միլիոն հոգի, Մայր 9էն ի վեր:

ՈՒՊՈՒՆԵՐՈՒՄ ԱՆ ԾՈՒՂԱԿԵ ԻՆԿԱԻ

Համալուրի մէջ ձեռնարկուեցաւ Ծոն Ռիպ- պիլիթի, Հիթիլիական Գերմանիոյ արտաքին նախարարը, որ կը փնտռուէր երկար ատենէ ի վեր: Անգլիացի տեղակալ մը մատնանշուած փառ- սիօն մտնելով, անկողինի մէջ իսկ ձեռնարկեց նախկին նախարարը, որ յայտարարեց, — «Կիւղէի Համալուրի մէջ մինչեւ որ Անգլիոյ հանրային կարծիքը հանդարտէ: Յետոյ անձնատուր պիտի ըլլայ, արդարութեամբ դատուեալ համար:

Ռիպպիլիթի Համալուրի գագաթ էր ապրիլ 30ին: Նախապէս դիմած էր գլխավորապէս ին- ղուստ էր առանց ճանաչուլ, իրեն Պ. Ռիլիթ: Ձեռնարկուած ատեն նախկին նախարարը անմի- ջապէս խոստովանեցաւ իր ինքնութիւնը: Յետոյ ծեղկական զննութեան ենթարկուելով, ինք մէջ- տեղ հանց թոյնը, զոր պահած էր, ի հարկին անձնապան ըլլալու համար: Վրան գտնուեցան նաեւ քանի մը նամակներ ուղղուած Զորքի, Ի- տրիլի եւ մտնէջալ Մոնթկոմմերի:

Թերթերը կը գրեն թէ իր տեղը մատնած էին գլխավորապէս Ռիպպիլիթի քոյրը, որ ձերբա- կալուած էր աւելի առաջ: Երկար ատենէ ի վեր տեսած ըլլալով եղբայրը, անոր վիճը փաթթուե- ցաւ եւ փղծկեցաւ:

Ռիպպիլիթի վերջինն է Հիթլէրի անմիջա- կան գործակցութեանը որ կը փնտռուէր եւ ողջ մնացած ամենէն կարեւոր նախարարը: Կիւղիկէն վերջ: Անգլիոյ մէջ ստեղծ կ'ատեն այս նախկին, որ Լոնտոնի դեսպան եղած էր 1936—38: Նախա- պէս առեւտուրով կը զբաղէր, իրեն ներկայացու- ցիլ գլխին մեծ հաստատութեան մը: Փարիզն ալ ընդեր ճամբայ մըն էր իրեն համար: Անգլիոյ թա- դաւորին ներկայացած ատեն, ողջունած էր «Հայլ Հիթլէր»ով:

Տիկին ԻՍԿՈՒԶԻ ՄԱՍԻՆԻԱՆ կը փնտռէ իր քոյրը զաւակը, Զեմիլիթի Միլայիլ Զապունեա- նը, (Հայադատանի գերիներէն): Հօրը անունը՝ Արսապ, մօրը անունը Թալուհի, իմացնել հետեւ- եալ հասցէին, 13 rue Nouvelle: ALFORTVILLE (S.):

ՍՈՒՐԻԱԻ ԱՐԵՒԵԼԵԱՆ ԶԱՂԱՑԻՆԵՐԸ վերա- նորոգելու եւ գործածելի դարձնելու համար դի- մել՝ Պ. ԳԱՅԱՆԻՆԻԱՆ, 95 ուր տ'Ապուլի, Փա- րիզ (2), 3րդ յարկ: Մէթրօ՝ St. Denis:

ԱԶԳ. ՄԻՈՒԹԵԱՆ Այնթորպիլի մասնաճիւղին վարչութիւնը խորհրդակցական ժողովի մը կը հրահարէ երիտաւորները, Գլ. 19 Յունիս, Ժամը 20.30ին, Պ. Հաճի - Միլիան արձարանը, զննելու համար Եր, Միութիւն մը կազմելու խնդիրը:

Մեր ողորացեալ աշխատակիցը, բուն անունով Փայլակ Ամանաթեան, ծնած էր 1892 Փետրուար - րին, Կարին: Ազգային Արժեանք վարժարանէն վերջ յաճախած ու աւարտած է Մանասարեան վարժարանի դասընթացը 1911ին: Պոլսոյ Օսմ. Բարձր. Ուսուցչական դիտակալ մասնաճիւղէն վկայուած է իրրեւ դասախօս բնական դիտու- թեանց, 1915ին: Այս թուականէն վերջ, գրեթէ տեւականապէս ուսուցչութեամբ զբաղած է, յոր տարի Պոլսոյ պետական լիսէները, տարի մըկնդր, վարժարան եւ 1925ին ի վեր Հ. Դարակէօղեան Հօմ (Պոլիս եւ Պրանա), մինչեւ այս վերջին հաս- տատութեան փակումը 1936ի աշնան:

Գրական գործունէութիւնը կը սկսի զինապա- դարին, 1918ին վերջ: Գիտական ու գրական յօդ- ուածներով ու թերթաւանդներով իր աշխատակցու- թիւնը բերած է «Յատկա», «Հայրենիք», «Կեանք եւ Արեւիկ», «Անահիտ», «Հայ Բոյժ» եւ «Բու- ժանք» ամսագիրներուն եւ տարեգիրքերու:

Մասնաբան վարժարանի յաջող աշակերտ - ներէն էր եւ տակաւին գրասեղաններուն վրայ, վիճաբանելու բուն եռանդով տոգորուած: Մա- նասարեան Աշակերտներուն Միութեան հրատարա- կած Սիրտ պարբերականին գործօն աշխատակից- ներէն մէկն էր:

ԲԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂԱԿ

ՄԱՌԵՆԻԱ Փէթիլի հարցազննութեան առ - թիւ, առջի օր իրրեւ վկայ լուսեցան նախկին վար- չապետ Պ. Փոյ Ռէյնօ եւ նախկին նախարար Պ. Իվին Տէլպոս: Առաջինը ըսաւ թէ Փէթիլի չուղեց լսել Զորքի խորհուրդները 1940 Յունիս 10ին, թուրի մէջ: Յետոյ յայտնեց թէ կորսուցուցած է թուրքի կտոր մը որուն վրայ նշանակած էր զի - նաղարարի համար թուրքալիզներուն անունները: «Գիտէի որ Լալայ յաճախ կը տեսնէր Փէթիլը: Զօր. Վէլիս միայն մէկ մտահոգութիւն ունէր, — համայնականները»: Պ. Տէլպոս ալ վկայեց թէ Փէ- թիլն միշտ հանրապետութեան դէմ էր եւ կ'ուզէր զայն տապալելով իշխանութեան գլուխ անցնել:

Զօր. ԱՅԶԸՆԱՆԻՐ Փարիզին մեկնելէ ա - ռաջ ընդունելով մամուլի ներկայացուցիչները, տեղեկութիւններ հաղորդեց Գերմանիոյ դրաման պաշտաներու մասին: Այժմէն կարելի չէ նախա- տեսել Գերմանիոյ ապագայի հարցը: Արտօնու - թիւն տրուեցաւ որ զանալից ուժերը եղբայրա - կան յարաբերութիւններ հաստատեն մտնուկնե - ղուն հետ, որովհետեւ մանուկները ազգութիւն չունին: Գալով չափահասներուն, ոչ - եղբայրակ- ցութեան տեղութիւնը կախում ունի Գերմանիե- րու ընթացքէն: Եթէ ապացուցանեն որ կ'ուզեն աշխատիլ, պատրաստ են հնազանդելու տրուած հրամաններուն, այս թաղաքականութիւնը կրնայ փոխուիլ, նացիներու չէզոքացումէն վերջ: Առ այժմ գինեալ դիմադրութիւն չկայ եւ չեմ կարծեր որ կարենան ընդհ. շարժում մը կազմակերպել:

ՄԵՐ ԲԱՄԱՆՈՐԴՆԵՐՈՒՆ ԵՒ ԲԱՆԿԱՄՆԵՐՈՒՆ

Տեղի անձկութեան պատճառով չկրցանք օրը օրին հրատարակել թերթին զրկուած դրամները: Այժմ ստիպուած ենք, թերթիչներու համար խնդ- րումը, երկու մասի բաժնել Ստացմանները, Յու- նիս 1էն առջին եղած բոլոր դանձուները հետդի- տէ հրատարակելով, իսկ հին դանձումներու ցան- կին ալ յաջորդաբար:

ՆԱՄԱԿԱՆՈՒՄ. — Ենթահակարկութեամբ ստա- ցած ենք (Յունիս 1—10). — Էյիլ. Ունեան 200 Փրանք, Փարիզ՝ Միլանեան 750, Փարիզ՝ Նիկո - դոսեան 400, Գիւրմոն՝ Թիւթիւնեան 1000, Լան- սէյ՝ Օսանեան Ա. 750, Ռոմանիլի՝ Քալըքեան 750, Իսի՝ Համարեան 750, Փարիզ՝ Պալիկեան Ա. 750, Փարիզ՝ Նալպանեան Թ. 750, Փարիզ՝ Իպրանեան Ե. 750, Բուրպիլիւս՝ Մասիկեան Մ. 1000, Լինո՝ Մակասեան Ա. 1000, Մարտէյլ՝ Բու- տուզեան 400, Երէվան՝ Մուրադեան 750, Լինո՝ Երաւիկեան 400, Փարիզ՝ Մուրադեան 300, Սիրակիս՝ Մարաքեան 800, Լինո՝ Նալպանեան 400, Փարիզ՝ Կիւլիստան 1000, Անիլե՝ Ամիլ - խանեան 200, Էյս չէ Պէյ՝ Պ. 3000, Եալիլ՝ Ար- ցուեան 750, Սոթթեյ՝ Նաղիկեան 750, Այնթոր - վիլ՝ Անդրանիկեան 1000, Այթէ՝ Res. National 400, Փարիզ՝ Ե. Կարո 200, Փարիզ՝ Պալիկեան 250, Լինո՝ Թ. Ա. 70, Բան՝ Թիւթիւնեան 1000, Մէլիս՝ Ան՝ Սրապեան 900, Վիլիս՝ ցանկ 3200, Եիս՝ Գա- վաֆեան 360, Վալանթ՝ Գոլիկեան 1000, Վի- յորպան՝ Թոփալեան 750, Մոնթֆրան՝ Բէլիլեան 350, Կրեւոյլլ՝ Դրեան 400, Լինո՝ Թ. Ա. 1150, Փարիզ՝ Երաւիկեան 200 Փր.: Լինո՝ Իսկէնտէրեան 750, Լինո՝ Թ. Ա. 2300, Վիլիս՝ Թաղիսեան, Զոպիլեան, Դաիլեան, Երաւիկեան, Թերզեան, Զապիլեան, Մապունեան, Ալիքսանեան, Նաճա- րեան 750ական Փրանք, Մաթոսեան 400, Պիճեան 400, Կարապետեան 200, Բէլիլիւնեան 200 Փր. : (Շար.)

ՄԵՐ ԽՕՄԲԸ

ՌԻՐԻՇ ԿԱՐԵԻՆՈՐ ԿԵՏԵՐ

Բոլոր աշխատանքները միացնելով միակ Բանուորական Կուսակցության մը վերածելու նախագիծին մէջ, որու մասին խոսեցանք անցեալ շաբաթու, Զորանախան Կոմիտէի Կեդր. Կոմիտէին հետեւեալ յայտարարութիւնը կ'ընէ (յոր. 4).

« Ֆրանսական Բանուորական Կուսակցութեան միանգամայն ազգային է եւ միջազգայնական: Ազգային է այն իմաստով որ կը պաշտպանէ բոլոր Բանուորականներուն մէջ, Ֆրանսական ճշմարիտ շահերը, եւ երբէք միտնէ չանցընել մեքենայի ֆրանսա փոխադրել այս կամ այն երկրին այս կամ այն փարմատութիւնը եւ կ'ուզէ ընկեր-վարութեան յաղթանակը ապահովել համաձայն մեր երկրի կացութեան եւ ազգային հանձնարի պատշաճ պայմաններում: Միջազգայնական է այն իմաստով թէ կ'ուզէ որ միւս երկրներու բանուորական կուսակցութիւնները օգտուին Ֆրանսայի բանուորական քառակարգի պայքարին փարմատութեան: Միեւնոյն ատեն կ'ուզէ իմաստով միջազգային բանուորական շարժումի փարմատութեան: Հետեւաբար, Ֆրանսական Բանուորական Կուսակցութիւնը եղբայրական յարաբերութիւններ կը հաստատէ ուրիշ երկրներու այն կուսակցութեանց հետ որոնք յարեւմտեան մարտակներ կը հետապնդեն: »

Նոյնքան կարեւոր յայտարարութիւն մը, յաջորդ յորդանանին մէջ.

« Ֆրանսական Բանուորական Կուսակցութիւնը որպէս ազատութիւն կարող էր քաղաքականութիւնը եւ ընդունիլ արեւելքի արտաքին ճնշում, ինչ որ ալ ըլլայ: Ան կը պահէ իր քաղաքական անկախութիւնը անհեղափոխ փրանսական կառավարութեան մը աւելի բարձր կառավարութեանց: »

Այս երկու նշանակալից յայտարարութիւնները, եթէ զործարարութիւն այնպէս ինչպէս զոր առնուած են, նշուելու պիտի փարսան շատ մը նախապաշարունակներ եւ թիւրիմացութիւններ, որոնք արեւելքի պոռոցներէն տարիներով, այս երկրին մէջ եւ ուրիշ մասին տեղ: Մինչեւ անգամ հայկական հիւրըր ածուածին մէջ:

Կը-Թուի թէ Մարտի Բաշին ալ մեծ կարեւորութիւն կ'ընծայէ այս երկու հիմնական կէտերուն, սիրաշահելու համար ընկերվարականներուն: « Իմանկիթէ » անօրէնք եւ Ֆրանսայի համայնավար կուսակցութեան վեթերան առաջնորդը, որ զինուոր անշատադական էր 1920ի պտուակ-տունին վերջ, Զորանախան, ամէն որ կ'արժանանէ միայնակ հարցը, եւ լեզու կը թափէ, մասնաւորապէս խօսքը ուղղելով ընկերվարականներուն:

Այսպէս, Թունի 14ի խմբագրականով, կը յայտարարէր Զորանախանը. — կարգաւ կ'ընէր նախադիւրքը:

« Անոր մէջ չեմ գտնիր քառ մը որուն չկրնայ համարուիլ ըլլալ ընկերվարական ընկեր մը: Նախագիծին բնագիրը ճշգրիտ է եւ չափաւոր... Եւ կ'երբ կանխաւ կը պատասխանէ բնագրատութեան մը որ երբեմն կը լսուի մեր ընկերվարական ըմ-կերներուն կողմէ: »

Որեւի՞ն առաջադրուած կուսակցութիւնը « ազգասիրէ » պիտի վարէ իր քաղաքականութիւնը, ներքին թէ արտաքին կեանքի մէջ: Ան պիտի պայքարէ Ֆրանսայի փրկելու հանգամանքներէ: Երբեք երբեք տիրապետութեան, ազգին վերադարձնելու համար արտադրութեան մեծ միջոցները, խափանելու համար Ե. Գունդի դաւերը եւն: « Ազգային ծրագիր մը չէ՞ » այս... Իմանկաւ որքանով թէ այսպիսի տապալակներով, մեր կուսակցութիւնը ազգին ընդհանուր շահը կը զննէ իր հեզգրեմէ եւ գործունէութեան առաջին շաբաթին վրայ: Ան ամէն բանէ տալը կը մերկայանայ ազգային, փրանսական: »

Ընկերվարական նշանակութիւնը շաբաթ մը վերապահուածներ ունենալով հանդերձ, սկսած է զբաղիլ այս հիմնական հարցով: Նախադիւրքը կը ընտրի արդէն, համաձայն կարծ յայտարարութեան մը, եւ պիտի ներկայացուի յայտարարութեան համաձայնութիւն, որ տեղի պիտի ունենայ Օգոստոսին: Մինչեւ այն րոպէս, Կոմիտէն ընծայեւ Կառնա-բացուցած ուղիով ըլլալ միացման նախադիւրքը, իր համաձայնութեան մէջ, որ կը բացուի Յունիս 26ին:

Ան ալ մէկ, պարզ գործակցութեան մըն է որ տեղի կ'ունենայ երկու մեծ հասանելիութեան միջեւ: Բայց առաջին խմբումը չէ այս: Կան այսպէս լատինական շարժումներ, որոնց մասին պիտի խօսինք առանձին: »

ՀԱՓՈՒՆԻ ԿԱՅՍՐԸ

Հիմա որ Եւրոպայի պատերազմը վերջացած է այլեւս, դաշնակից պետութիւնները, մասնաւորաբար Ամերիկա եւ Անգլիա, իրենց զինուորական հակա միջոցներ կը փոխարեն ղէպի ձափուն:

Այս առթիւ հետաքրքրական է զիտար թէ ինչ դիւր կը վայելէ ձափունի Միջատուն իր ժողովուրդին մէջ:

Ստորեւ քաղուածք մը ամերիկեան բանակի տեղեկատու թերթին.

Ձափունի արդէ կայսեր անունն է Հիթլերի. Բայց ձափունիին համար իր կայսրը ո'չ հասարակ մահկանացու մըն է, ոչ ալ իր անուանով կը կոչուի: Հիթլերի ժառանգական ընտանեկան շտապ-ւղիւն է Ժիմմու թէնսին, որ Բրիտանիոյ 660 տարի առաջ ձափունի կայսրութիւնը հիմնեց ու եղաւ անոր առաջին կայսրը: Ըստ ժողովրդական առաս-պելին, Ժիմմու Արեւ Ստուռածուհին թողարկեալ էր: Եւ բանի որ իրենց առաջին տէրը աստուած մըն էր, բնականօրէն բոլոր ձափուն կայսրերը մէկ մէկ աստուած պէտք է ըլլայ: Հիթլերի իր գերբնական ծագումին իբրեւ ապացոյց ունի ձափուն դիցաբանութեան մէջ նշանաւոր Սրբազան Հայկին, Սրբազան գոհարգչներէն ու Սրբազան Սուրբ: Հայկին պահուած է Իսիլ կրօնական մեծ կիցրական մէջ. սուրբ Աթուրթայի Սրբալայրին, իսկ գոհարգչները Հիթլերի մէջ կը պահէ իր պալատին մէջ:

Ամէն տարի զինուոր ինը տօնակատարութիւններ եւ շատ մը փոքր տօներ իր կատարութիւն, կայսեր աստուածութեան քաղաքացիներ վառ պահելու համար ժողովուրդին մէջ: Անոր անունը՝ Բեման անունն ու բարձրագոյն արտաքինները մեղք է. եւ շատ նուիրական՝ սպառնալու համար. ուստի ձափունիները իրենց թաղաքներէն կուսան հեռուեալ տիրութիւններ. — Մարտանշալ Աստուած, Բացալայտ Արարիչ, Ի վերուստ Փառաւորեալ նախա-սկիզբ եւալ, կամ շատ յաճախ Ամենապատեւ Երկրի Որդի: Նոյնիսկ կայսրը մահուան վերջը, անոր անունը չի յիշուի, այլ անոր գահակալութեան տիրութիւնը կը զործածեն: Ներկայ կայսրը գահակալութեան տիրութիւն է Եօլա, որ կը նշանակէ ձառագայթաբան խաղաղութիւն:

Եւրոպայի հայր մը, որ անպիտանացարը իր մանչ զաւկին անունը Հիթլերի Գրամ էր, երբ իմացաւ իր գործած սրբապաշտութիւնը, սպաննեց զաւակն ու անձնապաշտ եղաւ:

Ոչ ոք արտօնուած է բարձրէն նայելու թագաւորին վրայ: Այդ պատճառով կայսերական պալատին լըվականներ բարձր չէնքեր չեն դնուիլ: Կայսրը փողոցներէն անցած ատեն փողոցի մէջ կարգակէն վեր եղած բոլոր պատուհանները պիտի է լուսավախուի: Այս պարագան Ոստիկանութիւնը նախապէս մասնաւոր կերպով կը ընէ եւ կը ստուգէ: Անցած մը կայս. Թափօր յանդերձ մահ-բէն ետ դարձաւ, երբ պահակարանները տեսաւ որ պատճառներ մը լուսաբերուած անկատար էր եւ դաժ: Ասոր վրայ Ոստիկանապետը ինքզինքը հալաւ — Բիթիլի ենթակից (փոքր ճեղքել դանակով): Հիթլերի մը կը սերէ ճեղքման ճի նստիլ. ուստի իրմէ զատ ոչ ոք արտօնուած է սպիտակ ձի հեծ-նելու: Մասնաւոր հրահանգներ կան բացատրող թէ ժողովուրդը ի՞նչպէս պիտի խոնարհի կայսրին ներկային եւ անոր հրովարտականներուն առջեւ: Այդ հրովարտականները ամերիկեան օդանավներու ռումբերու կրակէն փրկելը հերոսաբանի գործ կը համարուի:

1912ին, երբ այժմու կայսրը մեծ հայրը մահանք էր, հաղաբարեւր քաղաքացիներ ամէն դի-շեր անոր պալատին շուրջ համարակերպով իր առողջութեան համար կ'աղօթէին: Եւ Աստուածը որուն կ'աղօթէին անունը՝ ուրիշ մէկը չէր, բայց եթէ այդ հիւանդ, ծերունի եւ մահամերձ մարդը: Ձափունիներուն համար իրենց կայսրը թո-բիտի մէջ ապրող աստուածէն աւելի բան մըն է:

« Գրովի թեման եւ Մահուան պատճառն իսկ է ան: Ձափունի արդէ դիմադրում մը կ'ընէ: « Կայսրը դերադոյն էակն է... ամէն ինչ անկէց կը բխի, ... եւ ձափունի մէջ ամէն բան անկէց կ'ախուժ ունի: Ան կայսրութեան միակ տէրն է. օրէնքի, արդա-րութեան, առանձնաշնորհի եւ պատուի հեղինակ է: Գերադոյն պետը բոլոր պետական եւ կրօնա-կան խնդիրներուն: Ան հիմն է ձափուն բարոյս-կանին: »

Որ եւ ձափունի որ չի հաղանդի կայսր-րական հրամաններուն, կը նկատուի դաւաճան իր կայսր, իր կրօնքին ու իր ընտանիքին եւ իբրեւ

ՎԵՐՁԻՆ ԺԱՄ

Արգիտի պատասխանը

սուրիական հարցի մասին

Փարիզի անդ: Ղեկավար արտաքին նախարարին յանձնեց ծանուցաւոր մը, իբրեւ պատասխան զոր. ար Կօլի, որ կ'առաջարկէր հինգ պետու-թեանց ներկայացուցիչներով ընել Միջին Արեւելքի խնդիրը: Ռիտիլի կ'իմանայ թէ պատասխանը խնդրուած է « շատ բարեկամական » արամա-դրութեամբ, սակայն կը մերժէ Ֆրանսական առաջարկը, զիտեղ պարզ թէ հարցին լուծումը ստիպողական է եւ եթէ հինգ պետութիւններու ընտելութեան յանձնուի, շատ պիտի ուշանայ: Աւերի նորէն կը պնդէ որ խնդիրը անմիջապէս ընելու չի կարող: Ֆրանսայի եւ Մ. Նահանգներուն կողմէ, մասնակցութեամբ Սուրիոյ եւ Լիբանանի:

Ինչպէս գրած էինք կիրակի օր, Զորանախ կը նախընտրէ ամբողջ խնդիրը յանձնել Միջազգայն-գիտութեան ժողովին: Փարիզի պաշտօնական շրջանակներուն մէջ կը յուսան թէ ի վերջոյ կարելի պիտի ըլլայ եւ մը գտնել, քանի որ խնդիրը ստիպողա-կան լուծում կը պահանջէ:

*** Պէրիտի իր հետադարձ թէ՛ արեւելի ղէպերը պատահեցան Հայկի մէջ, ուր ինչ մը սոյննուեցաւ, երբ Ֆրանսայի քաղաքացիներ եւ զինուոր մը վիրաւորուեցան: — Սուրիոյ եւ Լի-բանանի երկրաբաններու պաշտօնականները ընդ-գործադու չհռակեցին, առանց խանգարելու զին-ուորական եւ պարենաւորման փոխադրութիւն-ները:

Յունիս 17-18ի տօներ

Փառաւոր հանգիստներ տեղի ունեցան կիրակի օր եւ երէկ, զոր. ար Կօլի պատմական մարտակո-չինքնաթիւ (18 Յունիս 1940):

Կիրակի օր ժամը 4ին մեղեմաւոր զօրագուն-դէն Փարիզ մտան Վէնիզի դուռէն, իբրեւ այլա-բանական ցոյց եւ զիշերը բանակեցան Պալատի անտառին մէջ: Երկուշաբթի ատուած ժամը 3ին զոր. ար Կօլի պաշտօնականները քաղաքի Բանդերտի հրապարակին վրայ: Միեւնոյն ատեն անտառին մէջ բանակած զինուորները թափօր կազմած կը լստանան իրենց ղէպի Բանդերտի հրապարակէ: Ժա-սր 9.30ին վերջացաւ շքանշաններու բաշխումը եւ սկսաւ զօրահանգը, որմէ վերջը բաշխուիլ օդա-նավներ երկրին մէջ զօնքին Լոնէնի մեծ խաչը, կապոյտ, ճեղքման եւ կարմիր, ինչպէս եւ մեծ V մը (Յաղթանակ), ուղղաթիւայն: Զօրահանգէսին կը մասնակցէին զօրագունը մը Դիմադրական ձա-կատի ռազմիկներէն եւ կիներէն: Ամբողջ քաղաքը զօրապարտուած էր: Արարողութեանց ներկայ էր նաեւ Մարտիկ սուրբները:

Ծանր սպանաւ մը Պեդիտի մէջ

Պեդիտի թագաւոր, Լէօփոլտ Գ., որ Աւստրիա կը գտնուի, որոշեց Պրիւսէ վերադառնալ: Ասոր վրայ դահլիճ անմիջապէս հրաժարական տուաւ, հետեւեալ զինկոյցը հրատարակելով:

« Կառավարութիւնը չի կրնար պատասխա-նատուութիւն տալնաւ այն քաղաքական ղէպե-րուն համար որ անխուսափելի կերպով պիտի ծա-ղին երկրին մէջ թագաւորին վերադարձէն անմի-ջապէս վերջը: Հետեւաբար կառավարութիւնը իր հրաժարականը ներկայացուց խառնակալին: Կա-ռավարութիւնը պիտի պնդէ որ թագաւորը դահ-լիճ մը կապմէ Պեդիտի վերադառնալէ առաջ: »

Հրաժարեալ զահլիճ, որուն վարչապետն էր ընկերվարական Վան Աէքը, պաշտօնի ձեռնար-կած էր անցեալ փետրուարին եւ կը պարունակէր վեց կաթոլիկ, հինգ ընկերվարական, չորս ազա-տական, երկու համալսարան եւ մէկ անկախ նա-խարարին: Թագաւորին վերադարձը եւ դահլիճին հրաժարումը թէն ներքին խնդիրներն են, բայց իսր ազգայնութիւնը զործեցին մատաւորապէս Լոն-տոնի քաղաքական շրջանակներուն մէջ:

Թագաւորին վերադարձը պիտի ճեղքէ Պե-ժիոյ ազգային ճակատը որ արդէն դժուարու-

ալովախն կը պատճուի:

Զինուորական եւ նաւագնորուն ուղղումը կայս. հրովարտուի կ'ընէ: « Պարտականութիւ-նը լուծել մը աւելի ծանր է. մինչ մահը փետուրէ մը աւելի թեթեւ... »: Ասովի քաղաքները թէ ինչու ձափուն զինուորը կատարողին կը կուտէ մինչեւ մահ: Եթէ ան թշնամիին կողմէ դերի բը-նուի, այլեւս յախտան իր ընտանիքին մօտ չի կրնար վերադառնալ: Տեսականորէն եթէ թագա-ւորը հրաժարէ ղազդեցնել պատերազմը, ձափունի զինուորն ու քաղաքացին անմիջապէս պիտի հպա-տակին անոր:

Մինչեւ վերջին մարդը պիտի կուտէ՞ ձափուն: Այո՛, որքան ատեն որ Կայսրը կը հրամայէ: Մի-այն ան է որ անձնատուր ըլլալու հրաման կրնայ արձակել — Ա. Հ.

Ի՞նչ ՄԸ ԹՈՒՄԱԲԱՆՈՒԹԻՒՆ

ՆՍՄԱԿՆԵՐ ԼՈՆՏՈՆԷՆ

1.- ԸՆԴՀ. ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

Այնքան քան քանակի և որակի վերաբերյալ, տալիս է շատ քիչ ինքնակատարություն։ Ինչպես որ ես է ճշտ կամ յոգ ունեմ, միշտ անգամ խորհրդակցելով ուսումնասիրության, — բաներ ու բաներ իրար հետ ունեմ, առիթ կամ նույն ճարտարական մասնաճյուղի, իսկ երբ կարգի թրանսլանսիոն կուղայ, կատարելապես լավագույն, իրեն ընդհանուր երևոյթ։

Վարպետ հայտագետներ են, անհատական առեւտրական կեանքի մէջ։ Գիտենք մանր մանր հաշուել մեթոդ, սանթիմ, կոտորակը եւ մասնագետը։ Բայց ինչպե՞ս, համառակ աշխատանքի կը դառնանք, ամեն անգամ որ «ազգային» համարներ խնդիր կը ծագի։

Ոչ միայն դադարաւոր շուկան թուանշաններու յերդէն մասին, այլեւ կը կարծենք թէ որքան ունեցնենք, բազմապատկենք, այնքան տպաւորութիւն կը գործէ։

Այսպէս է որ, երբ մէկը թիւ մը մէջտեղ նետէ, «բերեւ ընտանի կը դառնայ գերան»։ Ոչ միայն պարզապէս կը խոստովենք, այլեւ մտքի, տրամաբանութեան թիւքն ճիշդ մը չենք փորձեր, զանազաններ համար վաւերական ու կասկածելի, սուսն ու իրար։

Անշուշտ ամէն մարդու տարած չէ թուագիւրջը։ Վիճակագրութիւնն ալ գիտութիւն մըն է որ աշխատանք եւ յոգնութիւն կը պահանջէ։

Բայց կան պարագաներ ուր թիւ մը ուշադրութիւն բաւական է, մասնաւոր եղբայրացութեան մը յանդէպ համար։

Օրինակ, երբ կը խոսինք 1915-ի Արհաւիրքի դեռնութեան մասին, մասնաւորապէս ճիշդ է բոլոր աւելի քան մէկ միլիոն կամ 1.200.000-ը։ Բայց երբ կ'ըսենք ու կը գրենք միլիոնաւոր, կը դառնայ ճիշդագիտի, քանի որ մեր ժողովուրդին թիւը կը տարւորներ 2-3 միլիոնի միջեւ։

Նոյնպէս, երբ մեր զինուորներուն թիւը պիտի հաշուենք, ներկայ պատերազմին մէջ, պարզապէս վերցնում է տարբեր հաշուել Քրանտական բանակին մէջ 60.000 տեղակալներին մէջ եւն։

Զինուորագրութեան մէջ տարրական գիտելիք մը կայ։ Ընդհանրապէս 10 տարեկան կը հաշուեն ժողովուրդի մը զինուորացուներուն թիւը, մինչեւ տարրական դժբաղդա։ Կը պատահի որ պետութիւն մը կը զինուորագրէ 16-60 տարեկանները։ Մակայն բացառիկ պարագայ մըն է այս, եւ այդպէսով դժբաղդած տեղի չունեցաւ ոչ Ֆրանսիայի, ոչ ալ Մ. Նահանգներուն մէջ։

Ուրեմն, 70-75.000 հաշուելով Փրանսահայ զաւուրքը, պէտք էր ունենայինք 6-7500 զինուոր։ Երբեք մըն է որ այդքան ալ չունեցանք։ Որքան գիտենք, գէշեր տակ անուշեցան մինչեւ 32-33 տարեկանները, եւ շարք մը դասեր ալ յիստաճգունեցան։

Յայն հայտը կարծիքի էր ընել Մ. Նահանգներուն մասին։ Մեր զաւուրքը հաշուելով 130.000, պիտի ունենայինք 13-15.000 զինուոր։ Եւ ամերիկահայ զինուորները իրենք ալ կը հաշուեն մասնաւորապէս 15-20.000։

Եթէ կարծենք մարպիտութիւն կը համարուի չափազանցել, ազգային համար օտարներու վրայ, ապա մարզանքը վնասակար է մեր ներքին գործունեութեան տեսակէտով։

Այդպիսի փորձերով մեր ոտը գետնէն կը կտրի, եւ երեսակալութիւնը բացաւաւորով, ոչ թէ լոյս մըն է որ կը ծագի, այլ մշուշ։

Վերջերս ընդհանուր խախտանք մը կը հարուցէր Վալասի մեր թղթակցը։ Գաղութիւնը շուրջը շուրջը փողոց փողոց, առեւէ տուն պատկերով, ամբողջ է ճիշդիս մարդահամար մը կ'ազմէր, յանգի մասնաւորապէս թիւներ։

Դժուար է նոյն ծառայութիւնը սպասել միւս հողերու հովիտներէ։ Հինգ վից զանաւանի հոս ունենք, 8-10 հոգի ալ Մարտիկ, առանց հաշուելու շրջաններ։ Ինչ կը բանին անոնք, կոտորական արտադրութիւններէն դուրս։ Նշանաւոր հայտնի է կոտորած, մեռել, — այս շահաբեր գործերը կը սպառեն օրուան բոլոր ժամերը։

Անշուշտ միայն բանասիրներու գործը չէ այս եւ կը պահանջէ կազմակերպւած աշխատանք։

Մենք պարզապէս ազդանշան մըն է որ կուտանք, արժանաւոր համար ուրիշ խնդիրներ, որոնք սերտ կապ ունեն Բրիտանական խաղիկին հետ։

Ահաւոր սպանողը թեղ ալ կարգաւորուի ըրեր է, սիրելի «Յառաջ»։ Միայնակ են հեղինակական տարածութիւնը ու հիմա կ'ըսուի։ Եւ ներքին սահմաններուն մէջ, համաձայն օրուան անողորմ պահանջներուն։ Կը նմանի զիջողական վարժարանի մը աշակերտներու «պաշտօնաթերթ»ին։ Ո՞վ կը հաւատայ որ դուն լոյս կը տեսնես ամէն օր, փարթում ու լուսացնող մայրաքաղաքի մը մէջ։ Անդրապի բարեկամ, որուն հպարտութեամբ ցոյց տուի առաջին տասնեակ մը թիւերը, զարմացաւ, երբ իրեն բացատրեցի թէ դուն թուոցիկ չէիր, այլ ազգային օրաթերթ։

Բայց հո՞գը։ Ո՞ր հայերէն թիւերը կ'ըրեր է երբեք պարծենալ կամ մրցիլ օտարներուն հետ՝ իր էջերուն համարձեւով։ Բո՛ւ պարտաւորութիւնը չէ որ պիտի հրապարակէ ընթերցողներու բազմութիւնը։ Այսօրուան մանրանկար տարածութիւնը ան-զամ սփռմանը մըն է արտասահմանի հայրենա-բաղձ այն զանգուածին համար որուն, թու է-լեղը, հաւատք ու խանդավառութիւն ներշնչեցին ամբողջ տասնհինգ տարի։ Մենք չունենք մեծ-րուն ու մեծահարուստներուն նիւթական միջոցները՝ ճոխ ու փարթում հրատարակութիւններ հրա-մցնել։ Համար մեր համեստ ժողովուրդին, ո՞չ ալ սիրով ու խորամտութիւն ստիճանական նիւթերով խճողելու մեր թիւերէնքուն սակաւաթիւ սինանդները։ Երբեք մեր ձեռք անցաւ Նիւ Եորքի թայմսի կիրակնօրեայ համարներէն մէկը — 242 էջ... «Պահ» օրերը՝ 60 էջ՝ բազմապատկուած բազմաթիւ-եան նիւթերով։ Լոնտոնի թայմսը անգամ, որ չորս տարի է ի վեր զեղչուեր է 30 էջէն ութի, պի-տի չկերպ մաղցելի այդ բարձրութիւնը։

Ուրեմն ծաւալ ու ճոխութիւն չորհնեցան, անոնց որ խառնիճադան միլիոններու մասնաւոր-կան սնունդ կուտանաւորու — իրելու, Եւրոպայի թէ Ամերիկայի մէջ, եւ կ'աշխուշտ անհատու-ղբաւորութիւններու ապահովութիւնը։ Էականը, մեղի համար, ծաւալէն ու նիւթերու պէսպիսու-թիւնէն առաջ, մեր մամուլին հայկական ոգին է։ Հարազատ չունեց։

Արտասահմանական Հայաստանը իր մէջ կը համարէ ստուար բազմութիւն մը երեստարգներու եւ մանկամարդու հինգերորդ մասին հայերի դատար-րակութիւնը մեր գլխաւոր հոգերէն մէկն է։ Եթէ էին այդ հայրերիկները, երբ փոթորիկը այս օտար տարիներ լրացնեց զիրենք երկու տասնեակ տարիներ տառ, ու հիմա եղեր են մատուցած ծառ-կարած մեր հոգէն, մեր ջուրէն։ Մամուլը իմընք մէջ է մեր այդ հարգաւորներուն մտքին ու սրտին մէջ հայերէնի զաղափարը մշտնապէս պահելու եւ մեր անցաւային ու ապագային շուրջ իրենք մէջ շահագրգռութիւն ստեղծելու համար։ Երբ բաւէ որ մեր օրաթերթը կամ գրական հանդէսը չլքէ իր տոհմիկ նկարագիրը՝ շրջադարձի փորձութիւննե-րէն ազդուելով։

Չափ ու մեծութիւն իրենց նիւթական ու ֆի-զիքական իմաստով, յարաբերական ըմբռնումներ են։ Եթէ էր յոյզութիւնն իւր հաւանանքի, Տիմա Որդին էր որ կը գրէր։

— «L'Enfant est petit, et il renferme l'homme; le cerveau est étroit, et il abrite la pensée; l'oeil n'est qu'un point, et il embrasse des lieues».

Կրճատուած թէ լայնատարած, մենք պիտի կարդանք «Յառաջ»-ն իր նմանները կարծում ու դուրսուրանքով։

Ճարգը միշտ վառ, «Յառաջ»։

Այս «միլիթարական» մեր, ահա քանի մը ցերեկային նիւթ մեր զաղութիւն մասին։

Անկլիսահայ զաղութիւնը Եւրոպայի հայկական կեդրոններուն ամէնէն բախտաւոր եղաւ այս պատերազմին ընթացքին։ Համաճանկով ջարդը թե-րեւս այնքան ալ անողորմ չզտուեցաւ մեր փորքը-թիւ զոյգ զաղութիւններուն հանդէպ՝ Լոնտոն եւ Մանչէսթը։ Դիւանի օրեր բոլորեցիք դուք ամէն-ըրդ Ֆրանսայի թէ Յունաստանի մէջ, բարբարո-սական արշաւանքի մը լուծիլ տակ։

Անտանիի չէին, սակայն, մեր պայմանները նոյնիսկ 1940-ի ամէնէն վատագուտ օրերուն։ Մե-րենք, կարելի էր թել, առիթ հոգեկան տաղանայ էր քան իրական տանջանք։ Ֆրանսայի անկումէն վերջ, բնականաբար մարդիկ չուրը՝ մասնագո-թիւներն ունեցան, որովհետեւ գերմանական ար-շաւ մը դէպք այս ամբողջ շատ ալ անհաւանական չէր թուեր։ Ժամանակը որ Անգլիա սակաւէն զուրկ

Երկուշաբթի օր Մոսկուայի մէջ սկսաւ դա-տարաւորութիւն 16 լեհ երեւելիներու որոնք ձեռ-րակաւուած էին ամիսներ առաջ։ Սկզբ. կատարա-րութիւնը քանի մը անգամ բողոքեց այս ձեռքա-կալութեան դէմ, յայտնելով լեհաճառատանաւան-քը ժողովրդային տարրեր են եւ մասնաւորութիւն կը վայելեն Լոնտոնի մէջ։ Բայց Սթալին տեղի չտուաւ, պնդելով թէ ծանր ամբաստանութիւններ կան։ Եւ ահաւասիկ դատը, որ տեղի ունեցաւ լու-սացնողը արահիք մէջ։ Ստորեւ կ'ամփոփենք միջնաճառութիւնները, զազելով զանազան հո-տանքներու թերթերէն։

«Տէյի Այը» կը գրէ թէ 400 հոգի խնուած էին դատարանին մէջ, — ունկնդիրներ, թղթա-կցներ եւ բազմաթիւ պալաներ։ Տասնհինգ ամբաս-տանեաւորներէն 15ը շարուած էին տախտակէ նստա-րդներու վրայ, խիստ հակոտնութեան տակ։ Բա-ցակայ էր միայն 16րդը։ Անտոն Փայտաւր, անդամ էին ընկերավարական կուսակցութեան, հիւանդը ըր-լովով։ Մըսը կը չողար լոյսերու մէջ, երբ մե-քնաները կը բանէին շարժանկարներ քաշելու հա-մար։ Ամբաստանագիրը կ'ըսէ թէ կալանաւորներ - ըր կը գործէին կարմիր բանակի կոնսիւր, Սպի - տակ Ռուսիայ արեւմտեան շրջանին, ինչպէս եւ Ուկրաինայի, Լեթուանիոյ եւ Լեհաստանի մէջ։ Դիւանաւոր ամբաստանեաւորներէն զօր. Օթուլիքի յա-ջողուն էր զօր։ Պորի, իրենք հրամանատար լեհա-կան ներքին բանակին, Եանգովսի՝ քրիստոնէայ ընկերավարական, փոխ - նախագահ - Լոնտոնի լե-հական կառավարութեան եւ անոր Երկրայացու-նքը Վարչաւայի մէջ։ Դատարարութեան առիթ, զօր. Օթուլիքի ոտքի ելելով ինչոքեց որ վկաները կանչուէին։ Այս ամիսի լեյք կարգ մը զօրակալ-ներ։ Նախագահը, զօր. Ուլրիս հարցուց թէ ո՞ր-նք այդ մարդիկը։ Ամբաստանաւոր պատասխա-նեց. — «Երեսուց չեմ գիտեր. կ'սէ բանտն են կամ արեւելաւորներու մէջ»։ Երբ ամբաստանագիրը կը կարգաւոր, զօր. Օթուլիքի յայտարարեց. «Ես յանցաւոր չեմ. բայց յայտարար եմ լմ ըրած յայ-տարարութեան սահմաններուն մէջ»։

Մոսկուայի ամիսիկը կ'ըսէ թէ դատարաններուն նպատակն էր ստորիւրդեայ կազմակերպութիւն մը ստեղծել Լեհաստանի այն մասերուն մէջ որ կը զտնուէին խորհրդային դրաման - առիթ - Սպա կարգը-յետու պիտի վերածուէր աւելի լայն զինուորական կազմակերպութեան մը որ կընար որ եւ է առեւ-անցիլ ստորիւրդեայ կառավարութեան տեղը։ Ամբաստանագիրը կ'ըսէ նաեւ թէ զօր. Օթուլիքի վարիչն էր հարեւակական կազմակերպութեան մը որ 1944 Յուլիս 28-ին 1945 Մայիս 31 սպաննած էր 594 սպաններ եւ զինուորներ, իրաւաբան՝ 249 ու-րիշներ, Կարմիր բանակին մէջ։ Հայտատուած էր մասնաւոր դպրոց մը ուրիշ 200 դաւաղները չըր-ջանաւարտ էլած էին։ Վերջապէս, համաճայն ամ-բաստանագիրն, Օթուլիքի խոստովանած է թէ ծը-բարբաժ մը լեհահեղեման հակախորհրդային ճա-կատ մը, Վարչաւայի պաշտամուրթեան սկիզբն։ Զօրավարը կարգաւորած էր որ քրտեսութիւններ կուտարուէին եւ զրպարտիչ տեղեկութիւններ դըր-կուէին Լոնտոնի անհալ կառավարութեան, որ - պէտք հաղորդէ անգլ. կառավարութեան։ Երկու գլխաւոր ամբաստանեաւորներն զատ, միւսներն ալ կարեւոր դէմքեր են եւ ամբաստանուած իրեն-մեկուկեր։

«Իմանիթ» կը գրէ թէ բոլորն ալ խոստո-վանած են իրենց մեղքերը։ Իսկ Լոնտոնի լեհական կառավարութիւնը, որ երկու ամիս է ի վեր անըն-հատ կ'արժանանէր այս խնդիրը, բողոքելով ձեռ-րակալութեան դէմ, կը յայտարարէ թէ երբեք չի զարմանաւ ամբաստանեաւորներուն խոստովա-նութեանց համար։ Այս արթիւ կ'ըսէ թէ «Կեղծ ամբաստանեալ մը» սահեցուցած են, Եանգով, որ անմիջ խոստովանութիւններ կատարած է։

Չարմանային այն է որ ճիշդ այս պահուն բա-նակցութիւններ կը կատարուին Մոսկուայի մէջ,

էր ինքնապաշտպանութեան անմիջական միջոցնե-րէն։ Հիթլերի ձայնափառը, զոր աղաւանդուն մը-տիկ կ'ընէինք, անուր պարանալիքներ կը տեղար - «Պիտի գանք, պիտի արշաւանք, Լոնտոն ենք Օգոստոս 15-ին»...

Պաշարուն Անգլիան, իրաւ է, սարսուռ մը դրաց, բայց սպասեց դէպքերուն, անխռով ու ան-բողոքող։ Ո՞վ վայնատուն, ո՞չ իրարանցում, որով-հետեւ անխորհրդային հաւատք ունէին վերջական յաղթանակին մասին։

Մենք անկլիսահայ Հայերս ալ մեր կարգին խորագէտ համագումար էինք որ Միջին Բրիտանիան անպայման պիտի շահէր պատերազմը։ Հինգ տա-րան ընթացքին եւ չհանդիպեցայ հայրենակիցի մը որ տարբեր կարծիք ունենար։ Ու կրնամ ըսել թէ խորոս սրտանց կը բաղձայինք Եւրոպայիցներու յաղթանակին։ Եթէ Գերմանիան յաղթէ, ալ - խորոս ու թաղաւորութիւններ փութ կուգան, կը կրկնէր «այ բարեկամ անդադար»։

(Մնացեալը յաջորդով)

Վեց տարի վերջը

Սեն ժերմ, (Մարտի 11) — Վեց տարի առաջ այս պատիվ զիջող կը բաղկանար երեք պոլիվարներէ, Գլէր - Ինդար, Արարար եւ Պոլիվար Նէօլ, ուր կառուցուած էր մատուռ - մանկապարտէզի շէնքը, անշուշտ կիսաւարտ։ Այսօր Սեն - ժերմի միակցած է Մոն - Վէրը, ուր ժամանակին արդիւնաւոր օտարականներու հող ծախելէ, մինչ այսօր տասնէ աւելի Հայեր սեփականատէր դարձած են եւ ունին զեղեցիկ տուններ, ընդարձակ պարտէզներով ու պտղատու ծառերով։

Սեն - ժերմի կից գերեզմանատան շէնքի վրա - պէս մտախիւղ, քաղաքայինութեան կողմէ պատ - րաստութեամբ պղծելի տնակներու մէջ հաստատուած են բազմաթիւ հայ ընտանիքներ, ուսուսկան կա - յանի նախկին բնակիչները, որով Պոմմեն վերջ, Սեն - ժերմը Մարտի 11-ի երկրորդ հայաշատ ար - ուսարձանն է։

Բաղրատեղով 1935 - 39ը, այսօր շատ քիչ է գործարաններու մէջ աշխատողներու թիւը։ Մեծ մասով ստեղծած են անհատական գործեր, մասնա - մասով բաւական շատ է տուններու մէջ կտորով աշ - խատող դերձակ - դերձակուհիներու թիւը։

1940—1945, Սեն - ժերմը ունեցած է 17 տ - մուսուլմաններ, 79 ծնունդ եւ 36 մահ։ Մահացող - ներէն չորսը՝ Յ. Շալման, Յ. Մանուելեան, Ա. Անտոնեան եւ Յ. Բարաքամեան, ունեցած են հա - յարի գործունէութիւն եւ լայնօրէն մասնակցած են Սեն - ժերմի ազգային գործերուն, բարոյա - պէս թէ նիւթապէս։

Պատերազմին երկու տարի առաջ ազգային կրթական գործերը գրեթէ դադարած էին, այս եր - րեւմտի շէնքը, ուսումնէ աւելի երկուսն աշակերտ ունեցող արուստրական մէջ։ Այո՛, այս դիպքը որ հարաւոր էր իր Կրթատիրաց Տիկնայի Միութիւնով, սկստական խումբով, Երիտասարդաց միութիւ - նով, միայն ամուր կառուած էր մատուռին, «մասն - կապարապէս» բառը մէկընի նետելով։ Անոնք մէկ տարեկան թիւին մը ունեցած են ու այսօր ալ նոյն յանկերգը կը կրկնեն։ «Ձենք կրթատեսականը պ - րոց պահել, նախ Փրանսական դպրոցը շատ մօտիկ է, երկրորդ միջին չորս տարեկան մանուկներ կ'ընդունուին Փրանսականն, եւ երրորդ՝ «Մենք չենք կրնար մեր տղաներուն աւելորդ յօգնութիւն պատճառել, միտքը ծանրաբեռնել, յետոյ «Certifi - cat» չեն կրնար առնել եւ պարի կը կորսնցնեն»։

Բնակ տարի է Փրանսական նախնական դպ - րոցներէն (Ecole Communale) ելած հայ տղաքը, վը - կայականով թէ առանց վկայականի, եղած են

դերձակ, սափրիչ, կոշակար։ Երբ մենք Certifi - cat-ի սարսափը մեր սրտին մէջ՝ նոր սերունդը կը զրկենք հայեցի կրթութենէ, անկին Սեն - Լուի ամբողջ պատերազմի ընթացքին պահանջ է աղքա - յին մանկապարտէզը եւ անհատական դպրոց մը, որոնց պիտի անդրադառնան յաջորդով։

Միւս կողմէ Սեն - ժերմիցին ոչ միայն մեծա - րած է մատուռի հողին եւ շէնքին շինութեան ծախքերը, այլեւ վերջապետած է անոր ամբողջա - կան շինութիւնը եւ այժմ ձեռնարկած է նոր սրա - հի մը շինութեան, որ պիտի ծառայէ իբրեւ դպրոց եւ ժողովարար։ Այս անդամ սակայն կրթական օգործը ձեռք առած է Ազգ. Զակատի մասնաճիւղը, որ սկսած է աշխատել եռանդով ու թաղականու - թեան հետ համագործակցող ձեռնարկած էր հան - ղանակութեան։ Պատիկ պտոյտով մը զոյսցած է 22 հազար ֆրանք։

Այսօր մասնաւոր դասընթացի հետեւող երե - սեռ աշակերտներու թիւը հասած է 90ի։ Ունին եր - կու պաշտօններ, Ե. Թորոնեան եւ Տիկնի Մանուէլ։ Այս վերջինի կազմակերպած է նաեւ Արեւուշներու խումբ մը, խանդավառութեամբ անդնդով երիտա - սարդուհիներուն մէջ։ Հին եւ նոր Ռազմիկներ միանալով, կազմած են մասնաճիւղ մը ու Տիկնի թէգէնանի նախազանգութեամբ տուած են իրենց ստաշին՝ հանդէսը, ուր յետուեցաւ ազգային հա - մագործակցութեան ոգին։

Երկրորդ հանդէս - երեկոյթը սարունցաւ կարմիր Ռաշի կողմէ, Յունիս Գին, Մանուէլ Գա - ւարեանի սրահին մէջ, նախադասութեամբ Ազգ. Զակատի ներկայացուցիչ Մ. Զարաֆեանի, որ ամփոփ տեղեկագիր մը կարդաց, Սեն ժերմի մէջ տարուած աշխատանքներու, կարմիր Ռաշի գոր - ծունկութեան մասին եւ հրաւիրեց ժողովուրդը անդամագրուիլ եւ բարոյապէս օժանդակել։

Ծնորհաւորելի էր երկուսն երգչախումբը, դե - կապարութեամբ Հ. Համբարձումեանի, մասն - ակող թոյր - երգար Յարութիւններուն զու - դերակներով ու հայրենաշունչ արտասանութիւննե - րով։ Ուշագրաւ էր նաեւ Օր. Մարգարի դուրեղը, Պ. Միշանեանի հետ, հայկական տարալոյս ու հա - մարձակ։ Բոլոր դերակատարները Ֆրանսայի մէջ ծնած ու մեծցած երիտասարդներ են, եւ արդեն Սեն ժերմի խանդավառ շրջանին (1931-1936)։ Անհանդուրժելի էր աճուրդը, որ թէեւ 19 հազար ֆրանքի հաստի մը բերաւ Կարմիր Ռաշին, սա - կայն տաղկացուց ներկայից մօտ երկու ժամ ըը - տինը թափել տալով։ Լաւ կ'ըլլայ որ գեղարուես - տական նման հանդէսներու մէջ մէկը ձգենք վի - ճակարակներն ու ամուրիները, չպատկուէ համար ժողովուրդին համբերութիւնը, քանի որ արդէն լիաժող կը մասնակցի բոլոր ձեռնարկներուն։ Պարթեւ

Ընդհ. գործադուլ Պելժիոյ մէջ երբ քաղաւոր չնրամարի

Կացութիւնը հետզհետէ կը ծանրանայ Պել - ժիոյ մէջ, թագաւորին վերադարձի լուրին առ - թիւ։ Ազատական կուսակցութիւնը, որ կը պահէ հաւատարակչութիւնը կաթոլիկներուն եւ ընկեր - վարականներուն միջեւ, պահանջից որ թագաւորը հրաժարի յանուն երկրին փրկութեան։ Այս առ - թիւ ըստականութեամբ բանաձեւը (3ի դէմ 88) կը յայտարարէ թէ կուսակցութիւնը հաւատարիմ մնալով հանդերձ միապետութեան, ուրիշ էլ չի տեսներ անդորոյթիւնը պահպանելու համար եթէ ոչ Լէճիփոյ Գ-ի հրաժարութեամբ։

Պելժիոյ ղեկավար ամհանաբեքին ութը փակ - ունցան եւ ընդհ. գործադուլ մը եւ ջառք անխու - սափելի են ամբողջ երկրին մէջ, եթէ թագաւորը չհրաժարի, զանք զգնով արքայական տան ուրիշ մէկ անդամին, հաւանաբար իր 15 տարեկան տը - դուն։ Լէճիփոյ Գ. մէկ օր ալ յիտաձգեց իր վերա - դարձը։ Կր կարծուի թէ երբեմնի ժողովրդական արջան սկսած է տատանիլ եւ կրնայ լի վերջոյ հրաժարիլ, տեղի տալով մեծամասնութեան կամ - քին առջի։ Կառավարութիւնը հրաժարական տա - լով հանդերձ, կը շարունակէ վարել ընթացիկ գործերը։ Դաշնակիցներն ալ մտահոգութեան մատնուած են, բայց առ այժմ չեն ուղեր միջա - մուն։

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՅՈՒՆԻՍ 18ի ԶՈՐԱԶԱՆԻԻՍԸ 3ուկէս Ժամ - տե - ւեց, երկուշաբթի օր, խոր տպագրութիւն ձգե - լով։ Զորահանգէսին կը մասնակցէին 50.000 զին - ուորներ — ազգայիններ Աֆրիկէի, Իտալիոյ, Հա - րաւային Ճարմառայի եւ գերմանական ճակատներու որոնք Փրանսական նոր բանակը կը կազմէին։ Մօտ մէկ միլիոն զարգացողներ խոնարած էին պողո - տաներուն վրայ, ծափահարելու համար ազգային բանակը, մինչ օրսանքներ կը սաւառնէին երկրին մէջ, փոխով Լուէնի խաչը, կապույտ, հեծմակ եւ կարմիր։ Հազար թղթածրոյթներ արձակուած հա - մադարի մը ազգանշանը եղաւ բանակին յոռով - խաղացութեան դէպք բաղադր, Ռուս ալ Պուշկ - յէն վէստին։ Դիշերը փառաւոր երկրորդ մը տըր - ունցաւ Օֆերային մէջ, ուր ներկայ էին զօր, ար - 401 եւ Մարքիս ուլթիմանը։

ՅՐԱՆՈՒՄԻՆԵՐՈՒ ՄԻՈՒԹԻՆԵՐ (U. F. F.), ուրիշ խօսքով, Դիմադրական Զակատի կիներու կազմակերպութիւն իր առակին համազումարը բացաւ առիթ օր, Միւլթիլայիթէի մեծ սրահին մէջ, մասնակցութեամբ 3000 պատուաւորներու։ Սրահին ճակատը զարդարուած էր դրօշներով եւ մարտիկական շնորհներով։ Ժողովին կը մասնակցէին պատուիրակներ Անգլիային, Ռ. Մի - ութիւնէն, Սուեդիային, Լեհաստանին, Ձի - նաստանին, Հայաստանին (Փրանսահայ Կանանց Միութիւն), Չեխոսլովակիային, Պելժիային եւ Սլավոնային (Հոլանդիոյ Լա Փասիսարիան)։ Յաջորդով կարճ մը մանրամասնութիւններ՝ Ժո - ղովի աշխատանքներու մասին։

ԲԱՆԱԿՈՒՄԻՆԵՐՈՒ ՌԶՈՒԹԵԱՆ ԵՈՒԼՈ - սլաւիոյ եւ դաշնակից պետութեանց ոպայակոյտ - ներուն միջեւ, մինչ կը կարծուէր թէ անդորոյթ - թիւնը վերահաստատուած է, Թրիէսթի մասին գոյացած համաձայնութեամբ։ Պելժիայի անթելը կը թէ 60.000 բնակիչներ ցոյց մը կատարեցին կրակի օր, պահանջելով Եւրոպայի կցել Թրիէսթին։ Դաշնակից զինուորական իշխանու - թիւները միջամտեցին եւ երկու թղթակիցներ ձերբակալեցան։ Բանակցութեանց խումբը հե - տեւանք է Թրիէսթի քաղաքային վարչութեան մասին ծառած վէճերու։ Դաշնակից իշխանու - թիւները հրամայած են լուծել քաղաքին։ Մէջ կազմուած ժողովրդային ատեանը եւ բեկանած են տրուած միջոցներ։ Անդ. Զորքը Փոլայի նաւա - հանդիար մտաւ եւ Սերպերը քաղաքացան։

ՈՒՇԱՐԻՈՒԹԻՆԵՐ — Եթէ կ'ուզէք ձեր հարա - նիքները եւ նշանուները ուրախ անցընել, զիմե - ցէք եւրոպական եւ արեւելեան նուազախումբին։ Ժողովրդական գիներ։ «Հասցէ» Շմառն Պայիտա, 8 Clos de la Petite Provence. Chaville (S. et O.)։

Այլի Տիկնի վարդուհի Ինճէան եւ դասակ - ները Այլի Տիկնի Մատի Ինճէան, ինչպէս նաեւ Գապաքեան, Սալավանեան, Ստաթեան, Սաղա - թէլեան, ձերմանեան ընտանիքները իրենց խորին շնորհակալութիւնը կը յայտնեն ամէն անոնք, եւ ի մասնաւորի Biscuiterie Brunh տնօրէնութեան — եւ ամբողջ գործադուլ ընկերներուն, ինչպէս նաեւ Կրեմոպիլ Է. Ա. Զակատի վարչութեան որոնք անձամբ, զբաւոր ու ծաղիկապստով իրենց ցաւակ - ցութեանը յայտնեցին իրենց ամուսնային, գաւակ - ընտանիքն եւ ազգականին, ողբացալ ԹԱՅԻՐ ԻՆ - ՃԵՆԱՆԻ դաւանադէտ մահուան արգիլ։

Le Gérant : H. AGONEYAN
Imprimerie DER-AGOPIAN, 17, Rue Damesme - 13

մասնակցութեամբ լեհական երեք հոսանքներու, եւ հոն կը գտնուի նաեւ Լոտտոնի լեհական կառ - վարութեան նախորդ վարչապետը, Միքայիլցիք, որուն զորանիկները եղած են ամբաստանաւորնե - րէն երեք չորս հոգի։ Բանակցութիւնները կը շա - րունակուին առ այժմ, մասնակցութեամբ խորհր - դային, անպիտան եւ ամերիկեան ղեկավարներու եւ յայտնի չէ թէ ինչ անակնկալներ պիտի ծագին։

ՆՈՐ ԿԵՊԵՐ ՍՈՒՐԻՈՅ ՄԷՂ

ԵՐԿՈՒ ՖՐԱՆՍԱՅԻ ՍՊԱՆԵՐ ԶԱՐԴՈՒՆԵԱՆ
Պէյրուսին կը հեռագրեն թէ երկու Փրանսացի սպաներ Ջարդուեցան ամբարին կողմէ, Իսլիպի մէջ, Հալէպ - Լաթաքի համարու վրայ։ Ֆրան - սացի հրամանատար մը Հալէպէն համարյա եղած էր միջակայ, առանց լուր տրուի անդէ, իշխանու - թեանց որպէսզի ուղեկից արամարենի պաշտպա - նութեան համար։ Երբ սպան Իսլիպ հասաւ, զնաց տեսնել տեղացի պահակ զինուորները որոնք զատա - լիք ըլլալու վրայ էին։ Անտեղ ճառ մը կը խօսէր, յորդորելով որ հաւատարիմ ըլլան Ֆրանսայի, «Երբ մէկը կրակ բացաւ դասայիքներուն վրայ», ինչպէս կ'ըսէ հեռագիր մը։ Յետոյ հրամանա - տարը ուրիշ Փրանսացի սպայի մը հետ համարյա ելաւ քաղաքային երթուղու համար։ Այս վեր - չինք պատուհանին կը պոստա որ պահակափողը մնան։ Երբ երկու սպանները քաղաքային տարան մօտան, ամբարի մը խոնոնցաւ գործը, Փրանսա - կան արին պահանջելով Սուրիացիներու դէմ կա - տարուած յարձակման համար։ Կ'ըսուի թէ սը - րիացի ոստիկան - զինուորները կրցան մէկ ժամ զսպել ամբարը, բայց յետոյ ընկնուեցան, ամբ - արը քաղաքային տարան խուժեց եւ Ջարդեց երկու Փրանսացի սպաններ։

Անգլիացիները կ'ըսեն թէ երկու սպաններուն սպանութիւնը անպատ մը եւս կ'ապացուցանէ թէ կաթոլիկ լաւաւ յարաւ է Սուրիայ մէջ եւ թէ միայն բրիտանական զօրքին ներկայութիւնն է զի կը զսպէ զանգամանային բնրատուութիւն մը ֆրանսա - ցիներուն դէմ։ Անհամբերութեամբ կ'ուսեցան եր - կու կողմէն ալ, քանի նոր դէպքեր կը պատահին։ Սուրիական ոստիկան - զօրքը չի կրնար զսպել ամ - բարի եւ ոստիկանները նոյնիսկ իրենց հայրենա - կիցներուն հետ կը կուտեն, Ֆրանսայիները պաշտ - պանելու համար։

ՈՒՐԻՇ ԴԵՊԵՐ ԵՒ... ԲԱՆԱԿՈՒԹԻՆԵՐ

Պէյրուսին հասած ուրիշ հեռագրի մը համա - ձայն, երկու Սուրիացիներ պայնուեցան եւ չորս հոգի վերաւորուեցան Հալէպի մէջ, շաբաթ օր, երբ Փրանսացի զինուորները կրակ բացին քաղա - քայիններ վրայ, անգլիացիով որ կը փորձէ ի - րենց զօրանցին վրայ յարձակիլ։ Դէպքը պատա - ւեցաւ երբ Փրանսացիները կը պարպէին զօրանցը եւ ամբար մը, շաբաթը զինուոր, խոցեց ամբարին - զօրքի շրջան եւ փորձեց ներս մտնել։ Բաղադրե - ցիները հրացան պարպեցին օդին մէջ եւ զօրանցին վրայ։ Այն ատեն Փրանս. Դուկատ մը որ կը սպա - սէր զօրանցը պարպելու համար, հրամանատա - լութեամբ զօր. Ժոնտէի, կրակ բացաւ քաղաքա - ցիներուն վրայ։ Երկու հոգի սպանուելէ եւ չորս հոգի վերաւորուելէ վերջ, Անգլիացիները զինա - թափ րբին Փրանսացիները։

*** Ուրհաղակական Ժողովը երէկ, երեք - շաբթի, նորէն զբաղեցաւ Սուրիա - Լիբանանի տաղանայով, եւ այս անթիւ լսեց զօր. ար Կօլի յայտարարութիւնը, որ կը ճշդէր Ֆրանսայի դիր - քը։ Ինչպէս զբաժնէին, Անգլիայի կը պատահականին մէջ կը պնէ որ խնդիրը լուծուի մասնակցու - թեամբ երեք պետութեանց, փոխան հինգի։ Միւս կողմէ իրազեկներ կը հաւատեն թէ անգլիական կառավարութիւնը կ'ուզէ միջին համարյա մը զբա - նել, եւ Մ. Նահանգներուն հետ պիտի ճնշէ Արա - բական Դաշնակցութեան վրայ, որպէսզի նաւային եւ օդային կայաններ արամարեն Ֆրանսայի, Սուրիոյ եւ Լիբանանի մէջ, պայմանաւ որ Փրան - սա յայտարարէ երկու երկիրներուն կատարեալ անկախութիւնը։ Ուրիշ զօրքի մը համաձայն, ԶԵՐԻՆ նոր յայտարարութիւն մը պիտի ընէ, փա - րատելու համար Փրանսայի մտաւախութիւնները։

ՊԵՐԼԻՆԻ ԶԻՆՈՒՈՐԱԿԱՆ ՀՐԱՄԱՆԱՍԱՐԸ, զօր. Բերգարին, մեծաւ «ճոթութիւն»ի արկածի մը հետեւանցով։ Հանգուեցաւ մէկէ եւ Մ. Միւ - թեան ներկայացուցիչներին որ անորադրեց Գեր - մանիոյ անպայման անձնաստրութեան դիրք։

ՇԱՆՊԵՆԻՆԻ մէջ պատահած դէպքին անթիւ, վերջին տեղեկութիւնները կ'ըսեն թէ 61 Սպանիա - ցիներ վերաւորուած են ծանրապէս, 150 հոգի թե - թիւապէս, իսկ 30 հոգի ալ անհետացած են։ Կը փնտռուին հոգիակները այն թիւղակիներուն որ պատճառ դարձան կառախումբին դէմ կատար - ուած յարձակումին։

ՆԱՄԱԿՆԵՐ ԼՈՒՏՈՒՆԷՆ

1- ԸՆԴՀ. ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

(Բ. և Վերջին մաս)

Պատերազմի առաջին տարին զորքային ղեկավար զայտառակացն այս երկրին մէջ։ Մեծագործութիւնը կատարեալ էր ամէն տեսակէտով։ Եթէ չըլլար փողոցներու ամբողջական ու բացարձակ խառնուրդը, մարդիկ թերեւս մոռնալին թէ պարտերէն արեւմտահայկական մը նախորդակին կը գտնուէին։ Ինչհետեւ շատ հեռու էր որպէսզի Անգլիացիները կարենային չափել հիթլերեան բարբարոս օտարականութիւնը։ Տանքաւարային եւ Նոր մեկնող դարձուր Ապրիլ 9ին ու Հոկտեմբեր 19ին Պեյքիայի արշաւանքը Մայիս 10ին՝ չարագուշակ ազդանշաններ էին։ Բայց երբ Փարիզի ինկաւ Յունիս 14ին ու գերման թիւակոթները տեղափոխուեցան Մանիշի հարաւային ափերուն վրայ, Անգլիացիները հասկացան թէ պատերազմ կար։

Օգոստոսի կեսուն էր որ Հիթլերի օգնականները սկսան հետախուզական թռիչքներ կատարել մայրաքաղաքի վրայ։ Կուրապին շարքեր մէկ - երկու անգամ։ Անգլացիները հրէշող ողորմաբան։ Սոսկեմները սպանով անկիւն մը կը զարուէին, իսկ լիւթերները ճամբան կը շարունակէին առանց վերադառնալի։

Երբ շարք յոռեց ըննական թռիչքներու այս շարքը։ Եւ ահա 1940ի Սեպտեմբեր 7ին շարք օրը, ժամը 4ին տանները կատարել յարձակումի ենթարկուեցան Լոնտոնի արեւելեան կողմը, դեռաբարանին մօտ։ Ծառ լաւ կը լինէր այդ օրը։ Արեւ - արեգակ. քանի մը հայ երիտասարդներ հանրային պարտէզ դաշեր՝ ծառերուն տակ փրփուէին։ Ծանկած ահազանք հնչեց, ու ըսին մը վարդապետ լինել հազարային թռիչքներու շարքը։ Մեր մէջէն տուն ծառերէնք միայն մէկ հոգի — լոնտոնիցի ու գաւառիկներու հայր — իսկ մենք — «Խնկիթեր» մնացին խոտերուն վրայ, այնքան քիչ բան կը հասկնայինք օդային յարձակումներու մտանքին։

Այդ թռիչքանքի վերջ ամէն օր կանոնաւորաբար կուգային, մասնաւոր դիւերները, ու կը սաւանդէին մեր դիմուն վրայ՝ մինչեւ ատուտան առաջին շողերը — կո՛ւտ, կո՛ւտ, կո՛ւտ, մահաբոյր ու մահասփիւռ։

Այս յանդիմանքը իր աստղակիութիւնը պահեց, մինչեւ լաւորը Մայիս ամսուն 10ը (1941)։ Այս առջ օրէն մինչեւ 1944ի Յունիս 15ը լսեցինք հազիւ քանի մը տաննակ ահազանք։

ՕՐԱԲԵՐԲԻՆ ԵՒ ՄԵՐ ՎԵՐԱՄԵՆԵՐԸ

Առաջադիւծ թշնամի խոյր միասնութեամբ Լոնտոնի թէ այլ կեդրոններու մէջ, բայց սխալ է թէ Անգլիոյ մայրաքաղաքը հիմնադրական կործանած է։ Լոնտոնը միջեր ունի, այո՛, բայց իր 700 քառ. մղոն տարածութեան հազիւ հարիւրին մէջ աւերակ է։ Նոյն համեմատութիւնը նաեւ Մանչէսթըրի, Լիվըրքուի կամ Պրիմսթընի մէջ։ Այս օղորտներէն Անգլիոյ հայութիւնը կը բաժնէ միայն նիւթական փաստեր, թէ եւ կտուս - փառքիւնը փոխարինած է գանդը համաձայն «պատերազմի ապահովագրութեան» նոր օրէնքին։ Անձի կորուստ չկայ, եթէ չեմ սխալիր։ Անոնք որ նիւթական միջոցներ ունէին, չըլլալով վերելքը ապահովանային կիներու եւ երախաներու ապահովութեան համար։ Մնացիլ տարուան սկիզբները շատերը Լոնտոն վերադարձան էին։ Բայց Յունիս 15ի սկսած նորիւղի օդարաւը — «Թոչուս Դուր» — նորէն մայրաքաղաքէն հեռացուց գանդը։ Հետզհետէ կը վերադառնան, սմանք գտնելով աւերակ բնակարան մը։

Լոնդոնի հայ վարձակաւներուն մեծ մասը կը դարձի գործի կամ մուշտակի — տոնետուրով։ Մանչէսթըրի հայութեան զինուոր զորանումը բաժնակիցն է։ Կարելի է ըսել թէ երկու գաղութներն ալ շատ բարեկեցիկ կիճակ ունին։ Պորթի ներածում չկայ, դիւերը բարձրացած են տանտնպատիկ, բայց օրէնքը խտրել կը պատժէ որ եւ է շահադիմութիւն։ Մնաց որ ամէն դուռն ինքնակալ է։ 1941էն ի վեր, հարիւրին հարիւր տուրք։ Կառավարութիւնը ինչ կը սահմանէ ապրանքի մը շահահամեմատութիւնը։ Անհատիկ տարեկան ե - կամուտն ալ պէտք է անցնի երկու հազար սթերլինը։ Եթէ աւելի է, եկամուտի տուրքը կ'ընթացնէ տարեկանութիւնը։

ՊԱՐԵՆԱՌՈՐՈՒՄԸ

Ինչ կը վերաբերի պարենաւորման դժուարութեան, կրնամ ասանց վարանումի ըսել թէ ո՛չ մէկ բացառիկ կամ անասնիկ նեղութիւն կրն

ՄՈՍԿՈՒՍ ԿԸ ՊԱՀԱՆՁԷ

ԿԱՐՍԸ, ՎԱՆԸ ԵՒԱՅԼՆ

Ժե՛նով եւ Ժան Թաոս կը խաղաղենք, մնայուն աշխատակից «Ֆիկաուս»-ի, իրենց Յունիս 19ի ջրոնիկը նուիրած էին Մոսկուի Արեւելիկ խնդիրներուն։ Պարզել վերջ Սուրիա - Լիբանանի տագնապին ներքին ծալքերը, Անգլիոյ զարմանի ծրագիրները՝ Մեծ Սուրիա մը ստեղծելով մասին, որ յիշող վերածուեցաւ Արաբական Դաշնակցութեան, երկու եղբայրները կը յայտարարեն, իբրեւ վերջաբան։

— «Այսուհետ պառակտուած արաբական աշխարհի մը մէջ, Անգլիա պիտի կրնայ յաղթ խաղալ։ Ան վարժուած է խաղի խաղաղութիւնը։ Այս գործը աւելի պիտի դիւրանայ, եթէ Ռուսիա վերջին ամիսներու ընթացքին յայտնած չըլլար թէ ինքն ալ ամառաբեր չէ աշխարհի այդ ամիսներին համադրել։ Ան յայտնած է Թարքիոյ թէ ԿՈՒՂԷ ԹԸՐԻՔԱՅԱՆ ԻՇԽԱՆՈՒԹԵԱՆ ՏԱԿ ՄԱՅԱՅՈՒ ՆԱՅԱՅՈՒ - ԿԱՆ, ՀՈՂԵՐԸ (ԿԱՐՍ, ՎԱՆ ԵՒԱՅԼՆ...) ԿՅԵԼ ՆԱՅԱՅԱՆԻ ԽՈՐՀՐԴԱՅԻՆ ԱՐԱՄԱՅԱՆՈՒԹԵԱՆ, ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՄԱՐ ՄԵՇ ՈՐՈՐՀՐԴԱՅԻՆ ՀԱՆՈՒՄԱՅԻՆ։ Վերջին ամիսները, ամ գրեթէ ամառը եր այդ վիճակի հաղթանակներ, ինչ որ իր ազդեցութիւնը պիտի ետացնէր արաբական աշխարհի սահմաններուն, Մուսուլի դաւանքներ, Բաքուի շրջանի մուսուլմաններ։

Այս պարագան ալ կրնայ բացատրել Պ. Զըր-Էլիի անհամբերութիւնը որ այնքան սուղի նստաւ մեզի։

Երբեք Բնականաբար պարենատմամբ կը հայթայթուին սնունդէն անմիջական նիւթերը — Միս, կուրպ, պանիր, թէյ, շաքար, հալիւթ, կաթ, ընդդէմէն եւսայլ, Այս բոլորին բաշխումը կը կատարուի կանոնաւորաբար։ Վերջին ամիսները առատօրէն կան նպարավաճառին կամ մասալ-ճառին մօտ ու բացարձակօրէն անկարելի է որ օրուան այդ երկու շրջերը ձեռնուռան ճամբու գնէն յաճախորդը։ Պարտաւոր են տալ պարենատմամբ սահմանած քանակութիւնը։

Եթէ քեզի յատկացուած օրապահիկը չի բաւէ — եւ կտակած չկայ որ անբաւական է երբեմն — կրնան ճաշարան երթալ ատուտ — իրիկուն։ Տոմար պէտք չկայ, բայց հաշիւը հինգ շիլլինէն աւելի չի կրնար ըլլալ։ Երբ պանդոկներ կամ ճաշարաններ իրաւունք ունին մէկէն մինչեւ վեց շիլլին (բայց ո՛չ աւելի) բարեկու հաշիւը վրայ։ Այս ձեւով որկրամիտ կրնայ մէկ ճաշարանէն Երբ միւր մտնել։ Որ ալ երթան, ինչ ալ ուտեն, չեն կրնար սպասել նախապատերազմեան օրերու որակը։ Անհասարակ է հացի եւ բաղմամտակալ խմորեղէններու առատութիւնը։

Մուսուլման ետք, հարուստ - կապուտ։ Տարեկան բառասուն կտրոն (թիւթ) ունի վրայ - գլուխիդ 9 տանելու համար։ 20ը մը ալ մարդու 40շիլլ 30 տրոն, ձեռք մը հարուստ 26, միւրաբու՝ 18, չապիկ՝ 5, փողկապ՝ 1, գուլպայ՝ 3, թաշ - կիւնակ՝ 4էս, ճիւղակներ՝ 3։ Կիները քիչ մը աւելի բախտաւոր են կործակներու այս սակագոյցին մէջ։ Կտրոնի պէտք ունին գինիու, համար զանա - դան տնական առարկաներ — օճաք, սուսան, սըրբիչ, անձնոց, վերմակ, կերպասեղէն — բոլոր, միտաք, բաժակ —, վարդալոյր են։

Մուսուլման անմիջական նիւթերու արժեքները բարձրացած են, որովհետեւ կառավարութիւնը ստանձնած է անոնց արտադրութիւնն ու բաշխումը։ Բայց ուրիշ ամէն բան սղած է։ 20ը մը կը 40շիլլ 1939ին կ'արժէր 20 շիլլին, այսօր կ'արժէ 80 շիլլին։ Զեւը մը հարուստը հինգ ոսկի էր հինգ տարի առաջ, հիմա 12—15 ոսկի։ Գուլպան 2 շիլլինէն բարձրացել է 6—7 շիլլին (թէ եւ հասակն ալ կրունկէ վեր կ'ըլլէ ու յանկարծ կը կենայ...)։

Նիւթէս չեղեցալ կործան։ Գաղութի մասին կարգ մը ցիրուցան ըսելիքներ ունէի, բայց յա - չորովոյ։

Ինչ օրերու հասեր ենք, սիրելի «Յառաջ», որ Լոնտոնի Փարիզ թղթակցութիւն կը գրեմ եւ նիւթս է... խոհանոցի միջերը կամ պահարանի դարակիւնմէջ շարունակ դուրսան ու թաշկինակը... ԺԻՐԱՅԸ

ԹԻՐԻՍԻՍԻՍ ՄԱՍԻՆ վերջնական համաձայն - նութիւնը ստորագրուեցաւ Դաշնակիցներուն եւ Եւրոպայի միջին։ Երկու հազար ետկուլաւ վիճակները պիտի մնան զաղաքին մէջ։

Սուրիա-Լիբանանի քննուկր խորհրդաւոր ժողովի անցել

ԶՈՐ. ՏԸ ԿՈՒՄԱՐՈՒՄՆԵՐԸ

Ինչպէս պարզ է հինգ, խորհրդակցական ժողովը երեքշաբթի օր կրկին դադարեցաւ Սուրիա-Լիբանանի տագնապով եւ այս առթիւ լսեց զօր. տը Կօլ յայտարարութիւնները, որոնք չէին ծածկեր խոր դառնութիւն մը։ Անգլիոյ հանդէպ։

Ժողովը բացուած ատեն, առաջին խօսքը պարզ Տիկին Պոս, յանուն Ազգ. ձախառնի, որ դեռ տուաւ թէ Պրանսայի դիրքը՝ Այփերիոյ, եւ Սիլիւն Արեւելի մէջ՝ չի բարձրացներ երկրին վերջը։ Բայց, «Զարեհի հարցէն վեր կայ արդարեւ թեան խնդիրը որուն վրայ կը հիմնուին մեր իրաւունքները»։ Այս առթիւ ցաւ յայտնեց որ կորուց մը շրջանակներու մէջ վերսկսած է հակա - խորհրդային պայքարը։ Ուրիշ ժողովական մը պահանջուեցաւ թէ Պրանսայի զաղաքակաւութիւնը վարանոտ եւ հակասական է եղած Միջին Արեւելի մէջ։ Նախկին նախարար Փիէր Բօթի դիմել տը աւ. թէ Պրանսա չի կրնար մոռնալ իր երախտ - գիտութեան պարտքը Մեծն Բրիտանիոյ հանդէպ։

— «Կառավարութիւնները կ'անցնին, բայց ժողովուրդները կը մնան... Կառավարութիւնը չլսեց այս ժողովին ազդարարութիւնները՝ ձիւղ է որ Պ. Զըրէլ թէ մը շատ խառնուեցաւ Սուրիոյ դժուարեւոր. բայց, եթէ ան խառնուած չըլլար Պրանսայի դժուարեւոր, 1940ին, զօր. տը Կօլ չէր կրնար ընել այն ինչ որ բոլոր։ Այնպիսի, Սուրիոյ մէջ, Պրանսայի հեղինակութիւնը կը պահուէր միայն զէնքի ուժով եւ ոչ թէ բարեկամութեամբ։ Կառուեցան տէր մտայն. համար պէտք եղաւ որդ - բախտով խորհրդարանը, — խորհրդանշանը Սուրիոյ ժողովուրդին որուն անկախութիւնը երաշխաւորած էինք... Այժմ Արիկիէ եւ Ասիոյ ժողովուրդները կը ձայնի ղէպի անկախութիւն, ան - դիմադրելի մղումով մը։ Պրանսան պէտք է օգնէ անոնց, ինչ որ տեսաւ օտար դրաման մտայլ օրերը։ Այժմ ալ կառավարութիւնը փորձեց հաւատարմ մնալ 1941ի յայտարարութեան (անկա - խորութեան խոստում) տարին, բայց չարեց ոչինչ։

Այստեղ զօր. տը Կօլ միջամտելով, կարգ մը դիտողութիւններ ըրաւ։ Բանախօսը պատասխա - նեցով, յիշեցուց թէ Պրանսան ապատուութեան տես - ւատարութեան եւ եղբայրութեան երկիրն է, թէ կառավարութիւնը պարտաւոր է արդար ըլլալ Միջին Արեւելի ժողովուրդներուն համար եւս։ Այ - տեւ Պայէ, նախադաս Մամուլի Դաշնակցութեան, դիմել տուաւ թէ Պրանսան ալ յանցանք ունի, Անգլիոյ ալ, եւ առաջադիւծ Պրանսայի խնդիրն յանձնարողով մը զրկել Սուրիա եւ Լիբանան։ Յետոյ պնդեց որ կառավարութիւնը հրաւիրէ իր պործակները խորգել Մարդուն Իրաւունքները։ Ուրիշ ճառերէ վերջ, ընծ բարձրացաւ զօր. տ Կօլ։ Կամպիւններ իր յայտարարութեան հիմա - կան մտաւոր։

«ԱՆԴԻՄ ՄԻՇՏ ԿԸ ՄԻՋԱՄՏԷՐ»

Առժամանակ կառավարութեան նախադասը հանդիմանք ունի, բայց ակնհերե դառնութեամբ նկարագրելով Սուրիա - Լիբանանի ղէպերը, դե - տեւ տուաւ թէ 1941էն ի վեր հաւատարմութիւնը տը - ունեւ էին Լոնտոնի մէջ, բայց բուն տեղին վրայ ամէն քան կը կատարուէր այնպէս մը որ կարծես թէ կ'ուզէին աստիճանաբար հեռացնել Պրանսան։ Եւ պարզեց Պրանսայի կառավարութեան կրած դժուարութիւնները, «գողգոթան» իբրեւ հետե - տանք բրիտանական զաղաքակաւութեան որ հիմ - նուած էր զերազանց ուժերու վրայ։

— «Մենք կ'ուզենք մեր յարաբերութիւնները չափել Սուրիոյ եւ Լիբանանի հետ առանց արտա - ղին միջամտութեան։ Բայց պէտք է ըսել որ Անգ - լիացիները միշտ կը միջամտէին, իրենց արտա - դրութեան տակ ունեւորով շարժանքի ուժով» ա - մէն տեսակ։ Այս բոլորը մասնաւորապէս դժուար միջոցներ կ'ընծայէին Անգլիացիներուն, ծանր ճնշումի տակ պահելու համար մեր, ինչպէս եւ Սուրիոյ եւ Լիբանանի ներկայացուցիչները։ Բրի - տանական ճնշումը ամէն տեսակ ձեւ տուաւ, բա - րեկամական խնդրանքներէն մինչեւ պարզ սպա - նայիքները։ Երբեմն անոնք փորձեցին Պրանսայի շահերուն տեղ գնել անգլիական շահերը։ Օրինակ՝ Մուսուլի քաղաքի Պրանսայի բաժնին գործա - ծութիւնը կամ Տրիպոլիոյ դուրաններուն շահա - վործումը։ Մենք միշտ փաստօրէն անկախութիւն տուած ենք Սուրիոյ եւ Լիբանանին, բայց այն պա - րաւանքին ուր պատերազմի պահանջները ուրիշ բան կը թեւադրեն։ Մենք չէինք կրնար պարզա - պէս լքել այդ երկիրները, պատերազմին մէջու - ղը։ Եթէ մենք հան չըլլայինք, Անգլիոյ համար դիւրին պիտի ըլլար իբրեւ անկախ ներկայանալ այդ երկիրներուն եւ ինքնուր ձեռքի եւ աղբի անոնց զաղաքներուն վրայ, զերազանց ուժերով։ Մենք չենք կրնար այսօրուան թէ վաղուան համար ըն - դունքի կատարուած իրողութիւնները՝ ի վնաս մե - զի։ Այդ պիտի նշանակէր ընդունել մեր իսկ ան - կումը։ Եթէ մենք ընդունինք ուժին բռնութիւնը ի վնաս մեզի, աստիկա աղիտաբար պիտի ըլլայ

Փ. ՍԱՆԱՍԱՐԻ ՅՈՒՂԱՐԳԱՌՈՒԹԻՒՆԸ

ՄԱՐՏԻՆԻՆԻ 15 ՄԱՅԻՆ. — Թէն անկողինն էր, սակայն քնաւ իր պայծառամտութիւնը չկորսելու ցուց, ապաքցոյ իր վերջին յօդուածը, «Ժրանի ճամբան», որ լոյս տեսաւ «Յետաքնն» թերթին 12-ի թիւին մէջ, այնքան բովանդակալից եւ դիւրամբողջ էր, ինչպէս անորոշ, անողորմ ցաւը զգտնեց եւ անվերապարձ խնց վրէժը, խոր սուգի մատնելով իր տարաբախտ աշխարհը, Գեորգիանայի նոր վերադարձած միակ դաւաճը, եղբայր (Նիս) եւ առհասարակ իր չընդադրուող բարեկամները:

Յուդարկաւորութիւնը տեղի ունեցաւ Յունիս 15-ին, Ռաբաթի օր, Պոմոնի մէջ: Իր բարեկամներէն չէին չարտեր դադարել իր հետեւէին, ապակին չէին կրնար հաւատալ իրենց աչքերուն... Բոլոր բարեկամներն ու պարագաները խոր լուռութեամբ իրենց վերջին յարգանքի տուրք մատուցին: Պոմոնի Հայոց եկեղեցին շատ փոքր կառուարդակիրներու թաղմունքն է: Կրօնական արարողութիւնն վերջ դաժմանականին խոսեցան Նիզնէ քահանայ, որ լաւագոյն կերպով ներկայացուցանուցեց իրենց բնորոշ միտք եւ անձնուէր մշակի: Պ. Վահան Գուրուճեան, Հանգուցեային ուսուցիչը Սանասարեանի մէջ, զեղեցիկ կերպով ներկայաց

ցուց Փայլակը նախ իրեն խանդավառ, աշխոյժ եւ առաջնակարգ ուսանող, ապա իրեն ուսուցիչ, դրող եւ պատմագէտ: Պ. Կարօ Փալառեան, Մշակութային Միութեան եւ Մարտիրոսայ երիտաւարութեան կողմէ, իր երախտագրական խօսքը ըսելէ վերջ, աւելցուց թէ՛ Փայլակի առաջը չէր նպարակաւ առնուել ընթացք, բայց պարագաները ստիպեցին խրիլ առեւտուրի մէջ:

Թափորը հետեւելով մեռելակառքին մինչեւ Այն Ժիւլիէնի դերեզմանատունը, ողբացեալ Փայլակի յոյնարեկ մարմինը դնողից իր վերջին հանգստարանին մէջ: Այս առթիւ զերեզմանին վրայ «Յետաքնն» կողմէ յուզուած դաժմանական մը խօսեցաւ Պ. Գ. Նիկողոսեան, միջիթարութիւն հայցելով իր սգակէր աշխարհը, զակին, եղբոր եւ պարագաներուն եւ աւելցուց. — Հայ դպրութեան ծաղկեփունջն զեղեցիկ եւ արժէքաւոր ծաղիկ մըն ալ պակսեցաւ: Ողբացեալ Փայլակը չկրցաւ իր փայլաւոր երազը իրականացած տեսնել, (Յետաքնն) Հասարակականութիւնը Կարնոյ մէջ) եւ «Յետաքնն» շաշմին Փայլակի կորսնցուց իր լաւագոյն աշխատակիցներին մէջ:

Մտղեկաբաններ զրկած էին Բարձր — Հայրիկ հայրենակցականը եւ Մշակութային միութիւնը: Թաղակից

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՊԵՆՏԱՆԻՍ ԹԱԳԱՌՈՐԸ տակաւին չէ վերադարձած, բայց հրաժարելու ալ միտք չունի, համաձայն վերջին յօդուած: Ընդհանրական կ'ողջնորդուի Կաթոլիկութիւն մը կազմել, ինչ որ կատարուի անհիմն մը պիտի մատնէ երկիրը: Վարչապետը, Վան Աքըր, ներկայ եղաւ երեսօն. Ժողովի ընկերակցական խմբակցութեան նիստին եւ այս առթիւ քուէարկուեցաւ քահանայ մը, որ կ'ըսէ թէ խռովութեանց առաջը կարելի է աւելնէ միայն Թաղակորին հրաժարումով: Երեսօն. Ժողովին աջ թեւը իր հաւատարմութիւնը յայտնեց Թաղակորին:

ՄԻՍՏՆ ՄԵ՛Կ ՏԵՍԱԿ ԿԵՐԱԿՈՒՐ պիտի տրուի ճաշարաններուն մէջ, համաձայն հրամանագրի մը որ հրատարակուեցաւ պաշտօնաթերթին մէջ: Արգիւտած է ամէն տեսակի բնի, բացի կերակրի եւ տոն օրերէն: Նշանակուած են առաւելագոյն գիներ, իւրաքանչիւր դասակարգի համար. — Մաս — նաւոր դասակարգ (Categorie) 125 ֆրանք, A. 75, B. եւ C. 45, D. 32 ֆրանք, մէջն ըլլալով սպա — սարկութիւնը եւ հալը, բայց ոչ ըմպելիներ: Արգիւտած է տեղի վերապահն ցերեկուան ճաշի համար՝ ժամը 13էն, իսկ իրիկուան համար՝ 20.30էն առաջ: Յամադրողները պարտաւոր չեն գաւառուածները՝ մարելու: — Ճաշարանատէրը զժգոհ են եւ անզործադրելի կը գտնեն այս որոշումները, կործանարար իրենց համար:

ՄԱՀԱՆՈՐԻ ՂԱՏԱՍԿԱՐԻՆԵՏԱՒ, ի բացակայութեան, Մարսէլ Տէա, «Լիօն»-ի խմբագրապետը եւ Վիլի կատակարարութեան աշխատանքի աշխարհը, որ պիտի էր երկրի ապառաժներէն անմիջապէս վերջը: Աւանդական սովորութեան համաձայն, բարապետը քանի մը անգամ կ'անցնէ: Մարսէլ Տէա՝ Բայց ո՞վ պիտի պատահարէ:

ՀԻՆՐ ՄԻՒՆԱՌ ՍԹԵՐԻՆԻ հատուցում պիտի պահանջուի Գեորգիանայէն, համաձայն Սթալինի թիւղարկութեան: Այս դուժարին կէտը պիտի տրուի Խուսիոյ, իսկ մնացեալ կէտը պիտի բաժնուի միւս Դաշնակցութեան միջեւ:

Մ. ՆԱՀԱՆԳԵՐՈՒ Համար վիզայի երկար ձեւակերպութիւնները պիտի կրճատուին: Այն թուղթերը որ մինչեւ հիմա Ուլիշներէն կը դուրս եկնէին քննութեան համար, այսուհետեւ պիտի քննուի արտասահմանի ամերիկեան դեսպանատններէն եւ հիւպատոսարաններուն կողմէ: Յունիս 30էն սկսեալ պիտի լուծուի մասնաւոր յանձնաժողովը եւ ամենը որ կ'ուզեն Ամերիկա երթալ, ուղղակի պիտի դիմեն հիւպատոսարանները, իրենց անցագրերով:

ՓՈՔՐԱՒԱՆԱԿ ՎԱՅՄԱՌՈՒՄԵՐՈՒ Գիները 25 առ հարիւր զեղչուեցան 10. Միութեան մէջ, մասնաւոր հրամանագրով մը, Պետական խանութները մէջ չաբարին քիւր 550 րուբլէ, «Ժրան» 300, կարագը՝ 600, իսկ պարենատնով՝ չաբարը՝ 2.84, միսը՝ 0.99, կարագը՝ 25 րուբլի:

ՆԿԱՐԱՀԱՆԴԻՍ ՀԱՅ ԱՐՈՒԵՍԱԳԵՏՆԵՐՈՒ ՄԻՈՒԹԵԱՆ Ծնունդ 23էն Յունիս 15: Բացումը՝ շաբաթ, 23 Յունիս, ժամը 13էն 18: Բաց է ամէն օր, ժամը 10էն 18 (կիրակի օրերն ալ): Մուտքը ազատ է: Studio d'Art Caumartin, 19A rue Caumartin (Գ. Ալէմ-շահի քահանայ):

ՓԻՐԻՉԱՀԱՅ Երիտ. Ընդհ. Միութեան հաւաքոյթն այսօր, հինգշաբթի (Յունիս 21) ժամը 20.30-ին, Սթիւարտ Ալէմշահ, 12 rue Caumartin: Կը խօսի Գ. Զարեհ Մուրաֆեան, նիւթ՝ Արուստի պատմութիւնը: Մուտքը ազատ է:

Le Gérant : H. AGONEYAN
Imprimerie DER-AGOPYAN, 17, Rue Damesme - 13°

150.000 ֆրանք նպաստ
Մարոյի զաղութեան

Մարոյի եւ Օրանի փոքրաթիւ զաղութիւն ազգ. վարչութիւնը հանգանակութիւն մը կատարելով, 150.000 ֆրանք հաւաքել է Եւրոպայի հարօտ կամ արկածեալ հայրենակիցներուն համար: Այս դուժարին 50.000 ֆրանք յատկացուած է Փարիզ — Լիոն չընանին, 50.000 ֆրանք Մարսէլի չընանին եւ 50.000 ալ Եւրոպայէն: Մարսէլի բաժինը զրկուած է Առաջնորդարան, իսկ միւս երկուսը դուժարները Բարեգործականի կեդրոնին: Ծանկը մեզի զրկուած ըլլալով, պիտի հրատարակենք առաջին պատահութեամբ:

Ապրիլի մի օրացու հայրենակիցները:

ՎԵՐԱԴԱՐՁԱՄ ՀԱՅ ԳԵՐԻՆԵՐԻ
Վրէն. — Մի քաղութիւն 29 հայ գերիներէն տասնեակ մը արդէն վերադարձած էին 1944 Յունիս 6-ի ցամաքահաստմէն առաջ, ոմանք փախչելով, ու ոմանք ալ տկարութեան պատճառներով: Բացի երեք հոգիէ, մնացեալներն ալ վերադարձած են, ողջ առողջ: Մնացած երեք հոգիներն են. — Յովհ. Մայիսեան, Անգրանիկ Գաղանձեան եւ Բարեգործութեան: Առաջին երկուքը մասին Ս. Զամոնիէն եկող հայ գերի մը լուր բերած է թէ ողջ առողջ են ու մօտ ամենին կը վերադառնան: Եւրոպայէն մինչեւ այսօր տեղեկութիւն չկայ: Պարտադիր աշխատանքի տարուածներն ալ բոլորը եկած են, բացի մէկ հոգիէ, որմէ ալ նամակ ստացուած է թէ՛ 10—15 օրէն կուգայ:

Մամուլի տակ է եւ շուտով լոյս կը տեսնէ

ՎԱՐՈՒՅԱՆ ԳՐԱԿԱՆՈՒԹԵԱՆ ԵՒ ՄԵԿԱՌՅԻ
Խմբագրութիւն ՇԱՄԱՐՇ ՄԻՍԱԳԵՆԻ
Անոնք որ նիւթ խոստացած են այս հատորին համար (Գ.), թող բարի ըլլան հասցնել մինչեւ Յունիս 30, այլապէս յաջորդին կը մնայ: Առ այժմ պիտի հրատարակուի երկու ամիսը մէկ անգամ:

ՄԵՐ ԲԱԺԱՆՈՐԴՆԵՐՈՒՆ ԵՒ ԲԱՐԵԿԱՄՆԵՐՈՒՆ

ՊՈՒՐԺ՝ Եղբորեան 750 ֆրանք, ՔԱՇԱՆ՝ Համարանեան 1000, ՍԷՎԱՆ՝ Դատարանեան 200, ՓԱՐԻԶ՝ Թովմասեան 200, ԻՍԻ՝ Կէրմիր՝ լեան 750, ՄԱՐՏԵՒ՝ Տիկին Դաւիթեան 750, ՔԱՇԱՆ՝ Դոնճիկեան 200, ՇԱՄԱՒ՝ Թորիկեան 750, ՎԱՆԱՒ՝ Մանրահեան 200, ՓԱՐԻԶ՝ Միջինահեան 750, ՓԱՐԻԶ՝ Հ. Կ. Եղ. Եղ. 750, ՊՈՐՏՈ՝ Յակոբեան 750, ՍԷՆ ՄԱՐԻԻԹ՝ Յովհաննէսեան 400, ՆԵՎԷՐ՝ Զաքարեան 800, ՄԱՐՏԵՒ՝ Արգումեան 750, Մարկոսեան 400, Պաշտոտեան 750, ՓԱՐԻԶ՝ Սարահեան 750, ՄԱՐՏԵՒ՝ Այալան 800, ՊԻՏԷՐ՝ Տիկինեան 1000, ՊԻՏԷՐ՝ Արգումեանեան 1000, Ս. ԱՆԹՈՒԱՆ՝ Գործ. — 1350, ԼԻՈՆԷՆ՝ Եղապետեան 750, Պալեան 200, Փիլաֆեան 200, ԹՈՒՆԻՍ՝ Մոսկովեան 750, ԼԻՈՆ՝ Թ. Ա. 500, ՍԷՆ ԼԻՈՆԷՆ՝ Աղապապեան, Գալուստեան, Յարութիւնեան, Սարգիսեան, Նապալեան, Սարգիսեան 400, Սահակեան, Նիկոլեան 750, Սահակեան 200, Գործ. 3393, ԿԱՐՏԱՆ՝ Գործ. 3000, ՓԱՐԻԶ՝ Բէֆեյեան 1000, ՊՈՒՐՇ՝ Գործ. 3956, ՄԱՐՏԵՒ՝ Փախաղեան Վ., Հացադործեան, Քնարիկեան, Մաղարեան, Տէրվարդապետեան, Պաշտարարեան 1000, Զիւլեան Բ. 500, Զօրիկեան 500 ֆրանք:

(Շաբ.)
ԼԻՈՆԷՆ ԵՒ ՇԵՐ՝ Ազգային Միութեան հրապարակային ընդհ. Ժողովը՝ այս կիրակի, 24 Յունիս, կէս օրէ վերջ ժամը 2.30ին, 130 rue Tête d'Or, Syndicat d'Initiative Professionnelle «C» քահանայ մէջ:

Երգի Ունկնդրութիւն
2 ԱՐԴԻՆԱՐԻՍԻՍԻՍ
Զօրեղբայրի 27 Յունիս, ժամը 20ին, Salle Mozartի մէջ, 59 Avenue Henri Martin (Métro Trocadero կամ Pompe): Յայտագրի մէջ կ'երեւին հայերէն, ֆրանսերէն եւ ռուսերէն երգեր:

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՄԵՇ ԶԱՇԱՐԱՆ
Տնօրէններ՝ ԳԼԷՄԻՆ ԵՒ ԳՕՓԱՐԱՆԵԱՆ
6, Rue Maubeuge, Paris (9), Métro: Cadet et N. D. de Lorette: Հեռաձայն Tru. 85-47
Կը խնդրուի մեր յարգելի հայրենակիցներին անդամ մը այցելել ճաշարան, ուր պիտի գտնեն ամէն տեսակ առաջնակարգ ուտելիքներ եւ խմելիքներ: Ամէն երեկոյ արեւելեան նուազ՝ ժամը 7էն սկսեալ: Գոց է Գշ. օրերը:

Ուրբաթ օրը, Յունիս 22 եւ 29
ԱՐԴԻՆԱՐԻՍԻՍ ՊԱՐԻՍ
LEILA BEDERKHA
Իր պարուիները եւ նրամիշուները, մասնակցութեան Retna Mohini (հնդկական պարեր): Եւրոպայէն Լաբի՝ Maurice Naggari: Թատրոն Hebertot, 78bis, Boulevard des Batignolles, Métro Villiers կամ Rome:

ՄԵՐ ԽՕՍԲԸ

ՍՊԱՍԵՆ ԵՒ ՅՈՒՍԱՆ...

— Իրաւ է : Երա՞ջ թէ իրականութիւն :
Այս հարցումը ընդէն բերան եւ զէ՛մ զիմաց, ածէն անգամ եր անտարբեր լըն մը կը լսուի կամ կը տարուի, հայկական հողերու ընդարձակման մասին : Ամէն անգամ որ զրոյցներ կը չըջին Թուրքիոյ յարաբերութեանց մասին :
Ահա նորէն ծագումներ : Ոգեւորութեան շարժումները : «Ես զեցի չըսի» :
Ինչո՞ւն կարգացրի՞րք : «Փիկտոս» յուր մը տուած էր Թէոսի՝ եւ Ժան եղբայրներու ստորա-դրութեան : Խորհրդային Միութիւնը հասկցու-ցիր է Թուրքիոյ, թէ «Թրքական իշխանութեան տակ մնացած հայկական հողերը (Կարս, Վան եւ այլն), պիտի կցէ Հայաստանի խորհրդային հանրապետութեան, հաստատելու համար մեծ հարկերով Հայաստանը» : Դեռ աւելին, — «Վեր-ջին անգամ, ամ գրեթէ ստացած էր այդ վիճելի հնգամանիքը» :
Ինչո՞ւ ծածկել : — որ եւ է տեղեկութիւն չու-նինք այս անցուդարձին :
Երբեմն մարդոց պակշին ծայրեր կը հասնին Մոսկուայի, Աթինի կամ Սուրբիոյ անթիւններէն, եւ լուրը կ'արձագանգուի երկիրէ երկիր : Ժէոսի եւ Ժան եղբայրները, զրապէս եւ թաղաքապետ, քաջամարտիկ են արեւելեան դէպքերու, եւ թերեւս աղբիւր մը ունին, հրապարակաւ տալու համար այս անտարբեր :
Ամէն պարագայի մէջ, մենք լուր չունինք : Բայց գիտեմք մէկ բան : — Խորհրդային Միութիւնը, այս անգամ, անկասկած պիտի յարուցանէ նաեւ Խուսեթիւրը սահմաններու խնդիրը :
— Բանի որ այնքան ջանքերով յաղթանակ մը տարաւ բոլոր ճակատներէն իրաւ, եւ իր արեւ-մասին, հիւսիսային եւ արաբական սահմանները արեւելքէն համաձայն իր յանձնուած, մինչեւ Հիւսիսային Ծովը, երկարեւմտեան Միջերկրական հասնելով, Մոսկուայի անցուցտ տեղանի առջեւ պի-տի կանչէ նաեւ Անգլիան, — եթէ անկախ չէ կանչուած :
Մոսկուայի միայն յեղափոխական եւ ռազմա-պետ չէ, այլեւ նախնականորէն զիստապետ, թեր-ծուած : Գին եւ ծոյր, արեւելեան եւ արեւմտեան արխանապետութեան հողերի մէջ : Ապացոյց՝ իր համաձայնութիւնը 1939 Օգոստոսին, նաեւ Գին-մանիոյ հետ : Գործակալութիւն մը որ տեւեց մինչ-էն զերմանական արշաւանքը (1941 Յունիս 22) : Մինչ չի թիւնք կը կարծէր վարպետ կնոջ մը խաղով, ինքն էր որ ծուլակն ինչու, անասիւնն - թաց յաղթանակներէ վերջ մոխիրի վրայ նստեցնե-լով իր իսկ երկիրը :
Արդ, Մոսկուայի քար լուծիւն կը պահէ պա-ռքապետի սկզբին ի վեր, արեւելեան, բուն բա-նա՞ծ : Հայկական հողերի մասին : Եւ եթէ երբեմն քաղաքատիրի լուրեր կը չըջին, մեծ մարտով ենթա-դրութիւններ են, «բազիր» :
Երբ Հայկական հողերու ընդարձակման մա-տին կը խոսուի, պէտք է զանազանէ ջանի մը նըր-բութիւններ :
Այսպէս, չըլած լուրերը միշտ կը յեշեն Կար-սի եւ Արաքսանի անունները : Եթէ Մոսկուայի այս երկու շրջաններն է որ կը պահանջէ, կը նշանակէ թէ պարագայի 1914-ի սահմաններն է որ կ'ուզէ վերահաստատել : Այդ պարագային, Թրքահայաս-տանի խնդիրը կը մնայ առկա :
Բայց, խնդիր է, — Խ. Միութիւնը պիտի դո-հանայ՝ ետ քուսնելով նախկին հողերը :
Մեր կարծիքով, ո՞չ : Մոսկուա տեղաւորուած ըլլալով Պալատներու, Իրանեան Ատրապատականի մէջ եւ աշէն ուղղութեւ, գէղի Պարսկական Մոց եւ Միջին Արեւելք, բնականաբար նկատի պիտի առնէ ռազմաքաղաքական, անտեսական, լրագրական պահանջներ, ամբարցնելու համար իր ազդեցու-թիւնն ու պրակտիկ դերերը : Ուրի խօսքով, ըս-տալովն է լայն բաժին մը պահանջով Թրքահա-յաստանէն ալ, — Վան, Բաղէշ, նոր նաւահան-գիստներ՝ Սեւ Ծովու վրայ եւն :
Իրազմանք կ'ըսեն թէ այդպիսի ծրագիր մըն ալ ունին : Մինչեւ անգամ ջարտէն ալ պարտատու... Ան ալ մէկ տեղ է չէ աւելի քրքրի այս խնդիր-ները : Կը բաւէ ինչի տարրական ճշմարտութիւն մը, — Եթէ հողերու ընդարձակում — Միացեալ Հայաստան — պիտի ունենանք, այդ բախտը կա-խուած ունի Խ. Միութեան կամքէն եւ պայծառա-տեսութենէն : Ան պիտի ըլլայ վիճակաւ իրաւա-տէրը, պատե՛հ Ժամուն :
Շ.

Կարծիք մը ձեռնարկին կողմէ

« Յառաջ » ձի 14 Յունիսի թիւին մէջ կարգացի Հայ Երգի օրուան համերգի նկարագրութիւնը, որուն տակ խմբագրութիւնը աւելցուցած էր Հե-տեւեալ դիտողութիւնը : — «Շատերու տաղանդա-թիւնը այն է եղած թէ յորինուած հանդիսարար ե-ղանակ, թեւ ճիշդաբար, չէր արտայայտեր հարազատ ոգին ու տեղը, մթնոլորտը «Ես իմ ա-նուշ Հայաստանիմ» :
Լուսաբանութեան արժանի կէտ մը : Շարա - դրած դործին պաշտպանողականը չէ որ կ'ուզեմ ընել : Այլ՝ կը փափաքեմ զիստալ թէ այդ շատե-րեմ մէկը կրնայ լսել թէ իսկապէս ի՞նչ է այդ շեղ զեղ բանաստեղծութեան ոգին, զոր կրկին կար - դալէ վերջն ալ չհասկայ թէ տիտուս բան մըն է թէ ուրիշ : Ո՞վ կրնայ լսել թէ անոր վրայ չին - ուած եղանակը արա՞դ ըլլալու է թէ զանգաղ, սրտապի՞նդ թէ մեղկ : Ի՞նչ կ'ըսէ Չարենց իսկա - պէս, կ'ողբայ Հայաստանի անցեալին վրայ, թէ՛ անոր փառքը կը զովէ : Եւ ահա հատկապէս, թէ Հայաստանով պարծենալու կամ ոգեւորուելու առիթ մը : Ամէն պարագայի մէջ, անունն է Գովգ Հայաստանի :
Արտասանուելու պարագային ոմանք տրտմա-գին են, ուրիշներ աւելի զօրեղ, ոմանք խաղա - վառ, ուրիշներ լայազին :
Ուրիշ կէտ մը : Երա՞ծաւան մեղեդին չի կրնար միշտ տալ այն պատկերները զոր բառերը կուտան իրարու ետեւ :
Չարենց կ'ըսէ. — « Արեւմ աւրաւ, ու անե-ռան վիշտապայծայն բուրբ վաւեր : Մեղեդին միջոց չունի մէկ տողէ մէջ ըլլալու միանշանայն հան - դարտ եւ վե՛հ » (արեւն ամբան) եւ յանկարծ փոխ-ուելու մօրմայ մըրկին :
Ուրիշ կէտ մը կ'ըսէ : Այդ աստանաւորը լսուած է քանի մը հարիւր անգամներ, եւ դրսեւէր ահանջ - ներք երկար ապրումներէ վերջ տուած են անոր միջուկը մը : Ի՞նչպէս կ'ըլլայ որ հազիւ չորս վայրկեան տեւող երաժշտական ունկնդրութիւն մը բաւական կը սեպուի շատերու զաղափար կազմե-լու համար ոգիի մասին :
Մեր երաժշտութեան մէջ ցարը տիրող ձեւը եղած է երգերու քառեակ առ քառեակ կրկնութիւ-նը : Հազուադէպ են dynamisme կրող դործեր, ո-րոնցմէ է, բացառութիւն ըլլալով, վարդապետին դաշնադրած «Միփանայ Բաղիւր» որ կրկնութիւն չունի իր գնացքին մէջ :
Այդ սեռին կը պատկանի խնդրոյ առարկայ կտորը, ուր հող տարուած է զբաղան ոգիին ջով՝ երաժշտական յատկացած ձեւի մը մշակում :
Ինչ որ կրնամ աւելցնել իմ կողմէն՝ մա է թէ անոր դաշնադրութեան կատարած եմ բոլորովին աշուղական եղանակով մը, իսկ չափաբերութեան համար՝ հայկական ամէնէն դասական ձեւը, որ է՝ վեց ութերորդ անկանոն կոշտիթը, այսինքն՝ (noire — croche — croche — noire) :
Բանի մը յալոնդական ունկնդրութեան պէտք կայ, կարծեմ, եւ թրեւեւ աւելի վճիռ կարծիքներ օգտակար ըլլան նաեւ ինձ համար :
Ա. ՊԱՐՄԱՆԵԱՆ
ԽՄԲ. — Բանի որ խնդիրը մասնագիտական գետնի վրայ կը դրուի, նախ կ'ուզեմք լսել մաս-նագէտներու կարծիքը :
ԼԵՐԻՈՅ ԳԼԻՍԻՄ հարցաքննուելով Փէթենի դա-տին առթիւ, յայտարարեց թէ ապշեցաւ, 1940ին իմանալով որ Փարիզը պիտի լքուի : Ամբողջ եր-կիրը խուճապի մատուցած էր, ահաւարաբար կը տիրէր Վիշիի մէջ, կ'ըլլէին թէ զօր : Վէկան Վիշիի վրայ պիտի քալէ բանակով մը եւն :
ՊՈՒԼԿԱՐԻՈՅ Էրզրուութիւնը (պատմութիւն - քութիւն) միացաւ Կ. Պոլսոյ օրթոթոգոս պատ - իրարութեան :
ՉԵՆՈՍԼՈՎԱՔԻՈՅ ԲՈՒՈՐ ԳԵՐՄԱՆՆԵՐԸ արտաքինու օրոշումին առթիւ Անգլիա դիտողու-թիւններ ըրած ըլլալով, Պ. Պենշէ յայտարարեց թէ որոշումը անդաւաճալի է : «Մենք երբեք պիտի չմոռնանք ինչ որ ըրին Գերմանիայի մեզի եւ ինչ որ կ'ուզեն ընել : Մենք հարաւարապէս վճռած ենք մեր սահմանները վտարել ինչ որ գերմա - նական է » :
ԵՐԿԱՐՈՒՂԻՆԵՐՈՒ ԳԻՆԵՐԸ պիտի աւելնան երկու անգամով, առաջին շրջանին՝ աւելի քան 50 առ հարկը, բնկերութեան բացերը զոցելու հա - մար :
Շ.

ՖՐԱՆՍԵՐԵՆԻ ՈՒՍՈՒՑՈՒՄԸ ՁՆՁՈՒՄ

Պէլլուիէն կը հեռագրեն թէ երեքշաբթի կու-մը ծագեցաւ ծարարութիւն մէջ, Թրքական տահա-նին վրայ, երբ ֆրանսական զօրքը կրակ բացաւ տեղացի դատաւի զինուորներու դէմ :
Սուրիոյ կառավարութիւնը հրամանագիր մը հրատարակեց, չորեքշաբթի օր, ընկելով ֆրանսե-րէնի ուսուցումը, ինչպէս եւ ֆրանսական կրթա-կան տեսչութեան կազմակերպած ընտելութիւնները :
*** Նախարարական խորհուրդի առջի օրուան նիստին մէջ արտաքին նախարարը տեղեկութիւն - ներ հաղորդեց Սուրիոյ եւ Լիբանանի վերջին դա-ցութեան մասին : Թերթերը կը գրեն թէ այդ լու-րերուն համաձայն : Երբտանական իշխանութիւն - ները կը շարունակեն հետզհետէ չէզոքացնել ֆրանսական հաստատութիւնները : Այսպէս, Ժը-րանսացիներուն կողմէ հաստատուած Արմաիքի Օֆիսին տեղ ալ մէկ կը գործեն անգլիական դրո-ւսեանները, թէ Սուրիոյ եւ թէ Լիբանանի մէջ : Այս կարգադրութիւնը տաժանելի է մանաւանդ ա-նիկ համար որ ֆրանսական կառավարութիւնը 600 միլիոն ֆրանք տրամադրած է հացահատիկի համար :
Միւս կողմէ, բրիտանական զարաւանդութիւնը կը շարունակէ խոստովն զինել եւ կրնատել այն շարժանկարները որ կապ ունին ֆրանսական ազ - դեցութեան հետ :
*** Դամասկոսի մէջ, զինուորական գերեզմա-նատունը սրբապաշտեցաւ : Անգլ. զօրքը շատ ուշ միջամեց եւ որ եւ պատիւ չսահմանուեցաւ, կ'ըսեն թերթերը : Զեպէլը Տրիպլի մէջ անգլիացի սպաներ ստանձնեցին յատուկ զօրախումբերու հրամանատարութիւնը, հետագայով Ժրանսացի - ները : Բազմաթիւ անգլիացի դործակալներ հա - սած են Անգլոյրոգաւաններ, եւ հակաֆրանսական ջարդուրութիւններ կը կատարեն : Հակաֆրանսի մէջ Անգլիացիները իրենց ընտանիքներէն դատած ու - լալով մասնաւոր զօրախումբեր, դատաւորութիւ-ններ կ'աճեն : Պէլլուիէն մէջ ձեռքադրուեցաւ թերթի մը տնօրէնը, որ Լիբանանի ժամանակակից պատմութիւնը հրատարակած էր, չեղելով Ժը - րանսայի գերը :
*** ՏԵՂԻ ՄԵՋ՝ կը գրէ թէ Մոսկուայի ֆրան-սական դեսպանը, զօր. Բաթրու, Սուրիա եւ Լի-բանան պիտի դիմուի, տեղեկութիւն տալու համար իր զինուորական խորհուրդին : Երբեւ մասնագէտ արե -ւելեան զօրքներու :
*** Լիբանանի ազգ. համագումարը բանաձեւ մը բուժարկեց որ կը պահանջէ արձակել ֆրանսա-ցի պաշտօնականներու եւ արդիւն ֆրանսական թեր - թերը :
Շ.

Թերթ պատիժներ 16 Լիւնոն

Մոսկուայի մէջ դատուած 16 լեճ վարիչներէն երեքը անպարտ արձակուեցան, ընդ՝ դատա - խալին պահանջով, իսկ միւսները՝ հաւանաբար պիտի դատապարտուին կարճատեւ բանտարկու-թեան : Ընդ՝ դատախազը, զօր. Աֆանասիսն, իր պահանջարկին մէջ յայտարարեց թէ զխաւոր ամբաստանեալը, զօր. Օզուլիքի եւ ուրիշ երեք մեղաւորիցիներ թէեւ ենթակայ են մահապատիժի, բայց ինք միայն բանտարկութիւն կ'առաջարկէ, «քանի որ մենք հիմա կը վայելեմք խղճմանկե-ցնծութիւնը եւ ամբարաններէն պիտի ալլեն վառն - դատը չեն : Ես չեմ պնդեր մահապատիժի մասին, որովհետեւ չորս ամբաստանեալները պարզապէս խամահիկներն են ինչ տարագիր կառավարութեան մը : Անոնց բոլոր ոճիրները գործուած են Լոն - տոնի լեճական կառավարութեան հրամանով : Այս դատավարութիւնը կը խտացնէ լեճ յետաքրքա - կաններուն գործունէութիւնը : Անոնք տարիներով պաշարեցան Խ. Միութեան դէմ, եւ իրենց զա - դաքանութիւնը յանգեցաւ Լեճաստանի դրաւ, — ման Գերմանիոյ կողմէ : Օզուլիքի եւ միւսները կ'ուզեն մեր բանակը դանկտել կոնակելն : Մինքմեր զուլիները կը բանակը իրենց ոճրապարտ գործու-նէութեան մարտիրոսներուն առջեւ :
Զօր. Օզուլիքի իր պաշտպանողականին մէջ խտացումանցաւ թէ Լեճաստան ինչմ էր անդիւն - կան օղանմանով մը : Ամբաստանեալը երկու ժամ պաշարեցաւ երկու դատախազներու դէմ որոնք կ'ուզէին խտացումանցնել թէ ինք անհամար կը վա-րէր գաղափի գործունէութիւնը : Սակայն տառա-վարանումի յայտարարեց թէ իրենց կազմակեր - պած ուժերով պարտատու էին կուսուել ու եւ պե-տութեան դէմ որ կը խաղաւ Լեճաստանի անկա-խութիւնը : Մինչ իր մեղաւորիցիները կը ջանային չեղեմանալ, Օզուլիքի երեքը չգործեց ուրիշնե -րուն վրայ ձգել պատառախանաւորութիւնը :
*** Լեճ հետադարձական գործակալութիւնը կը յայտարարէ թէ Լեճաստանի ներքին Բանակը կազմակերպուած էր անգլիական եւ ամերիկեան կառավարութեանց կողմէ : Ստորերկրկայ շարժու-մին եւ ներքին Բանակին հրամայուած էր զօր - ծակել խորհրդային բանակին եւ անոնք այս հրա-մար :
Շ.

Le Gérant : H. AGONEYAN
Imprimerie DER-AGOPIAN, 17, Rue Damesme 13°

*** Զերբակալուեցան կեդր. Շուկայի (Հալ)

Le Gérant : H. AGONEYAN
Imprimerie DER-AGOPIAN 17, Rue Damesme 13

Մեր ԽՍՊԲԸ

ՊԱՏԵՐԱԶՄԻՆ ՊԱՏՈՒՀԱՄՆԵՐԸ

Թերթին ծաւալը փոքր է, սինթետիկ ալ շատ կարճ, արժեքները համար այս խորագրերը։ Ուրեմն պիտի գոհանանք արձանագրելով կարգ մը պարագաներ։ Պարզապէս հարեւանցի կաշափար մը տալու համար այն ահաւոր մտահոգութեան մասին որ կը տապկեն ամբողջ մարդկութիւնը։

1. Պարենաւորման եւ զերմութեան խնդիր։ Պատերազմը շահուեցաւ ամառ տառն։ Օդը պայծառ է, ծառ ու ծաղիկ ամէն կողմէ։ Բնութեան ժպիտը քիչ մը պայծառութիւն կը կաթնեցնէ հինգ տարուան ջրամբներէ մզմանանքն ազատած բազմութեանց հոգիներուն մէջ։ Մարդիկ հաճուի՞նք, աստուծո լաւութիւնն պոչ կը կապին կաշափարներու սանդուղներուն վրայ, տոմսակ մը ճարելու եւ դիւր մը նետուելու համար։ Քիչ մը աւելի լաւ ունեւոյ համար։

Իսկ ծմբէ՞ր։ Պարենաւորման դժուարութիւնները կան ու կը մնան, իբրեւ հետեւանք ահաւոր ճակատներուն, փոխարութեանց դժուարութեան, արտադրութեան միջոցներու ողնաշարին։

Հաղարարութիւնը ցուրտն է ալ տառապեցան անցեալ տարի։ Աժուի պիտի ունենան այս տարի։ Պիտի կրնան տաքնալ զոնէ բանի մը ժամ։

Գտնաւորութիւնները տակաւին ծրագրերն են՝ կործանել, ելք մը գտնելու համար։ Ոչ միայն Խորաքանչիւրը իր երկրին մէջ, այլեւ ամբողջ Եւրոպայի համար։

Մենք բախտաւոր ենք նորէն, համեմատելով Եւրոպայի ուրիշ մասերուն հետ, որոնց մասին զարհուրելի տեղեկութիւններ կը հրատարակեն թերթերը, պաշտօնական թէ անպաշտօն։

Օրինակ, սովոր ոչ միայն անխուսափելի կը համարուի յառաջիկայ ձմեռ, այլեւ սկսած է պահել շատ մը երկրներէ մէջ։ Ֆերմանիտ, Զէլանտա, Աւստրիա, Իտալիա, Յունաստան են։

2. Մերուկներու առողջութեան խնդիրն ալ ծանր մտահոգութիւն կը պատճառէ, յաղթական ըլլան թէ պարտեալ։

Միլիոններ, այլազան ժողովուրդներ եւ ցեղեր իրար խառնուեցան ամբողջ Եւրոպայի տարածութեան վրայ, իբրեւ հետեւանք պատերազմական դործողութեանց, զանգուածային զոհողութեան, բանտարկութեան, քաղաքներու։ Անբնականաբար թաղու մը, ուր բարբերն ալ վերելալը շրջուեցան։

Երկուստեք յաղթական միլիոններու գերիներ զատապարտեց յոյժալի կենսանք մը։ Այսօրուան յաղթականները հարկադրուած են հակադրութեան տակ պահել անհամար միլիոններ։ Ընկերային շարքեր, որոնք խորութիւնը ընդունելու համար, կը բաւէ յիշել այս երկրի երկու միլիոն գերիներուն ողբերգութիւնը։ Ամբողջ բնասելիները քայքայուած, անհասանելի բոլոր իրար խառնուած։

Եւ երկտասարդութիւն մը կը կրկնապէս նահապտակ, առանց ազդի խորութիւն։ Պերմանիտ օրինակ մը, իբրեւ ժամանակի նշան։ Դաժնակից բանակներու սպարապետութիւնը առանց վերահսկողութեան կը յայտարարէ թէ վերերակին աստերը 50 մառնիք աւելցած են յաղթականին ի վեր։ Միայն ամերիկեան բանակին մէջ այդ զարեւելի աստերը աճած են աւելի քան 300 մառնիք։

Արեւիկի սկիզբէն մինչեւ Մայիս 25...

3. Փոխադարձ տոնելութեան, վրէժխնդրութեան մոլորեցութիւնը հաւաքող չափերու հասած է Եւրոպայի զանազան մասերուն մէջ։ Իբրեւ հետեւանք հիթլերական բարբարոսութեանց, որոնց մանրամասնութիւնները լեռնակուտակ հատորներ կը կազմեն։

Ամերիկեան առաջնակարգ թերթ մը թղթակիցը վերջերս պրոպագանդա կատարած ըլլալով, կը վերայէ թէ Նացիներու դէմ պատերազմներ անհարապիտելի չափերու հասած է։

« Կարբիլի գիմուար կ'ուզէ որ գերման բանակի ամեն գիմուար բանաւորակն վաշտաւորէ Եւրոպայի վերջին համար իտալիայի քաղաքները եւ ապարակները։ Կ'ուզէ որ գերման բանաւորականները փորձեն ապրիլ այն վիտի պաշարով զոր կը իրաւունքէն հոս կալանաւորներուն եւ գերիներուն։ Ամեն բանէ վեր, ամ կ'ուզէ որ ամեն գերման սպայ, ամեն ճաշի պաշտօնական, մեծ ու փոքր հաւաքաբան պաշտօնական Գերմանիայի իւրաքանչիւր քաղաքի եւ գիւղի փառացիներուն մէջ, ազդիւր համար ամբողջ ժողովուրդին վրայ։ »

Հասկնալի է. որովհետեւ ամէն գիմուար հոգեհատորի մը սուգն ունի, կամ աւերակ բոյն մը, եւ կամ այլապէս վրդովիչ յիշատակ մը։

Հապիւ թէ էլ մը բացա՞նք եղանակ... Ե.

ՉԵՌՆԱՐԿՆԵՐ

ՀԱՅԿ. ԴԱՏՆԻ ՀԱՄԱՐ

ՄԱՐ. — Մ. Նահանգներու Աւետարանական Միութիւնը 1944ին, իր տարեկան համագումարին պաշտօն, բանաձեռն մը բաւարարած եւ յրկաժէր խաղաղութեան Ռազմիկայի, Մերալիային եւ Երեսփոխանին, խնդիրով որ միջամտեն, որպէսզի թուրքիա Հայաստանի խորհրդային հանրապետութեան վերադարձնէ իր գրաւած հայկական հողերը։

Նոյն Միութիւնը այս անգամ ալ Ամմ Գրան - չիսկոյի խորհրդածոյցովին ուղղած է հետեւեալ խնդրագրեր, Ամերիկեան Պորտին միջոցաւ։

« Մենք բնականաբար, խորապէս վրդով ունենալով որ հողերը նկատի առնելու մեր դեռ իր լուծումը չգտած Հայկական Դատը։ Մենք ամենաւաղ թրքական Հայաստանէն կուգանք. մենք ամենաւաղ ալ անխնայ ենթարկուեցանք թրքական բարբարոսութեանց ու մեր ցեղի մնացորդները ցան ու ցրել եղան աշխարհի ամէն կողմ։

Կենդանի կերպով կը իշխենք թէ ինչպէս թուրքիոյ մէջ գտնուած Հայերը կը ջանային յառաջ տանել իրենց կրօնական ու մշակութային գործը աշխարհի ամէն կողմ հաստատուած Ամերիկեան աշխարհի ամէն կողմ հաստատուած մեր խորունկ վիշտը որ ոչ այլ ինչ հաստատութիւնները եւ ոչ ալ անմիջ կայ ազգայնութիւնը գոյութիւն ունին այսօր թուրքիոյ մէջ։ Առանց բոլորը բանդուեցան եւ, այլեւ, կինը ու մանուկները անգործնէ կոտորուեցան թուրքերուն ձեռքով։ Հայերու հանդէպ թուրքերու ցոյց տուած ամբողջ զայրուածութիւնները ամենաանհեղձ կը կազմեն մարդկային պատմութեան։

Մենք համոզուած ենք որ եթէ արդարութիւն եղած ըլլալ Հայ Ժողովուրդին, ներկայ անհասկերթաց պատերազմի պիտի խնայուի մարդիկ։ Թեան։ Ու խիստ վրդովիչ է տեսնել որ այսօր բարբարոս թուրքերը գտնուած են զաղաքակրթ ազգերու շարքին եւ իրենց ի գործ դրած բոլոր ազգայնութիւնները, որոնք մինչեւ երկինք բարձրացած են, ներսով արժանացած են։ Մենք կը հաւատարմութիւն թէ տիեզերքի Երեսփոխանը արդար խառնուել է Անիկա պիտի չենք այդ անարդարութիւնը, ու ոչ եւ մէկը որ չունենի ձեռագրէ այդ անարդարութիւնը ինքը։ Ինքը մեղադրակի ըլլալ անոր։ Ու օր մը պատասխանատու պիտի բռնուի այդ արդար խառնուելու առջեւ։ Հայերու անմիջ արեւին ձայնը տակաւին կ'ազդեցնէ զէջի երկինքը, արդարութեան ի խնդիր։ Սակայն այդ արդարութիւնը պիտի զործարարուի մարդկային միջոցներով։

Հետեւապէս, այսպիսի պատեն հաղթանակ մենք ձեռք կը դիմենք, իբրեւ մեր իրական բարեկամները, որպէսզի զուր, իբրեւ Երեսփոխաններ, ձեռնադրեցութիւնը ի գործ դնեն Միացեալ Նահանգներու կառավարութեան մօտ՝ արդարութիւն ընելու Հայերուն, որոնք 200.000 աւելի զինուորներով են բառասունէ աւելի զօրավարներով ու զօրակիներով բերին իրենց զմայնապաճ մասնակցութիւնը ու տուին իրենց արիւնի տուրքը հասարակաց թիւնակով պայտուսեան մասնակցութիւնը, օգնելով Միացեալ Միւս ազգերուն՝ կցելու Ռոր - Հրդային Հայաստանի Հանրապետութեան Արեւելեան թուրքիային այն մասնաւոր հոգածաւոր որ հիմնապէս հայկական է, որպէսզի Հայ Ժողովուրդի թափառական մնացորդները սեղ մը ունենան ապրելու իրենց նախահայրերու հողին վրայ։

ՀԱՅ Կ. ԽԱՅԻՆ ՈՒՂԵՐԸ

Մ. Նահանգներու Հայ Կարմիր Խաչն ալ (կեդրոնը Ֆրանսիայի Կապուշոն խաչին) անցեալ տարի հետեւեալ հետագիւր ուղղած էր նախագահ Ռազմիկայի, իր պատգով. ժողովին առթիւ։

« Հ. Կ. Խաչը, որ կը ներկայացնէ Հայկական Ժողովուրդի ունեցող մարիկները, զաղաքացի հայրաւոր կիները, իր 24րդ Պատգամաւորական Ժողովին, գոմարուած Պոսթըն, Մէս, որոնց խնդրէ Պեղածի՝ նկատի ունենալ համախորհրդային երկու պատերազմներու հայ զոհերը, որոնք ցրուած են աշխարհի չորս կողմերը։

Իսկ որ յայտարարած էք, թէ Միացեալ Նահանգները եւ իր Դաշնակիցները կը մղեն այս պատերազմը բոլոր մեծ ու փոքր ժողովուրդներու ազատութեան եւ աշխարհի խաղաղութեան համար, վստահ ենք, որ Ձեր լուրջ նկատաւորման պիտի արժանացնէք մեր այս խնդրանքը։

Մենք կը հաւատանք, որ Հայ Ժողովուրդի վիճակը բարեկեցիկ կ'ընթացնէ անհրաժեշտ է ըն-

ՎԵՐԶԻՆ ԺԱՄ

ԱՆԳԼԻԱ Կ'ԱՐԴԱՐԱՅՆԷ

ԻՐ ՄԻԶԱՄՏՈՒԹԻՒՆԸ

Ի ՀԱՐԿԻՆ ԴԱՐՁԵԱԼ ՊԵՏԻ ՄԻԶԱՄՏԵ

ՍՈՒՐԻՈՅ ԵՒ ԼԻԲԱՆԱՆԻ ՄԷՋ

Անգլ. կառավարութիւնը պաշտօնական յայտարարութիւն մը հրատարակեց ուրաք օր, Սուրիոյ եւ Լիբանանի դէպքերու մասին, լուսաբանելու համար կացութիւնը։ Ահաւարակ յայտարարութեան զլխաւոր կէտերը։

1. Գլխաւոր անկարգութիւնները այժմ զաղաքած են Սուրիոյ մէջ եւ զաղաքային իշխանութիւնները պիտի ստանձնեն օրէնքի եւ բարեկարգութեան պահպանումը, որքան կարելի է չուան։

2. Եթէ Սուրիոյ եւ Լիբանանի կառավարութիւնները անկարող ըլլան զապելու որ եւ խոտորութիւն իրենց տրամադրելի ուժերով, չըլանին անգլիացի հրամանատարը արտօնուելէ հետեւապէս չըլան զործողութիւնը կատարելու, աւելցնելով զաղաքային իշխանութեան։

3. Բրիտանական զօրքին միջամտութիւնը չի նշանակուի Գրանսաղիներուն տեղին անցնել Սուրիոյ եւ Լիբանանի մէջ։

4. Բրիտանական որ եւ է անաշու միջամտութեան միակ նպատակը պիտի ըլլայ խափանել խռովութիւնները որ կրնան վնասել Միացեալ Ազգերու պատերազմական ճիգերուն։

Յայտարարութիւնը կը բացատրէ թէ հիմնական խնդիրը. անգլիա-ֆրանսական յարաբերութեանց հարցը չէ, այլ սա թէ ինչ պիտի ըլլան ապագայ յարաբերութիւնները Գրանսաղի եւ Մոտաւոր Արեւելքի պետութեանց միջեւ։

Քննչապէս բացատրելի մարապետը եւ արտաքին նախարարը, Ն. Վիշարապետութեան կառավարութիւնը հաստատած է զօր. որ 4օր խոստումը Սուրիոյ եւ Լիբանանի անկախութեան մասին, բայց բրիտանական զօրքին միջամտութիւնը ստիպողական դարձաւ, որովհետեւ Սուրիոյ տեղական դէպքերը կրնային խռովութեան մասնակցութիւնը Միջին Արեւելքը եւ կաշակերտը Դաշնակիցներու պատերազմական ճիգը։ Միջին Արեւելքի բանակին ընդհ. հրամանատարին հրահանգուած էր միջամտել, քանի որ Գրանսաղի վերահաստատուելու եւ պահպանելու համար, մինչեւ որ ելք մը գտնուէր իրականացնելու միջոցներով։

Իր գործադրութիւնն այս հրահանգներուն, բրիտանական զինուորները զբաւեցին այն զլխաւոր կեդրոնները ուր կուր ծաղած էր կամ կը սպասուէր ծաղիլ։ Երբեք իրաւաբարութիւնը հաստատած մը վերահաստատուեցաւ, անհրաժեշտ համարուեցաւ հետեւանք ֆրանսական զօրքը որ գործած կերպով մասնակցած էր կռիւներուն կարգ մը զաղաքներու մէջ։ Այս տնօրինութիւնը էական էր, մէջտեղէն վերցնելու համար որ եւ է պատճառ նոր ընդհարումներու եւ ուրովհետեւ այդ զաղաքներուն ֆրանսացի զաղաքներուն կենսաւոր վտանգի մէջ էր, անոնք ալ պարպուեցան։

Յայտարարութիւնը մասնաւորապէս կը յիշենէ թէ Սուրիոյ եւ Լիբանանի կառավարութիւնները զլխաւորապէս պատասխանատու են բարեկարգութեան պահպանումին, եւ աշխարհը պիտի դատէ թէ ինչպէս կը գործադրեն այդ պատասխանատուութիւնը։ « Բրիտանական իշխանութիւնները երբեք իրաւ չունին որ եւ է կերպով խանգարելու Միջին Արեւելքի պետութեանց կացութեան վերելալին լուծումը։ Բրիտանական զօրքը պիտի գործածուի միայն անաշուութեան։ Հրամանատարները միջոցներ ձեռք պիտի առնեն ու եւ մէկուն դէմ որ պատճառ կը դառնալ նոր խռովութեան »։

Տեղական թերթերը շատ կարճ կապած էին այս յայտարարութիւնը, որ անգամ մը եւս կ'ապացուցէ թէ Մենք Բրիտանիա հաստատ կը մնայ իր տեսակէտին վրայ։

Հարձակել խորհրդային Հայաստանի սահմանները, անոր կցելով արեւմտեան Հայաստանի նահանգները, որպէսզի թուրքիա եւ ուրիշ տեղեր շատ անբաղձալի պայմաններու մէջ ապրող մեր ազգակիցները պատահութիւն ունենան վերահաստատուելու իրենց հայրենի հողերուն վրայ։

Համոզուած, որ համաշխարհային տեսական խաղաղութիւնը չի կրնար գոյութիւն ունենալ, որքան ատեն որ կան ժողովուրդներ, որոնք տուն չունին եւ կ'ապրին փոքանքելու տեսական ապառնայի խնդիրն առաւ, մենք պատահեալ, որ Իսկ պիտի բարձրացնէք Ձեր հեղինակաւոր ձայնը եւ պիտի դործածէք Ձեր ազդեցութիւնը՝ դարմանելու համար այն բոլոր անարդարութիւնները, որոնք ենթարկուեցան Հայերը վերջին տասնամեակներու ընթացքին։

Վստահ ենք նաեւ, որ մեր կուռով ամուսիններն ու որդիները, որոնք ամէն ապացոյց տուին եւ կուտան իրենց հայրենասիրութեան, զոհաբեր պիտի զգան այն զայնապետութեան, թէ մեր նախահայր եւ կառավարութիւնը պիտի ընեն իրենց կարելին՝ Հայ Ժողովուրդի արդար պահանջները զոհաբերելու համար։

ՕՏԱՐԻՆ ԴԱՏԱՍՏԱՆԸ

ՏՐԱՄԱԹՈՍՈՒԹԻՒՆ

ԵՐՈՒԽԱՆԻ ՎԵՐՋԻՆ ՕՐԵՐԸ

Փարիզի արտաքինության մեկուս թաղաքում պետարարը լեցուած է հայկական անդուդը եւ խանդավառ բազմութեամբ: Սգահանդէս տեղի պիտի ունենայ նախադասութեամբ թաղաքային տնի որ միեւնոյն աստիճայի շրջանին երեսփոխանն է: Թէեւ երեսուն տարուան սուղը կը կոտորայ տակաւին մեր հայրենակիցներու վիրաւոր սրտին մէջ, սակայն վերջը բաւական սպիտակած է եւ տարիներու հալումէն, եթէ ոչ բոժոժած, բայց նուազ կը տառապեցնէ զիրենք: Յետոյ նոր ողբերգութիւններ, նոր պատերազմ եւ տարաբնուութիւն փոխած են մեր այ հոգեբանութիւնը, մասնաւոր նորապէս սերունդը իտալ կ'ապրէ մեր ջարդերուն եւ անգործութեան սարսափելի եւ ցաւաւոր յայտնաբեր: Այնպէս որ՝ սրտով կ'եննունակ ոգեւորութեամբ կը տպանէ հանդէսին բազման:

Երկու հայ բանաստեղծներ փրանսերէն կը խօսին հայկական ողբերգութեան մասին: Ամբողջ ժողովուրդը մը սպանդանոց տարին եւ արիւնի մէջ խեղդեցին, թաղաքակիրթ մեծ աղբերու լքին տակ՝ կ'ըսեն բանաստեղծներս՝, պատմութեան մէջ չտեսնուած վայրադուրեանք եւ անպատեմ խեղճութեամբ եւ կ'աւելցեն՝ դժուար թէ ըմբռնէր այդ դարձուրելի եւ անհաւոր սպանդոց ուրուն ահանաւոր եղանք երեսուն տարի առաջ: Թուրք պաշտօնական մարդիկ, վայրագ վճռակաւ նուիրեալ ազգայնական տոնէ հայու տակաւ ընտանեացի: Կանխամտածուած եւ երկարորէն մշակուած հիւսիսային ծրագրի մը դործադրութեան էր որ թուրք պետական սրիկաները ի դործ դրին հայ անդէն ժողովուրդին դէմ:

Երկու բանաստեղծներու մէջտեղը նստած է համայնավար երեսփոխանը՝ թաղաքային, համայնակի եւ ազնիւ մարդ մը որ բանաստեղծ եւ տառապած է Գերմանացիներէն: Մեր բարեկամը շատ կը սիրէ Հայերը, կը խօսի Հայերու մասին մեծ դոմանով, կը զննարարէ մեր աշխատանքը եւ ստեղծագործ ուղին եւ կը փախալի օգտակար լլլալ: Յետոյ կը պատմէ իր կուսակցութեան մասնաւորապէս եւ Թրանսիլանիան ընդհանրապէս՝ կրած այնքան սարսափելի տառապանքներն ու հաւածանքները, վեր կը հանէ հաղորատուներու դժգոհարարութիւնը եւ բանտերու մէջ խռտան դուրսը մահացումը:

Ընկեր թաղաքայինը չի վարանի ըսել: — Ե Զեր զգախտութիւնները եւ ջարդերը թէեւ ցաւալի են, մենք ալ ընեցանք, աւելի ծանր պայմաններու տակ: Մեր քաղաքներուն լոյս ձերեւոր կը նսեմանայ: Հինգ տարուան ընթացքին մենք ալ կ'ընեցնէր այնպիսի վայրագ եւ անուր ոճիւրներ որ չէնցին անցան ձեր երեսուն տարի առաջ կրած ջարդերն ու անգործները:

Ընկեր երեսփոխանը անկեղծ էր եւ համոզուած, սակայն իր յայտնած դատաւարները ամբողջ զարուռիչ հոգեբանութիւն մը կը ցուցանէին, ինչպէս եւ կը խոսեցնէր տեսակ մը թաղաքական փրկափախութիւն, որ կապ ունի ընդհանուր քաղաքական տեսութեան հետ:

Երրորդացի թէ Ամերիկացի երբեք չհաւատացին թէ մեր զինուոր պայքարած փորձանքը այն աստիճան մահացու եղաւ, թէ կատարուած սպանդոր իրապէս հաղորային հանգամանք ունէր: Անոնք երբեք չհասկցան որ թուրքը ինչ սաղայէլեան մեթոտով ուղեց ընտանեացիները ազգ մը որ դարեւ ապրած է...: Դոյնիակ ներկայ պատերազմի ընթացքին պատահած զէպերուն լոյսին տակ, անոնք սակաւին չեն ըմբռնած կատարուած դժոխային եղանակին ծանրութիւնը, ծաւալը եւ կանխամտածութիւնը:

Այլ սակայն Թրանսիլանիան այլ սկսած են գանգաւոր օտարներէն, մանաւանդ կը կարծեն որ Ամերիկացիները չեն հասկցած տակաւին այս աշխարհաստան արհաւիրքներուն ամբողջ խորութիւնը: Եւ իրաւամբ Ամերիկացին, որքան ալ լրջօրէն մտնելով եւ զննութիւններ ընէ, դարձեալ չի կրնար հասկնալ այն արհաւիրքը զոր սպրեցան Եւրոպայիներն ու Թրանսիլանիան: Ըսել թէ Հայկական ջարդերն ու արտոնները կրնան մասնաւորապէս թաղանքներուն լոյս, կը նշանակէ ոչ թէ անտարբերութիւն, այլ մարդկային հասկնալիչ հոգեւորութիւն: Թիւն մը որ կը անսի զէպի եռասկիւնութիւն:

Մեր մամիկները իրաւունք ունին, երբ կ'ըսեն: «Կրնա՞նք ինչպէս տեղը կ'ապրէ...»: Այնպէս որ մենք ըսաւ պէտք չէ զարմանալ, եթէ խնայող որ մեր Եւրոպացի բարեկամները մեզ չեն հասկնար այնպէս, ինչպէս կը փափաքէինք:

Մենք սակայն զիրենք շատ աւելի հասկընանք: Նայի որ իրենց տառապանքները մեր գլխին անցան, եւ երկրորդ՝ մենք ալ իրենց բարտապից, իրենց հետ եւ իրենց կողքին ապրեցանք այդ դժոխային օրերն ու տարիները եւ դիտարկեցին որ եթէ անոնք մեր տեղը ըլլային, մեզի չափ ալ չէին կրնար դիմանալ:

Մեր անպատեմ անհաւոր աղէտը ուրիշ բան էր: Մարդ մարդու ցաւէն չի հասկնար, ոչ ալ աղբերը ուրիշ աղբերու վիճակէն: Պարզապէս պէտք է անոնք հասկնալ, բացատրել, ի վերջոյ պրօպագանդա:

Խաւարակուտ կէս չէր եր: Մեծ ու փոքր բազմութիւն ժողովուրդներ նուաճելէ վերջ, ան ահա եկաւ հասաւ Հայութեան ու երեք հեղ ուժի գարկաւ անոր դուռը: — Բայց դուռը:

Հայութիւնը արթնցաւ, եւաւ լոյսը վառեց, հանդուարեալ զէպի դուռ դնաց ու մեղմամայն: — Ո՛ր է ես, այ՛ մարդ, այսպէս եկած ինձ տարածամ, եւ ի՞նչ կ'ուզես:

— Ե՛ս եմ, բայց դուռը, բայց կ'ըսովին: Որովհետեւ, անմասն ձայնը անհարապառ շեշտ մը ունէր:

Բարձրացուց աշտանակը, ուղիւորին նայեցաւ ու զայն զննեց իմաստունի պաղարկելով: Այսանդակ զէպը մը դժնեմեմ, այսահարի կերպարանը, ինչպէս շարժումներ եւ թունակից նայուածք մը:

Հայութիւնը ինքեցուց աշտանակը եւ երկու քայլ ետ շարժեցաւ:

— Լսե՛ր է՛ր ես քու մասին: Ամբոխավարութիւն կը կոչեն քեզ, ինքե՛ր ես ինձի, հեռացի՛ր: Ամբոխավարութիւնը ապշահար:

— Ամէն երկիր զիս ընդունեց, իր ծոցին մէջ ինձ տեղ տուաւ, դո՛ւն միայն զիս կը մերժես: Ինչպէ՞ս կ'ըլլայ: Ոչ մէկ երկիր ըսաւ քեզ պէս՝ «խորթ ես ինձի»:

Հայութիւնը պահ մը լռեց: Ապա, քիչ մը աւելի վճռակաւ:

— Խորթութիւն մէջ քեզ ընդունել: Ամենեւին: Դուն հի՛շ ինձի: Ամենեւին: Եւ ես քեզի հի՛շ ընկալի: Ամենեւին:

Ամբոխավարութիւնը միշտ ապշահար: — Ինչո՞ւ սակայն, ինչո՞ւ սակայն:

— Որովհետեւ, դուն սերմնացանն ես չարիքին: Գորհնորեւ եւ բեմերու մոլո՛ւցը: Դուն կ'ախորժիս խաւարէն: Ու աղքատ է քու հոգին: Անդրադարձեալ, անկարգութեան եւ կուրուքեան քաջային:

Ամբոխավարութիւնը ապերասմ:

— Ձանդուածներու չարիքի ուժին եմ ես: Առանց ինձի սեռեանքը՝ ինձմով միայն կ'ըլլան անոնք թէ՛ կենդանի, թէ՛ կենսունակ: Հուրն եմ անոնց, շուրսն եմ անոնց, եւ անուղղը անհրաժեշտ:

Հայութիւնը, անհամբեր:

— Այո, այո, դուն չարութեւ ես անիմաստ ու զրդեղը բերտ ուժի: Դուն ճնուցի՛ր անշահիքի՛, աղետանքի՛ կորուստի: Ձանդուածն է՛ր անշահիքի՛: Դու աղբիւրէն լուր չեմ խմիր: Գո՛ւ սեղանը չեմ նստիր:

Ամբոխավարութիւնը անհոգաստ եւ մոլեղին:

— Ձանդուածներու բողոքն եմ ես: Խիղիս խօսքը տառաքալ: Ընդգրուի՛ր, ըմբոստութեան կայսրն եմ ես: Արդարութեան, եղբայրութեան թուղ քարոզիչ:

Այո, այո, դուն օճառի պղպղակ ես, ճոռոմարան, պոռոտախոս: Դուն կը սպաննես մտածումը, կը խաթարես զգացումը: Դուն որոմն ես առելութեան եւ ոճիւրին: Խորթ ես ինձի, չալի՛ր՝ բեռը ու հեռացիր:

— Ինչո՞ւ սակայն, ինչո՞ւ սակայն:

— Հպարտութիւնն ու եռանդս ինձ կը բաւեն: Թո՛ղ զիս համեստ իմ վիճակին: Եւ մի մարդի իմաստութեան իմ կանխը: Իմ կարգապահ, իմ ներդաշնակ տանկին առողջ միտքը, անեղծ ուղին անխաղաղ մի ընդ: Մի վրդովք անդորր կեանքը խրճիթին: Խորթ ես ինձի, չալի՛ր՝ բեռը ու հեռացիր:

— Ինչո՞ւ սակայն, ինչո՞ւ սակայն:

Հայութիւնը դարձեալ լռեց: Ապա, աւելի հաստատակամ:

— Ամբոխավարութիւն, ես չեմ կրնար քեզ ընդունիլ իմ այս խեղճուկ խրճիթին մէջ: Միտք՝ թիւն փո՛ւլ կուլայ: Որովհետեւ, բաժանումի շատ զօրաւոր աղբակ ես: Իմ ծոցին մէջ, դուն պիտի կազմես հատուածներ: Հատուածները ընդհարումի պիտի հանես: Ու պիտի ըլլայ ուժի վատնում՝ տխար, ամուլ եւ ապարդիւն կոլիւ մէջ: Խորթ ես ինձի, չալի՛ր՝ բեռը ու հեռացիր:

— Ինչո՞ւ սակայն, ինչո՞ւ սակայն:

— Բեզմով կ'ըլլայ միայն մէկ հատուած՝ հայրենասէր: Հայրենասէր է ամէն Հայ: Հայրենասէր՝ անկեղծօրէն, զիտակցօրէն եւ ի ընէ, ինչ իրաւականի, կուսակցութեան, կազմակերպութեան ալ պատկանի: Խորթ ես ինձի, չալի՛ր՝ բեռը ու հեռացիր:

— Դուք զոնէ յաղթեցիք եւ պատերազմական ոճրագործները պատմեցիք, մենք ալ մի խիթա՝ բուրձնիւն ալ չունեցանք...:

— Դուք զոնէ յաղթեցիք եւ պատերազմական ոճրագործները պատմեցիք, մենք ալ մի խիթա՝ բուրձնիւն ալ չունեցանք...:

— Դուք զոնէ յաղթեցիք եւ պատերազմական ոճրագործները պատմեցիք, մենք ալ մի խիթա՝ բուրձնիւն ալ չունեցանք...:

ՈՄԲ.— «Հայրենիք»ի աշխատակից մը իր յուշերը գրի առած է որպէս նոր յիշատակ (Նոր-ուման Սրմախէշյանի) վերջին օրերու մտային: Կ'անվաճեմ իմ մտային մասերը:—

Ընդհանուր պատերազմի ծագման սկիզբները, Օգոստոսի վերջին շարաքներուն, Մէլիքի կը դառնէ: Մերաստիւն Սանասարեան վարժարանը մեկնելու պատրաստութիւններ տեսնելու համար: Եւ, տակաւին չըրացուցած Մէլիքի Աղբ. Կեդրոնական վարժարանը, ընտրելին էի Պարբերիկ Առանձնական Պարտուրդին, որ արտօնուած էր չորս տարին անգամ մը՝ յանուն իր թիմին՝ յարմարաւորն ուսանող մը զրկելու Սանասարեան:

Կէսօրի մօտ, Հիւսիսային կողմէ Կարապետ Տէմիր-ճեանի՝ յայտնի Դաշնակցական ընկեր Կարոյի գերազանցատունը դառած էի գործով, երբ խօսքը բացուեցաւ իմ Սանասարեան մեկնումին:

— Այնպէս կրակի բռնուած է, դուն Սերաստիս մեկնելու մասին զեռ կը մտածես, — ըսաւ Կարոն ու աւելցուց: — Համբերէ՛ր նայի՛ր ի՞նչ պիտի ըլլայ քաղաքական կացութիւնը, անկէ վերջ դիւրին է ամէն բան: Եթէ այսպէս շարունակուի եւ Թուրքիա ալ մօտ օրերին պատերազմի մտնէ, ինչ որ անխուսափելի է, ոչ դպրոց կը մնայ այլ եւս եւ ոչ ալ ընկանոն կենսով: Հիմա քեզի գործ մը կայ ընկեր. ստորեկը՝ Սրմախէշյանեան, զօրանող դաջած է՝ իր փրկագիրն տալու խնդրով: Առտուրէն միջին հիմա չվերադարձաւ, կ'ընդ մը տասնօր է եւ կ'ուղէ շուտով լուր մը յանդէս անկէ, որովհետեւ երկու օրէ ի վեր անհասկնալ ալ է եղած: Գեա՛ր օրանոց եւ եթէ կրնաս, լուր մը բեր անոր մասին:

Միքիլի ստորեկին պարագան կարծես ցնցեց զիս եւ ես առանց խօսք մը փոխանակել կարենալու փութացի զէպի զօրանոց:

Գիտէ՛ր թէ Սրմախէշյանեան զօրակոչն եւ թակալ՝ կը դառնար 40—45 տարեկաններու կարգին ու իմացած էի նաեւ թէ Աղբ. իշխանութիւն եւ Առաջնորդարան անոր արտաքինապէս ոչ-քաղաքական եւ քիչ մը հիւսիսային երեսփոխան թելադարուած, ջանքեր կը թափէին զինքը զինուորադրութենէ ազատելու: Կ'ընեի, այդ ջանքերը ապարդիւն անցած էին եւ փրկագիրն զատ միջոց չէր մնացած:

... Տնօրէն դառնելու ջանքերս ի դուր անցած էին, եւ այսօր ալ յուսարեկ ուղարկութիւն կ'ընդունայցուցէ էի պատուիր: Հարաւային անկիւնը կարգով տեղաւորուած քանի մը գործադրոյ վրձններուն, որոնցմէ իւրաքանչիւրին առջեւ կը կենային երկու զինեալ եւ սակայն անշտնոք հագուած պահակներ:

Ամէն տարեքէ զինուորացուներ, Օգոստոսի այդ խանձող արեւին տակ, իրենց վրայի հագնաւոր ծրար չէնած ու պինդ սեղմած անութիւն տակ, կ'եսմեկ վիճակով շրջապատած էին այդ վրանները ու հիշուող մըն է, կ'ոխարտուող մըն է կը փրկէր, երբ քանի մը վայրկեան անգամ մը այդ վրաններէն սպառի նմանող զէմբըր-դուրս կուրսին եւ բարձրամայն կը կարգային անուն մը: Բժշկական քննութիւն էր կատարուած: Տուն պիտի դրկուէին կամ ժամանակաւոր արձակում պիտի ունենային կազմի ու կ'ընէր, իրենց արտաքիններն ու հայմախաւները, վատառողջները, վերջապէս զինուորութեան անյարմար վիճակ ներկայացողները:

Հոգեկան թաղցրութեան մէջ էի, երբ ծանօթ ձայն մը անուն կանչեց եւ արթնցուց զիս: Դիւրին չէր այդ ժողովրդի մէջ մէկին նշմարել կանաչը: Ձայնը կ'ընկնէր եւս եւս ուղարկը փնտառող մը, ինձմէ տառը քայլ հեռու ծառի մը տակ կեցած տեսայ իմ անօրէն: Երուանդ Սրմախէշյանեանը, որ ձեռքի շարժումով զիս իր լոյսով կը կանչէր:

— Ինչո՞ւ սակայն, ինչո՞ւ սակայն:

— Բեզմով կ'ըլլայ միայն մէկ հատուած արդարասէր, եղբայրասէր եւ մարդասէր: Հայութիւնը-ամբողջութեամբ՝ ամէնքն ալ է, ինչ հանգամանակ ալ ունենայ, ինչ հատուած ալ դաւանի, ինչ պարզապատեմութեամբ ալ մանի: Խորթ ես ինձի, չալի՛ր՝ բեռը ու հեռացիր:

Ամբոխավարութիւնը դարձեալ պնդեց:

— Ամէն երկիր զիս ընդունեց, իր ծոցին մէջ ինձ տեղ տուաւ, դո՛ւն միայն զիս կը մերժես: Ինչպէ՞ս կ'ըլլայ: Ոչ մէկ երկիր ըսաւ քեզ պէս՝ «խորթ ես ինձի»:

— Այո, այո, խորթ ես ինձի, չալի՛ր՝ բեռը ու հեռացիր:

— Ինչո՞ւ սակայն, ինչո՞ւ սակայն:

— Որովհետեւ, իւրաքանչիւր Հայ անհատ էակ մըն է գիտակից, ընթացաւոր տառապանքի զպրօք:

Ամբոխավարութիւնը տրտուած - տրտուած եւ հաւատարմ չալիքը բեռը ու հեռացաւ: Արեւածափին լոյսը շողաց:

ձեռքեցի շրջապատս ու հասայ իրեն:

— Արամ, տղա, սոքի վրայ կենալէն, հոս ու հոն ղեկերէլէն ծունկերս կտորսեցան. ու ժամպառ կը զգամ ինքզինքս: Հարկաւորեալ եմ տակաւին կարգի սպասել, փրկալինս դործողու. թիւները լրացնելու համար: Ծիւրիքս հատած է. առ առ դրամը եւ ժողովայն վայրէ մը ինծի տուփ մը սկիւնէթ հասցունը:

Ապա հար էի: Տնօրէնիս այնքան փոխուած ու բնկնուած դիմագիծը քար կտրեց զիս: Աչքերը փոսացեր, այտուկները դուրս ցցուեր էին: Տաւրինքով արեւի երես շտանողի, բանտի նկուղեհրու մէջ տառապողի երեւոյթը հազած էր եւ ես յուզուեցայ չկրցի իսկ ըսել, թէ՛ ես ալ զինքը կը փնտռէի, իրեն համար եկած էի այս տեղունքը: Շատ ժամանակ չառաւ. բայց գիտեմ որ լաւ քրտնեցայ ու շնչապառ էի: Մէջքիքի դորատան մօտերը խանութներ չկային. մինչեւ Վարի կամ Վերի Մէյտանը պէտք էր երթալ, ու ես նախընտրած էի վերջինը՝ անկէ աւելի յուսով լուր մըն ալ ձգելու համար կարնպետ Տէմիրճեանի գրաստունը:

— Ենթահայ կամ, ըսաւ, ու առանց թողելու որ իմ մասին բան մը հարցնեմ, շարունակեց:

— Կը յուսամ այս ներգութիւններն ալ կ'անհին. թէ եւ ապագային համար լաւատես չեմ: Զեմարանք պիտի վերաբացուի. հասանաւոր Սեպտեմբերի կէսին: Ենչքի ինքիւր կարեւոր է հիմա: Նախկին չէնք. — Ծապրեցաթիւթիւններու հին գործարարներ — զիտուրականութիւնը պիտի դրաւէ եղեր. Կեդրոնականի չէնք ալ աղջկանց բաժինը միայն արդէն. նայինք, թերեւս աղջիկները ուրիշ տեղ տարուին եւ մէջ ալը՝ ձեմարանը մեծ եկեղեցիին մէջ շարունակենք (Մէջքիքի). Ս. Աստուածածանի Մարի եկեղեցին): Լաւ երեւոյթներն չեն ասոնք... բայց մեծ գիտեմ: Հարկաւ Սահասարանին ալ մոռցաւ: Տեղէ շարժելու ժամանակ չէ՛. կրնաս գալ տարի ալ երթիմ. այս տարի նորէն կ'ընտրուանք ձեմարանը:

Բաժնեկցայ զլիսակալ եւ խորապէս ընկճուած: Ու երբ տրամօրէն կը վերադառնայի քաղաք, ուրիշ ո՛ր, չեմ գիտեր, ցուել ու մոքոնքը բուռն լուցումով մը յիշեցի ստորինիս մէջ նամակը՝ Մէջքիքէն Պոլիս, իր մէջ բարեկամին ուղղութեամբ, դեռ 1913ին, հետեւեալ յատկանշական խմատով: (Այս նամակը իր օրին անմահն թէ ուղի իր Տարեցոյցին մէջ արտագրած էր) —

« Միւրեմ Սթիվարթ, բաժնեկցայ զեմարանը՝ առանց մասնաւորութիւն, բայց հոգ չէ՛. դիմում թէ՛ ճերմակ բարով, Աստուած շատ քաջէր. յայտ պիտի ըսէք: Բայց արդէն կը քաշէի կորս: »

— Ան արդեւեւ, անարտի գրագիրը զփխեմ ճակատագրով մը, իր մարգարէութեան նոխազը եղաւ: Գաւեց ու քաշեց, այդ նամակէն առաջ ու յետոյ ալ. նայի՛ վառանգաւոր դործողութեան մը ենթացիկներով, ապա՝ փրկալինը ճարելու հայտը՝ զփառութիւններ կրելով, իսկ ամէնէն վերջ՝ խողովորներով Մաստաշի լիբան արեւմտեան ըստապանի ղէպի ժողով խորացող Գարա Մագ' կոչուած կիրճին մէջ՝ իր լուսաղբոր՝ Պսակ վարդապետի կողքին:

Իր կինը՝ Եւնիկէն ու մատաղատի, 4 եւ 6 տարեկան երկու արտահատուկները, նոյնպէս կրեցին տառապանքի ու արհաւիրքի դաժանագործը: Մէջքիքէն Մայաթիւս տարագրութեան ճամբուն վերայ, Իլդիլի Բիւրոսերէն առեւանգուելով:

Շատ ուշ ժամանակ լուսեցաւ. որ Եւնիկէն պօզանքի ու զեղային ատուրիւթեան թուրք նետերով ղինքը տուեանող Քիւրաթի երեսին, ինքզինքը Եփրատին է յանձնէր՝ Հայուհի վայել պատուով ու հերոսութեամբ: Արամ եւ ժիրայի, իրենց թուրք զարթոնականներու զաւակներ, Մայաթիւս կատաւարական որբանոցը պահուած են միջոց մը եւ ապա իրենց հոգեզաւակներ յանձնուած աղջկանքի թուրք պէնի մը:

ԱՐԱՄ՝ ՏԷՐ ՅԱՆՎԱՐԵԱՆ

(*) Զեմարանի. Խմանակալութիւնը ի տես Սրմախէշյանի Եւնիկէնի անվանութեամբ, փրկագին դրամը իր գաւազնի վնասած էր՝ ի հաշիւ անոր յայտը տարեշրջանի թոշակին:

10. ՄԻՈՒԹԵԱՆ Գերազանց Սորհուրդը վաւերացուց 1945 Նախահաշիւը: Մարտի. ընդհ. գումարն է 3077 միլիոն ռուբլի (263 միլիոն էր 1944ին): Եկամուտներու ընդհ. գումարն ալ 3077 միլիոն ռուբլի, ինչ որ կ'ապագայացնէր թէ տարեհաշիւը չլուծուած է առանց օրեւէ բացի: Մարտի. Երկրորդ տեղը կը զբաղեն Հանրային անտեսութեան վարկերը, 646 միլիոն ռուբլի, ինչ որ յաւելում էր կը ցուցնէ 1944ի վրայ (49 միլիոն ռ.): Այս գումարը արհամանուած է հետեւեալ նպատակներուն. — 35 միլիոն ճարտարաւորութեան, 9 միլիոն գիւղատնտեսութեան, 10 միլիոն հազոր դակաւորութեան, 3 միլիոն շէնքերու կառուցման: Զգալապէս աճած են նաեւ Հանրային կրթութեան վարկերը, 66,1 միլիոն ռուբլի (1944ին 51 մ.):

Հ. Ս. Ս. ՌԵՍՊԱԲԼԻԿԱՆ

(Խորհրդային Հայաստան)

ԽՄԲ. — Արտասահմանի թերթերում մէջ հրատարակուած խորհրդային գեկոյցները եւ թղթակցութիւնները կը փայտնէ հետեւեալ տեղեկութիւնները: Հայաստանի գրական - գեղարուեստական մտաւարմները մասին. —

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ԱՐՈՒԵՍԻՆ ԶԱՐԳԱՑՈՒՄԸ

Բազմաթիւ թատրոններ հիմնուեցան Հայաստանի մէջ, մէջը ըլլալով Երեւանի Սունդուկեան Տրամաթիկ թատրոնը: Այս թատրոնի անձնակազմին մէջ կը մտնեն ակադեմիկոս զերասաններ, Յասմիկը, Սեպ Գուլագեանը, Վաղարշ Վաղարշեանը, Աւետ Աւետիսեանը, Գուրգէն Զանգիեանը եւայլն: Այս թատրոնում կը ընթացէ թէ՛ Պարոնեանի, Սունդուկեանի, Երվանդազէի, Օսրովսկիի, Գորբի, Եւրպիւի եւ Երվանդի դասական թատերգութիւնները եւ թէ արդէ թատերադրներու երկերը:

Հայ երաժշտութիւնն ստացաւ բարձր դոփանք Հայկական Արուեստի Տանտրոնի, որ տեղի ունեցաւ Մոսկուայի մէջ 1939ին: Ժողովրդական Արուեստագետներ Հայկանոյ Նանիէլեան, Եւրա Տարեան եւ այլ դերասաններ ու զերասանուհիներ կը վայելին լայն ժողովրդականութիւն:

Սովետ իշխանութեան տարիներուն, Պետական թատրոնի հաստատուած է Լենինականի մէջ, բայց տասը շրջանային թատրոններ: Պատանի Հանդիսատես, ինչպէս նաեւ պոպուլյարային թատրոններ եւ հաստատուած են: Հիմնուած է Ծիւրի Սթուտու մը Երեւանի մէջ: Այս Սթուտուին կողմէ պատրաստուած ժապաւէններուն մէջ կը մտնեն հետեւեալները. — «Նամուս», «Պէպո», «Զարէ», «Զանգեդուր», «Գիւրգէն» եւայլն:

Սովետական արուեստը մասնաւոր նուաճումներ կատարեց անցեալ քսանի մը տարուան ընթացքին: Մասնաւոր աշխատանք կատարուած է համալրելու, ձայնագրելու եւ ուսումնասիրելու համար Հայ ժողովրդական երգերն ու պարերը, որոնք մեծ ժողովրդականութիւն կը վայելին ոչ միայն Հայաստանի, այլ եւ սովետ ուրիշ Հանրապետութիւններու, ինչպէս նաեւ ճակատի զինուորական միութիւններու մէջ:

Հայ նկարչներն ու երաժշտագետներն ալ մեծ չափերով յառաջդիմեցին այս քսան տարիներուն: Հարաւոր նկարներ տուած են Մարտիրոս Սարգսի, Աղաջանեանի, Կոչոյեանի, Առաքելեանի եւ Գիւրգէնի, հիւսնայի քանդակներ պատրաստած են Արա Սարգսեան, Սուրեն Ստեփանեան, Այծեմի - նիկ Ուրարտու եւ երեսասարդ արձանագործ Նիկոլոսեան:

Արամ Ռաշատեան, Յարա Ստեփանեան, Կարո Զաքարեան, Նոյնապետեան, Վաղարշ Սալեան, Սաթեան եւ այլ տաղանդաւոր սովետ երգահաններ հարստացուցին Հայկական օփերային եւ երաժշտական մշակոյթը:

ՀԱՅ ՄՏԱՌԱՐԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆԸ

Հայ մտաւորականներ, գիտութեան եւ արուեստի ծառայողները նմանապէս իրենց արտադին շանքերը կը դրնէին երկրի պատերազմական պէտքերուն: Ներկայ պատերազմի ամբողջ տեւողութեան Հայաստանի մշակութային դործունէութիւնը երբեք չդադարեցաւ:

1943 Նոյեմբերին պատերազմի ընթացքին էր, որ Հայկական կառավարութիւնը որոշեց հիմնել Գիտութիւններու Ակադեմիան, Երեւանի մէջ: Ուրեմն Հայաստան այժմ արդէն ունի իր սեփական գիտութեան եւ ուսման կեդրոնը: Հայկական Գիտութեան Ակադեմիան կը բացէ 23 անդամ որոնք մէջ կան Յովսէփ Օրբելի — Ակադեմիայի նախագահը, Լեւոն Օրբելի — Սովետ Միութեան գիտութիւններու ակադեմիայի փոխ նախագահ, ակադեմիականներ Մ.Արեգեան (Հանդիսատես), Աճառեան, Մանանդեան, Գոչոյեան, Գովհաննեսեան, Խաճահեան, Թումանեան եւ Նոյնապետեան:

Հայկական Ակադեմիան կ'ընդգրկէ 29 հետազոտական հիմնարկութիւններ, բացի բազմաթիւ թանգարաններէ, եւ ապահոված է գործակցութեան լիարժեքը համար: Իր կազմութիւնէն ապրին, քաղաքաւար կարճ ժամանակամիջոցի մը մէջ, Ակադեմիայի գումարեք բազմաթիւ գիտական նիւտրոն, որոնք ընթացքին լուսեցան եւ ընտանեացի նիւթեր Հայոց պատմութեան, լեզուի, գրականութեան եւ գիտութեան մասին:

Մշակոյթի եւ արուեստի նոր օճախներ հաստատուեցան Հայաստանի մէջ պատերազմի տարին, — երաժշտական կատարողութեան թատրոն, Թատրոնական հիմնարկութիւն մը: Երաժշտական կատարողութեան թատրոնը կը ընթացէ թէ՛ Ռուսական եւ թէ՛ արեւմտ - եւրոպական, ինչպէս նաեւ Հայկական երաժշտական կատարողութիւններ, ինչպէս Պուստանի «Կարինա» (Լիպիպիպի) եւ «Արեւելեան ատամնաբոյժ», որոնք մեծ ժողովրդականութիւն կը վայելին:

Հայ գիտականներն ու գործընդ, նկարիչներն ու երգահանները, դերասաններն ու երաժշտագետները, ուսուցիչներն ու գիւղատնտեսները, բժիշկներն ու ճարտարագետները — ամբողջ Հայ մտաւորականութիւնը — իրենց շանքերով կը սատարեն իրենց սովետ Հայրենիքի կարողութիւնը զօրացնելու համար:

Հայ քիմիագետները սկսան արտադրել պատերազմական կարեւոր նշանակութիւն ունեցող բազմաթիւ նիւթեր: Կենսաբաններն ու բժիշկները առաջ բերին նոր զեղեր: Երկրաբանները մեծապէս տատարեցին պղինձի եւ վառելանիւթի արտադրութիւնը բարձրացնելու դործին: Ականաւոր գիւղատնտես գիտնականներ, մէջը ըլլալով ակադեմիական Թումանեանը եւ փրոֆէսորներ Աղաջանեան ու Երիցեան, կարեւոր նուաճումներ կատարեցին ցորենի, գետնախմբի եւ քաղաղի բերքը բարձրացնելու տեսակէտէն: Պատմաբաններն ու գրականութեան հեղինակները կատարեցին շարք մը կարեւոր ուսումնասիրութիւններ, որոնցմով ստեղծեցին բազմազարեան Հայ քաղաքագիտութեան:

Մեծանուն Հայ ճարտարապետ Թորոս Թորանեանի համալուար երկը, «Հայ ճարտարապետութեան Պատմութիւնը», ճարտարապետեցաւ 1943ին: Հրատարակեցան նաեւ ուրիշ երկեր Հայոց պատմութեան, լեզուի եւ գրականութեան մասին, մէջը ըլլալով երկերը ակադեմիականներ Արեգեանի, Մանանդեանի, Աճառեանի եւ Տէրաթեանի: Հրատարակուած է նոյնպէս «Հայ ժողովրդական պատմութիւն»-ի առաջին հատորը, ինչպէս նաեւ ակադեմիական Մարտիրոսի Հալիքեանի Բաժնեկցայ Բաժնեկցայ:

ՓԱՅՆԱԿ ՍԱՆԱՍԱՐԻ ՅԵՇԱՍԱԿԻՆ

Մեր սիրելի «Յատաճէն» լսեցի մահուան դոյժը, որ մեծ վիշտ պատճառեց ինծի եւ իր հարկաւոր աշակերտներուն:

1922ին էր: Որբորու հաղաւարտը քաղաքութեան հետ, եւ ալ տեղահանուած իմ ծննդավայրէս՝ Կարինէն, ու մայապալուծ ազատուած Տէր - Զօրի անիծեալ հրակէջ անապատներէն, ինքզինքը գտած էի Պոլիս, Հոլոլար Գարաթէօգեան ձօմի տաղուկ հաստատութեան մէջ, վայելելով սէր եւ դուրսդուրանք: Եւ առաջին ճանդիւրման եղաւ այդ հաստատութեան մէջ, ուր Փայլակ Սահասար կը պատմութեամբ իրենց ուսուցիչ: Աւելի վերջը, ղէպեմու բերումով 1924ին դպրոցը փոխադրուեցաւ Ֆրանսա, Կապուինիէի ղեկավար: 1924ին սկսաւ մեր մանրութիւնը եւ 1926ին շրջանաւարտ՝ եկալ Փարիզ, նետուելու համար կենսաքի յոյճանքին մէջ:

Փ. Սահասար թէ եւ իստաբար իր արտադին երեւոյթով, բայց դասերէն դուրս շատ ընկերական էր մեծ եղբոր մը գործընդունումով ու սիրով կը դաստիարակէր մեզ: Մենք իր անմիջական շնորհի տակ վարժուեցանք կարգապահութեան: Ան մեզի սիրելի տուաւ Հայ դրականութիւնը եւ պատմութիւնը, ծանօթացուց մեր վերջին ազգային գաղափարներն, հերոսական ղէպերն ու ղէմքերը: Իր խիստ երեւոյթին տակ, կը բարձր զգալուն սիրտ մը, իր լուսաղբը ընելու ու տալու համար Հայ որբերուն, իրեն ապագայ յոյսերը Հայ ժողովրդին: Գաղափար մը տալու համար իր զգացումներուն մասին, ստորեւ կ'արտայայտէ իր յորինած Հ. Գ. Հ. ի լայնութիւն վերջին տարի —

Մեր պապերուն վեճ անցեալին, Խրախտ ձայնին հայ պատմութեան իր բոց հոգին ծաղալ է միշտ:

Մենք պիտ' շինեմք հայ ապագան:

Գալով իր ուսուցչական ապագային, շատ պատրաստուած մտաւորական մըն էր, ու լաւ մանկավարժ: Ունէր դիւրութեամբ սորվեցնելու կարողութիւն: Կը տիրապետէր հայերէնի, Փրանսերէնի, գերմաներէնի ու թուրքերէնի: Իր անհիտացումով, Հայ գրականութիւնը կը կորսնցնէ իր անխնայ մշակներէն մէկը, իսկ իր աշակերտներն ալ թանկապէս բարեկամ մը: Մեր արտադին ցաւակցութիւնները իր ընտանեկան պարագաներուն: Թէ եւ դուռ մեռաւ, սիրելի ուսուցիչ, այս օտար աշխարհի վրայ, բայց մեր սրտերուն մէջ վառ պիտի մնայ քու սիրելի յիշատակը:

ԼՈՐԻՍ ԲԱՐԱՆԵԱՆ

ՄՈՍԿՈՒՍԻ «Կարմիր Ատոգ» թերթը ընեն լով անգլիական «Էքզոնոմիստ» շաբաթաթիւթի ինքնադրականութիւն՝ արեւմտեան եւրոպայի պետութեանց միջեւ գիտակցութիւնը մը կ'ընելու մասին, գիտելու կուտայ: — Այս հինգու մարտի ծաղիկը շատեց անանկանց: ... Այդ պիտի ըլլար նոր տպագրութիւնը տխրահուշ քառեակին: Երկու երկիրներու գիտակցութիւնը միշտ ուղղուած է երրորդի մը դէմ եւ անիմաստ է:

ՀԱՏՈՒՑՈՒՄՆԵՐՈՒ ՅԱՆՎԱՐԵԱՆԻ ԲԱՅՈՒՆՈՒՄՈՒՄԸ Մոսկուայի մէջ: Ֆրանսան ալ մասնակցի կ'ուզէր, բայց Ռուսները կ'ընդդիմանային, այսպէս ղեկով որ Լեհաստանի եւ Չեխոսլովակիան ալ հրապարակէին: Անգլիա եւ Մ. Նահանգները տակաւին չեն ճանաչար վերջին երկու կառավարութիւնները:

Պիսի հետաքննիչ փրանսացի պաշտոնականները եւ սպաները

Սուրբիոյ եւ Դամասկոսի կառավարութիւնները ժողով գումարելով Դամասկոսի մէջ, զեկողց մը հրամանագրեցին միաժամանակ, որով կը յայտարարեն թէ համաձայնած են, համախորհուրդ Արաբական Դաշնակցութեան հետ, արձակելու համար բոլոր ֆրանսացի պաշտոնականները, հետեւեցնելու ֆրանսական բոլոր ուժերը եւ ձեռք առնելու հրամանատարութիւնը այն բոլոր զորաբաժիններուն որ կը գտնուին Ֆրանսացիներու հրամանին տակ, երկու կառավարութիւնները նորէն կը յիշեցնեն թէ վճռած են ապահովել իրենց երկիրներուն անկախութիւնը եւ գերիշխանութիւնը, թէ մասնաւոր իրաւունքներ կամ զէրք պիտի չտրուի ու եւ չպետութեան եւ թէ Անգլիա յանձն առած է քաշել իր զօրքը, առաջին պատեհութեամբ։

*** Եւրաբարական խորհուրդը առջի օր ժողով գումարելով, լոյս աւելցնելու նախարարին զեկողութեամբ ապահովելու եւ ընդհանրապէս միջազգային կայունութեան մասին։

Ի՞նչ կ'ուզեն Արաբները

Ամերիկեան թերթերը կը գրեն թէ եօթը արաբախոս երկիրները երկու զիւսուոր նպատակներ կը հետապնդեն։— 1. Արաբական միացեալ ճաշկատ մը կազմել օտար ճնշումի դէմ։ 2. Թող չտայ որ Պաղեստինը դառնայ գերազանցապէս հրէական պիտութիւն։ Առանց այս երկու զիւսուոր խնդիրներուն, դժուար թէ իրար եկած ըլլային արաբ կառավարութիւնները որոնք պատակաւորաբար են փոխադարձ կասկածներով եւ նախանշներով։ Մասնաւորապէս Պաղեստինի հարցի մասին նշանակալից է Արաբական Դաշնակցութեան ղեկըրը։ Արաբները ուշադրութեամբ կը հետեւին Մ. Նա - հանդէսներու քաղաքականութեան՝ այս հարցին մէջ եւ կը ցաւին Բողոքի մահաւան համար, որովհետեւ հանգուցեալ նախադէպը Իպրը Սէուտի հետ խօսած ատեն, յայտնած է թէ պիտի ջգջալերէ ձերաները Արաբներուն դէմ։ Այս յայտարարութենէն կը հետեւնայ թէ նախադարձ չէր թէ Պաղեստինը հարցին մէջ։

Արաբական Դաշնակցութիւնը նոր միջոցներ կը խորհի, խափանելու համար Հրեաներու ներդաշնակ ղեկի Պաղեստին։ Այդ միջոցներէն մէկն է դրամ արամալը Պաղեստինի Արաբներուն որ - պէտքի հոգիքը Հրեաներուն ձեռքը չանցնին եւ նոյնը արաբական բոլոր ձեռնարկներուն։

Ամէն կողմ զազմապ

ՊԵՏԻՍԱ.— Եօթը պեղծ երեւելներ Սալց - պուրկի երթելով, տեսակցեցան թաղաւորին հետ, որ տակալին հրաժարելու մտքը չունի։ Տեսակցութեան իւրին կը սպասուի անհաւերք, որովհետեւ կացութիւնը երթելով կը բարդանայ։ Մինչեւ անգամ կաթնիկ հոսանքին մէջ դէմքեր կան որ թաղաւորին հրաժարումը մը պահանջեն։ Թաղաւորին մայրը, որ վերջերս Լոնտոն այցելած եւ տեսնուած էր կարգ մը սղեղեցիկ անձերու հետ, ուղղակի տղուն ըով գնաց։ Տեսակցութենէն անմիջապէս վերջը թաղաւորը յայտարարեց թէ չուզեր հրաժարիլ եւ Պրիւսէյ պիտի վերադառնայ։

Դաշնակցի հրամանատարութիւնը միջոցը ըստանձնել թաղաւորին փոխադրութեան պատասխանաւորութիւնը։ Յանձն կ'ունէ մինչեւ սահմանադրուի ասանկ, անկէ Պրիւսէյ փոխադրութիւնը ձգելով Պեժիոյ կառավարութեան։

Ընդդիմադիր հոսանքները յատկէ կը տանին իրենց պատրաստութիւնները, խափանելու համար թաղաւորին վերադարձը։

ԹՐԻԵՍԹԵՆԻ ԵՒ ԻՏԱԼԻԱ.— Հակառակ Շուկո - սիւրիւն եւ Դաշնակցիներուն միջեւ զոյացած համաձայնութեան, կացութիւնը փոփոխ է Թրիէս - թէի մէջ։ Լոնտոն հասած լուրերու համաձայն, շատ մը կարեւոր Իտալացիներ արտադրուած են անձանք ուղղութեամբ։

Միւս կողմէ, հետզհետէ կը դժուարանայ բարեկարգութեան պահպանումը հիւսիսային Իտա - լիոյ մէջ։ Հակաֆաշիական խռովութիւնները մի - լեղութեան հասած են եւ ամէն օր, ամէն ժամ խմբական սպանութիւններ կը կատարուին։ Մո - տանայի եւ Ֆէրրարիէ մէջ ամբողջ բանտերը կո - խելով, սպաննեց 30 հոգի որոնք պիտի դատուէին։ Անգղալիային արարներն ալ հետզհետէ կ'աճին։

ԱՄԷՐԻԿԱ.— Արկիթորաթիոյ մետրոպոլի - տը բողոքաւոր թէ ուղղեց Դաշնակցիներուն, զանդաւանդով թէ հայաժամները կը ստոյգան Յայններուն դէմ, հիւս. Եպիսոպոս մէջ (Արքանիս)։ Իր յայտարարութեան համաձայն, յոյն ընտանիք - ներ արտադրուած են հարաւային Ալպանայից եւ ի - թենց գոյթիւր աւարի տրուած են։ Կորիցայի մէջ 18 Գոյներ սպաննուած եւ հազար հոգի բանտար - կուած են։

3000 ԴԱՄԱՍԿՈՒՆԵՐ վերաբացուեցան ա - րեւմտեան եւ կեդր. Գերմանիոյ մէջ։

Հ. Յ. Դ. Բաժնի Լաստանի առաջին ձեռնարկը

Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդ Միութեան «Բաժնի» լաստանը, որ Փարիզական դաշնութիւն ծանօթ էր պատերազմէն առաջ, ստիպուեցաւ դադարեցնել իր գործունէութիւնը գրաւման շրջանին։ Ֆրանսայի Ազատագրումէն վերջ, երբ վերահաստատուեցան հանրապետական ազատութիւնները, լաս - տան ալ ձեռնարկեց իր վերակազմութեան։ Ինչ - պէս պատերազմէն առաջ, ասիէ վերջն ալ մեր նուիրական առաքելութիւնը պիտի ըլլայ համա - խմբել գետակից եւ հայրենասէր երիտասարդու - թիւնը, սիրցնել անոր մեր մեծատեանը լեզուն եւ պատմութիւնը, հայկական մշակութիւնը, ծանօթա - ցնել մեր պաշտելի հայրենիքը եւ մեր ապրած մի - ջափայրը։ Մէկ խօսքով դաստիարակել ու պատ - րաստել Մէկ երիտասարդը իբրեւ. պարտաճանաչ հայ քաղաքացի։

Լաստան պիտի ըլլայ աշխատանք մը, ուր պիտի արժանանան հայրենիքի եւ հայկական ար - ժէջներու սէրը, ուր պիտի ծանօթանան մեր վերջին ազգային - ազատագրական հերոսական պատմութեան, պիտի մշակեն զոգրերու - թեան, կարգապահութեան, իրերազմութեան ու համագործակցութեան գաղափարներ։ Մեր շար - քերուն մէջ զուգ պիտի գտնուի հայկական տար - միւրիւրտ, եղբայրական ջերմ վերաբերում, ըն - կերական սիրտ կապ, ու հոգեկան վայելքներ։

Յուշիկ ին մեր ցերեկոյթով կը բանալ մեր գործունէութեան նոր շրջանը։ Ամառային եղա - նակէն վերջ, կը վերակենդանան մեր դաստիարա - թեանց շարքը, ուր պիտի խօսին մեր ընկերներն ու գաղութի պատրաստուած երիտասարդ մաս - տրականները։ Դաստիարակութիւնները պիտի ծա - նուցուն ժամուրդով։

Հ. Յ. Դ. ԲԱՅՏԻ ԼԱՍՏԱՆ

ԲԱՅՏԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՀԱՓՈՒԱԿԱՆ վեց կարեւոր քաղաքներն ան - ինայ դարձուեցան 450 ամերիկեան վիթխարի օ - ղանաւերու կողմէ։ Օքինիայ կղզին դարձելով, Ամերիկացիները քսան օդակայաններ հաստատե - ցին, որոնց շնորհիւ ուղղակի պիտի ուղարկուեն իս - ռան ծափոնը։ Ամերիկեան հետեակազօրքը ծը - խարձակ ռումբերով յարձակեցաւ Օքինիայի ծո - վեղերեայ քաղաքին վրայ, ուր ապաստանած է ծափոնից հրամանատարը, «անձնապահութեան» խմբակի մը հետ։ Ութուներկու օրուան կատաղի կիւնեցումէն մէջ սպաննուած են 90.401 ծափոնցի - ներ, զանի ընդամենը միայն 4000 հոգի։ Ամերիկա - ցիներուն կորուստն է 40.029, սպաննուած, վերա - տըր կամ անհետացած։ Ծափոնի վարչապետը յայ - տարարեց թէ Օքինիային գրաւումով այլ եւս մօ - տալու է թշնամի արշաւանքը մայր երկրին վրայ։

ԼԱՎԱԼԻ ԵԱՆԱՆՈՒՄԸ պահանջեց Սէնի նա - հանգային ժողովը, մասնաւոր բանաձեւով մը։ Ետտ յարուած են երկու երկիրներուն յարա - երկրութիւնները։ Եամպէնի դէպքերուն առթիւ, սպանիական կառավարութիւնը դուրեց թոյլ չտալ որ Սպանիային անցնին 30.000 Ֆրանսացիներ ո - րոնք հայրենիք պիտի վերադառնան Հիւս. Աֆ - րիկէէն։

ՁԵՐԱԿԱՆՈՒԹԵԱՆ հինգ Փաշականները ո - րոնք 1937ին սպաննուած էին իտալիկ Բողոքի եղ - րայրներ, Մուսոլինիի կամ Զիաուդին հրամանով։ Վեցերորդ մեղաւորը մըն ալ կը փնտռուի։

ԻՍԷՆԵՐԸ ՄԻՆՁԻՆ՝ ԲՍԱՆ ՏԱՐԻ պիտի ար - զեկափակուին, համաձայն զօր. Մոնթկոմերի յայտարարութեան, իբրեւ ամէնէն վտանգաւոր տարրը։ Գերմաններուն հետ չմտերմանալու հրա - մանք կը մնայ ի դուռ, «թէն թեթեւ հազաւոր - ներ հազած Գերմանահիններ կը փորձեն ճողոքե - ցնել զինուորները։ Որոշուած է որ զինուորները միայն «բարի լոյս, ինչպէս է» լսեն Գերմանա - հիններուն, բայց վախ կայ որ հանդիպումը այս - քանով չվերջանայ։ Գերման գերիներու կենդան - րենց ամուսնիներուն միանալու պիտի արտօնուին մինչեւ յառաջիկայ գարունը։ Այս ձեռք առնի վախ կայ Գերմանիոյ համար։

ՇՈՒՏՈՎ ԼՈՅՍ ԿԸ ՏԵՄԵՆԻ ՊԱՏՄՈՒԹԻՒՆ ԶԵՅՈՒՆԻ 1895ի պատերազմներու, տեղակալ ռաբրիով եւ հին դէպքերով ճոխացած, քաղա - քի պատկերներով զարդարուած։ Գրեց՝ Գ. ՏԵՕԼԿԷԹ (Զէյոնցի)։

ՊՈՒՆԵՆ ՄԻՋ (Մարտէյ) «Յառաջ» կը ծախ ու լրագրաւորաւոր M. Delpont բանութիւն, 323 Chemin de St. Julien.

ՏԵՐԵԿՈՅԹ Հ. Յ. Դ. «ԲԱՅՏԻ» ԼԱՍՏԱՆԻ Յուշիկ ին, կիրակի կէսօրէ պիտի, ժամը 4.30էն 8, «Սթիւտիո Ալէմարտին» մէջ, 19 Rue Caumartin, մէթը՝ Մատլէն։ Գիտարեւտական ճոխ բաժին։ Մուտք՝ հրաւիրատուով։

ԶԻՆՈՒՈՐԻ ՄԸ ՄԱՆՔ

ՊՈՒՆԵՆ.— Յունիս 18ը կատարեալ սուղի օր մը ետաւ մեր փոքրաթիւ դաշնութիւն համար։ Խոր կակիժով սեւ հողին յանձնեցինք սիրելի Օդաէն Ա - կամահաններ։ Մնած Պոլիս, Փարիզ, հաստատ - ուած էր ու հօշակարգութեամբ կը զարդէր։ 1938 - ին, Խաչաթընեան յատուկ օրէնքին արմատ. - դուրսեան համաձայն, զէնքի տակ կը կանչուէր ու կը դրկուէր Պուրֆ։ Հոն կը ծանօթանայ հայ դա - ղութիւն ու չուանար անոր համակրանքը գրաւ - լու։ Վրայ կը հասնի պատերազմը, ու իր բանա - կին հետ կը դրկուի ճակատ։ Գերի կ'իշխայ՝ ու մինչեւ Դաշնակցիներուն յաղթանակը կը մնայ Գերմանիոյ։ Հազիւ մէկ ամիս առաջ կը դառնայ Փարիզ։ Յունիս 10ին, ապագայի վատ յոյսերով, Պուրֆ կուգայ իր հին ծանօթներուն այցելելու, Բայց պատճառ, չորս տարուան գերութիւնը եւ 7 տարուան զինուորական կենսանք մաշեցուցած էին խեղճ Օդաէին ամբողջ կազմը, որուն կ'անդիտա - նար դժբախտաբար։ Իր ժամանումին երրորդ օրն իսկ կ'իշխայ անկողին, ու հետեւեալ օրը, բժիշկ - ներու կարգադրութեամբ իր վիճակը շատ ծանր դատուելով, կը փոխադրուի զինուորական հի - ւանդանոցը։ Հակառակ եղած ներարկումներու ու խնամքներու, յալորդ օրը, 15 Յունիս, հոգին կ'աւանդէ։ Ըստ բժշկական յայտարարութեան, խեղճ հայրենակիցը կը տառապէր լեւորի, սրտի, կրծքային ու ցնցղատապի հիւանդութիւններէ։

Թաղուրը կատարուեցաւ մեծ շուքով։ Փարի - զէն Պետրոս քահանայ Գասարեան հրաւիր - ուած էր կատարելու արարողութիւնը։ Ներկայ էին բոլոր գաղութը, հիւանդանոցի պաշ - տօնէութիւնը եւ Պուրֆի Ֆրանսական Գերիներու Միութեան պատմապատկերները։ Դազաճ ծած - կուած էր Ֆրանսական եռագոյնով ու գեղեցիկ ծաղիկապսակներով, զորս նուիրած էին հայ գաղու - թը, Ֆրանս.Գերիներու Միութիւնը եւ արեւիկա - ներ։ Արարողութենէն վերջ քահանայ Ֆրանսէրէն դամբանական մը խօսեցաւ, որմէ հետք կապ - լուեցաւ թաղուրը զինուորական պատկերներով։ Միւսեակատարին առջեւէն կ'ընկերանային գերիներ - ու պատմապատկերներ ծաղիկապակով մը, եր - կու կողմերէն սղակի զինուորական ընկաւ մը, յետոյ քահանայն ու ժողովուրդը։ Սուղը կը կրէր իր զինուորական ընկերը՝ Պ. Մահալ խաղաքեան։ Գերիներանաւոր դրան առջեւ եւս տեղի ու - նեցան զինուորական պատկերներ ու մարմինը ամ - փոփոխեց զինուորական գերեզմանատունը, ո - րուն վրայ հայ գաղութը պիտի կանգնէ չորիմ մը։ Թող սեւ հողակոյտը թեթեւ ըլլայ իր տառա - պած ու մայած մարմին վրայ։

Օդաէին ունի Փարիզ հետաւոր ազգականներ, ու մայր մը Գ. Պոլիս։ Եռադրակարութեան եկած էին նաեւ Վիլհելմին ու Անուվիլին բարեկամ - ներ։— Սգակիր մը

ՆԱՄԱԿԱՏՈՒՓ

ՄԱՐՍԵԻԼԷՆ՝ Աբրահամեան, Երեւան 0., Բակլամեան, Երաւթ, Ոմն, Ոմն 500ական Փր., Տէրտրեան 300, Երեւան Ա. 200, Ոմն 300, Լազարեան 500, Երեւան 750, Տիկին Սպ - անեան 1000, Իրիւրեան 1750, Բիւրեան 1250, Կարապետեան 1750, Պարիկեան 1250, Աւոյեան 1750, Ա. Պարեան 650, Գաղապետեան 400, Գործի. 7030, Դ. Բէստեան 200, Երեւան 200, Բ. Մոմեան 400, Գ. Զեբեան 400, Ա. Միւրեան 750ա - կան, Պողոսեան 100, Ե. Միւրեան 200, Միսեան, Վանոսեան, Պալեան 750ական Փրանք, ՓԱՐԻՋ՝ Թ. Ինճեան 750, ՕՊԷՆԷՆ՝ Արթիւր 400, Մ. Ե - Թիլէ՝ Զէբեան 500, ՄԱՐԹԵԼԻՄԱՐ՝ Դանիէլեան 400, ՌՈՒՆ՝ Թորոսեան 750, ՊԵՆՆՈՐ՝ Ուլադ - եան 750, ԿՐԷՆՊԷ՝ Գործի. 1720, ՎԵՐԷՆ՝ Ու - ճեան 400, ԼԻՆ՝ Գործ. 2359, ՊԵՆՆՈՐ՝ Բէ - ղեան 1000 Փրանք, ԼԻՆ՝ Փողարեան 250, Պ. - ղոսեան 250, Միւրեան 750։ ՄԱՐՍԵԻԼ՝ Գործ. (Միւրեան) 5330, ԻՄՍ ԱՆ ԲՐՈՎԱՆՍ՝ Հէյլա a ճեան 200, ՓԱՐԻՋ՝ Թ. Մեքարդ 750, Փարիզ՝ Նուրեան 200, ԿՐԷՆՊԷ՝ Միսեան 400, ԻՄՍ՝ Թաղաւորեան 200, ՎԻՐՈՐՊԷ՝ Մարտիրոսեան 400, ՄԱՐՍԵԻԼԷՆ՝ Միւրեան 200, Ավանդեան 400, Տօթ. Բէյեան 400, ԵՐ՝ Թորոսեան 400, ՊՈՒՐԺ՝ Պողոսեան 200, ՓԱՐԻՋ՝ Պողոսեան 400, ԼԻՆ՝ Պէրպիւրեան 750 Փրանք։

ՆԱՄԱԿԱՏՈՒՄ

ՀԱՅ ԱՐՈՒԹԵԱՆԳԵՆԵՐՈՒ ՄԻՈՒԹԵԱՆ Յունիս 23էն Յունիս 15։ Բացումը տեղի ունե - ցաւ երէկ, շարք 23 Յունիս, Բայց է ամէն օր, Ժ. 10էն 18 (կիրակի օրերն ալ)։ Մուտքը ազատ է։ Studio d'Art Caumartin, 19A rue Caumartin (Գ. Ալէմ - զահի պաշտ)։

ՈՒՇԱԿԱՐՈՒԹԻՒՆ.— Եթէ կ'ուզէք ձեր հար - ցիները եւ նշանաւորները ուրախ անցընել, զիմ - ցեք եւրոպական եւ արեւելեան նուազախոմբին։ Ժողովրդական զիններ։ Հառցէ՝ Մալամ Պալամ, 8 Clos de la Petite Provence. Chaville (S. et O.)։

Le Gérant : H. AGONEYAN
Imprimerie DER-AGOPIAN, 17, Rue Damesma - 13

Ա. ԱՀԱՐՈՆԵԱՆԻ ՎԻՃԱԿԸ

ՆՈՐԷՆ ՑԻՐՈՒՑԱՆ ԵՒ ՄՏԱՀՈՂ

Տակաւին յարաբերութիւնները կանոնաւոր - ուած չեն Արտասահմանի հետ։ Երբեք որ տնտես - ական կր պակասի միւս զարգացմանը։

Բայց ինչ որ կ'իմանանք օրուան թերթերէն, պատահական ճամբորդներէ կամ կցկուտը նա - մակներէ, բաւական են, զգալիաբար մը տալու հա - մար ընդհանուր կացութեան մասին։

Այսպէս, կացութիւնը բարենշան չէրեւար Սուրբա - Լիբանանի մէջ, ուր յիշատակը կը վախճան նոր խոտովութիւններէ։

Յրանասցիները հեռացած են Սուրբոյ դիտա - ւոր կենդանիներէն, եւ, ինչպէս կ'երեւայ, թուրք - եւստրիական սահմանադրութիւնը պարզապէս պահա - կախութեան ալ ի վիճակի չեն երախտաւորելու ա - պահովութիւնը։ Ընդհակառակը, իրենք ալ են - թարկուած են Պէտէմիներու եւ ուրիշ տարրերու յարձակման, եւ կարգ մը զօրախումբեր հարկա - ղրուած են թրքական հողերը ապաստանելու։ Կը նշանակէ թէ բարեկարգութիւնը չէ վերահաս - տատուած, հակառակ բրիտանական միջամտու - թեան, ինչպէս դիտելու կուտան Փարիզի մէջ, հա - կնալի դառնութեամբ։

Պալատներէն եւ մասնաւորապէս Ռաւմաթի - յէն եւ Պալկարիայէն ուղղակի լուր չունինք ամիս - ներէ ի վեր։ Զանազան աղբիւրներէ կ'իմանանք թէ կոստանի դժբախտութիւնները պատահած են երկու քաղաքներէն մէկը ալ, ինչպէս եւ Յունաս - տան մէջ, իբրեւ հետեւեղան ներքին կոռուքիոն ու տեղի ունեցան անցեալ ձմեռ։ Զոհեր ալ պա - կաւ չեն։

Միջոցառումներ թունաւորելու տեսակէտէն չա - բարեւ զեր կատարած են կարգ մը հրատարակու - թիւներէ։ Աղբիւրներէն չենք տեսնել օրիւնը, «Արտասահման» ամիսը արեւել - արտասահման էր «Համահայկէն» Միութեան Պաշտօնը Երիտասար - ճներու մէջ թողնելով, որ «պաշտօնութիւններ» կը վերագրէր Մակեդոնիոյ եւ Թրակիոյ չափերուն, պիւրբարական կրօնական շրջանին։ (Պիտի ար - տաստները այս թողնելով)։

Լուր մտահոգութեան արժանի տագնապ մը եւ՝ Ուլիալիայէն, Կովկասէն, Լեհաստանէն, Յունաստանէն եւ Պալատներէն Գերմանիա քը - ուած տեղեւան բազմաթիւները, որոնց թիւը 40-45.000 կը հաշուէր Ժընեւի Միջազգային Կար - ժի ինչը։

Ճամբորդներ ալ պատմեցին թէ առ նուազն 20—25.000 անտէր տարազգիներ կը գտնուէին մա - նաւորացի Պալատներէն եւ Վիւրթեմպերգի շրջան - ները։ Կովկասահայ, Իրանահայ, Յունահայ։ Իսկին աշխատաւորներ, լեզգիականներ, փախ - տականներ են։ Բոլորն ալ ճար մը կը խնդրէին, թանի որ մեծ մասով հայրենազոյներն են, զոր - րուսն ու իւր զանազան պաշտպանութիւններէն։ Գրաստան շրջանի իւրաքանչիւր զինուորական իշ - խանութիւն կը վարուէ համաձայն իր հայեցո - ղութեան։

Գաղափար մը տալու համար այս չիբուցան քաղաքներէն կ'սկսեն կացութեան մասին, ստու - թեւ կ'արտաստենք 19 յունիսէն երիտասարդնե - րու մէջ նաեւ, 18 Մայիս թուակիր, ուղղուած Փարիզի հեղեղեղ վարչութիւնը։

«Արտասահման» ամիսը կը կազմեն 1200 գերի պատանդներու որովք ըսին Գերմանիա տար - ուեցան 1944 Օգոստոս 9ին եւ որոնց մէջ կային լիւթ 250 հայաբոյներ։ Շատ մը անհետաւորաւ տասնամեակներ վերջ, սուրբալի եւ բիւրալ մեզ բանտային վանդակներու մէջ տեղադրեցին եւ փա - յապրեցին Գերմանիա, ցրուելով գամուտով քա - ղաներու մէջ, լծելով ծանր եւ տաժանակիր աշ - խատանքներու, օրական 12 ժամ։ Անոնք ծարաւ, մերկ ու քաղկ վարիչը խղճաւորաբար մեր կի - տաւեա վիճակին, մեզ փախաղորդ Սըրապալի, ուր կը գտնուէին փառնական կարմիր զինայն հա - կանութեան տակ։ Ուսուցիչը խնայելով խնայու - ցիչ են, բայց մեր սիրտը հանգիստ չէ։»

Ձեռք դրանք ինչ դարման խորհած է Փարիզի եկեղեցեղ վարչութիւնը։ Թեւեալ ուրիշ հաստա - տութիւններ ալ դարձած են կամ պիտի դառնան։

Ամէն քաղաքային մէջ, անհրաժեշտ է հաւա - բական ձեռնարկ մը, զործնական առաջարկներով։

Մարտի 22 Յունիս 22 թուակիր նամակէ մը կը տեղեկանանք թէ Ա. Ահարոնեան ճար կաթ - ուած մը ունեցեր է երեք օր առաջ, այս անգամ ձայն կ'առնէ վրայ։ Փոքր. Օմէ, օր հինգն է ի վեր կը դարձանէր եւ թժ. Տիկէրեան, խորհրդակցելով թժ. Սիլվիի հարկանի հետ, վիճակը թեւ ծանր գտած են, բայց ոչ յուսահատական։ Սիրտը կ'ան - մաւոր է եւ կազմն ալ տոկոս, բայց հաւանական չէ որ այսուհետեւ կարեւոր պտուղի սեմակիւն մէջ։

ՄԻՆԱՍ ՎԵՐԱԾԻՆ (ԳԱՍԱՊԵԱՆ)

Ողբացեալ Փայլակ Սահասարի գերեզմանը հազիւ փակուած, ահա սեւ լուր մը եւս, — ընկեր Մինաս Վերածինի մահը, Յիւլիոյի մէջ (Գալի - Փորիս)։

Գալի մը ամիս է ի վեր գիտէինք որ ընկերը սրտի տկարութենէ կը տառապէր եւ հիւանդանոց փոխադրուած էր։ «Հայրենիք» վերջին թիւերէն (Մայիս) կ'իմանայինք թէ վիճակը բարձրացած է, իսկ երէկ իր մահուան գոյժը կը հազարդէր մա - նաւոր նամակ մը։

Բնիկ Պարտիզակցի, ծնած՝ 1882 - 83ին, ող - բացեալ Մինաս Փարսատ (Գառապեան), որ 1918ի զինադարձին վերջը կողոնկարաւ Մ. Վերածին, մեր արեւելքաւոր մտաւորականներէն էր, կանու - իւն իւրերու հանրային գործունէութեան, իւր - իւր ուսուցիչ եւ դործիչ։ Հիմա էր մայրենի լե - ճուրին, անգլերէնի, ֆրանսերէնի եւ թուրքերէնի։ Նախորդ պատերազմէն առաջ, երկար տուն կ'ը - լէր Լիւնոնը, մասնաւոր պաշտօնով, յետոյ վերա - դարձած իր ծննդավայրը։ Ընդհ. տեղահանու - թեան տուն, երբ Նիկովիոյ շրջանն ալ տեղա - հանու եղաւ, Մինաս Փարսատ ուրիշ յեղափոխ - կաններու հետ դատապարտուեցաւ 15 տարի թիւ - պարտութեան եւ Գոնիայի բանտը փոխադրու - ցաւ։ Ձինադարձարին փրկուեցաւ իր ընկերներուն հետ, անցկացան ղեկավարաւ միջամտու - թեամբ։ Այնուհետեւ տուն մը Պոլսոյ «Ծաղկա - մարտ»ին աշխատակցելէ, Նիկովիոյ շրջանին մէջ ուսումնասիրութիւններ կատարելէ վերջ, մասնակցեցաւ Հ. Յ. Դ. Գործընդ. Ժողովին (Ե - բուս)։ 1921ին զանց Ամիւրիկա, ուր կ'աշխատէր «Հայրենիք» մէջ, իբրեւ խմբագիր, վարչակա - նոսրէն են։ Ատեն օր հետեւեցաւ օտանաւոր - թեան (pédicure) եւ վիպակայն ալ ստացաւ. բայց հանրային կեանքի տենդը թող կուտար այդպիսի արհեստներով զբաղելու։ Վերջին տարիներ խմ - բայիւրն էր Յիւլիոյի «Ապագայ»ին, զոր վարեց մինչեւ իր հիւանդութիւնը։

Ողբացեալ ընկերը ունի շարք մը ուսումնա - սիրութիւններ հայ քաղաքներու եւ հայ Հոռոմներու մասին։ Նաեւ արեւելքաւոր եւ շատեց սպասած գիրք մը, «Հայերը Նիկովիոյ մէջ» (1913)։ Մտնի իր նաեւ իբրեւ երգեմարան։ (Մեղու Ենո - ճալի ստորագրութեամբ)։

Դեռ կը խօսեց իր մասին։ Մեր խորին ցա - ւակցութիւնները Ամիւրիկայի ընկերներուն եւ իր ընտանեկան պարագաներուն։

ԿԱՐՍ ԵՒ ԱՐՏԱՀԱՆ.

Ռուսները յարաբերութիւնները նոր փուլի մը մէջ մտնելէն վերջ, Հայաստանի սահմաններու խնդիրը միջազգային մամուլի ճնշման նիւթ ընդհանուր շփոթ մը կ'առ, խնդիրներու իրա - կան մարտնչութիւնները մը, որ օտարական համար ներքին է, սակայն մեզի համար Հայկա - կան Դատը սահմանային սրբազրութեան հետ շփոթելի անթոյլատրելի։

Առաջին առթիւ Կարսի եւ Արտահանի շրջան - ները եւս պահանջելու լուրը տրուեցաւ։ Ռուսե - թիւն սահմաններու խնդիրը վերաւոր պատմու - թիւն մը ունի, որ կը սկսէր Պրեսի - Լիտուիայի դաշնադրով եւ թուրքիոյ կը թողուր Կարսի, Ար - տահանի եւ Սուրբալիի (Արարատեան Կարսի Ա - րաքո գետի աջ ափերը) շրջանները, մօտ 25 հա - զար քաւ. քիւմ. տարածութեամբ մը։

Այլ, հարցերը երբ պիտի տրուէ տակ առ - նելնք եւ իրողութիւնները լրիւ կերպով պատկերա - ցնենք։ Երկրորդին կը տեսնենք ԵՐԿՈՒ ՏԱՐԵՐԻ ինչպիսիք, միեւնոյն սահմանին վրայ եւ միեւ - նոյն Ժողովուրդի կեանքին հետ կապուած։

Առաջին՝ Հայկական նահանգներու, աղա - տարական թրքական տիրապետութիւնէն, որ մի - ջազգային բազմաթիւ Ժողովներով ճնշուած եւ

Տեղափոխութիւնը կը յարձակին սահմանին վրայ

Հայկական Սուրբոյ կատարի ցեղախումբեր կը յարձակին ֆրանսական եւ սուրիական շրջան պահակախումբերու դէմ թուրքաւորական սահ - մանին վրայ եւ գտնէ մէկ պարագայի մէջ ֆրան - սացիներէն էշեցին սահմանէն անցին դէպի Թուր - քիա։ Դեռ ամէն օր դէպքեր կը պատահին Հայկա - շրջակայները, ուր ծրարացիները ճամբաներով վրայ իրենց զօրանոցներուն մօտ յարձակուած կը - ցին Սուրբալիներու կողմէ։ Իսլամ բնակչութեան մէջ ծրարացիներու հանդէպ ատուութիւնը եր - թալով կ'առնէ, իբրեւ հետեւեղան այն իրողութեան որ ծրարացիները տակաւին չեն պարպած շրջա - կանները, թէեւ հեռացած են Սուրբոյ միւս խում - վայոյց յիշաններէն։

Հայկալի քրիստոնեայ տարրերը, որոնց թիւը կը հաշուեն 100.000, երկուքի մասնաւոր են, ֆը - բանական եւ անգլիական իշխանութեանց միջոցա - մանակ հետապնդող։ Անոնք կ'ընեն թէ Պալկարի - ան հաւաքարը պիտի յարձակին քրիստոնեայ քա - ղին վրայ որ դիւրամատչելի է անապատէն, պիտի ընկնեն ռուսիկան - զօրքը եւ քաղաք մը պիտի կազ - մակարդեն։

Սուրբալի իշխանութիւնները կը պնտապ - խանեն թէ այդպիսի ջարդի մը վտանգ չկայ իւ - թէ ալ վախերը ծրարացիները կը տարածեն, ի - րենց իշխանութիւնը պահելու համար։ Անցեալ շո - րեքշաբթի օր Ժարապուտի մէջ պատահած դէպ - քին հետեւեղանով մեռաւ 30 հոգի մը Ծրարացի - ներ եւ վիրաւորուած ուրիշ 30 ընդի որոնք թրքա - կան հողը փախած են կամուրջէ մը անցնելով։

Ենդուեցաւ ինչոր մը նկատուած է։ Թրքական Հայաստանի սահմանները որոշուած են Սուրբ զանապարտ, Ուլիսի վերջնական վե - ութ, Կէրէնքի կառավարութեան «Ինքնավար շրջանին» յայտարարութեամբ եւ Լենինի նշանաւոր «Գեղիքի» Մօտ 90 հազար քիւմ. տարածու - թիւն կը մնար հայ Ժողովուրդին եւ այդ հողա - մասին վրայ բնակող այլ փոքրամասնութիւննե - րուն։

Ենդուեցաւ ինչոր մը նկատուած է։ Թրքական Հայաստանի սահմանները որոշուած են Սուրբ զանապարտ, Ուլիսի վերջնական վե - ութ, Կէրէնքի կառավարութեան «Ինքնավար շրջանին» յայտարարութեամբ եւ Լենինի նշանաւոր «Գեղիքի» Մօտ 90 հազար քիւմ. տարածու - թիւն կը մնար հայ Ժողովուրդին եւ այդ հողա - մասին վրայ բնակող այլ փոքրամասնութիւննե - րուն։

Ենդուեցաւ ինչոր մը նկատուած է։ Թրքական Հայաստանի սահմանները որոշուած են Սուրբ զանապարտ, Ուլիսի վերջնական վե - ութ, Կէրէնքի կառավարութեան «Ինքնավար շրջանին» յայտարարութեամբ եւ Լենինի նշանաւոր «Գեղիքի» Մօտ 90 հազար քիւմ. տարածու - թիւն կը մնար հայ Ժողովուրդին եւ այդ հողա - մասին վրայ բնակող այլ փոքրամասնութիւննե - րուն։

Այսօր, Ուլիսի դժած սահմաններով Տա - կահայաստանի խնդիրը նորէն միջազգային սեղա - նին վրայ դրուած է։ Ձեռն խօսքի ալը մասին, բայց թուրքիոյ անունը արուած ժամանակ, Հա - յաստանի անունն ալ լուսնայն կը յիշեն։ Հայ Ժո - ղովուրդն ալ լուսն է եւ հանգարան։ Բայց այդ չի նշանակեր թէ քաղաք ազգերէն աւելի բարեւոյն չէ հետեւի իր դատին։

Այսօր, տակաւին յայտնի չէ թէ Խորհ. Մի - ութիւն ինչպէս պիտի կարգադրէ իր գործը թուր - քիոյ հետ։ Երեւանը ամբողջովին լուսն է։ Գաղա - քական բարդ խնդիրները թերեւս իրենց լուծումը կը ստանան անթափանցելի զաղտնի սեւեակներու մէջ։ Աշխարհի միւս մեծերն ալ լուսն են իրեն արեւ - նոտ զաղտնի մասին։ Բայց լուսն չէ հայ Ժողովուր - դի սիրտն ու միտքը։ Արեւմտեան եւ արեւմտա - պատուութեամբ Հայութիւնը կը հետեւի քաղա - քական կեանքին եւ կը սպասէ իր դատին արդար լուծման։

Կարսի եւ Արտահանի վերադարձը Ռուսա - տանին՝ առաջին շաբաթուան կէտը կը կազմէ Ռու - սաստանի եւ թուրքիոյ յարաբերութեանց։ Ան - շուշտ ներկայ Հայաստանի ընդլայնումը մեծ գո - ռուսականութեամբ պիտի լեցնէ հայ սիրտը, օպ - րական առաջին համապատասխան սահմաններու սրբազրութիւնը Հայկական Դատը լուծումը չէ։ Յետակ տեսնենք եւ ճիշդ դատենք իրադարձու - թիւները, մասնաւորապէս, ինչ որ պիտի ըլլայ տակաւին մշտնջերութեամբ մէջ ծրարուած կը մնայ մինչեւ այսօր։

(Ազգակ)

Թուրքերը արդեւիսականներն Փրանսացի փախուստականները պաշտպանութեան համար։

Փրանսացիները ժողովարարական 400 զինուորական սահմանին վրայ, ցիրուցան դիրքերու մէջ։ Ձի դիտարար թէ պիտի տեղափոխուին հետաւոր պահակախոյնները, բայց իր թուի թէ, գտնէ ներկայիս Հայկազը վտանգի կեդրոնը պիտի ըլլայ։

Քաղաքին տրամադրութիւնը բարենշան չէ։ Հայկազը կենտրոնն էր վերջին ընդհարումին որ պատահեցաւ։ Փրանսացիներու եւ Սուրիացիներու միջեւ Մայիսի կիսուն, երբ խռովութիւնը լուրջացաւ։ Պահակախոյնները, Համա եւ Հոմա, յանգեցան իրարմիջեւ ետքերէն ճակատամարտին։

ՅԻՄԱՆԱՅԻ ՊԱՇՏՏՈՆԱՆԵՐԸ ԿՍԻՉԱԿՈՒՄԻՆ

Պէշտուկիւն կը հետադարձ թէ երկու Փրանսացի պաշտպանութիւնը եւ արձակուեցան Լիբանանի կարապարութեան կողմէ, Պ. Պ. Լըմիէ եւ Պէշտու։ Միեւնոյն ատեն կարապարութիւնը ազդարարած է կրթական, հանրապետ շինութեանց, թղթատարական նախարարութեանց եւ դրամներու փոխանակութեան գրասենեակին որպէսզի խղին իրենց պայմանագրութիւնները Փրանսացի պաշտպանութիւններէ հետ։ Քառասուն Փրանսացի պաշտպանութիւնները պիտի արձակուին քանի որ օրուան մէջ։

*** «Գոմպա» թերթին թղթակիցը, որ նոր վերադարձած է Լիբանանէն, կը գրէ թէ Պէշտու թի պատուին վրայ ազդեր փակցուած են, ուր տեւանք մը սեւ շէշ կ'երեւայ, անոր դիմացը՝ շնորհով սպիտակամորթ մը։ Սեւամորթը նիզակի ճօնէն կ'ըլլայ։ «Եւ մեզ պիտի զարգացնուի»։ Լիբանանագրութիւնը թարգմանուած է նաեւ արաբերէնի։ Վայրենին կը ներկայացնէ Փրանսական օգնական զօրքը, Սենեկայի։

«ԵՆԻՔ ԱՌԻՔ»

«Ճիշդագոյն» կը գրէ թէ Լիբանանի մէջ առաջին հակաֆրանսական դէպքը պատահեցաւ Պալպէի աւերակներուն մօտ։ Տարւոյն տասներկու երկարատեւութիւնը առաջնորդութեամբ արհեստով խռովարարներու կէզիչներէն պահանջներու Պալպէի ֆրանսական պահակախոյններ եւ խորտակեցին այն կամքը որուն վրայ կը պարզուէր Փրանսական դրօշը համաձայն անտեղութեան։ Յետոյ պատուին Փրանսական դրօշը։ Բիշ վերջը ոտքի տնայնորդները հասնելով ցրուեց ցուցարարները։ Անշլիտը թագ մը հասաւ դէպքին վայրը, քննութիւն կատարելու համար։

*** Անշլիտը զեկոյցին առթիւ, զոր հրատարակել էին կիրակի օր, Փարիզի պաշտօնական շրջանակներուն մէջ դիտել կուտան թէ այդ յայտարարութիւնը լռելեայն կը «համաձայն» ըլլայ Անշլիտացիները չեն յաջողած վերահաստատել բարեկարգութիւնը։ Յետոյ, նշանակալից է որ Լոնտոն քաղաքի շրջանակներէ պահակախոյն կը ձգէ Սուրիացիներուն եւ Լիբանանցիներուն որոնք սկզբնապատճառն են խռովութեանց եւ առիթ տուին բրիտանական միջամտութեան։

*** Պէշտու լռելեայն կը հաստատեն թէ սահմանադրութիւնը թուրք Փրանսական պահակախոյնները յարձակում կ'ընեն։ Ճարպարութիւնը Փրանսական պահակախոյնը Թուրքիա ապաստանած է։ Ուրիշ երեք պահակախոյններ կըցած են ետ մեզ յարձակողները, իսկ մէկը պաշարուած է։ Անշլ. զինուորները ընդհանրապէս շանացած են ազատել Փրանսական պահակախոյնները եւ տեղին վրայ մնացած են։

*** Թուրք մամուլը արտասպառելով Ալլաան տրէթի Սահաբի մասին կատարուած ցուցերը, կ'ըսէ թէ Թուրքիա մէկ պատասխան ունի, — «Եկէ՛ք առէ՛ք»։

Սան Ֆրանչիսկոյի ժողովը կը վերջանայ այսօր

Այսօր, երեքշաբթի, կը փակուի Սան Ֆրանչիսկոյի խորհրդակցողովը, որ բացուած էր ապրիլ 25ին, մշակելու համար խաղաղութեան կազմակերպումը։ Փակման ճառը պիտի խօսէր Մ. Նահանգներու նախագահը։

Ժողովին կը մասնակցէին մօտ 50 պետութեան ներկայացուցիչներ, մեծ թէ փոքր, մէջն ըլլալով Թուրքիան։ Իրազեկները զահագուցել կը գտնեն ժողովին արդեւոր, որ յանգած է հետեւեալ եզրակացութեանց։

1. խաղաղութիւնը կազմակերպելու համար կազմել ներկայացուցչական մարմին մը, բաղկացած 11 անդամներէ որ պիտի վայելէ զերազդուն հեղինակութիւն։ 2. Հաստատել Ապառմոյն թեան ինքնուրու մը որուն մնալուն անդամները պիտի ըլլան Հինգ Միեւնոյն եւ որ իր տրամադրութեան տակ պիտի ունենայ զինուոր ուժեր, խաղաղութիւն պարտադրելու համար, եթէ ձախողի միջազգային վէճերու խաղաղ լուծումը։ 3. Կազմել ընկերակցութեան եւ տնտեսական խորհուրդ մը բաղկացած 18 պետութեանց ներկայացուցիչներէն, լայն իրաւասութիւններով, հարթելու համար այն ընկերակցութեան եւ տնտեսական պայմանները որ կըրնան պատերազմի առաջնորդել եւ ընդհանրապէս բարեկարգելու համար աշխարհի վիճակը։ 4. Հաստատել միջազգային դատական ատենան մը որուն

պիտի յանձնուին միջազգային վէճերը։ 5. Հաստատել խնամակալութիւն մը վարելու համար զաղթականները եւ այս կամ այն պետութեան հոգաարարութեան ենթարկուած երկիրները։

Ժողովրդական ճաշարաններ Փարիզի մէջ

Պարենաւորման նախարար Պ. Փինո շարունակելով իր պայքարը սեւ շուկային դէմ, ծրագիր մը պատրաստած է որուն համաձայն պահանջարկները պիտի բացուին Փարիզի մէջ, աշակերտութեամբ զաղաքապետութեանց։ Այս ճաշարաններուն մէջ յաճախողները պիտի վճարեն համաձայն իրենց ամսական եկամուտին։ Ճաշարաններէն երեքը տարբերութիւնը պիտի ունանային կառավարութեան։

Ծրագրուած ճաշարանները բաժնուած են երեք դասակարգի։ Առաջին դասակարգին պատկանողները պիտի վճարեն 9 Փրանք մէկ ճաշի համար, Բ. դասը 17 Փրանք, Գ. դասը 28 Փրանք։ Բոլորն ալ նոյն կերակուրը պիտի ստանան։ Առաջին դասակարգին կը պատկանին անոնք որ առանձին են եւ կը վաստակեն ամսական 1000—1500 Փր., կամ այդ եւ կին են եւ կը վաստակեն 1750—2250 Փրանք եւ կամ կը բաղկանան երեք հոգեւոր ընտանիքներէ, ամսական 2500—3000 Փրանք եւ կամ մուտքով։ Բ. դասը կը կազմեն առանձին անհատ մը ամսական 1500—3000 Փրանք եկամուտով, ա. մուտքացած զոյգ մը 2250—3750 Փրանք կամ երեք հոգեւոր ընտանիք մը 3000—4500 Փրանք եկամուտով են։ Բոլոր դասերն ալ պիտի դիմեն մասնաւոր դրամներէն մը, ուր իրենց եկամուտները ստուգելէ վերջ տոմսեր պիտի տրուին։

Նախարարը կը յուսայ մինչեւ երեք ամիս բարելաւել կացութիւնը։ Մօտեւ Մ. Նահանգները եւ Արժանքին պիտի երթայ, ուստի ներածման մասին բանակցելու համար։ Ճաշարանները ձուլ պիտի տան շարքի՝ երեք անգամ։ Արդիւրեւ չէ միւս դէն ընտանեկան կապոյցներուն (բոլի) մէջ, բայց խոզի միւս արտօնութիւն։

Նախարարութիւնը պատրիմը օսածմանն է բոլոր անոնց համար որ կը խախտեն նոր կարգադրութիւնները։ Մասնաւոր քննչներ կը շրջին սեւ շուկայի կեդրոնները, արձարարներ են։ Անոնք կ'աշակեն ի վայր մը հանգիւղելով, կը ճաշեն եւ ինքէ հաստակեն որ տեսնուողին դիմէ (125 Փր.) աւելի կը պահանջուի, անիմալայն հետապնդում կը կատարեն։ Գալով պտուղի եւ բանջարեղէնի, նախարարութիւնը կը կարծէ թէ անոնք իրենց սովորական դինը կրնան գտնել միայն այն ատեն երբ արտադրողները եւ գինողները կը վերածուին գործակալական կազմակերպութեանց։ Այլապէս շարքաշահութիւնը եւ անիմալայնութիւնը պիտի շարունակուին։ Միտի նուազութիւնը դարձանելու համար, յանձնարարուած է իրելու ամիս զազրեցնել սպառումը, մինչեւ որ բաւականաչափ պահարարութիւնը։ Բայց նախարարը յետագայ չէ այս տրակտանի միջոցին գործադրումը։ «Մա» կայն կացութիւնը շատ գտնելի ծանր է քան կը կարծուի։

ԳԱՆԻ ՄԸ ՏՈՒՆՈՎ

ԼԵՀԱՅԱՆ ԹՆՃՈՒԿԻԸ Լուծուեցաւ, շնորհիւ Մոսկուայի մէջ կատարուած բանակցութեանց։ Պիտի կազմուի ազգ. միութեան առժամեայ կառավարութիւն մը, Վարշուայի մէջ, մասնակցութեամբ բոլոր հասանելիները։ Այն ատեն Անշլիտ եւ Մ. Նահանգները ախիւս պիտի չանջնան Լոնտոնի լեհական կառավարութիւնը, պայմանաւ որ նոր կառավարութիւնը վճարային խառնաձայն ժողովրդապետական ընտրութիւններ կատարել զաղտնի զուէրակութեամբ, որքան կարելի է շուտ, հաւանաբար աշնան։

ԴԱՇՆԱԿԻՑ ԶԻՆՈՒՈՐՆԵՐԸ (անշլիտացի եւ ամերիկացի) Պերլին պիտի մտնեն քանի մը օրէն, վերջնապէս որոշուած ըլլալով իրենց զբաղակից լրջանները։ Նոյն գործողութիւնը պիտի կատարուի Վիէնայի մէջ։

ԲԵՆԱՅԱՆՆԵՐՈՒ ՎԱՐՁԵՐԸ Կաշկածան խնդիրը լուծուած չէ տակաւին։ Տանալները յաւելում կը պահանջեն, վարձակալները կը արդնան թէ այլեւս ի վիճակի չեն նոր կաշկածներ վճարելու։ Եւմոսական նախարար կ'ուզէ միայն մեծ վարձերը աւելցնել, իսկ դատական նախարարը համաձայն չէ ընդհանուր յաւելումը։ Այսօր մէն միջոցներ կը խորհուին, որպէսզի ժողովուրդը կ'ապահովուի սպառման պայմանով այս ձեռք։

ՄՈՍԿՈՎԱՆԵՐԸ կը հեռագրեն թէ օրինակած մը ներկայացուած է Գերագոյն Խորհուրդին, արձակելու համար երեք զօրապետներ։

ՓԱՌԱՌՈՐ ԶՕՐԱՆԱՆԻՄ ՄԸ կատարուեցաւ կիրակի օր, Մոսկուայի կարմիր Հրապարակին վրայ, մասնակցութեամբ ցամաքային, ծովային եւ օդանավային ուժերու եւ հրամանատարութեան մասնաւոր Խորհուրդի։ Միջոցին կը փոխանորդէր մասնաւոր Ժողովով, Պերլինի խորհրդային ռաւանակին սպարապետը։

ԺՈՌԺ ԲԼՈՏ, 75ամեայ հռչակաւոր դիտանականը, Գերագոյն Ատենին նախը հանուեցաւ եւ

բէկ, երկուշաբթի։ Ամբաստանուած է ոչ միայն իրեն զաւանթ, գործակից Գերմանիոյ, այլեւ իրեն հնարիւր Վա գէնէին։ Գրաման շրջանին ժողովուրդը զաղաք շրջելով զարդու-թիւններ կը կատարէր ի նպաստ Գերմանիոյ եւ նոյնիսկ կը յանձնարարէր կուռի անոր համար։ Երբ դաշակիցները զօրք հանեցին Հիւս. Արիւիկէ, փորձեց անձնապաշտ ըլլալ, թոյն կ'ըլլալ Պոտոյի մէջ, բայց կարելի եղաւ փրկել կենեքը։

ԲՅԱՌՈՐ ԺԱՆՏԱՏԵՆԻԻ (Թիֆլիս) 1200 դէպքեր պատահած են գերմանական 200 զաղաքներու մէջ։

ԳԵՐՄԱՆԻՈՑ ԶԻՆՈՒՈՐՆԵՐԸ ԵՐԱՅԱՆԸ գծուած է այսպէս։ Զենոսի ստորին կէտը, Սաք, հետնոսեան Պալատին, Պատերի նահանգներ մեծադարձ մասը, Ներսիսէ մը Վերլիպէրիկի, Պալատի եւ Աւստրիոյ Զորապետի նահանգին մէջէն։ Ամերիկացիները պիտի գրանեն։ Պալատիոյ եւ Վերլիպէրիկի միացեալ մասերը։ (Երկու վայրերուն մէջ ալ հաղաւոր հայ զաղթականներ կը գտնուին)։ Կարգ մը թերթեր կը գրեն թէ օսահանազդումը վերջնական չէ տակաւին։

ՀԱՄԱՅԱՆԱՎԱՐ ԿՈՒՍԱԿՑՈՒԹԻՒՆ ԸՆԴՀ. Ժողովը կը բացուի այսօր, մասնակցութեամբ մօտ 2000 պատգամաւորներու որոնք կը ներկայացնեն 850.000 անդամներ։ Օրակարգի զիւսուոր ինչիւրներէն մէկն է բանտարական կազմակերպութեան եւ մասնաւորապէս ինկիլիսարականներուն միացումը, կազմելու համար միակ Բանտարական կուսակցութիւն մը։

ԶԱՅՆԵՐ ԳԱՒԱՌԵՆ

ԿԵՆԱՔԸ ՓՈՆ ՏԸ ԵՐԻՐԻԻ ՄԻՔ

ՓՈՆ ՏԸ ԵՐԻՐԻԻ. Մեր զաղուրթին կորիզը դրուած է 1925ին, երբ հազիւ քանի մը հարիւր Հայեր կային։ Իր ժամանակուան մէջ աղ թիւը բարձրացաւ մինչեւ 1200ի, իսկ այժմ ունիւր շուրջ 750 հայերնակիցներ։

Գաղութիւնը սկիզբէն ի վեր ունեցած է իր մասնաւոր մատուց. մանկապարտէզը ուր կ'ուսանին ներկայիս 80—100 աշակերտներ, շաբաթը 3—4 անգամ, մասնաւոր ուսուցիչ մը ձեռքին տակ։ Իսկապէս ժողովրդական է կրթական դրժը։ Բոլոր տղաքը գիտեն գրել, կարդալ եւ երգել մայրենի լեզուով։ Գոյլիլի են քանքեր Աղլ. միութեան։

*** Գերմանիէ վերադարձած են։ Նուրեմբերգի (գերմ.), Կարապետ Երեմեան (աշխատաւոր), Յակոբ Սարաֆեան (գերմ.), Իսահակ Գրիգորեան (գերմ.), Սերգէ Մուրատեան (աշխատաւոր), Յակոբ Երիւնյան (գերմ.), Կարապետ Տօնէրեան (գերմ.), Մարտիոս Մարտիոսեան (գերմ.), Կեմէն Օւսանեան (գերմ.), Պետրոս Միլլաբեան (աշխատաւոր)։ Մէկ հոգի զոհ գացած է 1940ին, Յովհաննէս Հաճէթեան (Սիւնոյ)։

*** Աղլ. Միութեան կարգադրութեամբ հայ մատրան մէջ տեղի ունեցաւ մասնաւոր պատարագ եւ հողեւանդախոս, ի յիշատակ յաւել ողբացեալ երեսուց Տէր Անդրեանեանի մահուան քառասունեան։ Ներկայ էին կոկիկ, բազմութիւն մը եւ հանգուցեալներ երկու զաւակներ, որոնք սղակի կեցած էին։

Պատարագի կիսուն, Վարդան քհնյ. Ժամկոչեան քարոզ իր խօսելով, դրուածք ճշմարիտ ազգայնու գործունէութիւնը, որ ծանօթ է Յառաջի ընթերցողներուն։

Պատարագին վերջ թէ Աղլ. Միութեան անդամները եւ թէ ծանօթները ցաւակցութիւն յայտնեցին հանգուցեալին երկու զաւակներուն։ Գրիգորին եւ Գեղամին։ «Ետամ» հիւանդանոցի միջոցով։

Մամուլի տակ է եւ շուտով լայն կը տեսնէ

«ԱՐԱՍԱՆԻ»

ՎԱՌՈՒՅԱՆ ԴԻՄԱՅԱՆԻԹԵԱՆ ԵՒ ՄԵՆԱԿՈՑԻ Խմբագրութիւն ՇԱՌԱՐԵՒ ՄԻՍԱԿԱՆԻ

Անոնք որ նիւթ խնտացած են այս հատորին համար (Գ.), թող բարի ըլլան հանգնել մինչեւ Յունիս 30, այլապէս յաջորդին կը մնայ։ Ան այժմ պիտի հրատարակուի երկու ամիսը մէկ անգամ։

Լայն տեսալ

ՆԱՐԴԻԱՆ ԵՐԻՐԻ

ԿԱՆԱՆԸ ԲԱՃԱՅՈՎ

(Ուսումնասիրութիւններ)

ԳԻՆ 150 ՅԻՄԱՆ Գրեց՝ Ե. ՆԱՐԴԻԱՆԻ Անհատական հասցէներու գիրք է զրկուիլ խնդրանք չեղած։ Գրապատճառներ 10 օրինակէն աւելի գիրք է տրուիլ (դեղէ 20 առ հարիւր)։

Ամէն խնդրանք եւ դրամ ուղղել ՅԱՌԱՅԻ։

Սրգի Ունկնդրութիւն

ԱՐՓԻԿ ԱՐԴՈՒԹԻՒՆ

Զորեղբայր 27 Յունիս, Ժամը 20ին, Salle Mozartի մէջ, 59 Avenue Henri Martin (Métro Trocadero կամ Pompe)։ Յայտարարէ մէջ կ'երեւին հայերէն, Փրանսերէն եւ ռուսերէն կրէր։

Le Gérant : H. AGONEYAN
Imprimerie DER-AGOPIAN, 17, Rue Damesse - 13

ՄԵՐ ԽՕՍԻՐԸ

«ՄԻՆՑՅԱԼ ԱՉԳԵՐ»

Այսպէս կը կոչուի այն նոր կազմակերպութիւնը որ ստեղծուեցաւ Ման Ֆրանչիսկոյի մէջ, երկու ամսուան տօնօրէն յաշիւատանքներէ վերջ, 1945 Սպիտի 25էն Յունիս 25:

Ուրեմն անգամ մը ետք շանդիստորապէս կը հաստատուի Ազգերու Դաշնակցութեան սնանկութիւնը, եւ կը բացուի նոր շրջան մը, ուր 50 մեծ ու փոքր ազգեր պիտի ջանան խափանել պատե - րազը:

Աւելի բախտաւոր պիտի ըլլա՞յ այն նոր հաս - տատութիւնը, մանաւանդ այն ահուկի սպանդէն — Աշխարհամարտէն վերջ, որուն ըստ վերջերէ լին թացուած տակաւին: Միացեալ Ազգերը եւ ա - նոնց ջոջ գլուխները պիտի կրնան իսկապէս ապ - րել իրենց «բարի գրացիներ», ինչպէս կը յայտա - րարէ Մանֆրանչիսկոյի նախաբանը:

Գծուած է պոստսոսիսմէն այս փափուկ հար - ցերուն: Ժիշդ այն պահուն երբ նոր կազմակեր - պութեան ծրարները կը մշակուէր, տաժանելի եր - կուէրով մը: Դիմելի, պայթուցիկ խնդիրները ի - րարէ կը շօշափուէին եւրոպայէն մինչեւ Արեւելք:

Ո՞րք մէկը յիշէ՞ք — Եւրոպական ժամբ. թէ Մասաչուսէթսի հրապարակ: Կարգ մը վէճեր հարթութեան ազդու միջամտութիւններով: — Լե - հական Գաւալապութեան խնդրը, Թրիէսթի եւ չրիանի իրենց հողերն են: Բայց այդ բոլորը առ - ժամանակ կարգադրութիւններ են, արդիւնք Մեծե - րոյ ճնշումին եւ փոքրերու համակերպութեան: Բուն վարդապետը պիտի բացուի հաշտութեան օղ - ովին մէջ — թերեւս հոկտեմբերին — ուր իւրա - բանչիր ժողովուրդ պիտի նկարագրէ իր պա - ճանքները: — Հողային, քաղաքական, տնտես - ական: Մասնով է որ պիտի պարզուի բոլոր ծաւ - քներն ու վէճերը, ճիշդն ու փոսերը, իրենց ե - դրարեան մանրամասնութիւնները:

Պաշտօնական յայտարարութեան թէ աւելի - քան երեսուն հողային խնդիրներ կան, միայն եւ - րոպայի մէջ: Ո՞չ միայն գոգոյները, անբնակա - ւորներն են որ լեռնախորանի թղթաճարները պիտի ներկայացնեն, այլեւ յաղթականները: Բուն իսկ ջոջները, Երեւ կամ Հինգ Մեծերը:

Եւրոպայի պատերազմը հազիւ դադարած — նոյնիսկ անէ՞լ շատ առաջ — մէկէ աւելի սուր կամ իրոյն ընդհարումներ երեւան եկան Մեծերուն մի - ջու: Դիվանդաններն յիշենք՝ Յունաստանի պարա - ւան, եւ ամենախելքները, Սուրիա — Լիբանանի տագնապները, որ ամէն րոպէ առաջ քարիւղի եւ ազ - դեցութեան պայքար է:

Մշակուած տաճարապետութեամբ, Երեւ Մե - ճերը տեսակ մը միջնակայ, տրամադիր դիրք պիտի վայելեն, վէճերը խաղաղութեամբ լուծելու, պա - տերազմը խափանելու համար: Հանգուցեալ Ազ - գաժողովին մէջ ալ, թէեւ չէին խոստովաներ, Մեծերն չէին որ սուկ հուսանքին օրտան քաղաքա - կանութեան: Եւ տեսանք հետեւանքները:

Այսօր տանապատիկ աւելի բարդ է կացու - թիւնը: Գերմանիոյ եւ Իտալիոյ կողմնակցութիւնով, ամբողջ Եւրոպայի եւ Արիւիկէի բարտեսն է որ պիտի վերականգնուի: Երկիրները պիտի կրճատուին — արդէն եղած են — աննախնդրեալ, անխիստ անբարեկամութիւններով: Երկիրները պիտի ընդար - ձանուին, պիտի լուծեն մէկ օրէն միւսը: Միւլիո - նաւոր ժողովուրդները տե՛ր կամ լուծ պիտի փո - խեն, պիտի քշուին մէկ սահմանէ միւսը: Դեռ միլիոնները պիտի դառնան «հայրաթիւ», ինչպէս մինք: Տեղային աստիճանները, դաւանութիւնը, ո - րը պիտի ստեղծեն անհնչելի մթնոլորտ մը, որ կրնայ տարներ տեւել:

Յետոյ, հիմնովին պիտի փոխուի իւրաքան - չեւը երկրի ներքին կարգաւարդը: Արդէն այդ փոփոխութիւնը կարգաւարտած իրողութիւն է շատ մը երկիրներու համար: Պատերազմի անտարա - փին մէջ, մարդիկ չէրան հետեւի շատ մը դժու - րապէս վերականգնուելու, եւ թղթատարական յարաբերութեանց կատարելով վերահաստատու - մէն վերջն է որ պիտի լսեն շատ մը բաներ:

Միայն մէկ միլիոնական պարագայ, — ոչ միայն ժողովուրդները, այլեւ պետութիւնները յոյսան, կրնայինք ըսել՝ գլուխ մէ պատերազ - մէն: Հնչող, միլիոնաւոր բանակներու պահպանու - մը ինքնին արեւմտ ահուկի բնու մը պիտի դառ - նայ, որ խնդիրները միայն պիտի կրնան մտածել նոր աշխարհամարտի մը մասին:

Ե.

ԳՐԳՈՒԶ ԹՈՒՈՒՑԻԿ ՄԸ

ԽՄԲ. «Յուսարեք» խորին վրդապետով կը երաւարակէ Աղեքսանդրիոյ իր քղաքական եւ տնտեսայ գրութիւնը, որոնք մասին խօսքը էինք Ե - րեւելոսն խմբագրականով:

Գաղափար մէջ յոյս տեսնող «Անաթոլի» յու - նաւէն թերթը տարօրինակ եւ անհաստատի գրու - թիւն մը կ'արտատպէ Յունաստանի մէջ դերման գրաման օրերուն խաղաղութիւնը հրատարակուած թուոցիկէ մը, «Համահայկէն Միութեան Պայքար - րոյ» Երիտասարդներու խմբագրութեամբ:

Թերթին խմբագրութիւնը անընդունելի փութ - կոտութեամբ մը այս վարկաբեկիչ ու զրգոյշ գը - րութեան ոչ միայն տեղ տուած է, այլեւ հրատա - րակած է հետեւեալ խորհրդածութեամբ:

« 2. Մ. Պայքարող Երիտասարդներու կողմէ - շարարութեամբ այս գրութիւնը, զոր յոյն ժողո - վուրդին ուշադրութեան կը յանձնենք այսօր, իս - կական պատկերն է Պուլկարներէ գրաւուած յու - նաստիկ հողերու մէջ տիրող կացութեան: Ամբողջ նիւթը հաւաքուած է մեծ ջանադրութեամբ առ - քազիրներու եւ ականատեսներու վկայութիւննե - րէն... Թող յոյն ժողովուրդը տեսնէ այսօր իր եղբայրներուն ճակատագիրը իր հայրենիքին հե - սիսային հողերուն վրայ: Թող պրկէ իր ջիւղերը եւ սպասէ վրիժառութեան եւ պատիժի ահաւոր ժա - մուն: »

Ահաւաստի թուոցիկը —

ԲՐԱՅԻՈՅ ՓՈԳՐԱՄԱՄԱՆՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ

« Պատերազմէն առաջ, Թրակիոյ մէջ, բացի Յունիսէն, կը բնակէին փոքրամասնութիւններ՝ Թուրքեր եւ Հայեր: Ամէնէն յատկանշական պա - րագրան սակայն այն է՝ որ պուլկար փոքրամաս - նութիւնը զոյլութիւն չունէր: Եւստի Պուլկարները հաստատուեցան այն տան, երբ Գերմաններու կողմէ անոնց տիրապետութեան տակ դուրեցան մեր հողերը: Եւստի, անոնց կողմէ սկսած ազ - դու պրոպագանդա մը պուլկարական մեծութեան եւ Թրակիոյ ու Մակեդոնիոյ պուլկարական սեփա - կանութիւնը ըլլալուն մասին: Այսպէս, 1943 յայտ - ճանին, ամբողջ Թրակիոյ մէջ կը ներկայանար պուլկար փոքրամասնութիւն մը հինգ հազար Պուլկարներէ եւ Մակեդոնացիներէ բաղկացած: « ՀԱՅՅՐԱՌԻ ԳԱՅԱՆՈՒԹԻՒՆԸ »

« Կը մնան միւս երկու փոքրամասնութիւննե - րը՝ Թուրքերը եւ Հայերը:

« Կը ներկայանան նախ վերջինները, անոնք՝ զորս Հելլենական հայրենիքը իր գաւառներէ պիտի ուղեց անուանելու: անոնք՝ զորս ոչ մէկ րան ուղեց անջատելու: Բայց քաղաքը օճը յարմարա - գոյն պատմու կ'արձակէ իր քոյրը:

« Հայ տարրը կորելի կարգից հակահայկէն ա - մէն շարժման: Հայ տղաք չառապէս հելլենական - նութեամբ կ'ազդուած, իրենց այս կրթութիւնը օգտագործեցին ընդդէմ Յունիսէն: Հայհոյցիյն շարունակ մեր ազգային զաղափարին ու հելլէն կրթական, դիմուրբական եւ քաղաքական բար - ձրագոյն հաստատութիւններուն: Յատկանշական է Գոմոտինիի մէջ (Կիւսիւլիսիոյ) մէջ տրուած հայկական թատերական ներկայացումը յատկա - պէս Յունաստանի վարկաբեկու նպատակով սարքուած, ուր անարդուեցան մեր երկիրը ամէ - նէն զուհիկ ձեւով, պարսաւուեցաւ մեր դրամա - նիչը եւ ծաղրաբանութեան նշաւակ եղաւ յուն - կան նաւատորմը:

Հայերը իրենց այս ընթացքով դժացում կու - տային Պուլկարներուն, եւ կարելի է ըսել թէ չխաբուեցան, որովհետեւ անոնց հետ գրեթէ հա - ւասար ազատութիւն վայելեցին:

« Պուլկար վարդապետը հրամայեց պուլկա - րացիներ խնամութեամբ վերադառնալ իրենց, դրելով՝ «Քսան տարուած միջոցները կը մաք - րուեն», անհարկելով Յունաստանը:

« Գրեթէ անգործ եւ նկարագրելու այս տարրին դործած գոգոյնութիւններն ու անպատկառ արարք - ները յոյն բնակչութիւնը ջնջելու համար:

« Անոնք (Հայերը) պուլկար ոստիկանութեան ղլխաւոր գործակալները հանդիսացան, ասոնք՝ աւ ճանաչալով իր մերկ ու իրողութիւնները դը - ձեցին այնպիսի եղանակով մը, որ իրենց ամբողջ արարքներէն խմբի վերջին յոյսն ալ:

Պ. ԷմիՓ Փարիզ հրաւիրուեցաւ զոր. տը Կոլի կողմէ: Երեւել. ժողովին նախադասէ՞ ճառ մը Խո - սեւիով Լիւնի մէջ, յայտարարեց թէ Ֆրանսա ամէն լանջ տուա՞յ կը կարօտի ոչ թէ քաղաքական, այլ բարոյական վերանորոգման:

ՎԵՐՁԻՆ ԺԱՄ

ՖՐԱՆՍԱՅԻ ԵՈՐ ԱՌՈՋԱՐԿԸ

Մօտաւոր Արեւելի մասին

Պ. Փոլ Պոնքուտ, Սան Ֆրանչիսկոյի Ֆրան - սակոն պատերազմութեան նախադասէ՞, յուսա - գիր մը յանձնեց որով իր կատարութիւնը կ'ա - ռաջարկէ յանձնախումբ մը ընտրել երեք չէզոք պետութեանց ներկայացուցիչներէն, զննելու հա - մար Սուրիոյ եւ Լիբանանի ղէպերուն ծագումը եւ հանգամանքը, եւ այսպէս դիւրացնելու համար վէճին լուծումը:

Ինչպէս կ'երեւայ, այս առաջարկն ալ չէ ընդունուած: Մ. Նահանգներու արտաքին նախա - րար տեսակցութեան մը ընթացքին յայտներէ Գ. Փոլ Պոնքուտի թէ այժմ միայն հինգ Մեծերու խորհուրդը կրնայ զբաղիլ այդպիսի հարցով մը: Ամերիկեան իրաւիկ շրջանակներու մէջ ալ գի - տել կուտան թէ այս խնդիրը կապ չունի Սան Ֆրանչիսկոյի խորհրդածոյցին հետ:

Մինչ այս մինչ այն, կացութիւնը կը մնայ միշտ անորոշ եւ վտանգաւոր, ինչպէս կ'ապացու - ցանեն վերջին լուրերը:

Երկուդայի վիճակ Սուրիոյ մէջ

Երէկ հաղորդեց թէ ամերիկեան գործակա - լութեան հետագործը Թուրքեստանիական տաճա - նալուրիին վրայ պատահած դէպքերու եւ Հայկա - րապետագիտութեան մասին: «Թալազ» թղթա - կիցն ալ կը հաստատէ թէ թէեւ անդորրութիւն կը տիրէ Լիբանանի մէջ, կացութիւնը չափազանց լարուած է հիւսիսային Սուրիոյ մէջ, ուր Ֆրան - սացի զինուորը մը կամ զօրք մը երեւումը դը - ղուի աղանշան կը համարուի: Ֆրանսացիները, զինուոր թէ քաղաքային, պարպուած են շատ մը քաղաքներէ, ինչպէս եւ կարգ մը պահականոցնե - րէ, բայց տակաւին մաս մը Ֆրանսացիները կը մնան Հայէի, Լաթաքիայի եւ ուրիշ վայրերու մէջ, որոնք վտանգի տեսական աղբիւր մը կը կազ - մեն ներկայ պարագաներուն մէջ: Սուրիացիները ծալարայինորէն զրգոյշ դիրք մը բռնած են Ֆրան - սակոն զօրքին հանդէպ, որ մեծ մասով մը բաղ - կանայ «յատուկ» զինուորներէ, Ֆրանսացի պա - ներով եւ երկաթապաներով: Այս վերջինները կեղ - րանացած են սովորաբար քաղաքի արտաքին - նա տն մէջ հաստատուած զորանոցներուն մէջ: Եւ իրաւիկը չարաշուք փոյ ձեր կատարած են զնաւալութեան փոխու համար զինուորները: Ո - մանք համոզուած են, բայց ընդհանուր առումով հաստատութիւն մը մնան, ինչ որ զարմանալի չէ, երբ նկատի առնենք թէ անոնց մէջ մասը կուտած է Ֆրանսայի համար, Եւրոպայի մէջ եւ այլուր: Դրդուութեան մեծ մը, որուն շատ աւելի դժուար է դիմադրել, հետեւեալն է, — կը կարեն զօրանոց - ներու եւ Ֆրանսական պահականոցներու ջուրի ծախսերը: Ասիկա կը ստիպէ Ֆրանսացիները դուրս ելլելու փոքրիկ կատարել, հակառակ սպառնալից ամբոյնին որ օրն ի րուն կը պաշարէ զօրանոցները, լուսանցներ տեղալով եւ զրգոյշ կանչեր արձակելով: Այս ամբողջ նոյնիսկ յար - ձակում պիտի դուրս, եթէ անգլիական պահա - կախութեանը չլրջան: Միեւնոյն ատեն, Ֆրանսա - ցիներուն համար անկարելի դարձած է կտոր մը բռնջարկէն կամ թալմ միւս ճարել: Այսպիսի կա - ցութիւն մը չափազանց վտանգաւոր է եւ եթէ Ֆրանսացիները ամբողջովին չպարպուին, կրնայ ցաւով դէպքերու յանդէպ: Ֆրանսացիները գիտեն թէ անգամ մը որ հեռանան, այլուս երբեք պիտի չվերադառնան եւ թէ իրենց այն յուրը գոյգործը չեն կրնար միայն տնային անմիջական աւարի պի - տի տրուիլ, ինչպէս եղաւ այն վայրերուն մէջ ուր - կէ ստիպողաբար հեռացան, իրեն հետեւանք այս ամառ սկիզբը պատահած դէպքերով:

*** Սուրիոյ եւ Լիբանանի կատարելութիւն - ները այս շարժում ծանուցաբեր մը պիտի ուղղեն Ֆրանսայի, պահանջելով ետ քաշել Ֆրանսական զօրքը, իրենց փոխանցել մասնաւոր զօրախումբ - րը, վերադարձնել այն դուստրները որ 1941 ին ձերանաւ փոխադրուեցան զօր: Տէնել կողմէ, եւ առ հաստակ ջնջել այն կաշկանդումները որ կ'արգիլեն երկու երկիրներուն անկախութեան եւ զերիքանութեան լիակատար վայելելու:

*** Պէլլուրիէն կը հեռադրեն թէ մեծ մտա - հոգութիւն կը տիրէ Սուրիոյ եւ Լիբանանի բնակ - յութեանց մէջ: Գլուխ թէ ձեւալից Տրիպոլի կողմէ բաժնուիլ Սուրիայէն եւ համաձայնութեան մը կնքել Ֆրանսայի հետ: Բրիտանական դրդանշու - թիւնը թոյլ չէ տուած հրատարակել երկու Ֆրան - սացի սպաններու սպանութեան մանրամասնու - թիւնները:

Եւրոյ լուրի մը համաձայն, Մարոնիներու պատրիարքը բարձրաստիճան կղերական մը պիտի զրկէ Փարիզ, քանակցելու համար: Պատրիարքը համաձայն է Ֆրանսիկանական դաշնադրի մը, որ ապահովէ երկրին անկախութիւնը եւ զերիչ - խանութիւնը:

*** Պատերազմական նախարարին հրամանով լուծուեցաւ անգլիական շրջան հիւանդանոց մը որ սարքուած էր 1941 ին, նախաձեռնութեամբ զօր:

Նախակներ Պեղծիայէն

ՊՐԻԻԲՄԻԼ (գրաբնութիւն եւ յայտագրած) — 1940ին երբ թագաւորը անձնատուր եղաւ, Փիէր-Լուի Դանշիւնը Լոնտոն ապաստանեցաւ։ Ազատութիւնէն վերջ, վերադարձաւ եւ ձեռք առաւ իրեն իշխանութիւնը։ Հինգ ամիս վերջը, փետր. 11ին կազմակերպւեալ նոր դահլիճը, նախագահութեամբ ընկերակցական Վան Ալեքի։ Այս դահլիճին կը մասնակցին Եօթը կաթոլիկ, վեց ընկերակցական, չորս ազատական եւ երկու համայնապար նախարարներ։ Լէօփոլտ Գ. Թագաւորը, որ զրաւման ատեն Գերմանիա աղտորուած էր, ազատեցաւ Ամերիկացիներուն կողմէ եւ այժմ կը գտնուի Սայցօուրի (Աւստրիա)։ Իր եղբայրը, իշխան Շարլ, կը վարէ գործերը իբրեւ խնամակալ։ յետո՛ւ — Այս թղթակցութիւնը դրուած է թա - դաւորին վերադարձի լուրին առթիւ ծագած տաղ - նալէն (ստալ)։

ՀԱՅՐԵՆԱՊԱՆԵՐԸ — Այժմ բանտարկուած հայրենազաններու եւ դործակիցներու թիւը կը հասնի 25.000-ի։ Մինչեւ 1200 հոգի մահուան դա - տապարտուեցան։ Եւ 40 հոգի մահապատիւները դործադրուեցան։ Կառավարութիւնը կը խորհի բանցիներ բոլոր դատապարտեալները, փոխանակ բանտներուն մէջ պահելու։

ՊԱՐԵՆԱՊԱՆՈՐԻՄ — Գրաման ատեն, ու - տեստի բաժնեկալը շատ խեղճ էր, օրական գրեթէ

Սփիւրի կնոջ (գործավար նախագէտ անդլիսական դեպպան էր Միլին Արեւելքի մէջ եւ հակաֆրան - տական թագապետութիւնը կը վարէր)։ Տեղեկա - տու նախարարը այս առթիւ բացատրութիւններ տալով, հասկցուց թէ դժբախտ քան է եղածը, բայց ոչ դարձանալի, քանի որ, արդար կամ ա - նարդար, զօր. Սփիւրի անունը խառնուած է վեր - ջին դէպքերուն։ Ուրեմն տեսակ մը դադնութեան արտայայտութիւն։

Միացեալ Ազգերու դաշինքը

Երէկ, 26 Յունիս, հանդիսաւորապէս փակ - ուեցաւ Սան Ֆրանչիսկոյի խորհրդաժողովը, նա - խաբար թիւրմընի ծայրահիւսն ճառով։ Նախա - դարձ երկու քարթի օր Սան Ֆրանչիսկո հասած էր օդանավով։ Ժողովին մասնակցող 50 պետութեանց զիւլաւոր պատուիրակները ներկայացուցան կար - դով։ Նոյն օրը պատուիրակները ստորագրեցին աշխարհի կազմակերպութեան դաշինքին նախա - դիժը, որ վերջնական ձեւի մը վերածուած էր շա - րաթ օր։

Այս Դաշինքը կամ Սահմանադրութիւնը կըրադ - կանայ երկու հատորէ, 133 էջ, որոնց 25ը վերա - պահուած է ստորագրութեանց։ Ապրիլ 25ին է վեր - է որ կը մշակուի, 49—50 ազգերու ներկայացու - ցիչներուն կողմէ։ Գլխաւոր նպատակներն են, — սպասովել խաղաղութիւնը, օգնել աղքատներն որ ապրին իբրեւ բարի դրացիներ, ամէն տեղ պահ - պանել ազատութիւնը եւն։

Նոր կազմակերպութեան անունն է «Էնկերակ - ցութիւն Միացեալ Ազգերու»։ Նախաբանը կ'ըսէ. — «Մենք, Միացեալ Ազգերու ժողովուրդ - անք, միճա՞ծ ըլլալով դալիք սերունդներու ըն - թացքին խափանել պատերազմին տառապանքնե - րը, որոնք մեր կենսին մէջ երկու անգամ անկա - ռազրելի թշուառութիւն մը յատաճ ըրերն մարդ - կային սեւին, եւ վերստին յատառուել մեր հա - տաւոր մարդու հիմնական իրաւունքներու մասին, որոշեցինք յարաւ հետ ապրել իբրեւ բարի դրա - ցիներ։ Մենք որոշեցինք միացնել մեր ուժերը, պահպանելու համար միջազգային խաղաղութիւնը եւ ապահովութիւնը, ընդունելով այնպիսի մե - թոսներ որոնք պիտի արդիւնէ զինեալ ուժի դոր - ծածութիւնը, բայց այն պարագայէն երբ հանրա - յին շահը այդպիսի պահանջէ։ Մենք որոշած ենք միացնել մեր քանքերը այս նպատակներուն հասնե - լու համար։ Ահա թէ ինչու մեր կառավարութիւն - ները, իրենց ներկայացուցիչներուն միջոցաւ որ հաւաքուած են Սան Ֆրանչիսկոյի մէջ, րնդունա - են Միացեալ Ազգերու ներկայ գաշինքը եւ որո - շած են հաստատել միջազգային կազմակերպու - թիւնը որ պիտի ճանչցուի «Միացեալ Ազգեր» ա - նունով։

ԳԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՁԵՐՁԻԼ ԿԸ ՍՊԱՌՆԱՅ ՀՐԱՍԻՐԻԼ, եթէ վրձ - ատկան մեծամասնութիւն չլայնի երեւոյթ. ընտ - րութեանց մէջ։ Պաշարը երթալով Կր աստիակ - նայ եւ վարչապետը ինք ալ չըջնէ չըջնէ կը պար - տի, ծրագիր պարզուելու համար։ Կլաւկոյի ընկեր - վարական թագադրապետութիւնը մերժեց արտօնել որ Ձըրջիլ խօսի թագաքին հատարակ պարտէզին մէջ, առաքելով թէ մարդազտեալները եւ ծաղիկ - ները կը վնասուին։ Երեւոյթ. Ժողովի 640 անդամե - րուն համար թեկնածու ներկայացած են 1650 հոգի, վճարելով կանոնական աւանդ, 150 ոսկի։ ՊԵՏԻՐՈՅ ԹԱՅԱՆՈՐԸ կը մը ուղղեց ժողո - վուրդին եւ խորհրդարանին, դործակցութեան հրապարակով, առանց որ եւ խօսք ընելու իր հա - ժարման մասին։ Տաղնապը կը պահէ իր սուր հանդամանքը։ Զարեհը կը սպանան դործադու

1200 «բարձր»։ Այժմ կը հասնի օրական միջին հաշուով 2000 «բարձր»։ Առատութեան եւ հա - տարեալ ազատութեան վերադարձը դեռ ժամանա - կի կը կարօտին, աւելի կամ պակաս հեռաւոր։

ԹԻՉՈՒՆ ՌՈՒՄԵՆԸ — Գերման զօրքին նա - հանջէն եւ Դաշնակիցներու զբաւածին վերջը, Գերմանները բազմաթիւ թռչուն ռումբը արձա - կեցին Պեթիոյ վրայ, իբրեւ վրձն։ Ռումբերը մասնաւորապէս ուղղուած էին Լիէժ թաղաքին եւ Անվէրսի նուազանդիստի վրայ, որոնք մեծ վը - նասներ կրեցին։ Գաղաքային ընակչութիւնն ալ բաղմաթիւ զոհեր ունեցաւ։ Թռչուն բերդեր ար - ձակուեցան նաեւ Պրեյսլի վրայ։

ԱՆՁՈՒԳԱՆԻՆ ԴԱՆԻՅԱՆ ՄԸ — վերջերս Շուէ - տացի մը թեկնածու ներկայացած էր, իբրեւ դա - ճիւ։ Այսօր ալ Պրեյսլից Պիլժ մըն է, Փիէր Ե. , որ բաժնէ «պատիւ» իւրի կ'ուզէ։ Կամաւոր 1914 — 45ի պատերազմներու եւ ըմբոստ, այս մարդը 500 Փրանք կը պահանջէ մարդ զուլի, ինչպէս եւ ճա - րու. ծախքը։ Անիկ զատ յանձն կ'առնէ 250 Փրանք վճարել Փրկութեան բանակին, իւրաքանչիւր մա - հապատիժի համար։ Իրեն համար կարեւորութիւն չունի մահացումին ձեւը։ Են տիրաւոր կը դոր - ծածմ կացինը եւ ուրիշ որ եւ է դործիք կամ զէնքը։ Փիէր Ե. երբեք չի վախնար վրէժանդրու - թեն, եւ դատաւարական տարբէն ալ չազդ է։ Եթէ, կ'ըսէ, կան մարդիկ որ կը խորշին այս դոր - ծէն, կը նշանակէ թէ չեն հասկցած թէ ինչ բան է Պօշ մը՝ նացին ալ վրան։

Հ. ՏԵՐՈՍԻԿ

հռչակել, եթէ թաղաւորը նոր կառավարութիւն կազմի առաջ։

ԺՈՒԹՈՒՄ ԲԼՈՏԻ առաջին դատավարութիւնը տեղի ունեցաւ առջի օր։ 75ամեայ գերանկանը, որ բացառականապէս խուլ է, իր ձեռքով շինուած երկու գործիքներ ունէր աշակերտունի վրայ, բայց նորէն դժուար կը լսէ, նախագահին «թիւն տակ» Երբ հարցուցին թէ՛ իր երկրին այնքան ծառայութիւններ մատուցանել վերջ, ինչո՞ւ հո - դիով մարմնով միացաւ դատաւանութեան ձակա - արին, Ժոն Բլոտ պատասխանեց. — «Կը հաւատա - յի Գերմանիոյ յաղթանակին։ Անքեր բացուեցան երբ խորտակուեցաւ Ասլանտեանի պարիսպը»։ Ամբարանագիրը կ'ըսէ թէ երբ Դաշնակիցները ցամաք ելան Հիւս. Արիւիկէ, Ժոն Բլոտ անձ - նասպանութիւն փորձեց, բայց ապաքինել վերջ վերստաւ դործակցութիւնը եւ 1944 յուլիսին ստորագրեց նախակ մը որ ուղղուած էր դրմա - նական դեպպան Ապէցի եւ կը խնդրէր ճնշել Վի - չիկ վրայ, որպէսզի խորտակէ Դիմադրական շա - րժուը։ Նամակ ստորագրած էին նաեւ Մարտիլ Տէա, Ժան Լիւչէս, ալ Պրիւնս եւ ուրիշներ։ Ամ - բաստանակը ուրացաւ։ Թէ ինք հնարած է գերմա - նական Նա կոչուած զէնքը։

ԼԵՅԱ ՊԵՏԵՐՈՍԻՆ ՊԱՐԻ ԵՐԵՎԱՆԹԸ

Ուրաթ իրիկուն հաճոյք ունեցանք վայելե - լու արեւելեան եւ ասիական պարերու յատկաց - ուած երեկոյթի մը, որուն յաջողութիւնը կ'ապա - հովէր միջազգային ընտրեալ բազմութիւն մը, կ'անդրէին թատերասրահին մէջ։

Տաղանդաւոր արուեստագետուհի Տիկին Լէյա Պետրոսիանի ճոխ ու աշխատեւ եւ շատ խը - նամով պատրաստած յատկացին ամէն մէկ կտո - րին չինք կրնար առանձին անդադաւորաւ այս ուղղ չէրկուն մէջ։ Իւրաքանչիւր պար իր արեւել - եան թովիչ գեղեցկութեամբ, հպարտ ու հրապու - ըլէ շարժումներով յայտնութիւն մըն էր ինքնին, բայց կարելի չէ չլինել զէնթանոսականը, ճկուն եւ վայրի, «ճիւղներու» պար ուր արուեստա - գիտական ինքնընդ գերազանցեց, եւ մասնաւոր «Կարաւան»։ Այս երեք մենապարերուն մէջ Լէյա Պետրոսիան իր մարմնին դիւրաշարժութեամբ, նայուածքին վէա հպարտութեամբ եւ կշտկիթ անբաղձաբոյն ճշդութեամբ ու ճկունութեամբ տուաւ արուեստի գեղեցիկ դործեր, մեծ մասով իր ստեղծագործութիւնը անշուշտ, բայց հաւա - տարմօրէն արտայայտիչ արեւելեան ցեղերու, զիւլի, արաբ եւ տիւրքի ժողովուրդներու բնորոշ գիծերուն։

Երեկոյթին ուրիշ մէկ գեղեցիկ թիւը կը կազ - մէր ծանօթ հնդիկ պարուհի Ռեթնա Մօսինիի մասնակցութիւնը։ Իր յամբարձ, միօրինակ եւ դանթէ անշարժ պարերը կուտային ճշդութեամբ եւ արուեստով Արեւելքի-թաղուն խորհուրդը, իրենմ խիստ թր անթափանց դէմքով, միշտ ագնետական իր թեւերու եւ ձեռքերու խաղերով։

Տարանքերու ճոխութիւնը ակնապարար ամ - բողջութիւն մը կը կազմէր այս գեղեցիկ երեկոյ - թին, որուն երաժշտական բաժինը ստանձնած էին Պ. Նաճարի խումբը եւ Պ. Բենոյի եւ Արզարի միանալովները։

Վերջին երեկոյթը տեղի կ'ունենայ Ուրաթ, Յունիս 29, նոյն տեղը։

ՓԱՐԻՉԻ ԵՐԵՎԱՆ։ Ընդհ. Միութեան հաւարո - թը հնդգարթի 28 Յունիս, ժամը 20.30ին Սթի - տիօ Այմար, 19a rue Caumartin: Կը խօսի Պ. Դա - ւար Նարդուի, նիւթը՝ Նաչաւոր Արուիւն, կաննը եւ դործը։ Մուտքը ազատ է։

ՁԱՅՆԵՐ ԳԱՆԱԿԵՆ

Հ. Մ. Ը. Մ. Ի ԵՐԵՎԱՆԹԸ

Վիէն, 19 Յունիս — Գրեթէ վեց տարի առաջ էր, 1939 Օգոստոսին, Հ. Մ. Ը. Մ. Ի արիւնքը (Փարիզէն - Վիէնէն) իրենց տարեկան բանակումի վրանները զարգած էին Կրնոպլի շրջանին մէջ, Լաֆրէի քարձուրը, հովասուն մարգտաւորի մը վրայ։ Այդ բանակումին ներկայ էր նաեւ Ազգային պետ Դրիգոր Յակոբեան։

Երջապատուած քարձը լեռներով, եւ մի - այն քանի մը թիւմէնք հեռու Մեծն Նափոլէնի գեղեցիկ յուշարձանին, եւ ճիւղ ծաղիկը հայելա - նման կապաւտակ լիճներուն, — մեր արիւնքը ազ - րեցան խաղաղիկ եւ ուրախ, առանց ուշադրու - թիւն դարձնելու որ ապրիլի դիւանապէտ եւ խաբե - րայ աշխարհը իրար անցած եւ թէ թէ մարդկա - յին ահաւոր ջարդը ահուկի փոթորիկի նման պայ - թելու վրայ է։

Վիէնի Հ. Մ. Ը. Մ. Ի այսօր սղաւոր է. կոր - անցուցած է իր աշխի խմբապետը, Արսէն Կարա - պետեան, զոհուած Ֆրանսայի համար 1940 Յու - լիս 5ին։ Եւ այսպէս, Վիէնի Հ. Մ. Ը. Մ. Ի ինչպէս բոլոր Միութիւնները եւ կազմակերպու - թիւնները — այդ տխուր պարագաներու բերումով անդորոնութեան մատնուեցաւ եւ սպանեց. — մին - չեւ որ այս վերջերս՝ 7 Մայիսին — որոշուեցաւ վերակազմել Հ. Մ. Ը. Մ. Ի նախ — Կառուական խումբը եւ յետոյ իր ծրագրին միւս ճիւղերը։

Այս նպատակով, 16 Յունիս, շարաթ իրիկուն վերակազմեալ Հ. Մ. Ը. Մ. Ի բազմապէս իր առա - ջին երեկոյթի տուաւ, խաղաղաւոր եւ ջերմիկ մթնոլորտի մը մէջ։ Ներկայ էին Հ. Մ. Ը. Մ. Ի Ֆրանսայի շրջանի սկստապետ Ս. Սերովբեան եւ երկու աստիճանաւոր սկստաններ (Փարիզէն)։ Երեկոյթի ընթացքին, Պ. Ս. Սերովբեան բացա - տրութիւններ տուաւ Հ. Մ. Ը. Մ. Ի ծրագրին եւ նպատակին շուրջ, ինչեք մեր սկստաններուն յան - դուք եւ մարդասիրական գործունէութեան դըր - ուղները գերման դատման շրջանին — եւ ի վերջոյ հրախիչ ներկայները որ միշտ թաղալերն է Հ. Մ. Ը. Մ. Ի։ Հոս տեղի է յիշել որ եթէ 1918ին Պրուշ մէջ հիմնուած է Հ. Մ. Ը. Մ. Ի, Վիէնի մէջ ալ տուն տեղ եղած է 1927ին, եւ պատկան իշխանութեանց պաշտպանութիւնը եւ թաղալե - րունը վայելած միշտ եւ ամէն առթիւ։

Երեկոյթին մեծ իրաջ տունէ Կապոյտ Պաշի Սանտահինը իրենց թաղալիկ երգերով եւ հայ - կական պարերով։ Նմանապէս մասնակցեցան գե - րարուեստական բաժիններ — Օր. Մ. Տէրիզեան, Օր. Անթէյ Կարապետեան, Օր. Ս. Մաթոսեան, Օր. Ա. Ուղտուհեան, Օր. Լ. Ղուկասեան, Տիկին - ներ՝ Ա. Մաղաքեան եւ Մ. Այոյեան, Պ. Պ. Յ. Մաթոսեան, Մ. Մուրատեան, եւ իրօրիկ Բ. Ու - գունեան։ Կարճատեւ աճուրդէ մը վերջ, գրեթէ զոյգաւ 8080 Ֆրանքի գումար մը, սկսան կեր - պական պարերը որոնք տեւեցին մինչեւ անտուն ժամը 3ը։

Յաղաղ օրը, կերակի, արիւնքը եւ դայուկ - ները արշաւ մը ըրին Վիէնի շրջանները, իրենց ստալտորներով եւ հիւրերով։ Իսկ երկուքարթի տալ, — 18 Յունիսին — Պ. Ս. Սերովբեան մեկնեց առաջ ներկայացաւ Կոչիկի դործարանատէր Պ. Ա. Փէլէին եւ այցելեց գործարանը, ուր հարիւրէ ա - նել հայրենակցին կ'աշխատին տարիներէ՝ ի վեր։ — Թղթալից 1945

ՆԱՄԱԿԱՏՈՒԹ

ՓԱՐԻՉԵՆ՝ Տիկին Պանդատեան 750 Փրանք, Գարիկեան 1000, ԳՈՒՐՊԵՆՈՒՄ՝ Վարեմէնեան 750, ՎԻԼՈՐՊԱՆ՝ Մուրատեան 800, ԳԻՐԵՆՈՒՄ - ԼԵՆ՝ Գործ. 1393 Փրանք, Սպենչեան 1000, Սիւ - լեան 2000, Մանուկեան 400, Մանուեան 750, Սպենչեան Վ. 1000, Թորոսեան Կ. 750, Կիւմիւշ - եան 1000, Սաղաթէլեան 750, Անդոնեան 1000, Երանուեան 750, Մուրատեան 750, Թորոսեան Ա., Սոդոնեան, Թորոսեան Զ., Գարիկեան 1000ա - կան Փրանք։ ԵՆՈՐԸՐԱՔ՝ Գէշիւքեան 200, ԱՆԻԼՈՒՄ՝ Անտոնեան Ա. 750, ԻՍՍԻ՝ Գաղաքեան 200, ԱՆ - ՎԵՆ՝ Սարգիսեան 200, ՍԷՆ ԵՄԻՆ՝ Անտոնեան 1000, ԻՍՍԻ՝ Սրնոքեան 800, ԿԱՆԵ՝ Մէրճան - եան 1000, ՊԻԱՐՈՒՄ՝ Պուրատեան 400, ՊՈ - ԼԵՆ՝ Գուրուճեան 200, Մ. ԺԵՐՈՒՄ՝ Պալեան 200, ՄԱՐՍԵՆ՝ Գործ. 10.069.50, ՍԷՆ ԼՈՒԻ՝ Սու - քեանեան 750, ՄԱՐՍԵՆ՝ Նաչալեան 400, ԿԱՓ՝ Եմաուեան 400, ՓԱՎԻԵՆՈՒՄ՝ Գալթեան 550, ԻՍՍԻ՝ Ուղտուհեան 400, ՊՐԻԻԲՄԻԼ՝ Պետիկեան 1000, ԼԵՐՈՒՄ՝ Չաթալեան 1000 Փրանք։

(Շար.)

ՈՒՇԵՐՈՒԹԻՒՆ — Եթէ կ'ուզէք ձեր հարա - նիքները եւ նշանուեցները ուրախ անցընել, դիմե - յեց եւրոպական եւ արեւելեան նուազաբաժնի - ժողովրդական դիւրի։ Հասցէ՝ Եմաու Պրովանս, 8 Clos de la Petite Provence. Chaville (S. et O.)։

Le Gérant : H. AGONEYAN
Imprimerie DER-AGOPIAN, 17, Rue Damesme - 13

Ի ԽՆԴԻՐ ԽԱՂԱՂՈՒԹԵԱՆ

Յաճախ անթիվ պիտի ունենանք խոսելու մի- ջազգային նոր կարգավորությունների մասին, որ կը կոչուի «Միացեալ Ազգեր» եւ որ պիտի վարէ աշ- խարհի ճակատագիրը, փոխան լուսահողի Ազգա- ժողովին (Ազգերու Դաշնակցութիւն կամ ընկե- լութիւն) :

Երէկ ընդհանուր անկարկ մը փորձեր էինք, այս կարգավորութեան վաւերացման առթիւ : Այսօր կ'ուզէինք ուշադրութեան յանձնել անոր կարգ մը հիմնական մասերը, լրացնելու համար լուրերու բաժնին մէջ հրատարակուած մանրա- մասնութիւնները :

Մ. Նահանգներու նախագահը լաւատես կ'է- թեալ որ ծայրաստիճան ճառին մէջ «Դուք յաղ- թանակ մը չաւեցաք բուն իսկ պատերազմին դէմ» : Բայց միեւնոյն ատեն կը յիշեցնէր թէ ե- դածը պարզապէս «գործիք մը, մեքենայ մըն է, կառուցուած» այն տիեզերական բազմաբնէն թէ աշխարհը այլեւս երբեք պէտք չէ պատերազմի մէջ խրել : Գործիքը կատարեալ չէ, բայց կրնայ բա- րելիութիւն ինչպէս ամերիկեան սահմանադրու- թիւն : Ասկայն անհրաժեշտ է որ ազգերը կամ ու- նեան զայն լաւ գործածեն :

Որքան, շատ քան, էթէ ոչ ամէն բան, կա- խում ունի մասնակցող մեծ ազգերու, մասնաւոր չէլ զլուրներու անկեղծութենէն եւ կամբէն : Այ- յայտէ, նոր կարգավորութիւնն ալ պիտի դառ- նայ տեսակ մը Ազգաժողով, տոգորուն՝ բարեա- ցակութիւններ, սակայն անորոք :

Ինչ հիմնական տարբերութիւններ կան Ժը- նեի եւ Ման Ֆրանչիսկոյի միջադպրոցին հաստա- տութեան միջեւ :

Այս, Թերեւ մը վերլուծելով Միացեալ Ազ- գերու Մահմանադրութիւնը, որ 12 երկար սիւ- նակներ կը գրաւէ երկու մեծ թերթերու մէջ, կը յանգի հետեւին եզրակացութեանս —

1. Խաղաղութիւնը եւ ապահովութիւնը պահ- անելու փախադարձ գործունէութիւնը պարտաւո- յիչ յամնադրութիւն մը, դաշնագրի պարտաւո- յիւն մըն է Միացեալ Ազգերու կազմակերպու- րեան համար :

Արդ, Ազգերու Դաշնակցութիւնը իրա- ւասութիւն ունի միայն յանձնարարութիւններ ընելու զոր պետութիւնները ապառ էին ընդունե- լու կամ անդիտաւորու : Սան Ֆրանչիսկոյի խոր- հրաժարովը հակապատերազմեան տնօրինու- թիւնները մերժելու (վեթօ) իրաւունքը ընդհա- նուր «վեթօ»ին ինքնուրուշ է աւելի փոքր քանա- կութեան մը, վերապահելով միայն ինքը մեծ պե- տութեանս : (Ազգաժողովին մէջ ամէն պետութիւն կը վայելէր այդ իրաւունքը) : Հինգ մեծ պետու- թիւնները կը ներկայացնէին աշխարհի ժողովուրդ- ներուն մեծագոյն մասը : Անոնք են որ ամենամեծ զօրք պիտի կատարէին որ եւ գործողութեան մէջ, տնտեսական թէ զինուորական :

Այսպէս հարց մը կը ծագէ — իսկ էթէ այդ հինգ մեծերէն մէկն ու մէկը կամ երկու երեքը մէկ ուզեն իրենց կամը պարտադրել...

2. Միացեալ Ազգերը պիտի ունենան զինեալ զորաւորութիւն, ազգապաշտպան տեսակետով տե- դաւորուած ամբողջ աշխարհի մէջ, իրենց կռնակն ունենալով մեծ պետութեանց ճարտարագործա- կան կարողութիւնը : Այդ զորաւորութիւնը պատ- րաստ պիտի ըլլայ շարժելու համաձայն Ապահո- վութեան խորհուրդին կողմէ մշակուած զինուո- րական ծրագրին :

Հանգուցեալ Ազգաժողովը չունի որքան առա- ւելութիւն, թէ եւ յաճախ զգացուած էր անոր պա- հանքը :

3. Պատմութեան մէջ առաջին անգամ ըլլալով, կը հաստատուի համաշխարհային Տնտեսական եւ Ընկերային կարգավորութիւն մը, որ պիտի ընէ պատերազմի դիմադրու շարժառիթները — ընկերա- վին եւ տնտեսական պայմաններ :

4. Նոր կարգավորութիւնը ունի մեծ առաւելու- թիւն մը — ընդունուած է աշխարհի երեք մեծա- դոյն պետութեանց կողմէ — Ս. Միութիւն, Անգ- լիա եւ Մ. Նահանգներ : մինչ Ազգաժողովին մէջ առաջինը դուրս ձգուած էր, հիմնարկութեան ա- տեն, իսկ Ամերիկեան մերժող անդամակցել :

Խնդիրը այն է որ, մինչ Ազգերու Դաշնակցու- թիւնը նախագիտ մեծ յոյսեր ներշնչած էր, սկզբ- անական շրջանին, նորը այնքան ալ խաղաղասու- թիւն չի պատճառեր, ինչպէս դիտել կուտան «Ճի- կառօն» եւ ուրիշ թերթեր :

Ա. ԱՀԱՐՈՆԵԱՆԻ ՎԻՃԱԿԸ

Մարտիկէն հասած նոր նամակէ մը (24 Յու- նիս) կը քաղենք հետեւեալ տեղեկութիւնները —

Երկրորդ կաթուածէն ի վեր զդալի փո- փոխութիւն մը չկայ Ա. Ահարոնեանի վիճակին մէջ : Սիրտը միշտ իր ուժը կը պահէ. բազկերակը կանոնաւոր է, տաքութիւնը այսօր 38⁵ վար : Ան- յուշտ ատեն յուսատու նշաններ են, բայց որով — հետեւ միշտ կռնակի վրայ պառկած է, թոքերուն վարքի մասերուն մէջ արիւնշարժում տեղի կ'ունե- նայ, ինչ որ վախ կը պատճառէ : Կարելի չէ որ մէկ կողմին վրայ պառկեցնենք, ոչ ալ դռնէ կէս նստած : Կարելի դարձանք որ տարուին :

ԱՅՅ ՄԸ Ա. ԱՀԱՐՈՆԵԱՆԻ

— Առողջական վիճակը ի՞նչպէս է, հիւր կ'ընդունի :

— Նախապատուութիւն կը տրուի դուրսէն ե- կողներուն, բայց մասնաւոր զերկներուն — կը- սէ մեր տաշնորդը, Տիկին Ս. Պողոսեան : Եւ ճամ- բայ կ'իյնէր : Այնք չորս կողմն է, սիրտս արա- խում : Դանի մը դարձաբարձի փոքր փողոցներ կարելի վերջ, յանկարծ մեր տաշնորդը ցոյց կու տայ չէնք ուր կ'ապրի խորտակուած հանճար :

Կը նայի, ու օտարի բարբախտուած աւելի կը զօրանայ : Կանանչադարձ ծառերու եւ զօնդոյն ծաղիկներու խորութեանը մէջ կորած մաքուր, ճաշակաւոր չէնք մըն է ընկալարան, սեփականու- թիւնը հայ տիկնոջ մը որ վերէ յարկը տրամա- զրած է մեծ հիւանդին : «Եթէ ծնողը ունենայի, պիտի չպահէր» : զանոնք կը համարվիմ հարազատ ծնողը եւ այս յարկը կը տրամադրեմ իրենց, որ- քան պէտք ունին թող կ'իյնան : «Կատարաւորութիւն է անոնք» որ ուզեր են «Եթէ մը ընէր թիկնոջն» :

Դուրս կը զարնէր անհամարձակ եւ զայուած յուզումով մը : Բիշ յետոյ կը բացուի եւ տիկին մը կը դիմարկէ մեզ բարի ծպխով մը :

Վեր կ'ընկնէր յամբարայւ, մտածկոտ :

Ո՞վ կը համարձակի զարնէր դուրս : Ընկեր Ա. Ահարոնեանի ընկալովարը ինչի համար — ինչի պէտքերուն համար — հնաւանդ մատուռէն աւելի բան մըն է : Եւ ինք ամէն բանէ առաջ խորհրդա- նշան մը, արգասն ջանակի մը, հաւատք մը հաստատ եւ անկորնչելի, յոյսը անկուռ եւ յա- րատեմ : Ահարոնեանը երբեք չէ մարդկութեան տառապանքներ, բայց, մասնաւոր մեր տառապա- քներ : «Հայոց աշխարհի» անհասանելի վիշտին :

Դրան առջեւ, շուրջին կը նայինք իրարու հարցական եւ վերջապէս մեր տաշնորդը զոյգ — դրալով ձեռք կ'երկարէ ու կը զարնէ դուրս : Սե- մին վրայ մեկ կը դիմարկէ Տիկին Ահարոնեան, արտաւժ միջակով մը : Դրեթէ կակաղելով «ող- ջոյն» մը կ'ընենք, յետոյ ներս կը մտնենք, դէպի ալ, փոքր միջանցք մը կը դառնանք եւ ահա ընկե- րով «Երեւոնեարան»ը :

Ձեռ կ'ընար նկարագրել այն «ստոսուր» եւ պատկանաւոր զոր զգացի այն պահուն, երբ տե- սայ զինք, երբ ձեռքս առաւ որ ամբարուն մէջ եւ երկար ատեն թոյլ չուտաւ : Թերեւս անոր համար որ, ես, հինգէն, շատ կանուխէն ջերմ, շատ ջերմ հիացող մը եղայ իրեն : Որքանո՞ք — ինչպէս չէի- չեմ — խալ, կրօնաշունչ, վերաբաւական, զբայց մեզ ազգիկներու պատմութիւններով լեցուն դաստիա- րակութիւն մը : Առաւօտէն մինչեւ ուշ գիշեր «Ե- րուս» եկաւ, Յիսուսը զնայ՝ կամ ինչու՞նք մէկ- երրորդ Սաղմոսը զոյգ սորվելու հոգերուն մէջ թաղուած, որ մը, յանկարծ, ուրիշը ո՞րք, ձեռքս կ'անցնի զբողի մը : Հնամաշ, զեղանք թերթերով «Սուրանք», Ա. Ահարոնեան : Այդ օրէն, ես զինքը ճանչցայ, ան իր մարդկութեամբ կը պատկանէր ինչի : Յետոյ, ամեղձունակ այդ օրերուն, երբ մե- զի «ստորական դարձնից» զերականութիւն մը տուին, որուն մէջ բով բովի կային Գր. Օսեան, Գրամառ — Գաթիկայ, Եղ. Դուրեան եւ ինք, երբ «Կատարութեան փորձ» կ'ընէինք, Ահարոնեանը միշտ ինչի կը պատկանէր :

... Զի կ'ընար խօսիլ, չի կ'ընար զրել, կը հա- տկնայ միայն եւ ամբիւր աւելի ծանր է իրեն հա- մար : Կ'արտասանէ կցկոտուր, բայց յուզումաւ — լից բառեր : Մանուկի մը պարզութեամբ եւ հըր — ճուշտեղով կը համրէ հիւրերը ու կը խաղաղապի- կը սիրէ, շատ կը սիրէ լսել զիրի եւ դպրութեան մասին, հարցութեան մասին, Հայաստանի մասին, երկրասարդութեան մասին, վերաբարձող զերի — ներու մասին : Անոր ամէնէն չեղումաւ, ամէնէն

Տարսանիք, Կարս եւ Արսասան

Լոնտոնի լաւատեղեակ շրջանակներուն մէջ կը հաւատեն թէ ռուսները յարաբերութիւնները լարման դադարեցնելու հասան, երբ Անգլո-սա- խորհրդային ղեկավար իր ծօռ հրապարակ թուր- քիոյ արտաքին նախարարը, կարելու ծանուցա- պիւր մը հաղորդեց :

Կը հաւատեն թէ Ռուսիա երկու հազար պայ- մաններ կ'առաջարկէ, վերանորոգելու համար ռուսները բարեկամութեան դաշնակցերը : Այդ երկու պայմաններն են —

1. Փոխել Տարսանիքի ներկայ վարչաձեւը, ա- ռանձնադրեալ զիւր մը տալով Ռուսիոյ :

2. Վերադարձնել Կարսի եւ Արսասանի շր- քանները, որոնք Թուրքիոյ ձգուեցան 1921 թուի- 13 թ. զաշխարհով :

Լոնտոնի խորհրդային շրջանակներուն մէջ կ'ըսեն թէ Ս. Միութիւնը իրենց պահանջը կը չկատէ այս պայմանները, բայց միեւնոյն ատեն ոչ վերջնափոր կը ներկայացնէ, ոչ ալ սպառնալիքներ կ'ընէ :

*** Տեղական թերթ մը արձանագրելով այս տեղեկութիւնը, կ'ըսէ թէ ծանուցադրելու ներկա - յացուած է ուրբաթ օր եւ կ'առաջարկէ վերակիւրի բանակցութիւններ, կարգադրելու համար առ - կախ հարցերը : Այս առթիւ Անգլիոյ զարգացական շրջանակներուն մէջ դիմել կուտան թէ բանակ - ցութիւնները չեն կրնար շուշափել Տարսանիքի կարգուստեղ, քանի որ այդ հարցով շահադր - դուած են Մոնթրէօյի դաշնակցի ստորագրող բոլոր պետութիւնները : Տրանսիլանի թերթն ալ իր կարգին դիտել կուտայ — Ուրեմն Անգլիա ինչպէս կը պահանջէ Տրանսիլանի հետ դուրս գլխի կարգադրել Միջին Արեւելքի վարչաձեւը (Սու - ռիա-Լիբանան) որուն մասնակից են Ազգերու Դա- շնակցութեան բոլոր անդամները :

ՄԻԱՅՅԱԼ ԱԶԳԵՐՈՒ ԴԱՇՆԻԿԸ

«ՅԱՐԱՆԱԿ ՍԸ ՊԱՏԵՐԱԶՄԻՆ ԴԵՄ»

Սան Ֆրանչիսկոյի խորհրդաժողովին փակ - ման առթիւ խօսած ճառին մէջ, Մ. Նահանգներու նախագահը մասնաւորապէս չեղեց :

— Այն դաշնակցը զոր հիմա ստորագրեցիք, մշակելով 9 շաբաթներու ընթացքին, ամուր կաղ- մակերպութիւն մըն է որուն վրայ պիտի կառու- ցանք լաւագոյն աշխարհ մը : Եւրոպայի յաղ- թանակին եւ Զափոնի վերջնական յայկականի միջեւ, այս ամէնէն աւելիք պատերազմի ընթաց- քին, դուք յաղթանակ մը չաւեցաք բուն իսկ պա- տերազմին դէմ : Եթէ մենք այս դաշնակցը ունեցած ըլլայինք քանի մը տարի առաջ, եւ մասնաւոր զայն գործադրելու կամք մ'իյնեալորեն որ հիմա մեռած են, ողջ մնացած պիտի ըլլային : Եթէ մենք սպառնալիք ատաւաններ զայն գործադրելու մեր կամբէն մէջ, միջինուորները որ կ'ապրին հիմա սպառնալիք պիտի մեռնին : Այս դաշնակցը հան- զանակ մըն է որով աշխարհի ազգերը կը յայտա- րանեն թէ պատերազմը անխուսափելի չէ, հա - ւատք մը թէ խաղաղութիւնը պիտի պահպանուի : Մենք բոլորս ալ պէտք է խոստանանք — որքան ալ մեծ ուժ ունենանք — թէ իրաւունք չունինք միշտ մեզ ուզածին պէս վարուելու : Այս պատե- րազմին մէջմեզ եկան զինուորական մեծ ազգեր, բայց անոնք իրաւունք չունին տիրապետելու աշ- խարհին : Ընդհակառակն այդ հօգը ազգերուն պարտականութիւն է ստանձնել խաղաղութեան պատասխանատուութիւնը : Ահա թէ ինչու մենք այստեղ որոշեցինք թէ ուժը պիտի գործածուի ոչ թէ պատերազմ դիմելու, այլ աշխարհի խաղաղու- թեան մէջ պահելու եւ պատերազմի վախէն փրկե- լուն համար : Աշխարհի հօգը ազգերը իրենց օրինա- կովն իսկ պէտք է առաջնորդեն միջազգային ար- զարութեան ճամբան :

ՆՈՐ ԴԱՇՆԻԿԻՆ ԴԼԵԱՌՈՐ ԿԵՏԵՐԸ

Ռիւթերի թղթակիցը կը հեռագրէ թէ Միացեալ Ազգերու դաշնակցը յաւիտեական դառնալու յա - ւակնութիւնը չունի, բայց կրնայ սերունդներ տե- լել : Դաշնակցը կարգ մը կէտերու մէջ աւելի յառա- կ'երթայ քան Ազգերու Դաշնակցութեան ուրիշը :

շատ արտասանած բառերն են «Վախ», «Վախ», «Վախ», «Վախ», «Վախ» : Այս առ - քէ նաեւ իմանալ հաստատուններ իր դրած դոհար - ներէն : Հրճուածք անսահման էր, երբ իր եւ տիկնոջ խնդրանքին վրայ մէկ - երկու հաստաւա- ներ արտասանեցի «Չարիք Փայակէն» եւ «Սու - ան» Գարեհայրաքին :

Ալ չեմ կ'ընար աւելին զրել : Մեծ տաղանդի մասին դիմել, կամ խօսելու համար, նկարագրե- լու արուեստէն հասկցող մը պէտք է, որ իր ամ- բողջ շնորհ սպասէ, ճշգրիտ պատկեր մը գծելու համար : Ես անգո՞ր եմ, անգոր եմ ատոր...

ՄԵՐ ԽՈՍՐԸ

ԹՐԲԱԿԱՆ ԹՆՃՈՒԿԸ

Պատերազմին դադարումէն ի վեր, հետզհետէ կը յուզուին այն բոլոր խնդիրները որ առժամապէս փակուած էին զգոցներու մէջ:

Այս կարգէն է թրքական թնճուկը:

Գրէ անդին պիտի կարգադրուին լուրերը, աւելի կամ նուազ վաւերական: Պատերազմը շարունակուած էր, արձանագրութիւններ մէկ - երկուսը չուրջնէր ալ, որ երեւցած են ամբերիկեան կարեւոր թերթերու մէջ:

«Իրիսըն Սալէն Մոնիթօր» որ ընդհանրապէս լատինական է արեւելեան դործերու, Մայիս 18 թուականի հետադիւր մը հրատարակած էր Պոլսէն, «ձեռքէ փաթմոր» ստորագրութեամբ (Թո՛ւրք մը): Թղթակիցը կը գրէ.

«Թէւ աշտուսական տաղկաբիւններ չեն տրուիր նոր դաշինք մը կնքելու համար եղած խորհրդային առաջարկներու մասին, այստեղի դիւանագիտական շրջանակները խնայած են թէ՛ Տարտակի հարցին գաղտը, գործարքի կնքուելու կարգադրելու միջազգային խորհրդակցութեամբ, Մասկովայի թղթագրութիւնը մը Թուրքիա և Միացեալ Նիւ Ինքիսի Սիմալի մատակարարութեամբ, ինչպէս եւ պատկանելի դրամը է կարծիք մասին»:

«Հայրենիք» արտասովոր այս լուրը, անհամարժեք կը դնէ Սինոպի մասին տրուած տեղեկութիւնները:

«Պէտք է մտնայ որ Սինոպի Մամաթէն ալ դէպի աւելի արեւմուտք կ'իջնայ եւ իր հետեւը գտնուող հողամասով կը հասնի Իմիշի Անգարա: Անոս թէ ինչու Սինոպի մասին տրուած տեղեկութիւնը կրնայ միշտ չ'ըլլալ: Հաւանական է որ Մասկովայ Սինոպի վրայ պատկանած է մատակարարութեամբ, բայց մատակարարող կը թուի թէ Ռիբնի կամ Իմիշի իսկ Տարտակի մէջ է եւ ոչ թէ Սինոպի» (22 Մայիս):

Ուրիշ կարեւոր տեղեկութիւն մը, — «Սինոպի թղթակցութեամբ, Պոլսի թղթակցութեամբ Մայիս 11 թուականի թղթակցութեամբ մը կը յայտնէ թէ Թուրքերը շատ մտահոգ են Մոսկովայի բռնած դիրքին»:

«Մոսկովայի անթիւ կայանէն ամէն օր թարգմանիկ լեզուով յարձանակներ կ'ըլլան Թուրք խորհրդարանին, դործներու, հրապարակագիրներու եւ անոնց պաշտպանած հայախորհրդային թաղաքականութեան վրայ, որ իրականին մէջ Թուրք կառավարութեան քաղաքականութիւնն է»:

Թղթակցին կարծիքով, այս «անթիւ» արտասովոր տեղեկութիւնները Թուրք ժողովուրդը դարձեալ իր կառավարութեան դէմ հանել, յիշողութեան յարուցանել:

Բայց Թուրքերը աւելի մեծ մտահոգութիւն մը ունին, — կը վախենա որ վտանգի պահուն Միշի իրիտանիա եւ Մ. Նահանգները չկարենան օգնութեան հասնիլ: Օրէ օր կը զորանայ այն զգացումը թէ Ռուսիա քաղաքականապէս եւ դիւանագիտորէն իր մեծ դիւանակցութեան աւելի տիրական ուժ մը կը դառնայ աշխարհի այս մասին մէջ»:

25⁻ րդ Մ. Միտիլինը կը գրէ իր ուղածին պէս կոտորէլ - թախիլ, չափիլ - ձեւիլ Ռուսիայի, Պոլսի, Լեհաստանի, Հունգարիայի, Ալբանիայի եւ Եւրոպայի մէջ: Եւ դեռ իր վերջին խօսքը չէ արտասանած...

Լուրերը պերճախօս են այս տեսակէտէն:

Թուրքիա նորէն ապաւինած է իր աւանդական բարեկամին, Մեծն Բրիտանիայի, որ միշտ յաջողած է երբ մը գտնել, վերջնական կործանումէ վերջէն երբեմնի Պաղը Արիս եւ այսօրուան Անգարան, ճակատագրական պահուն: Ան մեծ յոյսեր դրած է նաեւ Մ. Նահանգներուն վրայ, որ թրքական պատերազմներէն լայն ճիւղերէն շահեցան վերջին տարիներէ: Մինչեւ անգամ... քրիստոնէական Պորտի միջոցաւ, որուն զործուն անդամներէն շատեր բան - զործ ըրած են չեմպիոններ եւ փառաբանել նոր Թուրքիան:

Ուրեմն, այս պատերազմէ վերջէն ալ, նորէն Մեծերը — վեց մեծ պետութեանց փոխարէն Երեք Զոյներ են որ պիտի չափուն իրարուն հետ, կանանց սեղաններու վրայ:

Հիմնական տարբերութիւն մը, այս անգամ, — Ռուսաստան ամէնէն վճարական դերը կատարած ըլլալով ընդհանուր յաղթանակին մէջ, անշուշտ շատ բարակ պիտի չնայի, զոհարարած ստանալու համար: Ան այժմ, իր պահանջները կրնան սահմանափակուիլ Նեղուցներով եւ Համաձայնագրի որոշումներով:

Բայց, հին խօսք է, — «ստորագրուած ուսելով կը բացուի...»

ՀԱՅԵՐԸ ԵՒ ՍԱՆ ԶՐԱՆԶԻՍԿՈՅԻ ԽՈՐՀՐԴԱՌՈՂՈՎԸ

ՀԱՅԿ. ԴԱՏԻ ԵՒ ՆԱԽԱՐԱՐՈՒԹՅԱՆ ԵՒ ՆԱԽԱՐԱՐՈՒԹՅԱՆ ՄԵՆ ԵՒ ՆԱԽԱՐԱՐՈՒԹՅԱՆ ՄԵՆ

Թէեւ Հայաստանի պաշտօնական ներկայացուած չէ Միացեալ Ազգիքուն խորհրդատուութիւնը մէջ, Հայերը կը զգացնեն իրենց ներկայութիւնը առանձին խորհրդակցութիւններ:

Նախ՝ Զործ Մարտիկները - անոր ոգին կը աւանդէ Օֆերա Հաւաքի եւ Սմար Մայիսի կառավարութեան, ուր իրենց ներկայութեան ստուգը կը ստանան աշխարհի չորս ծայրերէն, բայց, մահաւանդ, Արեւելէն եկած պատգամաւորները: խորհրդատուութիւնը հաւաքագլուխը՝ Օֆերա Հաւաքի հաւաքանքը, ուր ամէն օր կ'երկուր կ'աւանդէ հազարէ աւելի պատգամաւորներ եւ թղթակցներ, զոր ուսած է զործ Մարտիկներին ղեկավարութեան տակ: Ամէն չորեքշաբթի օր ճաշարանին մէջ կը տրուին հայկական կերակուրներ հայ տիկնիկներու եւ օրիորդներու օգտաւարութեամբ: Միայն Հայ - յերու համար եղած բացառութիւն մը: Նոյնպէս ամէն երեքշաբթի պատգամաւորներ հայկական կերակուր կ'ուտեն Սմար Մայիսի ճաշարանին մէջ վաշիկով նաեւ զործի հիւրասիրութիւնն ու ծայրեր: Կարծեմ կարգադր. Պապան էր, որ իր Նոր Տարուան նուէրներու մէջ դրած էր —

Սմար իսպանիայի քաղաք էլ ռՊ աստի չի ծնուիլ, Արիսպանիա ապարիլ Հայի փառքն է տարածում:

Եւ, իսկապէս, Ամբերիկայի մէջ, ոչ ոք այն - քան վարպետութեամբ «Հայի փառքը» չի տարածեր, որքան զործ Մարտիկները, որ նշանաւոր ճաշարանապետ ըլլալէ առաջ փայլուն անհատ մըն է եւ լաւագոյն Հայերէն մէջ:

խորհրդատուութիւնը մէջ կ'անհրաժեշտ էր զանի մը շնորհալի հայ երիտասարդներ, որոնք իրենց ներկայութեամբ պատիւ կը բերեն մեր ազգին: Առնոյց մին հանրաձայն էր եւ տաղանդաւոր լուսնակարի իւտով Գարնէն է, Օթապայէն, Սուրիանայ մը, որուն նկարագիրը կը կարգէն «Վայի» շարժապետներէ եւ ուրիշ պարբերականներու զարգը:

«Եւրոպայի Փրէս» լաւագոյն թղթակիցներէն մէկն է մեր կարծիք խառնակներէն մէկուն դաւանքը: Թախիլներն:

«Եւրոպայի Փրէս» մէկ կարեւոր թղթակիցը նոյնպէս հայ երիտասարդ մըն է:

Երկրորդն է «Եւ Արիս» եւ ուրիշ թերթերու կողմէն կ'անհրաժեշտ էր երիտասարդ մը Արամ Լազարեան:

«Եւրոպայի Մեշին» Եւրոպայի կողմէն կ'անհրաժեշտ էր Արամ Զէլիլեան, որ դասախօսութիւն մըն ալ տուաւ անցեալ օր, Բրիտանիա Բրիտանիա մէջ:

Առնոյց իրենց զործունէութեան ընթացքին չեն ունենար նաեւ զգացնել տալ թէ Հայ են:

Կան եւ ուրիշ Հայեր, ինչպէս խորհրդային պատգամաւորներ խորհրդային Համազասպ Յարապիկեանը, որոնք, ասկայի, իրենց Հայ չեն արտայայտուիլ որ եւ տեղ:

Հայ Դատի Յանձնարարութիւնը, Նիւ Եորքէն, յատուկ ներկայացուցչութիւն ունի Ման Ֆրանկի - կոյի մէջ, ուր յարաբերութիւններ հաստատած է պատգամաւորներուն հետ եւ մայիս 7ին ներկայացուցած է Յուզակի մը խորհրդատուութիւն եւ պատգամաւորներուն: Եւ մը պատգամաւոր կուսակցութեան ստացուած են համակարան պատգամաւորներ Յանձնարարութիւնը Գ. Սուրէն Մարտիկանի անունով:

Եւրոպայի մեծագիւր 11 էջոց գրութիւն մըն է, զեղեցիկ ապագայութեամբ, որուն մէջ խառնուած ձեւով, ներկայացուած են Հայկական Հարցի պատգամաւորներ մինչեւ վերջին օրերը, Հայաստանի եւ Հայ Ժողովուրդի ներկայ իրանակը, մեծ պետութիւններու եւ Ամերիկայի յանձնարարութիւնները, Ուրիշին օրհանգումները եւայլն, եւ հայկական պահանջները՝ երկու կէտերու մէջ —

1. — Թուրքիոյ տիրապետութեան տակ մնալ - ցած հայկական հողերու կցումը խորհրդ. Հայաստանին:

2. — Տարադիր հայութեան վերադարձ եւ վերահաստատում իրենց Հայրենի հողերու վրայ:

Եւրոպայի տրուած է նաեւ մամուլի ներկայացուցչներու եւ առանձին անհատներու, որոնք կը հետաքրքրուին Միջազգային Արեւելի հարցին — (Հայրենիքի, 20 Մայիս):

ԽՐԲ. — Վաղուա՛յն թիւով՝ կարեւոր քաղաքացիական մը այս հարցի մասին:

Անգարա Անգլիոյ կ'ապարհի

Չարմանազան լուրեր կը շրջին Մ. Միտիլին եւ Թուրքիոյ յարաբերութեանց մասին: Ինչպէս գրած էինք երէկ, եւ ինչպէս Ռիտիլի զործակալութիւնն ալ կը հաստատուի, Անգարայի խորհրդային դեսպանը ծանուցաւոր մը յանձնած է թրքական կառավարութեան, երկու զիւրաւոր պայմաններ ընկելով բանակցութեանց համար, — 1. Փոքիկ Նեղուցներու վարչաձեւը — 2. Վերադարձնել կարգի եւ Արտահանի նահանգները:

Նոր տեղեկութեանց համար, Թուրքիա անմիջապէս Անգլիոյ եւ Մ. Նահանգներուն հաղորդած է Մ. Միտիլին հետ կատարուած խօսակցութիւնները: Լոնտոնի մէջ այնպէս կը ձեւակցեն թէ բան մը չ'են գիտեր Ռուսիոյ դրած պայմաններու մասին: Թուրքիոյ արտաքին զործակալը Ման Ֆրանկիոյ վերադարձին Լոնտոնի - Եւր, խորհրդակցելու համար անգլիական կառավարութեան հետ:

Անգարայէն կը հետագրեն Յունիս 27 թուականով — Հանրային կարծիքը շատ յուզուած է, իբրեւ հետեւանք խորհրդային դեսպան Պ. Վինիկ - րատովի ծանուցաւորին, որու մասին որ եւ պաշտօնական զեկոյց չ'հրատարակուեցաւ: Թուրք դեսպանին Մոսկովայի վերադարձն ի վեր կարծիքի փոխանակութիւններ տեղի կ'ունենան այն պայմաններու մասին որոնցմով Ռուսիա կը հաւանի նոր դաշնագիր մը կնքել Թուրքիոյ հետ, քանի որ Մարտ 22ին խլեց 1925ի բարեկամութեան դաշինքը, Բայց, ոչ կառավարութիւնը, ոչ ալ մամուլը մինչեւ հիմա որ եւ տեղեկութիւն չ'հաղորդեցին ռուսական առաջարկներու մասին: Օտար դիւանագիտական շրջանակներու մէջ հետեւալ ձեւով կը ներկայացնեն այդ առաջարկները — 1. Բարեփոխել Տարտակի վարչաձեւը, ստանձնաշնորհեալ դիրք մը տալով Ռուսիոյ — 2. Վերադարձնել կարգի եւ Արտահանի նահանգները, որ Թուրքիոյ ձգտեցան 1921 Հոկտ. 13ի դաշնագրով:

Տարտակի մասին, Թուրքերը միշտ թիւս կ'արժեքն ունին թէ 1936ին Անգլիոյ հետ զինուորական միջադէպի մասնաւորապէս:

Բանաւոր եւ Ռուսիոյ կը հաղորդել վերաբերութիւնն, այն բոլոր ստորագրողներէն մասնաւորապէս: Գալով մասին համար եղած հաղալիք պատկանելի (կ'ըսուի թէ խօսք չէ եղած Սալմայիլի եւ Արզաւիլի գաւառներու մասին), զիսով կը տրուի թէ այդ շրջանները (Կարս եւ Արտահան) այժմ միակ հողերն են որ մնա կը կարգուիլ ցարկու կայարաքեան եւ գոր Մ. Միտիլինը եւ չէ առած տակաւին:

Հակառակ այն աղիւստիւնը զորոյցներուն որ շրջեցան ռուսներու դաշնագրին խմբին առեւ, կը թուի թէ որ եւ պահանջ դրուած չէ Թուրքիոյ ներքին քաղաքականութեան մասին պահանջ մը որ պիտի հակադարձ ալ երկրին զերիշխանութեան: Իրտեղ կը տրուի թէ ռուսական ծանուցաւորը պատգամաւոր հանգամանք չունի եւ որ եւ պայմանաւոր չի սահմանել պատգամաւոր համար: Ուստի կ'ըսեն թէ շարունակուին այժմ Թուրքիոյ, Անգլիոյ եւ Մ. Նահանգներուն միջեւ:

Պոյի՛ն ալ ուստական

«Յիկառօ»ի քաղաքական աշխատակիցը այս լուրերուն առթիւ զիսեւ կուտայ թէ Նեղուցներուն խնդիրը շուտով պիտի դառնայ առաջնակարգ խնդիր մը միջազգային սեղանի վրայ:

«Թրքական աղբիւրք կը ծանուցանեն թէ խորհրդային կառավարութիւնը առաջարկած է Թուրքիոյ ուղղակի բանակցութիւններ սկսել, Մոնթրէօյի համաձայնութիւնները վերաբերելու եւ, այդ առնչութեամբ, ի. Միտիլին վերադարձնելու համար կարգի եւ Արտահանի հայկական մահալները, որոնք Թուրքիոյ ձգտեցան 1921ին: Յայտնի է թէ ներկայ համաձայնութիւններով, բոլոր աղբիւրն առեւտրական նաւերը իրաւունք ունին Նեղուցներէն անցնելու խաղաղութեան թէ պատերազմի առեւ: Բայց Թուրքիա կրնայ ամբողջով Նեղուցները եւ զանոնք փակել մարտականութեամբ, եւ թէ վտանգաւոր են սկսել իր պահանջութիւնը: Տեղեկութիւններ կը պահանջ խորհրդային պահանջներու քաղաքականութեան մասին: Համարձակ կարգ մը տեղեկութեանց, ի. Միտիլինը կը պահանջէ որ Նեղուցներու շրջանը հերթադրուի Ռուսիայի գիւմարական միջոցաւ հսկողութեամբ, իւրաքանչիւր (Պոլիս) ժողովն ալ գրաւուի խորհրդային գործիքներով, բայց պահելով թրքական վարչարարները: Դրանք թէ թրքական կառավարութիւնը մեքսիկոն է այս առաջարկը: Իր տեսակէտն այն է թէ այս խնդիրը կրնայ կարգադրուիլ միայն միջազգային համաձայնութեամբ, մշակուած՝ Երեւ Մեծերուն կողմէ: Կը թուի թէ Թուրքիոյ

Անցեալ կիրակի ընկերա-համակրական շրջանակի մէջ տօնուեցաւ Հայաստանի անկախութեան 27րդ տարեդարձը, Պանենո - Քաշանի մէջ: Սրահը լեցուն էր: Ծառեր ոտքի վրայ կը հեռուէին ճառերուն եւ զեղարուեստական բաժնին անարարութիւնը, այնքան ջերմ մթնոլորտ մը ստեղծուած էր:

Օրուան նախագահը, ընկեր շ. Մամուէլ ամփոփ բանախօսութեամբ մը բացաւ հանդէսը, յիշեցնելով Մայիս 28ի ազգային նշանակութիւնը եւ անոր թանկագին արժէքը մեր ժողովուրդին համար:

Ընկեր շ. Ակոնայան դրաւոր ճառով մը պարզեց Հայաստանի անկախութեան կանխող զէպէքները այն զոհաբերութիւնը զոր կրած է Հայ ժողովուրդը դարերով, արժանանալու համար աւեր, ճանդէպի պաշտօնական մասին իրենց մասնակցութիւնը բերին Օր. Զորանեան (երբ) եւ ընկեր Արիս (արտասանութիւն Սիմանթոյէն):

Գինեման, որ յաջորդեց տօնակատարութեան եւ որուն սեղանապետներն էին շ. Մամուէլ եւ շ. Զորանեան շատ խանդավառ մթնոլորտի մը մէջ տնեց մինչեւ ուշ ատեն:

Մանդէպի ամէնէն նշանակալից մասն էր Փր. Բանասցի տոսը ընկերվարական բարեկամներու ներկայութիւնը եւ խանդավառ մասնակցութիւնը: Ընկեր Depreux, Մոյի քաղաքապետը, որ ծանօթ է արդէն Վատաշի ընթերցողներուն եւ Քաշանի ընկ. կուսակցութեան ընդհ. քարտուղար ընկ. Շիրուս յաջորդաբար խօսք անին եւ պաշտպանե-

լով տարադիւրեւ իրաւունքները, խանդավառութեամբ ողջունեցին օրուան տօնը եւ զօհեցին զհեցեցէ՛ ազատ Հայաստանը: Ընկեր շ. Սամուէլը պատմական տեսութեան վերջ (Փրանսէ-րէն), նոյնպէս Փրանսիոյն ճառ մը խօսեցաւ ընկ. Յովիկ Եղիազարեան-Ներկունքի ալ բացատրեցին թէ Մայիս 28ը կուսակցութեան մը սեփականութիւնը եւ անոր յաղթանակը չէ, այլ Հայ ժողովուրդին դարաւոր պայքարին պատկեր: Ընկեր Յովիկ զուգահիշեց ըրաւ դանազան աղգերու ազգային տօներուն ինչպէս Ամերիկացիներու Յուլիս 4ը, Ֆրանսացիներուն Յուլիս 14ը, եւայլն եւ եզրա-կացուց. «Հիմա որ մեր բարեկամ Փրանսացի ժողովուրդն ալ ապրեցաւ տառապանքի ծանր տարիները, կրնա՞նք հասկնալ Հայ ժողովուրդին խոր դժբախտութիւնը»:

Օրուան տօնին պատշաճ խօսքեր ըրին նաեւ Յ. Յակոբեան, Սերէնիկեան, Մուշեղ, Ս. Մկրտչեան եւ Լ. Տօնիկեան, որ այս առթիւ ինչեցուց Վատաշի խմբադասանքը Հայաստանի հաստատման, անոր ծնունդի եւ կենսոյի մասին:

Մէջ ընդ մէջ երեւցին Օր. Անահիտ Գալէպեան, Օր. Աճէմեան, Լ. Տօնիկեան եւ Տիգրան Երեւան: Իսկ ամէնէն վերջը շարք երեւցրով ողբերգութիւնը զազաթիանիտին հասցուց Օր. Աստղիկ Աւարեան: Եետոյ տեղի ունեցան խմբական պարեր, Հայկական տարազով: Փրանսացի հիւրերն ալ չկարենան երգերն ու պարերը կը զուգահիշէին նոյն վիճակներէ: Աճուրդը մը գոյացաւ 15.000 Փրանք:

Երեկոյթը, որ սկսած էր ժամը 4ին, տնեց մինչեւ կէս զիշեր:

ձիւր այս դիրքը միեւնոյն ատեն Անգլիոյ դիրքն է, քանի որ Մեծն Բրիտանիոյ աւանդական զապազականութեան եղած է երբեք լայն չբանալ Մի-ջերկրականի դուռները իտալիայ անցը: Հետեւաբար, Բրաքիան եւ անգլիական կառավարութիւնները սերտ շփման մէջ են: Լոնտոնի թուրք դեսպանը, Բուշի Էլզեթ Գ, արտաքին նախարարութեան այցելելով, զետիւն պատրաստած է խօսակցութեանը համար:

«Ֆիլիսոսո»-ն ալ կը զարմանայ որ Անգլիա կը յամալ տեղական միջոցներով կարգադրել Սուրիա-Լիբանանի խնդիրը, կարծես վախճալով Վատաշի վիճարարութեան մը: Բայց նոյն պայմաններին կը քրքրէ համար: «Կը թուի մնալ, Սուրիոյ եւ Լի-բանանի թուրք չուրքերն, Ս. Սիւրեան դիմաց»:

*** Հեռագրի մը համաձայն, Նիդուցներու խնդիրը պիտի ընծուի Երեք Մեծերու յառաջիկայ ժողովին մէջ, որ պիտի դաւանար մօտեւոր, Պերլինի մէջ, ինչպէս Զորքի ալ պաշտօնապէս հա-զորեց:

Նոր դէպքեր Սուրիոյ մէջ

ԲԵՍԱՊ, ՀԱՅԿԵՆ ԵՆԻ. ՎՏԱՆԳՈՒՄ:

Անգարայէն կը հետազոտեն Յուլիս 27 քառ-կանով. — Հայկէս հասած հեռագիր մը կ'ըսէ թէ կացութիւնը երբայալ կը լարուի Բեապալի մէջ, քառքեւտարիկապա անասնի մօտ, ուր կը հա-մայալաւաւ այսմ արար տարրերը, մեծ մաս մը շատ րոտ գնում: Հաւանական է որ ժամէ ժամ նոր ընդհարումներ պատահին այս տարրերուն եւ շրջակայիս դիրք բռնած Փրանս. զօրքն միջու:

Պարզեալ ալ կը հեռագրեն թէ Ատանայէն հա-սած լուրերու համաձայն, արաբ հեծելազօրքեր, հետապնդելով Փրանսական զօրքը որ Թուրքիա սպասանած էր, ստիմանը անցան Ուրփայի եւ Մարտիի միջու: Թուրք սահմանապահ զօրքը կը-րակ բացաւ, սպաննելով երկու Արաբներ եւ վի-րաւորեցով ուրիշներ:

Պէշուր, չի Յուլիս. — Երկու շաբթի օր նոր դէպք մը պատահեցաւ Հայկէսի մէջ: Զօրանց մը, օր կը դառնուի ընկի զինուորներէ բազկացած Փրանսական ջոկատ մը, գիշերանց յարձակում կրեց թափառաշրջիկներու կողմէ: Հրացանաձու-թիւնը շարունակեցաւ բաւական տան:

Ուրիշ կը ծանուցանէ թէ հռչակաւոր Լո-րէնտի սպայակազմին պետը, գնդ. Սիբիլինի Անգ-լիայէն ճամբայ ելաւ դէպի Սուրիա, ուր պիտի մնայ մէկ տարի: Գնդապետը յայտարարեց. — «Իմ զօրքս պիտի ըլլայ տեսակելի բանակին սպա-ններուն հետ, հասկնալու համար թէ իսկպէս ինչ կ'անցնի կը դառնայ Սուրիոյ մէջ, Թուրքիոյ սահ-մանին վրայ, Պաղատիին եւ Անդրոպոլսանի մէջ, եւ իմաստը Արաբներու հոգեկան վիճակը»:

*** Վերջին լուրերու համաձայն, երկու անգ-լիացի զինուորներ թիթեւապէս իրարուումած են Հայկէսի մէջ, երկու շաբթի օր, երկու տարբեր պարագաներու տակ: Իրեւ թէ տանջին պարագա-յին Փրանսացիները կրակ բացած են տունէ մը վրայ, հրացաններով եւ զիւղացիներով: Անգլիա-կան իշխանութեանը խնդրեալով, Փրանսացի ըս-պաները անմիջապէս հրամայեցին զայսուի զօ-րախումբերուն որ զաղբեցնեն կրակը, բայց ու-

այնպէս հրացանաձուրթիւնը շարունակուի է Փրանսական զօրանոցէն, լոնս մէկուկէս ժամ: Այս դէպքը մեծ զայրոյթ պատճառ է Հայկէսի մէջ եւ 3000 հոգեկնոց անթախ մը ցոյցեր կատարել է փողոցներուն մէջ, Ֆրանսացիներու դէմ:

Երկրորդ պարագային: Կ'ըսուի թէ վեց Սու-րիացիներ կրակ բացած են Փրանսական մթերա-նոցի մը վրայ, ձեմիլէի շրջանին մէջ, ձիարձա-կարանին մօտ: Փրանսական եւ անգլիական պա-հակախումբերը կրակ բռնելով ցրուել են Սու-րիացիները:

Սուրիան եւ Լիբանանի կառավարութիւնները առանց այլալայի արձակեցին մօտ 60 Փրանսացի մասնագէտներ եւ պաշտօնական, մէջն ըլլալով Ե-րեթ կիներ, որոնք կը ծառայէին զանազան Բա-ղադներու մէջ:

*** Փրանսական աղբիւրէ կը ծանուցանեն թէ երեք շաբթի օր ձեռնառում մը նետուած է Հայկ-սի Փրանսական պատուիրակին պարտէզին մէջ: Ուրիշ ում մըն ալ նետուած է պատուիրակի կառնէն դէմ: Երեք անցորդներ վիրաւորուած են, մէկը ծանրապէս: Այս չորրորդ մահափորձն է որ կը կատարուի:

ԲԱՆԻ ՄԸ ՏՅՈՂՈՎ

ՅԲԱՆԻՔԸ ԱՐԺԵԶԳԻՆԻՈՒ ՄԱՍԻՆ զրոյցներ շրջած ըլլալով Նի Երեթի մէջ, երտական նախա-բարութիւնը վճռապէս կը հերքէ: (Իրեւ թէ տո-րարը 100 Փրանքէն պիտի հաշուեն, փոխան 50ր): ԸՆԿԵՐՄԱՆԻ ԱՊԱՀՆՈՎԱԳՐՈՒԹԵԱՆ Ենթա-կաններու բարձրագոյն դուժարը 60.000էն 120.000ի բարձրացած ըլլալով, օրէնքը պիտի գործադրուի Յուլիս 1էն սկսեալ:

ՊՏՈՐԻՍ 500 ՎԱՃԱՌՈՐԳԻՆԵՐ ցոյց մը կա-տարեցին Փարիզի Հալին մէջ, երբ կը փորձուէր նախապատուութիւն տալ զերիններու եւ արտա-րիկներուն, ծիրան եւն, բաժնուած ատեն: Սերան-ներ տապալկեցան եւ ապրանքներ փնջացան: Ու-տիկանութիւնը միջնամեկով վեց հօդի ձեռքառա-լից որոնք յետոյ ազատ արձակուեցան: Պարեմա-ւորման նախարարութիւնը կ'ըսէ թէ չուցարարնե-րը սեւ չուկացիներն են:

625 ԿՐԱՄ ԵՄԲԱՐ պիտի ստանան 31 կտրօս ունեցողները, յառաջիկայ Յուլիսին, բայց պիտի զրկուին բրնձէ: Ետարիք 100 կրամ միս պիտի բաժնուի:

ՓԱՅՏ ՊԻՏԻ ԶԱՐԻՈՒԻ այս ձմեռ, տաքեալու համար, քանի որ հանքածուրի տաքապը կը շա-րունակուի: Ազգ. տեսեսութեան նախարարու-թիւնը ծրագիր մը պատրաստած է այս մասին:

ՊԵՆԻՏԻՅԸ ԹԱԳԱՌՈՐԸ արամադութիւն յայտնած է հրամարելու, որպէսզի երկրը փը-րկուի ծանր տաքանալէ մը:

ՍԻՆԵԱԿԱՆԵՐՈՒ Ա. ՀԱՄԱԳՈՒՄԱՐԸ (պա-տերարէն ի վեր) տեղի պիտի ունենայ Լոնտոնի մէջ, Յուլիս 30ին, մասնակցութեամբ առ ունալի 14 երկրներէ նշանակուած պատուիրակներէ: Ամէնէն բազմանդամ պատուիրակութիւնը (30 հոգի) պիտի զայ Պաղատիին, երկրորդը՝ Մ. Նահանգներին (14 հոգի):

ԳԵՐՄԱՆԻԱ ՀԻՆԳ ՏԱՐԻՆԸ ՆՈՐ ՊԱՏԵՐԱԶՄՄ կ'ընայ պատրաստել, կ'ազարարէ Մ. Նա-հանգներու արտաքին տնտեսական վարչութեան նախագահը, եթէ միջոցներ ձեռք չառնուին: Այս առթիւ կը ներկայացնէ շարք մը փաստեր. — Հա-կառուի ընդհ. կարծիքին, Դաշնակցներու ուժա-կոծութիւնը չէ կրցած հիմնովին քանդել շատ մը

գործարաններ, երկաթի եւ պողպատի գրեթէ քա-լոր մեծ գործարանները պատրաստ են բանելու, Գերմանիա կրնար տարեկան 25 միլիոն թոն պը-ղինձ արտադրել 1938ին, անհամար՝ մեքենաներ անվար կը մնան եւն.:

ՄԱՌԻՇԱՒԱՒ ՍԻՒԱՒԻՆ սարապաւա ընտրուեցաւ խորհրդային բոլոր ուժերուն, միեւնոյն ատեն յաղթանակի շքանշանը եւ հերոսի տիտղոսը ստա-նալով Գերադոյն Խորհրդին կողմէ:

ՎԵՐԱԿԱՐԱԶՄ ՀԱՅ ԳԵՐԻՆԵՐ

ՎԻՆԸ. — Յաղթանակէն վերջ ողջ եւ առողջ վերադարձած են մեր զերինները, տաղաքաները եւ ըսելի Գերմանիա տարուած աշխատանքները, զրեթէ ամէնքը. — Թարգմանեան Ա., Թէմիլեան Յ., Երտանեան Գ., Եմադպեան Յ., Թորոսեան Կ., Թորոսեան Ս., Սեմերեան Ա., Մարգարեան Ա., Լուսարեան Յ., Մանիկեան Յ., Փլթոյեան Յարթ Յ. եւ Արմենակ, Գաղէպեան Գ., Գաղանեան Ա., Գարաճեան Յ., Գարաշայեան Գ., Կարա-պետեան Կ., Երեթեան Գ., Պաղատաբեան Յ., Աղատեան Յ., Թաշեան Յ., Փիլիպպոսեան Գ., Մալխասեան Յ., (Փոնթի կից):

Գարաշայեան տարադրեալներէն վերադար-ձան Տալեան Յակոբի (Պիլիքիպոյի դոժո-րէն), եւ Տօլմանեան Մ., իսկ ըսելի աշխատաւոր-ներէն վերադարձած են. — Գալայեան Ա., Լա-ճարեան Ա., Տէր Յարութեան Ս., Տէր Լա-զարեան Մ., Ատունեան Վ.:

Գերման զրաւման ժամանակ վերադարձած է-ին իրեւ հիւանդ զերիններ. — Զուպոյեան Մ., Կա-րապետեան Վ., Պերմեան Գ., Մանուկեան Գրիգոր եւ Ասատուր, Աջնիկեան Յ., Գուրժո-ճեան, Տէր Կարապետեան Գ., Դաւիթեան Յ.:

Թղթակից 1945

ՆիՍԻ զերիններէն վերադարձած են Օննիկ եւ Նուրսան Գալիպեան եղբայրներ եւ Նուրսան Իյնէ-ճեան:

ՆԱՄԱԿԱՏՈՒՓ

ՕՊԱՒ. Թրեք Բեզանդ 400 Փրանք, Մ. ՊԱՐ-ՆԱՊԷՒ Քիւսիլեան 1000, ՄԱՐԱՍԷՍԻՒՄ Զալաքի-ժէլեան 750, ՄԱՐԱՍԷՒՄ Թէրմանեան 200, ՓԱՐԻՉՈՒՄ Թր. Պարտեան 750, Վիլիքմը՝ Վարդապետեան 750, ԲՈՒՐԴԱՎՈՒՄ Ունեան 750, ՄԱՐԹԻՈՒՄ Ասորեան 400, ՓԱՐԻՉՈՒՄ Մելիքեան 400 (նոյնք Տէկին Աւետեանի): ԹՈՒՆԻՍՏ՝ Փամպուրեան Լ. 750, ՓԱՐԻՉՈՒՄ Գարաճեան 1100, ՊԱՆԵՍԻՒՄ Աւստուրեան 400, ՎԻՆԵՐԻՍ Երկ. Մուրադեան 200, ՇԱՎԻՒՄ Գր. Փախապեան 750, ԷՓԻՆԵՒ Միկայիլեան 750, ԼԻՆՏ՝ Տօնեան 750, ՄԱՐԹԻՈՒՄ Մար-տիրոսեան 400, ԱՆԻԷՐ՝ Զիլէրեան 2500, ԼԱՅ՝ Բէթ՝ Նաճարեան 750, ՕՊԱՒ՝ Օսանեան 400, ԹՈՒՆԻՍՏ՝ Փամպուրեան 1000, ՓԱՐԻՉՈՒՄ Էմա-կեան 750, ՎԱՒԱՍՄ՝ Զեբանեան 750, ՄԱՐԱՍԷՍԻՒՄ Թաղար 1750: (Ետը):

ՓԱՐԻՉԱՆԻՍ ԱԶԳ. ԹԱՏԵՐԱՆԻՍԻՍ

Եղանակի փախման վերջին ներկայացում 1 Եուլիս, Կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 3ին, Salle de la Chimie մէջ, 28 rue St. Dominique, metro Invalides: Մասնակցութեամբ՝ Ա. Շախաբաճիկի եւ ամբողջ խումբին:

Կը ներկայացուի Սիեմեֆ-Վիլի 3ՈՒ ԵՐԹԱՍՍ պատմական տառը 6 արարածով, մերա-դրութիւն՝ Տրդատ Նալբանդի, Տօնեան զիններն են 150, 100, 75 եւ 50 Փրանք: Կը ծախուին սով-րական վալերը:

ՄԱՐԻՉԱՆԻՍ ԶԻՆՈՒՈՐ ՆՅԱՆ ՏԷՂ ԵՄԵՐ

Եւս (Սեբաստացի) կը փնտը Թարաքեան Ար-շալը եւ իր եղբայր՝ Սեբաստիոյ դիւղերէն որոնք Եւսանաւորներն են 1925ին: Տերե-կացի Ստեփան Տէր Յակոբեանի, Campagne Ri-pert N. 31, Ste. Marguerite, Marseille:

L'ASSOCIATION DES PRISONNIERS DE LA SEINE, Section de Clamart est heureuse d'inviter tous les cama-rades arméniens Anciens Combattants et Prisonniers de Guerre à venir nombreux à la grande Kermesse organi-sée au profit du Livret de leurs Camarades les 30 juin au soir et 1 juillet toute la journée dans le bois de Clam-art, à la Place du Garde.

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՄԵԾ ԶԱՇՄԱՆ

ՏՅՈՐԵՆԻՍԻ ԳԻՒՄԱՆ ԵՒ ԳՕՓԱՐԱՆԱՆ 6, Rue Maubeuge, Paris (9), Métro: Cadet et N. D. de Lorette: Հեռաձայն Tru. 85-47:

Կը խնդրուի մեր յարգել Կարենակիցիներէ անգամ մը այցելել Տաղաքաւ, ուր պիտի գտնեն ամէն տեսակ ստանկապաղ ուտելիքներ եւ խմի-կիքներ: Ամէն երեկոյ արեւելեան նուաճ. ժամը 7ին սկսեալ: Գոց է ԳԻ. օրերը: